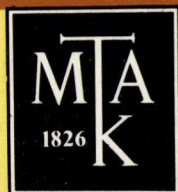

FRÁTER JÁNOSNÉ

**AZ MTA KÖNYVTÁRI
BIZOTTSÁGÁNAK IRATAI**

1866 - 1949

BUDAPEST • 1988

**AZ MTA KÖNYVTÁRI
BIZOTTSÁGÁNAK IRATAI**

1866-1949

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRÁNAK KÖZLEMÉNYEI**

**PUBLICATIONES BIBLIOTHECAE
ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE**

20 (95)

ÚJ SOROZAT

SOROZATSZERKESZTŐ:

FRÁTER JÁNOSNÉ

**AZ MTA KÖNYVTÁRI
BIZOTTSÁGÁNAK IRATAI**

1866 - 1949

BUDAPEST • 1988

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Lektorálta: Kónya Sándor

ISBN 963 7302 45 X

ISSN 0133 – 8862

ELŐSZÓ

1865-ben több körülmény indíthatta arra az Akadémiát, hogy megalakítsa a Könyvtári Bizottságot. Motívum lehetett többek között az Akadémia tevékenységének felledülése. Az 1850-es évek közepétől kezdve sorra alakultak meg az állandó tudományos bizottságok, mint az egyes szaktudományok művelésének bázisai.¹ Az Akadémia ülésein, elsősorban az ún. összes ülésben számtalan probléma adódott, melyeknek elintézése nem az akadémiai osztályokat és bizottságokat illette, hanem az Akadémia vezetőségére hárult. Szükségesnek mutatkozott tehát a tudományos bizottságok mintájára egy olyan bizottság életrehívása, amely független az osztályoktól s összetételénél fogva alkalmas a felvetődő problémák akadémiai szintű előterjesztésére. Számításba kell venni azt is, hogy az 1860-as években az Akadémia népszerűsége megnőtt, ugyancsak időszzerűvé váltak az alapszabály módosítására vonatkozó törekvések és ebből természetesen fejlődött ki az a célkitűzés: „A tudományos ismereteket könyvtára ... által is terjeszti”.² 1864-ben az Akadémia 15 ezer forint országos segílyt kapott abból a célból, hogy könyvtárát nyilvános könyvtárrá fejlessze.³ Erre 1865-ben nyílt lehetőség, amikor a mai Roosevelt téren felépült székházban az akkor kb. 60 ezer kötetet kitevő könyvtár korszerű elhelyezést kapott. A nyilvános könyvtárrá alakítás több feladatot rótt az Akadémiára. Ezek egy része a könyvtár belső szerkezetére vonatkozott (az állomány egységes raktári elhelyezése, olvasóhelyek biztosítása stb.), ami az új épületben megoldható volt. A feladatok másik része elvi jelentőségű intézkedéseket követelt. A nyilvános jellegű tudományos könyvtár használata új könyvtári szabályzat kidolgozását kívánta meg, mert a régi „Utasítás”⁴ nem felelt meg a megváltozott körülményeknek. Végül az Akadémiának támogatást kellett nyújtania az egyre gyarapodó könyvtár vezetéséhez, s mint fenntartó szervnek biztosítania kellett a most már intézetté fejlődő könyvtár felett a főfelügyeletet.

Igy kerülhetett sor a könyvtári szabályzat kidolgozására és a Könyvtári Bizottság megalakítására.

A „Könyvtári Szabályok”, melynek utolsó passzusaként a Könyvtári Bizottság feladatköre szerepelt, 1865. június 10-én került az Akadémia összes ülése elé jóváhagyás végett.⁵ Arany János főtitkár június 16-án hivatalos levelet írt Toldy Ferencnek: „... szerencsém van értesíteni, hogy a könyvtári szabályok értelmében egy állandó könyvtári bizottság állíttatott fel, mely Toldy Ferenc, Horváth Cyrill, Pauler Tivadar, Wenzel Gusztáv, Jedlik Ányos és Petzval Ottó r. tag urakból áll a könyvtárnokkal és titkárral kiegészítve...”⁶

A bizottság célkitűzésének összefoglalása: 1. Az évenként tartandó akadémiai nagygyűlés elé terjesztendő könyvtármoki tudósítás megbírálása; 2. Javaslattétel a könyv- és folyóiratvásárlásokra; 3. Határozatokat hozni a könyvtári szabályzatban foglalt esetekben előfordult ügyekben.⁷

A Könyvtári Bizottság közvetlenül az Akadémiának, (az összes ülésnek) volt alárendelve, a tőle kapott feladatok végrehajtásáról, célkitűzéseinek teljesítéséről az összes ülésnek tartozott beszámolni. Tagjait az összes ülés választotta, feladatukat életük végéig elláthatták.

Működési köre, tagjainak összetétele egy évtized múlva megváltozott. A változás okait kutatva csak feltevésekre szorítkozhatunk. Lehetséges, hogy a bizottság korszerűtlen célkitűzése, az összes üléstől kapott feladatok mechanikus ügyintézése (nemzetközi és hazai kiadványcserére, akadémiai kiadványok ajándékozására tett javaslatok) nem elégítette ki a tagokat és az évek múlásával egyre csökkenő számmal vettek részt a bizottság ülésein.⁸ A választott tagok kiválasztása sem lehetett szerencsés, mert egy évtized alatt Wenzel Gusztáv egyszer sem, Horváth Cyrill egy, Jedlik Ányos két alkalommal vett részt üléseken. Feltehető az is, hogy a könyvvásárlások rendszerével nem volt elégedett az Igazgatótanács, (erre utal a 12. sz. alatt közölt irat) és ezért ajánlotta a bizottság újjáalakítását 1872-ben. Az újjászervezésre 1875-ben került sor. Ezután a bizottság tagjai és feladatköre az alábbiak szerint alakult:

„1. §. A könyvtár bizottságának tagjai: az Akadémia elnöke, főtítkára, az osztályok elnökei és titkárai, végre a főkönyvtárnok.

2. §. A Könyvtári Bizottság minden összes ülés napján tart ülést. Határozathozatalra legalább öt tag jelenléte szükséges.

3. §. A Könyvtári Bizottság feladata:

- a. a könyvtár kezelése, rendezése, kiegészítése és lajstromozása tárgyában rendelkezni, a főfelügyeletet gyakorolni, és esetleg javaslatait az Akadémia elé terjeszteni;
- b. az újabb könyvek szerzése iránt az Akadémia egyes osztályai és bizottságai, úgy szintén a főkönyvtárnok által előterjesztendő javaslatokat és kívánatokat tárgyalni;
- c. a vidéki akadémiai tagok és a Budapesten lakó nem akadémiai tagok kölcsönzési kérelmei tárgyában határozni;
- d. a könyvadományozásokat és a csereviszonyokat illető kérvények és előterjesztések tárgyában javaslatokat tenni;
- e. működéséről évenként az Akadémiának rendszeres jelentést előterjeszteni.”⁹

Az újjászervezett bizottság különbözött a korábitól, amennyiben elvileg állapították meg a tagok összetételét. Ezután tisztségüknel fogva lettek tagok az Akadémia elnöke, főtítkára, az osztályok elnökei és titkárai, valamint a főkönyvtárnok – egészen 1949-ig. Bizonyos esetekben szakembereket is meghívhattak. A bizottság elnöke mindig az Akadémia elnöke (vagy másodelnöke) volt, az előadók személyére viszont sohasem volt előírás. A gyakorlatban a főtítkár volt az előadó; a századfordulótól általában a főkönyvtárnok.

Célkitűzése 1875 után a könyvtár működésének jobbítását szolgálta. A csereviszonyok eldöntése, valamint a könyvadományozások tekintetében pedig tulajdonképpen az addig kialakult gyakorlatot rögzítette. A csereviszonyok kiépítésének feladatát az összes üléstől kapta a bizottság; ez szorosan kapcsolódott működési területéhez, hiszen a cserébe kapott kiadványok – az Akadémia nemzetközi kapcsolatainak megalapozásán

túl – a könyvtár modern állományának gyarapodását támogatta. A könyvajándékozást és a szétosztást hagyomány útján örökölte. Ugyanis a Könyvkiadó Bizottság csak 1872-ben jött létre könyvkiadási céllal, s nem volt feladata az ajándékozás és terjesztés.¹⁰ Az akadémiai kiadványok terjesztésére létesített könyvkiadó hivatal még később (1874 végén, 1875 elején) kezdte meg működését. Egyébként is a könyvkiadó hivatal adminisztratív szerv volt, a régi kiadó (expeditor) helyett; elvi döntéseket nem hozhatott. Ezért került az Akadémia Ügyrendjébe a könyvkiadó hivatal feladatainak meghatározásakor a következő:

„... d. A hazai és külföldi tudományos intézeteknek és társulatoknak, – részint ajándékkal, részint csereviszony alapján – a Könyvtári Bizottság ajánlatára, az összes ülés határozata által megállapított kiadványok évenként egyszer küldetnek meg.
c. [A kiadványok megküldetnek azoknak] a hírlapoknak és szakközlönyöknek, amelyeknek sorozatát a Könyvtári Bizottság minden év elején megállapítja.”¹¹

Az akadémiai adminisztráció az Alapszabályban és Ügyrendben foglalt feladatok nyomán alakult ki, és az akadémiai élet változásaival együtt fokozatosan fejlődött. A fejlődés alapján újabb fejezetek kerültek az Ügyrendbe, amelyek az Akadémia rendelkezéseit tartalmazzák, az Igazgatótanács, a pénzkézeltés, a főtítkári hivatal, az ügyész, a gondnok hatáskörére, sőt az egyes tisztviselők (írnokok, irattáros) munkakörére is. A Könyvtári Bizottság feladatköre 1865-ben és 1875-ben, a Könyvtári Szabályok végén, külön fejezetben kapott helyet. 1879-től a tudományos bizottságok között szerepel. Ekkortól tartalmazza az Ügyrend azt is, hogy: „A Könyvkiadó és Könyvtári Bizottságok az összes Akadémia kifolyásai gyanánt tekintendők.”¹²

A bizottság 1875-ben megállapított feladatainak meghatározásában – néhány stílusmódosításon kívül – 1949-ig csak egy esetben találkozunk bővítéssel; amikor a főkönyvtári poszt betöltésére szóló ajánlást a bizottság feladatává tette az Akadémia.¹³

A bizottsági tagok összetételének változásáról az 1896-i Ügyrend tudósít. Kimondja, hogy amennyiben a főkönyvtárnok egyben osztályelnöki tiszttel is betölt, úgy az illető osztály egy tagot választ a bizottságba.¹⁴ Ez az elvi határozat 1905-től kezdve tovább bővült azzal, hogy meghívták bizottsági tagokul a Nemzeti Múzeum, az Egyetemi, és a Műegyetemi Könyvtár igazgatóit,¹⁵ 1945 után a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatóját is.

A Könyvtári Bizottság az 1865. évi megalakulásától, változó intenzitással ugyan, de 1949-ig működött. A bizottság tevékenységére bizonyos évekből nem találunk jegyzőkönyvet, vagy fontosabb iratanyagot. Ilyen évek: 1888–1889, 1891, 1893–1904, 1907, 1909–1910, 1913–1914, 1916–1923, 1925–1926, 1929–1936, 1938–1942, 1944–1945. Az 1929–1942 közötti években mindössze egyetlen utalást találunk egy jegyzőkönyvben, amely azt bizonyítja, hogy a bizottság fennállt.¹⁶

Az iratok hiánya összefügghet a bizottság aktivitásának csökkenésével. 1890 után ugyanis az akadémiai kiadványokért folyamodó kérelmekre a főtítkár tett javaslatot az összes ülésnek. Később az Igazgatótanácstól ő kapott felhatalmazást a kiadványok szétosztására és a térítés megállapítására. Miután a századfordulóig a kiadványokkal való cserekapcsolatok kiépítése nagyjából befejeződött, az új kapcsolatokra ezután nem a Könyvtári Bizottság, hanem ugyancsak a főtítkár tett javaslatot az összes ülésnek.¹⁷

Az első világháborús és az ezt követő évek nem voltak kedvezőek a bizottság célkitűzéseinek megvalósítására. 1929-től pedig sem az Akadémia, sem a főkönyvtárnok nem szorgalmazta a bizottság összehívását. Elfogadott gyakorlattá vált a könyvtár munkájáról szóló összefoglaló jelentés elkészítése, illetőleg annak tudomásulvétele.

*

Az e kötetben közreadott dokumentumok tudománytörténeti értékűek s a bizottság működésének forrásanyagai. A kiadvány célja az Akadémia és a könyvtár múltja egy darabjának bemutatása. Ezenkívül állományfeltáró szerepet is betölt, mert tematikailag utal a Könyvtári Bizottság iratainak lelőhelyére.

A kiadvány tulajdonképpen szövegkiadás. Legnagyobb részét a Könyvtári Bizottság üléseinek jegyzőkönyveit, valamint iratainak válogatott darabjait tartalmazza kronológiai rendben. A válogatásnál elsősorban az iratok tartalmát vettük figyelembe. A jegyzőkönyveken kívül azokat kívántuk ismertetni, melyek a bizottság működését jellemző módon világítják meg. Nem közöljük a kül- és belföldi cseviszonyok létesítését, valamint a különböző intézetek, iskolák akadémiai kiadványokat kérő leveleit, bármennyit is foglalkozott ezzel a Könyvtári Bizottság az első időben, 1890-ig. Az említett területek feldolgozása hosszabb, elemző munkát követel meg, s erre ebben a kiadványban nincs lehetőség, de nem is célja e kötetnek.

[A fentebb említett levelezés az MTAK kéziratárának különböző állagaiban, több helyen található. Az 1866–1870 közöttiek (15 db) a régi szakok között, a Vegyes 2-rét 40. I.köt.XI^b-ben, az 1866 előttiék és az 1870 utániak a RAL-ban, a főtitkári hivatal iratai közt és a kötetes állományban, valamint a K jelzetű könyvtári iratok gyűjteményében. Az iratok használatára a kéziratárban különféle katalógusok, mutatók és nyomtatott katalógus is áll a kutatás rendelkezésére.]

A közölt iratanyag műfajok szerint a következő csoportokra oszlik:

1. Jegyzőkönyv. Ez a legnagyobb terjedelmű iratanyag, szám szerint 56 db. Az 1866. március 27 és 1874. március 8 közötti 11 jegyzőkönyvet Arany János akadémiai főtitkár autogr. írásában találjuk; 1875. január 31 – 1884. június 5. és 1886. október – november közöttieket, 20 darabot Fraknoi Vilmos vezetett, 6-ot valószínűleg írnokok tisztáztak le, a fennmaradó 19 jegyzőkönyvből 9 db Szabó József a III. (Matematikai és természettudományok) osztály titkára, Szily Kálmán főtitkár, Gyulai Pál az I. (Nyelv- és széptudományi) osztály titkára, Heinlein István kéziratár és Pápay József könyvtártiszt között oszlik meg. A jegyzőkönyveket 1924. május 5-től kezdve írógéppel írták, 1949-ig mindössze 9 darabot; egy csak nyomtatásban van meg.

2. Előterjesztés, 5 db. Tartalom szerint ezek az iratok akár jegyzőkönyvek is lehetnének, miután azonban címükben, vagy hátiratukban az „előterjesztés”-t viselik, jobbnak láttuk ez alatt a cím alatt közölni. Az előterjesztések olyan lényeges problémákat tártak fel az Akadémia működésének egyes területeire vonatkozóan, hogy az Akadémia testületének (összes ülésének) intézkedését, illetőleg jóváhagyását igényelték. Már ezért is indokolt a szövegkiadás. Az 1890. évi előterjesztés kéziratban nem maradt fenn. Nyomtatásban megvan az Igazgatótanács 1890. október 19-i ülése mellékleteként.¹⁸

Ugyanis a Könyvtári Bizottságnak ezt a javaslatát mind az Igazgatótanács, mind az összes ülés résztvevői kézhez kapták megvitatás végett.

3. Jelentés, 3 db. Minden jelentés a Könyvtári Bizottságra bízott akadémiai feladatok teljesítéséről szól. Az 1866. június 19-i Arany János autogr. írásában, kettő Szily Kálmán autogr. aláírásával maradt ránk.

4. Egyéb, 6 db. Ezek közül kettő kivonat az Igazgatótanács, illetőleg az összes ülés jegyzőkönyvéből; kettő a könyvtár belső adminisztrációjára vonatkozik; kettő pedig feljegyzés a Könyvtári Bizottságnak.

A közlés alkalmával a három utolsó csoportot formailag nem különítettük el egymástól, hanem időrendben a jegyzőkönyvek közé soroltuk.

A kötetben közölt eredeti szövegek az MTAK kéziratárában négy helyen találhatók:

1. Arany János vegyes bizottsági jegyzőkönyveiben (2 kötet).

I. köt. 1865–1869. Jelzete: MTAK RAL K 1559

II. „ 1870–1877. „ „ „ K 1560

2. A Könyvtári Bizottság jegyzőkönyvei 1875–1949 c. kötetben. Ezeket az iratokat mi gyűjtöttük össze egy kötetbe a kéziratár különböző állagaiból; elsősorban a RAL-ból, valamint a könyvtári iratokat tartalmazó gyűjteményből. Jelzete: MTAK RAL K 1563.

3. Néhány irat megmaradt régi helyén azért, mert más anyagokkal van egybekötve, (pl. az összes ülési és nagygyűlési, Igazgatótanács ülési jegyzőkönyvek) vagy azért, mert más iratok is szerepelnek mellékletként a jegyzőkönyvekhez csatolva.

4. Végül egyes iratok jelenleg csak nyomtatásban állnak rendelkezésünkre. A Könyvtári Bizottság működése folyamatosságának szempontjából mégis szükségesnek tartottuk a közlését.

Valamennyi iratanyag végén megadjuk az irat jelenlegi lelőhelyét és alatta kerek zárójelben a régi jelzetet.

*

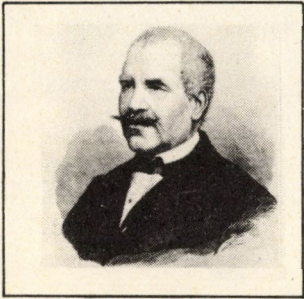
A szövegek közléséről:

A szövegek közlésekor azt a módszert követtük, hogy megtartottuk a régi kifejezéseket, amennyiben nem voltak értelemzavaróak. Az olyan különírásokat mint pl. „a mi”, „a mennyiben”, egybeírtuk. A hosszú, kettős mássalhangzókat (hányynal, válaszsza stb.), a régi írású hónapneveket (october), a régi cz-t a mai helyesírás szerint írtuk le. Az iratokban szereplő rövidített városneveket (n.szebeni, sz.fehérvári) feloldottuk. A személynevek írásában a mai használathoz igazodtunk (Gyulay Pál = Gyulai Pál, Rákóczy = Rákóczi, stb.). Az intézmények, az akadémiai osztályok és bizottságok, a folyóiratok neveit, a könyvek címeit nagybetűvel írtuk, ha ez az eredeti szövegben másként is szerepelt. Egyes iratokban aláhúzással is találkozunk, ezeket mi is kiemeltük. Vannak az iratokban sietésbeli, értelmetlen elnagyolások. Ezeket

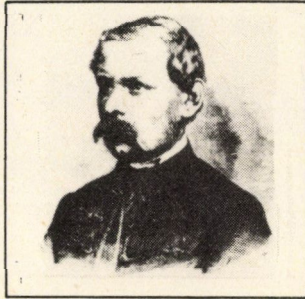
szögletes zárójelben egészítettük ki. A jegyzőkönyvek esetében megtartottuk a jegyzőkönyv vezetőjének az irat jobb, vagy bal oldalán szereplő, hitelesítő aláírását.

Az előszót és az iratokat külön jegyzeteltük. Az eligazodás és jegyzethasználat megkönnyítésére az iratokat sorszámoztuk, s így a hozzájuk fűzött jegyzetek száma megegyezik a közölt irat sorszámaival.

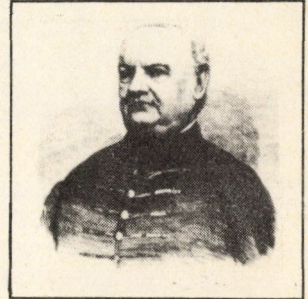
Az iratok végén lévő jelzetek közül az első az *új*, alatta zárójelben a régi jelzet található.

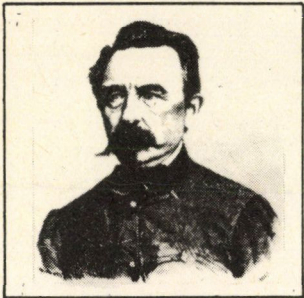
Toldy Ferenc

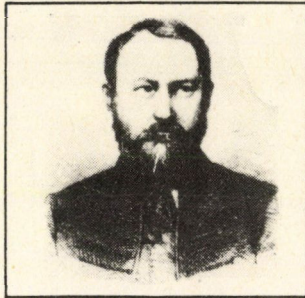
Arany János

Horváth Cyrill

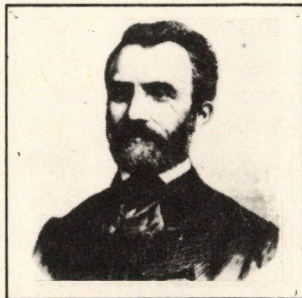
Petzval Ottó

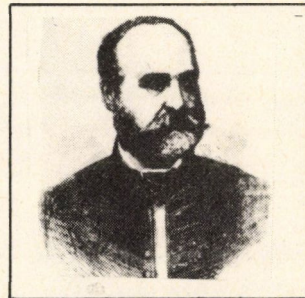
Wenzel Gusztáv

Jedlik Ányos

Pauler Tivadar

Hunfalvy Pál

A Könyvtári Bizottság iratai 1866–1949

[JEGYZŐKÖNYV]

1866.

A M. Tudom. Akadémia állandó Könyvtári Bizottságának 1866. márc. 27-én tartott (1-ső) ülésében Toldy Ferenc r. t. elnöklete alatt jelenlétén Pauler Tivadar, Jedlik Ányos, Petzval Ottó rr. tt., Hunfalvy Pál könyvtárnok, Arany János titoknok, és a könyv- s kéz- irattár részéről még Budenz József és Römer Flóris ll. tt.

1. Olvastatott az Akadémia f. é. jan. 29-én tartott ülése jegyzőkönyvéből a 43-ik szám, mely szerint a Könyvtári Bizottság az akadémiai kiadványok rendszeres és az ed- diginél sikeresb hirdetésének módja iránt véleményadásra szólíttatik fel.

A bizottság mindenek előtt tisztába akarván jöni az iránt: vajon a hirdetések szokott beigtatása a hírlapokba, vagy külön odamellékelése kerül-e olcsóbbra: bizottsági elnök úr szíveskedett ajánlkozni, hogy illető helyen ennek végére jár. Addig is a bizottság követ- kező javaslatokat teszi:

a, Készíttessenek az Akadémia kiadványairól szak és közlöny csoportok szerint, könyvcím lajstromok, koronkint és felváltva, hirdetésül beküldendők a hírlapokba. Az Akadémia által, hirdetési közlönyül már kijelölt Pesti Napló mellé, a bizottság még a Vasárnapi Ujságot is ajánlja, mint amely nagy és igen vegyes olvasókörrrel bír.

b, Az így készült hirdetmény-lajstromok az Akadémia illető szakbeli közlönnei bo- rítékán is folyvást kinyomassanak.

c, A létező akadémiai határozat, mely szerint az Akadémia kiadásában megjelent új munka ezentül az illető szerkesztő vagy szerző által ülésben be fog mutatanni, oda lenne kiterjesztendő, hogy az ily bemutató előadás rögtön a Pesti Naplóban — s innen kért kefe-levonatok segélyével más fővárosi és vidéki lapokban is — közöltessék.

d, Végre akadémiai határozatban mondatnék ki, hogy különösen az állandó bizott- ságok igyekezzenek minden újonnan megjelent füzetök bírálati ismertetésére valamely szakértőt megnyerni, ki egyik olvasottabb hírlapban a nagyközönséget tájékoztatja.

2. a könyvtárnok előadja, hogy az akadémiai könyvtár főleg a magyar irodalmi munkákban, igen hézagoss és szegény, mivel a kötelezpéldányokat, rég idő óta csak né- hány vidéki nyomda — a fővárosiak közül alig elvétve egy — szokta beküldeni, meg- szerzésükre pedig az évenkénti könyvtári budget távol sem elégséges.

A bizottság egy alázatos felterjesztésben fölkéretni javasolja a m. kir. helytartó ta- nácsot, hogy kibocsátandó intézménye által a hazabeli nyomdászokat és kiadókat méltóztassék a törvény megtartására hathatósan utasítani. Az 1840:VI törvénycikk 11-ik §-ában egyenesen kimondja: „Ő felségének megegyező kegyelmes akaratjával a Magyarországon és ahoz kapcsolt részekben kinyomtatott minden munkákból a ma- gyar tudós társaságot egy példány illeti.” Ennek szószerinti idézése mellett, a fölter- jesztésben az is kérendő volna, méltóztassék a kir. helytartó tanács minden hazánkban

létező könyvnyomdászok és kiadók hivatalos névkimutatását megküldeni az Akadémiának, s egyszersmind megengedni, hogy ez intézet a kötelesség mulasztókat minden év végén ugyanoda bejelenthesse.

Amennyiben pedig az így remélt kormányi rendelet a múltban történt fogyatkozások pótlására ki nem terjedhetne, az illető kiadók és szerzők egy általános hirdetményben felszólítandók lennének, hogy a könyvtár e hézagait, amennyiben tehetik, pótolni szíveskedjenek.

3. Az Akadémia részére megvenni ajánlott következő munkákat:

a, Histoire des sciences mathematiques stb. Libri-től.

b, Tulasne. Selecta fungorum carpologia,

a bizottság ajánlja megszerzettetni az akadémiai könyvtár részére.

4. Érczhegyi Ferenc budai könyvkötő folyamodására, ki magát *akadémiai könyvkötő* címmel kéri felruháztatni,

a bizottság nem találja célszerűnek, hogy az Akadémia, ily cím megadása által, könyvei kötetésére nézve, magát, habár erkölcsileg is, lekötölezzni láttassék.

5. Bartakovics Albert egri érsek ő exc. levele, melyben az egri Lyceum könyvtárát az Akadémia kiadványaiban részeltetni kéri, az Akadémia által véleményre ide áttétetvén:

miután a hazai más nagyobb intézetek ily kedvezményben már részesülnek; az egri lyceumot is azon intézetek közé véli a bizottság fölveendőnek, melyek számára az Akadémia minden kiadványa megküldetik. Múltra nézve mind abból részesíteni, miből 50 raktári példánynál több van.

6. A beszterce-bányai ev. gymnasium és szászvárosi reform. gymnasium hasonló tárgyú kérelmei tárgyában:

a bizottság úgy véli, hogy e két tanintézetnek az Akadémia kiadásából az Értesítőket és Közleményeket folytonosan, továbbá a régebbi kiadványokból a következő munkákat lehet egyszersmindenkorra megküldeni:

az „Eredeti” és „Külföldi Játékszín” mind azon kötetéből, melyek raktári példányai száma a 100-at meghaladjá, egyet.

Hellén Classicusok. I. ső kötet.

Kazinczy eredeti munkái. II-ik kötet.

Mocsi, Elmékedések.

Magyar Játékszíni Feleletek.

Mindazon Pályamunkákból, melyek raktári példányai százon fölül vannak.

Szalay, Lélektan.

Magyar Helyesírás és Szóragasztás.

Zsoldos: Erkölcstudomány.

Tudománytár, azon füzetei, melyekből 100 példánynál több van.

7. Tóth János ref. esperest a komáromi egyházmegyei elégett könyvtár részére; nem különben

a pesti ref. főgymnasium önképző társulata, saját könyvtára részére, az akadémiai könyvtár rendezése alkalmával fennmaradó másodpéldányokból óhajtván részesítettetni.

Miután a könyvtár rendezése még foly, kérelmező kívánságát csak a munkákat bevégezésével lehet figyelembe venni.

8. Olvastatott az Akadémia múlt évi november 27-i ülése jegyzőkönyvének illető pontja, melyben a besztercebányai magyar olvasó társaság részére adható akadémiai könyvek felől vélemény kívántatik.

A t. Akadémia, egy hasonló körülmények közt levő társaság folyamodványára, ki mondta immár határozatilag, hogy maga is leginkább a hazai olvasó egyesületektől, Casinóktól várja, hogy különben is oly csekély kelendőségnek örvendő kiadásainak megvétele által elősegítik a magasztos célt, melyet az Akadémia maga elé tűzött. A bizottság annál kevésbé véli tanácsosnak, hogy az Akadémia föntebbi határozata alól a kérelmező magyar olvasó társaság kivételt képezzen; mert ily példa látása annyi igényt támaszthatna minden felől, hogy az Akadémia többé nem lenne képes azokat kielégíteni.

9. A könyvtárnok jelenti, hogy a könyvtári hivatal — mostani csekély személyzete mellett — nem képes, az Akadémia azon határozatát teljesíteni, hogy az érkezendő ajándék-könyvekért e hivatal állítsa ki a köszönő leveleket.

Miután a könyvadományok megköszönése, szabály szerint el nem maradhat, a bizottság jónak látja, hogy e kötelességet — legalább míg a könyvtári hivatal képessé nem válik — ismét a titoknok teljesítse.

Jegyzette

Arany János
titoknok

Toldy Ferenc
elnöklő bizottm. tag

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1865–1869. 19–20. ff. MTA K 1559.*

2

[ELŐTERJESZTÉS]

1866.

Méltóságos Báró Elnök úr!

Midőn az alulírt Bizottság az akadémiai kiadványok osztogatására vonatkozó, az öszves ülésekből hozzá utasított ügyeket tárgyalná: némely az akadémiai kiadványok kezelését illető pontok is jöttek szóba, melyeket — miután azok az akadémiai titoknok személyét is érintvén, ez szabadkozott azoknak a bizottsági ülés jegyzőkönyvébe felvételétől — külön van szerencsénk Méltóságod elibe terjeszteni, annyival is inkább, mert e pontok természetöknél fogva is az elnöki, nem az akadémiai fórum elibe tartoznak.

1. Az akadémiai kiadványok egész tára egy kiadó (Expeditor) felügyelése alá van adva. — Ezen kiadó kezelése nincs kellőleg szervezve, s ellenőrségről nincs gondoskodva.

2. Ez a kiadó, mint mondatik, az elhunyt Elnök által engedelmet nyert az Akadémia kiadványait *bekötni*. Miután tehát ő maga magának adja ki a bekötendő példányokat, s a bekötés után maga magától veszi ismét be azokat a raktárba, következik, hogy ő maga ad magának bizonyítványt, hogy ezt és ezt kötötte, mely bizonyítvány alapján utalványoztatik aztán neki a kötés ára. E részben is tehát hiányzik minden ellenőrség.

3. A kiadó intézkedik teljes hatalommal, minden másnak — t.i. akár a titkárnak, akár az akadémiai könyvtárosnak, ki ezt legjobban ítélheti meg — befolyása nélkül, arról, mi és mennyi példányban *köttessek*. De mivel ő nem csak kötött, hanem *köt* is, érdeke azt hozza magával, hogy *minél többet kössön be*. És így oly munkákat *kötött be maga által a kiadó*, melyek kötésére semmi szükség nincsen, mert azok nem kerestetnek; és oly számmal köti be, hogy tán 20 évig sem fognak kelleni, s így a kötés ára haszontalanul hever az ily könyvekben.

De 4. bátorodik a Bizottság arra is figyelmesé tenni Méltóságodat, hogy a kötések igen rosszak és díztelenek: nincsenek t.i. az ívek szabatosan hajtogatva, jól varrva, a borítékok kellő gondnal felvonva; a körülvágás, hol alkalmaztatik, oly kontár módra van eszközölve, t.i. a különféle szélek arányos kiszámítása nélkül, hogy ily akadémiai kötésekre nem lehet szégyen nélkül tekinteni. Oka pedig a kontár kötésnek az, hogy a kiadó maga nem lévén tanult könyvkötő, másokkal kötött *lehető csekély áron*, s maga aztán *az eddig szokott illő áron* számítja be saját nevében a kötést. Természetes, hogy ügyes könyvkötő féláron neki nem dolgozhatnak, s így kontárok ütik össze a leghanyagabbul az akadémiai kötések.

Mindezeknél fogva a Bizottság bátorodik Méltóságod figyelmét két dologra fordítani:

1. Egy a kiadó számára kidolgozandó részletes utasítás szükségére, mely a, kellő ellenőrséggel járjon, b, lehetővé tegye minden perczen annak kitudását: bizonyos nyomtatványból, hány példány volt átvéve a nyomdától a kiadó által, hány adatott az akadémiai könyvtárosnak, számadása alá, hányal rendelkezett a titoknoki hivatal, hánynak kell lenni — s hány van, a kiadó felelőssége alatt levő raktárban.

2. Annak szükségére, hogy a *kötetés* ne a kiadóra bízassék, hanem mint ez 35 esztendeig volt, a *titoknokra*, ki a könyvkötőt válassza, megbizza, munkáját megbírálja, az árt meghatározza, az árjegyzéket az ár helyességére nézve aláírja. — Általában megjegyzi a Bizottság, hogy a titoknoki természetes hatás- és jogkör sérelmével lát egy oly status in statu-t, mely a könyvkiadványokra nézve az utolsó titkár halála óta fejlődött ki.

Ezen két elvi ügyön kívül, jelenti még a Bizottság, hogy Dobocsányi Ignác könyvkötő — ki vagy tíz év óta az Akadémia minden kiadásait jutányosan, jól, csinosan, s a legnagyobb gondnal kötötte — azt kéri, hogy legalább azon munkák, melyek nyomtatása évekig húzódott, s melyeknek egyes íveit már rég hajtogatta, neki maradjanak befejezés végett. A Bizottság e szerint kéri Méltóságodat, hogy míg az első két pont felett végleg méltóztatnék intézkedni, pro momento a titoknok urat utasítani méltóztatnék, hogy megszűnven a kiadó *könyvkötési nyereszskéde*, egyelőre Dobocsányi

folytassa a kötést: fennmaradván a titoknok úr ebbeli szabad rendelkezési joga, mihelyt ő Méltóságod által visszaállítatik e részben is régi hatáskörébe.

Kelt Pesten, március 28-dikán tartott ülésünkben.

A M. Akadémia Könyvtári Bizottsága
Toldy Ferenc
biz. elnöklő tag.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 922/1865*)

3

[JEGYZŐKÖNYV]

1866.

A M. Tud. Akadémia könyvtári állandó bizottságának 1866. ápr. 30-án tartott ülésében, jelenlétén b. Eötvös József akad. elnök elnöklete alatt Lónyay Menyhért választott akad. másod-elnök, Toldy Ferenc bizottsági elnök, Horváth Cyrill, Jedlik Ányos, Petzval Ottó bizottsági tagok, Hunfalvy Pál könyvtárnok és Arany János titoknok.

1. A könyvtárnok Hunfalvy Pál előterjeszti, hogy Prandel és Ewald bécsi könyvtáros cégnél az Akadémia bold. elnöke gr. Dessewffy az Akadémia részére nagy mennyiségű könyveket rendelvén meg, s azok árába előleget is adván elannyira, hogy a fent írt cég elismerése szerint is az Akadémia már 751 ft. előnyben van: e fölül törlesztésére a könyvtáros cég újólág szállított könyveket az Akadémiához, de oly tökéletlen jegyzék mellett, hogy abból sem a könyvek ára, sem az, melyikből hány kötet vagy füzet csomagoltatott be, ki nem tetszik, sőt a jegyzékben foglalt könyvek sem mind találhatóak a csomagban, és viszont. Annál fogva, előterjesztő írt a mondott cégnek, hogy mindennek előtt küldjön rendesebb számlát; az egész ügy tisztába hozása iránt pedig felkéri a bizottságot intézkedésre.

Előadó könyvtárnok úr megbíztatik, hogy Prandel és Ewald könyvkereskedésével folytatván a levelezést, hozza tisztába: mi és mennyi volt megrendelve a mondott cégnél; mennyi azok egyenkinti ára, mennyit szállított már el, mennyi van még hátra elszállítani való, megjegyezvén, hogy az Akadémia semmi esetre sem vásárol többet tőlük, mint a már felvett előleg összege. Egyszersmind a bizottság annak szükséges voltát fejezte ki, hogy a magas kormánytól könyvek vétele s köttetésére nyert 15 000 forintról, melyet kizárólag a bold. elnök kezelt, pontos és részletes számadás készíttessék, annyival inkább, mert valószínű, hogy felsőbb helyen ezt kívánni fogják.

2. Akadémiai elnök úr előterjeszti, hogy az intézet összes könyvkiadási ügyét szükségessé vált rendbe hozni. Már a nyomtatásnál oly intézkedést szándékszik foganatba venni, miáltal a nyomdai költségekből tetemes részt megtakaríthat az Akadémia. De szükség rendezni a már kinyomott példányok kezelését is; mert, mint a Könyvtári Bizottságnak az elnökséghez benyújtott – itten felolvasott – jelentéséből kitűnik, a bold. elnök intézkedése folytán az a hiány állott be az Akadémia nyomtatványai kezelése körül, hogy nincs ellenőrség, miután aki azokat a nyomdából átveszi, aki befűzi, aki raktárban őrzi és aki a tagokhoz, intézetekhez, s kereskedésbe szállíttatja, egy és ugyanazon személy.

A bizottság elvül kimondván, hogy a titoknoki kiadó egyszemélyben könyvkötő is nem lehet: Lónyay Menyhért akad. másodelnök úr elnöklete alatt Toldy Ferenc biz. elnököt a könyvtárnokkal és titoknokokkal együtt megbízva, hogy a kiadónak hivatalba lépésekor adott elnöki utasítást megvizsgálva, amennyiben azt a könyvek kezelése tárgyában az ellenőrködést illetőleg hiányosnak találják, hozzanak javaslatba módosítást; a könyveknek a bizottság jelentésében panaszolt silányabb fűzését vizsgálja meg, s általában szerezenek tudomást arról, nem történt-e az Akadémiának az eddigi kezelés alatt valami kára; mindezekről jelentésüket a közelebbi könyvtárbizottsági ülésre beadandók lévén.

Jegyzette

Arany János
titoknok.

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1865–1869. 21 f. MTAK RAL K 1559.*

4

[JELENTÉS]

1866.

Méltóságos Báró EÖTVÖS JÓZSEF úrnak
a Magyar Tudom. Akadémia elnökéhez jelentése a könyvtári küldöttségnek.

Méltóságos Báró, Akadémiai Elnök Ur!

Az állandó Könyvtári Bizottságnak folyó évi április 30-án, Méltóságod elnöklete alatt tartott üléséből, alulírt küldöttség ki levén nevezve arra, hogy az Akadémia nyomtatványainak a nyomdából átvétele, befűzése, s raktárba vagy könyvárushoz szállítása közben netalán előforduló panaszok, rendetlenségeket, melyek miatt az intézet meg is

károsodhatnék, vizsgálná meg; különösen hogy a titoknoki kiadónak (expeditor) hivatalbaléptekor adott elnöki utasítást megolvassa, amennyiben ezt, a könyvek kezelése tárgyában, az ellenőrködést illetőleg hiányosnak találná, hozzon javaslatba módosítást; a könyveknek a k.bizottság előbbi jelentésében panaszolt silányabb fűzést vizsgálja meg; s általában szerezzen tudomást arról, nem történt-e az Akadémiának az eddigi kezelés alatt valami kára: szerencséje van jelentését a következőkben terjeszteni elé.

A küldöttség mindenek előtt azon elnöki utasítással ismerkedett meg, mely a titoknoki hivatal rendezését illetőleg, 1865. február 3-án, gróf Dessewffy Emil elhunyt elnök által, Méltóságod, Csengery Antal akad. jegyző és Arany János újonnan választott titoknokkal történt közös megállapodás után adatott ki, és úgy találta, hogy ez utasítás szabályai általában célszerűek; s a mint a hivatalt javítónoki és kiadói osztályra különzi, az elsőnek a nyomás alatti, a másodiknak a nyomdából kikerült könyvekkel lévén ügye, megfelel a jó rend, és munkafelosztás kívánalmának. Miután az ezen utasításban a kiadó által vezetni kellett könyvek egy részét (melyek különben jelen vizsgálatnak körébe nem is tartoznak) mint az Igtató, Kiadó, Utalványkönyv többnyire maga a titoknok vezeti: a küldöttség azon könyvek megtekintésére szorítkozott, melyeket a kiadó, Takács, a bel- és külföldi tagoknak, egyesületeknek stb. járó könyvekről visz, s azokat az utasításnak megfelelőleg, rendben találta. Minden társulat vagy egyes tag részére külön lap van nyitva, hová a neki járó könyvek címei beiratnak, az elküldés szintén; helybeliek a vétel aláírással bizonyítják; vidékiek, vagy külföldiek részéről a vevény visszaérkezte pontosan följegyeztetik. De panasz van az akadémiai könyvtár ellen, ki a szállítás végett hozzá küldött könyveket, dacára az Akadémia e részben ismételve történt határozatainak, most is sokáig elheverteti.

Ami már a könyvek befűzése iránti panaszokat illeti: a küldöttség tisztába kívánt jöni először is azzal, mi módon ment át a fűzési munka az előbbi könyvkötő kezéből Takács kiadó kezébe. A titoknok által előkeresett iratokból kiderült, hogy 1865. apr. 11-én Takács István folyamodást adott be az akadémia elhunyt elnökéhez, kérve, hogy miután csekély fizetéséből családostul nem élhet, engedtesék át neki az intézet könyveinek befűzése. Gr. Dessewffy erre tett határozatában a titoknokot és a jegyzőt bízta meg véleményadással. Ennek ellenére a gróf 1865. jún. 22-én kelt levelében, már azt tudatja a titoknokkal, hogy „Takácsnak az akadémiai kiadványok bekötésének megkezdhetését megengedte”, amint ezt, a titoknok nyilatkozata szerint, mind ez utóbbinak, mind Takácsnak, ugyanakkor szóval is megmondotta. E szerint a kiadó az ettől fogva megjelent munkákat nem hagyta többé Dobocsányinak befűzni, hanem lakására vitette. Azonban Tóth Lőrinc pénztárnok Dobocsányi könyvkötőnek egy nála lévő folyamodványát mutatott elő, mely szerint az elhunyt gróf elnök 1865. aug. 26-án tett határozatában, a panasz megvizsgálására Arany János, Tóth Lőrinc, Csengery Antal rendes tagokat oly módon küldi ki, hogy ha Dobocsányi előadását igaznak találják, neki a könyvfűzést adják vissza. E vizsgálat, mivel a hátirat lappangott, mind ez ideig nem történt meg.

Ami a nyomdából kijövő példányok ellenőrzését illeti addig a pontig, midőn könyvárushoz, expeditióba vagy raktárba kerülnek; tehát a befűzés és átadás körüli ellenőrzés erre nézve következőket találta. A főnemlített Utasítás e részben azt rendeli, hogy a

könyvkötőnél álljon egy könyv, melybe följegyeztessék; mikor, hány példányt vett át valamely kötetből a nyomda részéről; s befűzve mikor, mennyit adott át a titoknoki hivatalnak, vagy az akadémiai könyvtárúsnak. E könyv azonban már Dobocsányi idejében sem volt pontosan vezethető, mivel a nyomtatványokat nem kötet- vagy füzetenkint, hanem ívenként vette át a nyomdából, hogy a behajtási stb. munkával addig is haladjon, míg a következő ívek sajtó alatt vannak. Takács pedig a nyomdából nyugtatvány mellett egyszerre 6–10 ívet vévén át a példányokból, amint mondja, egyenesen lakására szokta vitetni, hol saját maga felügyelése alatt köti vagy köteti. A befűzött példányok átadását sem lehet ellenőrzés nélkülének mondani, jóllehet maga Takács mint könyvkötő, Takácsnak mint kiadónak adja által: amennyiben az Utasítás szerint, a főjavítnok (Sasku) egy külön könyvet vezet, melybe minden megjelent munka címe, kötete, füzete, példányszáma, megjelenési ideje beiratik; mely példányszámról tehát a kiadó felelős. E könyvet megtekintve rendben találtuk.

Az eddig haladt vizsgálatban a küldöttség nem talált okot arra nézve, hogy egy hosszadalmas és fáradságos munkálatba kezdjen, t. i. hogy az Akadémia kiadványainak összes példányait: mi van a helybeli s vidéki könyvtárúsnál, mennyi expediatott a tagoknak s intézeteknek, mennyi költ el, és mi van a raktárban? – leltárolja. E munka a főjavítnok által vezetett X. számú könyv, a kiadó által vitt expeditionális könyvek és Eggenberger könyvének a raktári példányokkal összevetése által, mindenkor biztosan végrehajtható.

Ami a fűzés minősége iránti panaszt illeti: a küldöttség többsége a Takács által fűzöttek és a Dobocsányi készítménye között, annak hátrányára, valami szembetűnő és lényeges különbséget nem vett észre. A folyó évi almanachra történt leginkább hivatkozás, mint amely dísztelenül van körül vágva: de miután egyéb füzetek nem gyalultatnak körül, ezt az almanachnál is meg lehet tiltani; a hiba nem olyan általános, hogy azzal az összes fűzés minőségét el lehetne ítélni. Mindazáltal a küldöttség, járulva a Méltóságod és a Könyvtári Bizottság által elvül kimondott határozathoz, hogy a könyvek befűzése s ugyanazok raktári kezelése egy személynél nem maradhat; másfelől pedig rövidíteni óhajtván az utat, egyszerűsíteni a felelősséget, melyen keresztül a nyomtatványok a nyomdából az Akadémia kezelése alá jutnak; javaslatképp előterjeszti: szólíttassék fel az Akadémia nyomdása, elvállalná-e, és minő feltételek alatt, hogy a könyvek fűzését is, saját felelőssége alatt, ő eszközöltesse, úgy hogy az Akadémiának a már befűzött példányokat adja által.

Vége a többször említett elnöki Utasításra nézve, mely általában célszerűnek mondható, megjegyzi a küldöttség, hogy annak egy pontja, mely szerint a raktárban fiókos szekrények lettek volna feállítandók, minden külföldi intézetnek, tagnak stb. külön szekrény, hová a nekik expeditoria szánt könyvek bedobassanak és az elküldés idejéig őriztessenek, – nincs foganatba véve. Az Akadémia nem készítettett ily szekrényeket, de helye sem volna, miután a kiadónak raktári helyiség csak ideiglenesen adatott, honnan már sürgetik kiköltözését. A küldöttség véleménye szerint, ez a fiókok szerinti osztályozás egészen fölösleges is; miután a kiadó könyvében minden egyes intézet lapjára beiratik cím szerint, a neki járó könyvilleték, s annak során mindig lehet expediatni. Azonban kívánatos, hogy az Akadémia nyomtatványai számára, itt az épület-

ben, tágas, száraz, tűzmentes raktári helyiség minél előbb okvetlenül kijelöltessék.
Kelt Pesten, jún. 19-én 1866.

Arany János
titoknok

Lónyay Menyhért
k. elnök

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1865–1869. 38–39. f. MTAK RAL K 1559.*

5

[JEGYZŐKÖNYV]

1867.

Könyvtárbizottsági ülés, 1867. máj. 18-án. Toldy Ferenc r. t. elnöklete alatt.

Jelen voltak: Hunfalvy Pál r. t. s könyvtárnok, Pauler Tivadar, Petzval Ottó rr. tt.,
Arany János titoknok.

1. Toldy Ferenc bizottsági elnök indítványozza, hogy az ügyek gyorsabb folyamata végett, a bizottság, ha elintézendő tárgy van, minden hóban, az összes akad. ülést megelőző osztályülés utánra hívassék össze.

Elfogadtatott.

2. Ugyanaz, tekintve az ingyen kiosztott akadémiai kiadványok már is nagyobb számát, és hogy az ekképp megajánlott könyvek nincsenek is mindenkor az illető intézet szükségéi szerint válogatva össze, – határozatban kimondani kívánná, hogy kisebb tanintézetek, mint algymnasiumok, alreáltanodák stb. addig is míg e jelen bőkezű rendszer fennáll, ezentúl csak az Értesítővel s az Értekezések öt osztályával (a törvénytudományit oda nem értve) elégíttessenek ki.

Helyesléssel fogadtatván, a bizottságnak a mától fogva tárgyalandó kérelmeknél ez fog zsinórmértékül szolgálni.

3. Olvastatott az eperjesi kir. kath. (al) gymnasium igazgatóságának az akad. ülés által véleményre áttett, és mindennemű közlőnyt általában kérő folyamodványa.

Az előbbi pontban foglalt határozat értelmében, a bizottság az Értesítőt és az Értekezések öt osztályát véli megajánlandónak.

4. A budai királyi főreál tanoda, az akadémiai ülés által ide áttett kéréseivel, más nagy tanintézetek példájára minden kiadványt óhajtana megnyerni.

Az Évkönyvek, a (rég)i Értesítő math. és természettud. füzetei s általában a math. és természettudományi kiadások eddig is járván a budai főreál tanodának; ezekhez

a bizottság még az (új) Értesítő s az Értekezések öt osztályát ajánlja csatoltatni.

5. Az Erdélyben, Károlyfehérvárt levő Batthyány-könyvtár részére, könyvtárnoka Beke Antal az Akadémia minden kiadványáért folyamodik.

Miután a maros-vásárhelyi gr. Teleki-könyvtárt az Akadémia ily kedvezményben már részesíté: a bizottság e kérelmet sem véli megtagadhatónak.

6. Doby Antal, tiszaujlaki szabómester, kölcsönkönyvtára részére azon tekintetből kérné az Akadémiának ily célra alkalmas kiadványait, hogy szegény néptanítók ingyen olvashassák.

A bizottság méltányolja ugyan Doby úr készségét, hogy kölcsönkönyvtárát a szegény sorsú néptanítóknak ingyen megnyitotta; de úgy véli, hogy az Akadémia kiadványai a mondott célra nem alkalmasak; annál fogva a kérelmet az Akadémia nem teljesítheti.

7. A nagybecskereki algyrnasium igazgatóságának az Akadémiától véleményre áttett kérése minden kiadvány iránt, felolvastatván:

Ajánlatik az Értesítő s az Értekezések öt osztályának megadása.

8. Kubinyi Ágoston tiszt. tag, mint az archaeologiai bizottság elnöke, ennek nevében kérelmet intéz a bizottsághoz, hogy miután az akadémiai könyvtárban a külföldi társulatoktól az archaeologiai cserepéldányok igen hiányosán vannak képviselve, gondoskodjék módokról, hogy e hiány megszüntetessék, s a hiányzó egyes füzetek vagy kötetek megszereztesse.

A könyvtári hivatal utasított, hogy amennyiben évi pénzrovata engedi, törekedjék a hiánynak vétel általi kiegészítésére.

9. Ugyanaz, mint a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója, kéri az intézet számára egyenesen a titoknoki kiadóhivatalból küldeni az Akadémia kiadványait, mert a nyomdából járó kötelespéldányok csak hézagosan, s nem egyszer a hozzájuk tartozó ábrák nélkül folynak be.

A bizottság véleménye szerint a Nemzeti Múzeum könyvtári hivatala könnyen eszközölheti, hogy a nyomdai kötelespéldányok hiány nélkül beérkezzenek; az Akadémia részéről egyenesen is megküldeni a bizottság fölöslegesnek vélné, annyival inkább, mert illetékes oldalról oly megjegyzést hallott, hogy a magyar kir. egyetem könyvtárában hasonló baj elő nem fordul.

10. Rézső Enzsel Sándor, az általa sajtó útján javaslatba hozott börtön-könyvtárak gyarapítására, kéri az Akadémia e célnak megfelelő kiadványait.

Fogytán lévén az Akadémia régibb — s nem oly tartalmúak újabb kiadásai, hogy azokat közönséges fegyenc valami haszonnal olvashatná, a kérelem teljesítését nem ajánlhatja a bizottság.

11. A székesfehérvári alreáltanoda igazgatósága folyamodványára, melyben a bizottságok közleményeit, az Évkönyveket az Értesítő mindhárom osztályát jelöli ki folytonos ingyenküldésre; az 1867-ig megjelent akad. kiadványokat pedig, az ár egynegyedének elengedésével megvenni óhajtja.

A bizottság véleménye az, hogy folytonos küldésre, mint a föntebbi esetekben, csak az Értesítő s az Értekezések öt osztálya adassék meg; az 1867-ig megjelentek pedig 25 % árengedéssel odaajánlhatók volnának.

12. Demjén József, „Irodalmi Értesítő” című magyar bibliographiai folyóirata számára az Akadémia ez évben megjelent és megjelenendő minden kiadványait kéri.

A bizottság véleménye szerint ez áldozat nem volna arányban a nyereséggel, mely a bibliographiai fölemlítésből az akadémiai kiadványokra háramlanék; de fölösleges, miután Demjén úrnak csupán a címekre van szüksége, azokat pedig az akadémiai könyv-árusnál időről-időre megszerezheti.

13. List és Francke Repertoire-ja megvétele iránt kívántatván a bizottság véleménye:

Miután a kir. egyetem e munkának birtokában van, tekintettel az Akadémia mérsékelt könyvtári budgetére, nélkülözhetőnek látszik.

14. Toldy Ferenc elnöklő bizottsági tag, fölemlítvén a tudvalevő körülményt, hogy az Akadémia kiadványaiból ingyen elosztandó példányok száma már is oly tetemesre rúg, hogy az 500 példányban nyomott közlönyök- és munkáknak szinte felét igénybe veszi, s ha ily arányban szaporodik, egy felől az Akadémia pénztára nem bírja meg a terheltetést, másfelől kiadványaink egészen kiszorulnak a könyvkereskedésből, nemcsak mert oda példány alig marad, hanem azért is, mert azon intézetek láttatnak el ingyen könyvekkel, melyeket, a külföld példájára, Akadémiánk is éppen természetes vevőinek tekinthetne. Indítványozza:

1. Javasoltassék az Akadémiának, hogy a hazai tanintézetek számára való ingyenes kiosztását kiadványainak folyó 1867 végével szüntesse meg.

2. Az Akadémia tegyen fölterjesztést a m.k. vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz, kérvén, hogy azon tanintézetek számára, melyek tanpénzei a mondott n.m. minisztériumhoz befizettetnek, e tanpénzekből az Akadémia olynemű és annyi kiadványát megrendelni méltóztassék, minő és mennyi az illető intézet szükségeinek megfelel.

Ez indítványokat a bizottság annyival inkább hajlandó magáévá tenni, mert még tetemes azon iskolák száma, melyek az Akadémia kiadványaiért nem folyamodtak, s melyek valószínűleg bekövetkező kérelmeit, a mostani rendszer szerint, megtagadni szintén nem lehetne; ezáltal azonban oly tömegre szaporodnék az ingyen példányok száma, hogy a nyomtatandó példányok összegét költségesen feljebb kellene emelni. Ajánlja tehát mindannak kimondását, hogy az Akadémia 1867 végével kénytelen a tanintézeteknek adott e kedvezményt visszavonni; mind az indítványozott fölterjesztést a m.k. minisztériumhoz [megtenni], azon észrevétellel, hogy a tanintézetek vásárlásainál, illetőleg a minisztérium megrendeléseinél az Akadémia kiadványai bolti árából 20 száztólit [20 %] kiengedhetne.

Jegyzette
Arany János
titoknok

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei*
1865–1869. 46–47. f. MTAK RAL K 1559.

[JEGYZŐKÖNYV]

1867.

A M. T. Akadémia állandó Könyvtári Bizottságának 1867. dec. 6-án tartott ülésében, jelen lévén Toldy Ferenc r. t. mint elnök, Pauler Tivadar, Petzval Ottó r. t., Hunfalvy Pál könyvtárnok, Arany János titoknok.

1. Az Akadémia ingyen példányaira mindig szaporodó igényekkel s e tárgyú folyamodványokkal szemben a bizottság szükségesnek véli, hogy a folyó évi május 27-i összes ülésre benyújtott javaslata foganatba vétessék, jelesül:

I. Hogy az Akadémia, kiadványainak a hazai tanintézetek számára való ingyen kiosztását folyó 1867 végével szüntesse meg;

II. Tegyen fölterjesztést a m. k. vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz, kérvén, hogy azon intézetek számára, melyek tanpénzei a mondott n. m. minisztériumhoz fizetnek be, a tanpénzekből az Akadémia oly nemű és annyi kiadványát méltóztassék megrendelni, aminő és mennyi az illető intézet céljainak megfelel.

E pontok elsőjét a május 27-i összes ülés függőben hagyván, a másakra nézve pedig az éppen elnöklő alelnök úr méltóztatván személyes közbenjárást ígérni, miután az utóbbinak eredménye nem mutatkozik, ismételve ajánlja a bizottság mindkét pontot az összes ülés figyelmébe.

2. A keszthelyi országos gazdasági felsőbb tanintézet részére Balázs Árpád tanár és könyvtárkezelő az Akadémia kiadványaiból legalább a math. és természettudományok egy-egy példányát kéri.

Miután a bizottság ismételve ajánlja az ingyenes példányok megszüntetését, e kedvezményt a keszthelyi országos felső tanintézetre annál kevésbé kiterjesztendőnek, mint-hogy ez országos alaptól dotált intézet a kívánt math. és természettud. kiadványokat néhány forinttal megszerezheti.

3. A budai főreáltanoda nevében Schenzl Guido tanár úr az Akadémia mindennemű kiadványát kéri.

Miután a budai kir. főreáltanoda már kapja az Évkönyveket s általában a math. és term. tudományi kiadásokat, csupán az 1867-i Értesítő az (amennyiben eddig is nem küldetett volna), amivel a bizottság az eddigi kedvezményt meg bővíteni ajánlja.

4. Olvastatott a jénai magyar ifjúság folyamodványa, mely az ottani, Bibliotheca Hungarorum számára a Szótár füzeteit a 14-ik füzettől kezdve, a Monumenták 13 és 14 köteteit s a 16. utániakat folytatólag, s a M. Történelmi Tár a VIII kötettől kezdve, kéri megadatni.

Tekintetbe véve, hogy e könyvtár nem egy külföldi tudósnak alkalmat nyújthat megismerkedni hazai tudományos állapotunkkal; javasoltatik a megjelölt hiányoknak, amennyiben lehet, kiegészítése; jelesül a Szótár füzetei, a nyelvtud. bizottság rendelkez-

zésére bocsátott 10 példányból lennének kiegészíthetők; a Monumenták és a Történelmi Tár (megvizsgálván elébb a kiadói könyvet, mik küldettek el) a raktárból pótlándók.

5. A belsősomogyi ref. egyházvidék a csurgói hatosztályú gymnasiumot részesíteni kérvén, az Akadémia akár eddigi összes, akár részleges eddigi és ezentúli kiadványaiban.

A főntebbi javaslatban kifejezett elvéhez képest a bizottság nem javasolhat egyebet, csupán az Értesítő és az Értekezések öt osztályának (a törvénytudományit kivéve) a folyó évről, tehát 1867 végéig leendő megadását.

6. A bukaresti „Hunnia” nevű magyar társulat kérelmére, mely az eddig megjelent és fölösleges példányokból óhajtana részesülni.

Egyszer s mindenkorra az Akadémia régibb kiadványaiból az encyclopaediai és szépirodalmi tartalmúakat, melyek a raktárban netalán fölösleges példányban volnának, ajánlja a bizottság bérmentetlenül megküldeni.

7. Zur Ornithologie Brasiliens és Catalogus Bibliothecae S. Marci, Venetiensis című munkák:

Megvételre ajánlatván, programjuk a könyvtári hivatalhoz átteendő.

8. Gauss munkáira nézve, melyeket az egyetemi könyvtár megszerez:

A megvétel fölöslegesnek találtatott.

Jegyzette

Arany János

titoknok

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei*
1865–1869. 57. f. MTAK RAL K 1559.

7

[JEGYZŐKÖNYV]

1868.

A Magyar Tudom. Akadémia állandó Könyvtári Bizottságának 1868. febr. 21-én tartott ülésében, jelenlétén Toldy Ferenc r.t. mint elnök, Petzval Ottó r.t., Hunfalvy Pál r.t., könyvtárnok, Arany János titoknok.

1. Olvastatott az akad. titoknoknak a jan. 27-i összes ülés azon határozatáról értesítő levele, mely szerint a bizottságtól vélemény kívántatik a párisi Archaeologiai és történelmi Társulattal megkötendő csereviszony és megajánlandó akad. kiadványok iránt.

A bizottság az Akadémia kiadványaiból egyelőre az archaeologiai publicatiokat teljesen felajánlandóknak és megküldendőknak véleményezi; egyszerismind felszólíttatni

javasolja a mondott társaságot, foglalkozik-e szoros értelemben vett történelmi kiadásokkal? mely esetben, kölcsönös arány megtartása mellett a történelmi bizottság kiadásai is megküldhetők volnának.

2. Ugyanazon akad. ülésből áttett válaszára a vallás- és közoktat. minister ő exjának, miszerint Bock Ferenc híres munkája a német koronázási jelvényekről csak Ő Felsege magán pénztára igénybevételével volna kérhető ajándécul:

Javasoltatik a nevezett munkának az akad.könyvtár részére, az ajánlott árendemény felhasználása mellett, pénzen való megszerzése.

3. A bizottság elnöke előterjeszti ugyanazon n.m. minister úrnak, úgyis mint az Akadémia elnökének, szintén a jan. 27-i összes ülésből véleményre áttett azon válaszát, hogy az Akadémia kiadványainak a tanintézetek számára pénzen megrendelése iránt a minisztérium nem határozhat addig, míg az Akadémia az ingyen küldés ügyét végleg el nem dönti; ez utóbbi pontra nézve azonban, mint akadémiai elnök is, azt tanácsolja, hogy álljon el az Akadémia ezen szándékától.

A bizottság, részint a miniszteri válaszban előadott okok, részint és főleg a hazai körülmények bővebb megfontolása után időszerűnek véli, hogy az Akadémia egyelőre ne szüntesse még meg kiadványainak tanintézetek számára ingyen való kiszolgáltatását.

4. Előterjesztetett Hunfalvy Pál akad. könyvtárnok jelentése a könyvtár állapotáról, melyet a jan. 27-i összes ülés véleményre tett által a bizottsághoz, egyszersmind kiemelve az abban foglalt panaszt, hogy a kötelezpéldányok gyéribben érkeznek a könyvtárba egy idő óta, s vélemény kívánván aziránt: vajon célszerű volna-e ez ügyben a m. kormányánál újabb lépéseket tenni.

Ami a jelentést általában illeti, fel fognak szöllíttatni a bizottság összes tagjai, hogy azt figyelmesen megolvassa, reá észrevételeiket s javasolataikat megtenni szíveskedjenek, mi megtörténvén egy későbbi ülésben fogna tárgyalásra kitűzetni. A kötelezpéldányokra nézve ellenben a bizottság már most ajánlja az Akadémiának, hogy miután az 1840. VI. t.c. 11 §-a rendelete szerint a Magyarországon és kapcsolt részeiben nyomtatott munkákból a Magyar Tudós Társaságot egy példány illeti, s e törvényt az 1848-i sajtó törvény hallgatással mellőzte ugyan, de határozottan el nem törölte, kéressék meg egy alázatos fölterjesztésben a m. kir. minisztérium, hogyha az idézett 1840-i törvényt érvényben állónak véli, annak foganatosítására a szükséges rendeletet kibocsátani méltóztassék; ha ellenben úgy vélekednék, hogy a nyomdászok és kiadók csupán az 1848-i sajtótörvényben megnevezett 2 kötelezpéldánnyal (a n. múzeum és a hatóság részére), tartoznak, odahatni kegyeskedjék, hogy az Akadémiának egyszer már törvény által megállapított igénye a törvényhozás által újólag és határozottan megerősíttessék, annál is inkább, mert remélhetőleg nemsokára oly helyzetben lesz az Akadémia, hogy könyvtárát az egész közönségnek megnyithatja.

5. Akadémiai elnök úr ő nmgá az Eggenberger féle könyvárusi cég ellen a titoknoki hivatal részéről beadott panaszok megvizsgálását általtevén a bizottsághoz.

Ámbár a B. alatti csatolványból és ennek mellékleteiből világosan kiderül, hogy a mondott könyvárusi cég a bel és külföldi intézetek s tagok számára rendelt könyvek elszállítását igen hanyagul teljesíti, úgy, hogy több esetben másfél s egy évbe került míg azok eljutottak rendeltetésök helyére; némely távolibb küldeményekről pedig térítvény

még sohasem jött vissza, minélfogva azok elvesztét gyaníthatni; ámbár ugyanez iratokból arra mutató jelek sem hiányoznak, hogy az Eggenberger cég az Akadémia könyvei árusítása körül sem fejt ki szükséges erélyt, sőt a rendetlenség gyakori jeleit tapasztalhatnánk: mindazonáltal tekintetbe véve, hogy az e céggel való régi viszony rögtöni felbontása nemcsak a cégre lesújtólag, hanem magára az Akadémiára is alkalmatlanul hatna, s remélve másfelől, hogy a legközelebb e kereskedésbe vont új erők az üzlet folyamába nagyobb élénkséget fognak behozni, — a bizottság nem javasolja az Eggenberger féle viszonynak rögtöni felbontását; hanem mind a könyvek árusását, mind azok elszállítását az illető tagokhoz és intézetekhez még ez évben kísérletképp nála hagyatni kívánja; oly módon azonban, hogy az Akadémia könyvárusát illetőleg az A. alatti csatolványban elősorolt föltételeknek (kivéve az eladási százalék lejobb szállítását) a cég tulajdonosai magokat alávéssék, s azokat a kötelező formában alá is írják. — Ami illeti a cég tulajdonosai által beadott javaslatot a könyvek postai szállítása iránt: a bizottság azt nem tartja elfogadhatónak, miután a vámterületen állítólag 1/3 részre szállított postai díj is tetemesen nagyobb, mint a könyvárusi küldés költsége; a vámterületen kívül pedig még az is fennmaradna a bizonytalan könyvárusi szállítás; valamint a hazában sem remélhető az ingyen postavitel kieszközlése. — Végül a könyvárus azon kívánatát, hogy a csomagolást a raktárban, itt az Akadémia helyiségében teljesíthesse, bárha erre a raktárpince nem alkalmas, — oly módon talán meg lehetne adni, hogy az akadémiai raktárnok valamelyik bizottsági terembe (mikor ülés ideje nincs) szállítván a könyveket, ott a könyvárus becsomagolhassa.

Mely értelemben elnök úr ónméltóságának jelentés fog tétetni.

Jegyzette

Arany János
titoknok

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1865–1869. 65–66. f. MTAK RAL K 1559.*

8

[JEGYZŐKÖNYV]

1869.

Jegyzőkönyve az állandó Könyvtári Bizottság 1869. február 11-én tartott ülésének, melyen jelen voltak Toldy Ferenc r.t. mint elnök, Pauler Tivadar r.t., Hunfalvy Pál r.t. és könyvtárnok s alulírott titoknok.

1. Olvastatott a miskolci helv. hitvallású egyház előljáróságának gymnasiuma részére az Akadémia kiadványait kérő levele.

Ajánlatik múltra nézve a Tudománytár meglevő füzeteinek, jövőre az Ügyrend 179. h. pontja alatti kiadványoknak (Értesítő és öt osztály Értekezései) engedélyezése.

2. A nagyszzebeni m. kir. jogakadémia folyamodására:

Az Ügyrend 179. a. pont alatti (minden) kiadványok megküldése hozatik javaslatba, a múltra is, amennyiben elégséges példányok vannak.

3. A bécsi egyetemi magyar társas kör hasontárgyú kérelmére.

Miután az ily ifjú társas körök semmi állandósággal nem bírnak, alakulván s feloszolván amint az ifjak jönnek és távoznak: a bizottság annál kevésbé hajlandó az Akadémia sok felől igénybe vett kiadványait e társas körnek megszavazni, minthogy a bécsi akadémiai olvasó kör számára mindennemű kiadványok küldetnek, hol a társas kör ifjai azokat szintén olvashatják.

4. Tárgyaltatott Ballagi Mór 1. tagnak a Nyelv- és Széptud. osztály értekezlete által magáévá tett indítványa, mely szerint az Évkönyvekben megjelenő egyes értekezések az illető osztályok belföldi tagjainak ingyen adandók volnának.

A bizottság ez indítványt ajánlja elfogadás végett az Akadémiának, azon hozzá tétellel, hogy az Évkönyveknek csak azon köteteire terjedjen ki e kedvezmény, melyek már egyes füzetekben (darab számra) jelentek meg.

5. A segesvári ágost. hitvallású gymnasium folyamodványára, az abban kifejtett különleges körülmények tekintetbe vételével:

Ajánlatik a következő kiadványok adományozása:

- a. Régi M. Nyelvelmékek. Nyelvtudom. Közlemények. Corpus Grammaticorum. Nyelvtud. Értekezések. Évkönyv nyelvtud. füzetei.
- b. Történelmi Értekezések. Évkönyvek tört. füzetei. Történettár a XIII. kötettől kezdve.
- c. Az Archaeologiai Értesítő.
- d. Természettud. Értekezések s az Évkönyvek term.tud. füzetei. Math. és Term. Közlemények.
- e. Akad. Értesítő.

A folyóiratok 1868 elejétől fogva.

6. A gratzai akadémiai olvasó egylet folyamodványára:

Az Értesítő és az Értekezések minden osztálya 1868 elejétől fogva javasoltatik megküldeni.

7. A nápolyi Grande Archivio Nazionale csereviszonyt óhajtván s „Syllabus Membranarum Graecarum” című igen becses kiadványával azt már tetteleg meg is kezdvén.

Javasolja a bizottság, hogy a Történelmi Bizottság összes kiadványai cserében megküldessenek, még pedig — amennyiben elégséges példány van rendelkezés alatt, — a múltra nézve is.

8. A finn irodalmi társaság részéről szintén csereviszony óhajtván bejelentve.

A nyelv-rokonságra és magyar nyelvre tartozó kiadások ajánlatnak csere képpen küldeni; jelesül Corpus Grammaticorum, Nyelvtud. Közlemények; Finn nyelvtan és olvasó könyv; A vogul föld és nép (Évkönyvek XII. köt.). A Nyelvt. Értesítő azon füzete,

mely a vogul mondát tartalmazza; Abuska, Cseremis szótár s a hasonló kiadványok ennek utána is.

9. Olvastatt a Math. és Természettudományi osztály javaslata, mely szerint a bécsi birodalmi földtani intézet által Magyarországról 1867 és 1868-ban megjelent geol. térképek utólag megrendelendők volnának. Hiányzik m.e. 20 lap.

A bizottság ajánlja az Akadémiának a hiányzó térképi lapok megszerzését s hogy erre az akadémiai könyvtárnok utasíttassék.

10. A székelyudvarhelyi gymnasium és jogi tanoda részére:

Az Értesítő és az Értekezések mind a hat osztályának megadása javasoltatik; múltva nézve 1868 elejétől kezdve.

11. A győri jogakadémia kérvényére:

Ugyanazon kedvezmény ajánltatik mint föntebb a nagyszebeni jogakadémiának.

12. A nagyszebeni kir. áll. gymnasium kérelme folytán:

Az Értekezések öt osztálya (a törvénytudományi kivételével) és az Értesítő ajánltatik, 1868 elejétől fogva.

13. Az Akadémia könyvtárnokának az 1868. jan. 27-én tartott összes ülésből ide véleményre áttett jelentése a m.tud. Akadémia könyvtáráról, mely a bizottság tagjaival körlevélben is közöltetett, felolvasotttnak vétetvén:

E jelentés tételeit s a könyvtárnok szóval tett abbeli nyilatkozatát, hogy a könyvtár rendezése azóta is, a körülmények szerint, öröndetesen haladt, helyeslő tudomásul veszi a bizottság s az Akadémiának jelenteni határozza, hogy a könyvtárnoki jelentésre észrevétele nincs. Eszme-rokonságnál fogva azonban indítványozza, hogy a könyvtár évenkénti gyarapodásának minden évben szakszerinti kimutatását kívánatosnak tartja, s ilyen lajstrom készítésére, mely minden év elején az Akadémiának bemutatván, az Értesítőben (vagy külön is) kinyomatnék a könyvtári hivatal utasítani javasolja.

14. A vallás- és közoktatási m.k. miniszter úrnak 141/eln. számú leirata, mely a m.k. egyetemi, m.n. múzeumi és m.t. akadémiai könyvtárak egyes főosztályainak, azok gazdagsága vagy hézagainak, főbb szükségeik és egész állásuknak lehető tanulmányozására kiküldött miniszteri bizt. tanácsost a szükséges felvilágosításokkal ellátni rendeli, az Akadémia f.é. febr. 1-én tartott üléséből ide áttétetvén:

A bizottság kész a kívánt felvilágosítást mind maga megadni, mind arra az akad. könyvtárnokot ezennel utasítja. Egyszersmind, miután a rendeletből úgy látja, hogy a három könyvtár hiányai aszerint fognának országos segély útján pótoltatni, amint mindenik a céljára tartozó könyvekben leginkább fogyatkozást szenved, s így egymást idővel mintegy kölcsönösen egészíteni ki; jónak vélte megbízni az Akadémia könyvtárnokát, hogy egy iratot készítsen, melyben az akadémiai könyvtár jelleme meghatároztasék, s mely egyszersmind a miniszteri küldött jelentésének s a kormány további tárgyalásainak alapjául szolgálhasson.

15. Toldy Ferenc elnök a cs.k. udvari könyvtár részéről egy jegyzéket mutat be, mely szerint a hiányzó és csonka akad. könyvpéldányok kiegészítése iránt szólíttatunk fel.

A jegyzék átadatik a titoknoknak, azon észrevétellel, hogy csonkának jelölt kötetek v. füzetek, — amennyiben van példány — újakkal pótlandók s a hiányzók szintén megküldendők.

16. Ugyanő, azon esetre, ha az Akadémia a m.k. kormánytól megnyerné kiadványainak kereszt kötés alatti ingyen küldhetését, a bécsi cs. akadémia egy ilyen kereszt borítékát, s a küldeményhez mellékelni szokott nyomtatott jegyzéket mutat be minta gyanánt.

Átadatik a titoknoknak, hogy a beálló esetben ezeket mintául használhassa.

Jegyzette

Arany János
titoknok.

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1865–1869. 75–76. f. MTAK RAL K 1559.*

9

[JEGYZŐKÖNYV]

1870.

Jegyzőkönyve az állandó Könyvtári Bizottság 1870. márc. 2-án tartott ülésének, melyen jelen voltak: Toldy Ferenc r. t. mint elnök, Pauler Tivadar r. t., Hunfalvy Pál r. t., könyvtárnok, Arany János főtitkár.

1. Olvastatott Molnár Lajos, a debreceni orsz. gazdasági tanintézet tanárának az 1869. máj. 31-i összes ülésből ide véleményre áttett levele, melyben a mondott tanintézet számára az Akadémia matematikai és természettudományi kiadásait kéri.

Az Ügyrend 177. c. alatti rovatában foglaltakat, a bizottság megadatni ajánlja.

2. Az 1869. jún. 28-i összes ülés a szentpétervári [ma: Leningrád] udvari minisztérium kebelében létező „Commission Imperiale Archeologique” csereviszonyt kezdő s kérő levelét ide áttevén:

Ajánltatik a csereviszony elfogadása, s ez intézetnek az Ügyrend 176. g. alá igitatása.

3. Moenich Károly úrnak, az országos stat. osztály kultagjának, az 1869. nov. 29-i összes ülésből áttett folyamodványára, melyben 1864-től kezdve az Akadémia Statisztikai Közleményeit részére megadatni kéri.

A bizottság oly véleményben van, hogy az Akadémia, mely eddig csak külföldi tudományos intézeteket, csereképpen, s a hazai intézetek közül, ahol szükségét látta, azokat részesíté kiadványaiból, magánosoknak azonban saját tagjain kívül, e kedvezményvel nem szolgálhatott, s jövőre is kénytelen lesz e rendszabály mellett megmaradni, hacsak a magán kérelmezők elláthatatlan folyamodásainak ki nem akarja magát tenni.

Kérelmező úr hivatkozását illetőleg szótári közleményeire, a bizottság úgy tudja, hogy erre nézve bár díj ígérve nem volt, a Nyelvtudományi Bizottság részéről, a Nagy szótár megküldése által, elég méltányosan kárpótoltatott.

4. Olvastatott a gyulafehérvári Batthyány-könyvtár öre, Beke Antal úrnak az Akadémia elnökéhez intézett, s az 1869. dec. 20-i összes ülésből véleményre áttett kérése, melyben a mondott könyvtár részére az Akadémia kiadványait megadatni óhajtja.

Ámbár az Akadémia, jelen bizottság véleménye alapján, ez ügyben egyszer már elutasítólag határozott; tekintve mind az által, hogy az elutasítás akkor történt, mikor az Akadémia, kiadványai engedélyezését illetőleg, megszorító rendszert akart behozni, melytől azonban később elállott; tekintve még, hogy a Batthyány-könyvtár, noha nyilvános olvasó terme nincs, mindazáltal a tudósoknak hozzáférhető, kivált gazdag és becses kéziratárát maga az Akadémia is használta, s ezentúl még bővebben használhatni reméli: ennél fogva a bizottság, mind a múlt, (amennyiben példányok vannak) mind a jövőre nézve, a Batthyány-könyvtárt a 177. a., vagyis azon intézmények közé javasolja fölvetetni, melyek az Akadémia minden kiadványait kapják.

5. Orthmayr Tivadar, segédlelkész Fehértemplomon, hogy történeti tanulmányaiiban előhaladhasson, kéri az Akadémia által kiadott e szakbeli munkák legalább ideiglenes átengedését.

Az ideiglenes átengedést a könyvtári szabályok korlátozzák; a magánosoknak ingyen adásra pedig a bizottság főntebb előadta véleményét.

6. A f. évi febr. 28-i ülésben Szabó József r. t. által tett indítványra, hogy a Cataniában (Sicilia) székelő „Accademia Gisenia di Scienze Naturali” számára a math. és természettudományi kiadványok megküldetvén, ez intézettel csereviszony köttessék.

A bizottság a csereviszonyt, az [Ügyrend] 176. e. pontja, értelmében javasolja.

7. Ugyanazon összes ülés átteszi a bécsi Pázmány-intézeti magyar irodalmi iskola tagjai folyamodványát az Akadémia évenkénti kiadványaiért.

Ámbár az Akadémia Bécsbe több tudós intézetnek, s az akadémiai olvasó körnek is küldi kiadványait: tekintve mégis, hogy a Pázmány-intézet növendékei, helyzetöknél fogva, az olvasó termeket szabadon nem látogathatják, tekintve azt is, hogy magyar ifjak külföldön lévő olvasó egyleteitől az Akadémia nem szokta megvonni hasonló kedvezményét: a Pazmaneumot az [Ügyrend] 177. m. betű alá jövőre beigtatni, múlt, nézve pedig a szépirodalmi s bölcsészeti külön kiadványokat egyszermindenkorra megküldetni ajánlja a bizottság.

8. A brassói ág. hitv. gymnasiumnak:

Jövőre az [Ügyrend] 177. g., alatt megnevezett kiadványok; múlt, nézve a Corpus Grammaticorum, a finn nyelvtan és Chrestomathia megadása javasoltatik.

9. A pesti egyetemi bölcsészeti-hallgatók önképző köre hasonló kedvezményért folyamodván:

A bizottság ragaszkodik már egy előbbi javaslatához az egyetemi ifjak önképző köreit illetőleg, mely szerint a tagjaikban sűrűn változó ifjú körök részére annál kevésbé vélte szükségesnek az akad. kiadványok megküldését, mert az egyetem, kötelepéldányt kapván, annak könyvtárában olvashatják; hogy azonban az ifjak e munkákhoz könnyebben férhessenek, indítványozza a bizottság, hogy az egyetemi könyvtárnak, a nyomdai köteles példányon kívül, az Akadémia részéről is küldessék egy példány jövőre minden

kiadásból, túlra nézve pedig a köteles példányok hiányai — melyeken a nyomda már nem segíthet, — az akad. raktárból pótoltsanak.

10. A sz. pétervári „Observatoire Physique Central” évkönyveit megküldvén, csereviszonyt óhajt.

Felvétetni ajánltatik az [Ügyrend] 176. n. betű alatti intézetek közé.

11. Ph. van der Maehlen úr az „Établissement Géographique” számára való csere-kiüldeményeket a latin nyelvűekre jelesül a Monumentákra szoríttatni kérvén:

Az 1869-i folyó munkák még kiegészítettvén, jövőre csupán a Monumenták küldése javasoltatik.

12. Olvasztatott a január 31. összes ülés határozata, mely szerint Stoczek József r. tag a felolvasott (könyvtári) jelentésre nézve azon megjegyzést teszi, hogy az akad. könyvtárban a math. és természettud. munkák mostoha arányban állanak a többi tudomány ágazatok mellett; mire a könyvtárnok urak felvilágosítólag válaszolván, a könyvtári helyiségben megnyitott olvasó terem oly képeni rendezését hozzák indítványba, hogy a mindinkább szaporodó olvasó közönség igényeinek megfelelően, mely indítvány vélemény adás végett, jelen bizottsághoz utasított.

A jelenlevő könyvtárnok úr felvilágosításából, Stoczek r. tag úr észrevételét illetőleg, kitűnt az, hogy a math. és természettudományok, nem az újabb könyvbeszerzések által vannak hátrányba tólva, hanem az akadémiai könyvtár könyveinek összes számához képest látszik azok száma kisebbségnek az arányosnál, mi, ha könyvtárunk keletkezését és ajándékok általi gyarapodását tekintjük igen természetes. Ajánltatik a könyvtári hivatalnak, hogy az új vételeknél, a mondott két tudományszak arányos gyarapítását szem előtt tartsa. Ami az olvasóterem kívánt elrendezését, azaz bővítését illeti, az több tisztviselő nélkül bajosan történhetik, s a helyiség sem lehet nagyobb; azonban valószínű, hogy ha a pesti 3 nyilvános könyvtárnak, rendeltetése szerinti osztályozása megtörténik, a nem tudományos célból olvasó közönség, az Akadémia terméből kimaradván, ez által a hely szűkén, s némileg a személyzet hiányán is segítve lesz.

Jegyzette

Arany János
főtitkár

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei*
1870–1877. 1–2. f. MTAK RAL K 1560.

Jegyzette
Arany János
főtitkár.

[JEGYZŐKÖNYV]

1871.

Könyvtári Bizottság ülése 1871. jan. 8.-án. Toldy Ferenc rendes tag mint bizottsági elnök elnöklete alatt jelen voltak: Hunfalvy Pál, könyvtárnok, Pauler Tivadar, Arany János főtitkár.

1. Olvastatott a m. kir. vallás- és közoktatási ministerium Budán 1870. dec. 30-án 29.636 sz. a. kelt, a f.é. jan. 2-án tartott összes akadémiái ülésből ide áttett kegyes leirata, melyben az Akadémia felhívatik, hogy a Londonban 1871. év folytán megnyitandó nemzetközi kiállításon, a birtokában levő nevezetesebb régibb nyomtatványok, valamint az általa kiadott tudományos közlemények, évi jelentések, latin nyelven kiadott Monumenták és egyéb alkalmas tárgyak kiállítása által jelenjék meg, s a kiállítandók jegyzékét e hó 15-ig, Posner R.L. úrhoz, mint a Magyarország részéről kinevezett biztoshoz küldje meg, s a tett intézkedésről a fentiszelt ministeriumot értesítse.

Jelen bizottság az 1871-ki londoni tárlatnak Posner úr által vele közlött tervrajzából, mely állítólag az eredeti angol tervrajznak fordítása, arról győződött meg, hogy e kiállítás, mint már a tervrajz címe mutatja, a „kiváló mű-, ipar-, és kertészeti terményekre és tudományos találmányokra” terjed ki, az utóbbiakra még, szintén a tervrajz szavai szerint „tekintettel alkalmazásukra a különféle iparágakban”, tehát egészen gyakorlati irányt tűz ki, s mindjárt első soraiban elv gyanánt kijelenti, hogy „a kiállításra csak oly tárgyak fogadtatnak el, melyek újság által, az előállítás jelessége által, olcsóság által, vagy más tekintetben kitűnnek”. Ennélfogva a bizottság úgy véli, hogy az Akadémia e tárlaton sem régibb, sem újabb nyomtatványai kiállításával meg nem jelenhetik, anélkül, hogy magát visszautasításnak, vagy legalább mellőztetésnek ki ne tegye; különben is a szabott idő rövidege sem engedné nyomtatványainak külső díszben is kellő felszerelését, mi nélkül a kiállítási tárgyak figyelmet nem ébresztenek. Eszerint az Akadémia 1870. nov. 28-i összes ülésében hozott határozatának fentartását javasolja.

2. Az Archaeologiai Bizottság, az 1870. okt. 3-i akadémiái összes ülésből ide áttett kérelmében, kiemelve szükségét annak, hogy valamint az Arch. Bizottság előadói hivatalánál, úgy a M.N.Múzeum régészeti osztálya könyvtárában, az Akadémia régiség- és éremtani munkálatai egy-egy példányban meglegyenek, megkeresi az Akadémiát a már kiadott munkák, mint Érdy „Numi Transsilvaniae”, „Augusteon”, „Monum. Archaeologica”, „Történelmi Tár” stb. valamint a még kiadandó efféle dolgozatoknak a nevezett két könyvtár részére leendő utalványozására.

A bizottság az itt cím szerint megnevezett, valamint az archaeologiai bizottsági előadó és a múzeumi régészeti osztály által ezután kijelölendő hasontárgyú munkákat egy-egy példányban megadatni javasolja.

3. Toldy Ferenc biz. elnök a bécsi császári udv. könyvtár óhajtását tolmácsolja, hogy a nevezett könyvtárban levő akad. kiadványok csonka példányai egészítettetnének ki, s a hiányzók küldetnének meg.

Ajánlják az összes ülésnek, oly módon, hogy a Toldy úr által beadandó jegyzék szerint a főtitkár egészítse ki.

4. Olvastatott a vallás- és közoktatási m. kir. ministerium Budán 1870. febr. 22-én 3771 sz. a. kelt, s azon évi márc. 19-én tartott összes ülés 90. sz. határozatával ide áttett leirata, hogy az Akadémia kiadványai a nagyszzebeni királyi, valamint a károlyfehérvári és udvarhelyi rom.kath. főgymnasiumok könyvtárainak küldetnének meg.

A nagyszzebeni kir. gymnásium egyenes folyamodásra, időközben már föl levén véve, a székelyudvarhelyi és gyulafehérvári kath. főgymnásiumok könyvtárainak, az Ügyrend 177. h. pontja szerint, az Értesítő, s a Törvénytudományinak kivételével, valamennyi Értekezések megküldése ajánljatik.

5. Az Akadémia 1870. ápr. 25-én tartott összes ülése 154. sz. határozata szerint, a „Verein für Geschichte der deutschen in Böhmen” csereviszonyt ajánló és kérő levele iránt vélemény kívántatván.

A csereviszony elfogadása, s nevezett egylet számára, az Ügyrend 176. k. pontja alatti, azaz a történelmi kiadások küldése hozatik javaslatba.

6. A bécsi „Anthropologische Gesellschaft”-nak az 1870. máj. 30-i összes ülésből áttett hasonló levelére:

Véleményeztetik, egy ügyrendi, új betű alatt, a természettudományi kiadványok megküldése.

7. Olvastatott az 1870. jún. 27-i összes ülés 234. sz. alatti határozata, mely szerint Szabó József r. tag indítványa iránt, több tudományos külföldi testülettel csereviszonyba lépés tárgyában vélemény kívántatik.

A nevezett tud. testületek közül a nápolyi „Società Reale di Scienze, archaeologia, letteratura e belle arti” társulat ily elnevezésű osztályának: „Accademia o Classe delle scienze fisiche e mathematiche”, – valamint Canadában a montreali „Natural History Society”-nak és a chicagói (Illinois) „Academy of Sciences”-nek az Ügyrend 176. n. alatti, azaz a természettudományi és matematikai kiadások megküldése, megtoldva az almanach-kal, ajánljatik; a san franciscói „Academy of Sciences”-nek ugyanazok, 1868-tól kezdve s szintén az almanach-kal bővítve, volnának cserében adandók.

8. Sprecher András Churból (Schweiz, Graubünden m.) 1870. nov. 2-áról kelt levele tárgyában, ki Rhaeto-román tájnyelvű gyűjteményét 2200 frankért az Akadémiának felajánlja, u. a. évi nov. 28-i összes ülés határozata szerint vélemény kívántatván.

A bizottság véleménye szerint az Akadémia nincs oly helyzetben, hogy a működési körétől ennyire távol fekvő speciális gyűjtemények megszerzésére tetemesb összegeket áldozhasson.

9. Olvastatott az 1870. okt. 31-én tartott összes ülés 280. számú határozata azon tud. társulatok iránt, kik az Akadémiának megküldték némely kiadványaikat, anélkül, hogy velünk ezideig csereviszonyban állanának.

Az érintett társulatok közül a kopenhágai „Società Royale des Sciences” hivatalos címének és működési körének megtudásával a könyvtárnok megbízatván, s ez egyelőre függőben hagyatván; a stockholmi „Bureau de la Recherche Geologique” számára, cserésképpen, a természettudományi kiadványok megküldetése javasoltatik, a főntebbi 6. pont szerint nyitandó ügyrendi új betű alatt; a florenzi „Società Geografica Italiana”

részére pedig, az ügyrendi 176. j. betű alatt; a statisztikai kiadások küldése; a bécsi „Anthropologische Gesellschaft” viszonya főntebb a 6. pontban már el levén intézve.

10. Az 1870. dec. 18-i összes ülés 333. számú határozatával a bécsi Theresianum intézet kérelme, a történelmi kiadványok iránt, áttétetvén:

Ajánlja a bizottság, az ügyrendi 176. k. betű alá sorozva, a történelmi kiadások megküldését, amennyiben példányok vannak, múltra is.

Jegyzette
Arany János
főtitkár

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1870–1877. 11–12. f. MTAK RAL K 1560.*

11

[JEGYZŐKÖNYV]

1871.

Jegyzőkönyve az állandó Könyvtári Bizottság ülésének 1871. dec. 10. Jelen voltak: Toldy Ferenc elnök, Hunfalvy Pál könyvtárnok, Arany János főtitkár.

1. Olvastatott a M. T. Akadémia f. é. máj. 22-én tartott ülése jegyzőkönyvének 186. pontja, mely szerint a karinthiai történelmi társulattal ajánlott csereviszony tárgyában vélemény kívántatik.

A bizottság a csereviszonyt ajánlja és a karinthiai történelmi társulatnak (Klagenfurt) az Akadémia Történelmi Bizottsága kiadványait javasolja megküldeni.

2. Kapcsolatban ezzel Toldy Ferenc biz. elnök indítványt tesz, hogy azon ausztriai szomszéd koronaországok történelmi társulatainak melyekkel az Akadémia még csereviszonyban nincs, a Történelmi Bizottság kiadványai csereképpen szintén küldessenek meg.

Elfogadván, elnök úr fölkéretik az ilyen társulatok összeírására, s a csereviszony az összes ülésnek ajánlatni fog.

3. Ugyanazon összes ülési jegyzőkönyv 194. számú végzése által a bizottságtól vélemény kéretvén, hogy a „Kalevala” finn éposz Barna Ferdinánd általi fordítása, mely intézeteknek és tagoknak küldessék meg ingyen.

Miután a tagokra nézve már az illető osztály intézkedett, a bizottság az Ügyrend 177. pontja alatt elsorolt minden hazai intézetnek megküldeni javasolja, a külföldiek

közül pedig csupán a következőknek: Petersburg. Académie Imp. d. Sciences. Helsingfors. Finnlandi tudós társaság. Helsingfors. Finn irodalmi társaság. Dorpat. Ehstnische gelehrte Gesellschaft.

4. Ugyanazon összes ülés jegyzőkönyvének 188.sz.a. határozata véleményt kíván a florenzi „Archivio per l'Antropologia e la Etnologia” nevű intézettel kötendő csereviszony iránt.

A bizottság ajánlja a statisztikai kiadásokat, s amennyiben a nyelv az Etnológiára világot vet, még a Nyelvtudományi Közleményeket, s az Évkönyvekből Hunfalvy P. „Vogul föld és nép” című munkáját.

Ez alkalommal egy előbbi határozat megváltoztatását kéri a bizottság: hogy a bécsi anthropologiai társulatnak is, a matematikai és természettudományi kiadványok helyett, ugyanezek küldessenek.

5. Olvastatott a f.é. okt. 2-án tartott összes ülés 269. számú végzése, a cambridgei egyetemmel kötendő csereviszony tárgyában.

A bizottság a magánúton eredt szóbeli felszólítást nem tekinti olyannak, mely a mondott egyetem óhajtását kifejezné, különben is az Akadémia eddig tud. intézetekkel igen, de egyetemekkel nem áll csereviszonyban; annál fogva a felszólítást ezúttal mellőzni javasolja.

6. Olvastatott a f.é. nov. 27-én tartott összes ülés 344. számú végzése, mely a kör-möcbányai főreáltanoda tanári testületének intézetök részére az Akadémia Évkönyveit kérő folyamodványát véleményre átteszi.

Megjegyezve, hogy a folyamodványban „Évkönyvek” valószínűleg az Akadémia évi kiadványai helyett általában – vannak megnevezve, miután nincs indokolva, miért volna egy reáltanodának különösen az Évkönyvekre szüksége: a bizottság ajánlja ez intézetet a 177. c. ügyrendi pont alá fölvétetni, vagyis a math. és természettudományi kiadványokban részeltetni.

7. Dr. Toldy Ferenc, mint egyetemi rector, az újonnan felállított „egyetemi olvasó kör” számára kéri ajánlatni az összes ülésnek a következő kiadványok megszavazását: Értesítő. – Osztályok Értekezései. – Bizottságok Közleményei. – Történelmi Tár. – Archaeologiai Értesítő. – Évkönyvi füzetek. Mindezt a jelen időtől kezdve.

A bizottság ajánlja az összes ülésnek a kérelem megadását.

Jegyzette
Arany János
főtitkár

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei*
1870–1877. 32. f. MTAK RAL K 1560.

12

[KIVONAT]

1872.

Kivonat a M. T. Akadémia 1872. május 25-én tartott igazgatósági ülésének jegyzőkönyvéből, az akad. összes ülésnek.

35. Szintén másodelnök úr javaslatba hozza; szólíttassék fel a tudom. Akadémia könyvtári bizottságának oly módni újra alakítására, hogy a bizottság havonként ülést tartván, ne csupán az akadémiai kiadványok ügyével foglalkozzék, hanem az összes könyvtári ügyek vezetése rábízva legyen. Jelesül a bizottság szemelje ki a könyvtár részére időnkint megveendő könyveket, melyek jegyzéke időről-időre az összes ülésnek bemutatassék; s melyekről a könyvtárusi, illetőleg könyvkötői számlák, a főkönyvtárnok által láttamozva, utalványozás végett az Akadémia elnökségéhez terjesztessenek, s e nélkül a könyvtári rovatból semmi kiadás ne történjék; mint ezt a számolás jó rendje követeli.

A célszerű javaslat elfogadtatván, az összes akadémiai ülés elé terjesztendő lesz.

Kiadta
Arany János
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*
(*RAL 1324/1872*)

13

[JEGYZŐKÖNYV]

1872.

Az állandó Könyvtári Bizottság 1872. júl. 2-án tartott ülésének jegyzőkönyve. Jelen voltak: Toldy Ferenc b. elnök, Hunfalvy Pál könyvtárnok, Arany János főtitkár.

1. Olvastatott a f.é. ápr. 29-i összes ülés határozata, az Archaeologiai Bizottság által ajánlott két csereviszonyra nézve, 1. a stockholmi „Königliche Akademie der Schönen Wissenschaften”-nek, melynek a történelmi és régészeti kiadványok küldését kéri a bi-

zottság, és 2., a zürichi régészeti egylettel, melyet illetőleg a csereviszony folytatását javasolja.

Megjegyezvén az utóbbira, hogy a már fennálló csereviszony, minden további sürgetés nélkül, folyni fog; a stockholmi széptudományok akadémiájának az archaeologiai kiadványok megküldését javasolja a Könyvtári Bizottság; a történelmieket ellenben amaz akadémia körébe tartozóknak nem vélvén, nem ajánlja, annál kevésbé, mert a szintén stockholmi „Academie des Sciences” mindennemű kiadványainkat kapja.

2. Ugyanazon összes ülés végzése, a strassburgi egyetem elpusztult könyvtára segélyezése iránt véleményt kíván.

Az Akadémiához érkezett, nyomtatott körlevél pontosabb megvizsgálásából az tetszik ki, hogy nem a strassburgi egyetem könyvtára kér segílyt, mely ugyane körlevél szerint elkerülte a rombolást (avoir échappé entière aux effets destructeurs du bombardement), hanem a város municipalis könyvtára az, mely a felszólítást kibocsátotta. Ennél fogva az egyetemi könyvtár gyarapítására a bizottság javaslatot tenni fölöslegesnek véli; a városi könyvtár helyreállítását pedig nem tekinti olyannak, melyhez Akadémiánk kiadványai megküldésével járulni szükségesnek tarthatná.

3. Ugyanazon összes ülés 140. jegyzőkönyvi szám alatt, véleményt kíván az innsbrucki cs. k. egyetem könyvtára kérelme tárgyában, mely főleg történelmi kiadványokat kér.

Bár az Akadémia régebben kimondotta, hogy tudományos társulatokkal csereviszonyra igenis kész, de egyetemi könyvtárakat ingyen példányokkal gyarapítani nem tartja feladatának: tekintve mégis, hogy e birodalombeli könyvtár hazai történelmünk iránt közelebb érdeklött tudósoknak tehet szolgálatot, s hogy az innsbrucki „Ferdinandeum” már is kapja archaeologiai kiadványainkat: ennek mintegy kiegészítésére a bizottság ajánlatosnak véli, hogy az innsbrucki egyetemnek a történelmi kiadványok küldessenek meg.

4. Olvastatott a folyó évi február 26-án tartott összes ülés határozata, mely az országos magyar iparegyesület kérelmét, alakuló könyvtára gyarapítása iránt, véleményre átteszi.

A bizottság ajánlja a mathem.- természettudományi és a statisztikai- nemzetgazdasági kiadványok ingyen megküldését.

5. Szintén a folyó évi márc. 26-i összes ülésből áttétetvén ide a bécsi egyetemnél újonnan alakult „Akademischer Verein der Naturhistoriker” folyamodványa a szakbeli kiadványokért.

A bizottság ajánlja a természettudományi kiadványok megküldését.

6. Olvastatott a f. é. június 24-én tartott összes ülés 211. számú végzése a „North-Chine Branch of Asiatic Society” részére viszonzásul küldendő Évkönyveket illetőleg.

Bár a csereviszony magával a bengáli Asiatic Society-val fennáll, s ez többek közt az Évkönyveket is kapja: mindazáltal a bizottság a North-Chine Branch gazdag küldeményét tekintve, méltányosnak tartja, hogy részére az Évkönyvek összesen, és a calcuttai csomagban külön neki címezve, megküldessenek.

7. Ugyanazon összes ülés 209. sz. határozata az „Our Ocean Highways” haviközöly szerkesztője Markham úr körlevelét illetőleg véleményt kíván.

Az Akadémia régebbi geographiai kiadványai elfogyván, új pedig ritkán jelenvén meg, a bizottság e körlevelet átteszi a magyar földirati társulathoz.

8. Olvastatott a f. é. május 27-i összes ülés jegyzőkönyvének 168. pontja; mely szerint a II. osztály pártolólág terjesztvén elő a szegedi szabadelvű kör történelmi és régészeti szakosztályának folyamodványát, melyben ez az Akadémia eddigi összes történelmi, régészeti, cimertani, oklevéltani kiadványait könyvtárának adományoztatni kéri, — továbbá Csengery Antal másodelnök úr a nagykanizsai főgymnásiumot ajánlván, mint olyat, mely két nyelv határszélén állva, nemzetiség tekintetében igen fontos helyet foglal el, részesíttetni az Akadémia kiadványaiban; —

Az összes ülés mindkét tárgyban a bizottság véleményét kívánja.

Ami a szegedi szabadelvű kör folyamodását illeti, a bizottság emlékeztetni kívánja a tek. Akadémiát még 1866. ápril. 9.-i összes ülésében a besztercebányai magyar olvasó társaság hasonló kérélmé tárgyában hozott határozatára, midőn egy még régibb határozatra hivatkozva kimondotta, hogy a hazai olvasó egyletektől, casinóktól, éppen ellenkezőleg, kiadványai kelendőségének vétel általi előmozdítását várja, s a besztercebányai esetben e határozattal annál kevésbé tehet kivételt, mert ily példa látása annyi igényt támaszthatna mindenfelől, melyeket az Akadémia többé nem lenne képes kielégíteni. A bizottság tehát, most a szegedi szabadelvű kör irányában nem ajánlhatja, hogy az Akadémia eltérjen előbbi határozataitól; mert bár a szabadelvű körnek a folyamodvány szerint, tudományos színezetű osztályai is vannak, azért nem szűnik meg politikai kör lenni, s a kért engedmény által oly előzetes példát állítana fel az Akadémia, mellyel számtalan követelésnek, és megtagadás esetén pártrecriminációknak tenné ki magát. A besztercebányai esetén is volt fontos érdek: a nemzetiségi; és mégsem kívánt az Akadémia előzményt állítani fel a casinók számára.

A nagykanizsai főgymnásiumot illetőleg másodelnök úr indokait helyeselve, a bizottság ajánlja, hogy ez a gymnásiumokra elfogadott típusmérték szerint, a kedvezményes hazai intézetek közé az ügyrendi h. betű alá fölvéttessék.

Jegyzette
Arany János
főtitkár

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1870–1877. 53–54. f. MTAK RAL K 1560.*

[JEGYZÖKÖNYV]

1874.

Az állandó Könyvtári Bizottság jegyzőkönyve 1874. márc. 1. Jelen voltak: Toldy Ferenc elnök, Hunfalvy Pál, Gyulai Pál, Frankl Vilmos, Szabó József, Arany János főtitkár.

1. Olvastatott a velencei „Archivio Generale” igazgatóságának az 1872. okt. 7-i ülésből véleményre áttett megkeresése csereviszony iránt történelmi kiadványokért.

A Monumenták, Török-Magyarokori Emlékek, Történelmi Tár és Czinár Indexének megküldése hozatik javaslatba.

2. A bécsi „Akademische Leschalle” 1872. dec. 23-i végzéssel áttett kérelmére kiadványaink ingyen küldése iránt.

Miután kiadványaink Bécsbe mind a tud. akadémiai; mind az udv. könyvtár részére megküldetnek, honnan az azokkal komolyan foglalkozni akaró ifjak kizárva nincsenek, a bizottság a kérelmet mellőzhetőnek vélte.

3. Az országos minta rajztanoda, és rajztanárképezde folyamodványára, mely az 1873. jan. 27-ik ülésből tétetett ide át:

Ajánlatba hozatik az Archaeologiai Bizottság kiadványainak megküldése.

4. Ugyanazon összes ülésből a strassburgi „Kaiserliche Universität und Landesbibliothek”-nek kiadványaink iránti kérelme ide áttétetvén.

A Történelmi és Természettudományi Bizottságok kiadványainak megküldését javasolja a bizottság.

5. Olvastatott a vallás- és közoktatási minisztérium 1277/1873. számú, az 1873. febr. 24-i összes ülésből áttett leirata, melyben az Akadémia figyelme a „Catalogo de la Biblioteca de Salva” című munka megvételére hivatik fel.

A bizottság ajánlja a catalogus megvételét a könyvtár számára.

6. A miskolci ref. Lyceum igazgató tanácsának az 1873. márc. 31-i összes ülésből áttett folyamodványára, melyben az Akadémia minden kiadványai megküldését kéri.

A bizottság a kérelmet indokoltnak tartván 1873 elejétől kezdve minden kiadványaink megküldését ajánlja, illetőleg, hogy a miskolci lyceum az Ügyrend 178. a. pontja alá tétessék, a h. pont alatt pedig [a] miskolci helv. hitv. gymnasium töröltessék.

7. A montpellier-i tud. akadémiának, mely a csereviszonyt már tényleg megkezdette, a bizottság, 1873. okt. 6-i végzés által véleményre felszólíttatván.

Ajánlja az Évkönyvek megküldését, a X-dik kötettől kezdve, a Természettudományi Értekezések és az Értesítő új folyamát.

8. Ugyanazon összes ülésből áttétetvén a „Schleswig-Holstein-Landenburgische Gesellschaft für Vaterländische Geschichte” kérelme, hogy az ottani, de már feloszlott régészeti társulat helyett vele lépjen Akadémiánk csereviszonyba.

Ezt a bizottság elfogadtatni, s e társulatnak az archaeologiai egyszersmind a történelmi bizottságok kiadványait megküldeni, a már megszűnt társulatot pedig [az] Ügyr. 177. f. pont alól töröltetni javasolja.

9. A besztercebányai kir. gymnasiumnak 1873. dec. 22-i végzéssel áttett folyamodványára:

Ajánlatik múltra nézve, amennyiben példányok vannak, a színdarabok, classicusok fordításai, s e féle külön kiadványok megküldése; mostantól kezdve pedig az Értesítő és az 5 rendű Értekezések ingyen adása az Ügyrendi 178. h. pont szerint.

Folytatás 1874. március 8-án.

Jelen voltak: Toldy Ferenc elnök, Hunfalvy Pál, Budenz József, Gyulai Pál, Frankl Vilmos, Arany János főtitkár.

10. Az 1873. dec. 22-i összes ülésből áttett előfizetési felhívás Schaffer népmese és mondagyűjteményére.

Kiadatott a könyvtári hivatalnak, hogy belátása szerint intézze el.

11. A moszkvai régészeti társulatnak a f.é. jan. 26-i összes ülésből ide áttett felhívására csereviszony iránt:

Az archaeologiai Emlékek és Közlemények teljes megküldése hozatik javaslatba.

12. Olvastatott a vallás és közoktatási m.kir. ministeriumnak 897/1874 sz. a. ugyanazon összes ülésből áttett k. leirata melyben felhívja az Akadémiát, hogy az athenei egyetemi és nemzeti könyvtár részére Évkönyveit, Értesítőit, történelmi és főként archaeologiai publicatioit küldje meg.

Habár az Akadémia kiadványai külföldi könyvtáraknak, honnan cserébe semmi sem várható, eddig nem szoktak ingyen küldetni, mindazonáltal, mint fentebb a strassburgi egyetemnek, úgy most az atheneinek ajánlja a bizottság kivételesen, és mindig a ministerium útján megküldeni az Évkönyveket a X. kötettől kezdve, az Értekezések új folyamát a Történelmi és Archaeologiai Emlékeket (Monumenta) és a bizottságok Közleményeit.

13. A m.kir. földtani intézet igazgatója Hantken Miksa úr kérelme csereképpen az Akadémia Matematikai és Természettudományi Közleményeinek megküldése iránt, a f.é. febr. 28-i ülésből véleményre áttétetvén.

Ajánlja a bizottság a kért Közlemények és Értesítők megküldését, illetőleg a múltra is a Hantken úr által kijelölendő hiányok pótlását.

14. Mátray úr a N.Múzeum könyvtár őre, Rupp Jakab „Budapest és környékének helyrajzi története” című munkához tartozó két térkép pótlását kéri.

A térképek megküldése ajánlatik.

15. Toldy F. bizottsági elnök úr a cs.kir. udvari könyvtár részéről egy jegyzéket mutat be, az ott hiányzó vagy csonka akadémiai kiadványokról, s azokat pótoltatni kéri.

Amennyire példányok vannak, a kijegyzett hiányok pótlása ajánlatik, oly módon, hogy ahol csak rajztáblák hiányzanak, ha ezek külön kötetlen állapotban már nem találhatóak a raktárban, helyettök az illető kötet küldessék meg.

16. Frankl Vilmos bizottsági tag indítványba hozza, hogy a florenzi és modenai status-archívumnak azon szívesség viszonzásául, amelyet az Akadémiával eddig is tettek

és folyvást tesznek, a Monumenták küldessenek meg; valamint ennek hiányzó példányai a nápolyi Állam-levéltárban egészítettessenek ki.

A bizottság ez indítványt magáévá teszi.

17. Ugyanaz jelenti, hogy Suppala Ferenc úr értesítése szerint, ki jelenleg Moszkvában Akadémiánk részére levéltári kutatást tesz, a szentpétervári akadémiai nyelvtudományi osztálya és a szentpétervári archaeographiai bizottság (Commission Imperial Archaeographique) kívánna Akadémiánkkal csereviszonyba lépni.

Miután a szentpétervári tud. Akadémiával már csereviszonyban állunk, az a kérdés, szükséges-e ennek nyelvtudományi osztályával külön csereviszonyba lépni, Suppala úr újabb értesítéséig függőben hagyatik; ellenben az Archaeographikai bizottságnak, mely történelmi forrásokkal foglalkozik, a Monumenták küldését ajánlja a bizottság.

Jegyzette
Arany János
főtitkár

Jelzete: *Arany János bizottsági vegyes jegyzőkönyvei
1870–1877. 73–74. f. MTAK RAL K 1560.*

15

[JEGYZŐKÖNYV]

1875.

A M. T. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1875. január 31-én tartott ülése. Toldy Ferenc r. t. és b. elnök elnöklete alatt jelen voltak: Pulszky Ferenc tt., Arany János, Budenz József, Gyulai Pál, Horváth Mihály, Hunfalvy Pál, Szabó József, Stoczek József rr. tt., Szalay Ágoston l. t., Fraknói Vilmos biz. jegyző.

1. Olvassatik az 1875. január 25-én tartott akadémiai összes ülés végzése, melyben a Könyvtári Bizottság felhívatik, hogy Pulszky Ferenc t. tagnak az Akadémiához intézett kérelme tárgyában, mely szerint az akadémiai könyvtárban létező archaeologiai szakkönyvtárnak a Nemzeti Múzeumban letéteményképpen való elhelyezéseért folyamodik, javaslatát terjessze elő.

A bizottság tekintettel arra, hogy az archaeologiai monographiák a Nemzeti Múzeum régiséggyűjteményében elhelyezve nagyobb eredménnyel és nagyobb számú olvasó közönség által fognának használtatni, mint az Akadémia Könyvtárában; javaslatba hozza, hogy egyelőre a Pulszky Ferenc tt. által 1867-ben az Akadémiának ajándékozott könyvtárból

minden munkát, melyek általános művelődés- és műtörténelmi jelentőséggel nem bírnak és speciális archaeológiai tárgyakkal foglalkoznak, az Akadémia tulajdonjogának fenntartásával, lehetőleg a Nemzeti Múzeumba helyeztessenek át. Az ekképp áthelyezendő munkák lajstromának összeállítására és betérjesztésére: Pulszky Ferenc, Toldy Ferenc és Hunfalvy Pál bb. tagokból álló albizottság küldetik ki.

2. Olvassatik Rómer Flórisnak mint a Nemzeti Múzeum érem- és régiségtára őrének irata, melyben az érem- és régiségtár szakkönyvtára részére az Archaeológiai Emlékek és a Történelmi Tár köteteinek megküldését kéri.

A bizottság ezen kérelem teljesítését ajánlja.

3. Olvassatik a prágai matematikai egylet irata, melyben óhajtását fejezi ki az Akadémiával csereviszonyba lépni.

A bizottság az Akadémia matematikai, természettani és meteorológiai kiadványainak 1875-től kezdve megküldését javasolja.

4. Olvassatik a trsztenai gymnasium igazgatóságának irata, melyben az Akadémia kiadványainak a gymnasiumi könyvtár részére megküldését kérelmezi.

A bizottság a trsztenai gymnasiumot az Ügyrend 179. a. pontjában felsorolt tanintézetek közé felvétetni és részére az eddigi kiadványokat is, amennyiben a készlet megengedi, megküldetni javasolja.

5. Olvassatik a békés megyei régész és művelődéstörténelmi egyletnek irata, melyben az Akadémia kiadványainak az egylet könyvtára részére megküldését kérelmezi.

A bizottság az egyletet az Ügyrend 178. n. pontjában foglalt társulatok sorába felvétetni javasolja, a könyvek 1875-től fogván küldetni.

6. Olvassatik a bihar vármegyei régészeti és történelmi egylet irata, melyben az Akadémia kiadványait az egylet könyvtára részére megküldetni kéri.

A bizottság az egyletet az Ügyrend 178. n. pontjában foglalt társulatok sorába felvétetni, s az illető kiadványokat 1875-től megküldeni javasolja.

7. Olvassatik a székesfehérvári főgymnasium kérvénye, az akadémiai kiadványok megküldése tárgyában.

A bizottság ezen gymnasiumot az Ügyrend 187. h. pontja alatt felsorolt tanintézetek közé felvétetni, s az illető kiadványokat 1875-től kezdve megküldeni javasolja.

8. Olvassatott a „Société Hollandaise des Sciences a Harlem” irata, melyben óhajtását fejezi ki az Akadémiával csereviszonyba lépni.

A bizottság ezen társulatot az Ügyrend 179. c. pontja alatt felsorolt társulatok közé felvétetni, és az illető kiadványokat 1875-től kezdve megküldetni javasolja.

9. Olvassatik a „Fondation de P. Teyler van der Hulst a Harlem” című tudományos egylet irata, melyben óhajtását fejezi ki az Akadémiával csereviszonyba lépni.

A bizottság ezen egyletet az Ügyrend 179. c. pontja alatt felsorolt társulatok közé felvétetni és az illető kiadványokat 1875-től kezdve megküldetni javasolja.

10. Olvassatik a kalocsai főgymnasium irata, melyben könyvtára részére az Akadémia kiadványait megküldetni kérelmezi.

A bizottság a kalocsai főgymnasiumot az Ügyrend 179.a. pontjában felsorolt tanintézetek közé felvétetni, és részére az eddigi kiadványokat is, amennyiben a készlet engedi, megküldetni javasolja.

11. Olvassatik a kolozsvári egyetemi kör irata, melyben a könyvtára részére az Akadémia kiadványainak megküldéséért folyamodik.

A bizottság az egyetemi kört az Ügyrend 179. o. pontja alatt felsorolt egyletek közé felvételni, és részére az illető kiadványokat 1875-től kezdve megküldetni javasolja.

12. Olvassatik a budapesti tudomány- és műegyetemi olvasókör irata, melyben az Akadémia számos régebbi kiadványait, melyek a kör könyvtárában hiányoznak, megküldetni kéri.

Minthogy a kívánt kiadványok egy részéből felesleges példányok nincsenek, és a főváros több könyvtárában könnyen bárki által használhatók: a bizottság ezen kérelem teljesítését nem javasolja.

13. Olvassatik az országos magyar iparegyesület kérvénye, melyben az Akadémia némely kiadványait, melyek az egyesület könyvtárában hiányoznak, megküldetni kéri.

Minthogy a kért munkák korábban jelentek meg, mintsem az Akadémia az egyesület részére kiadványainak megküldését elhatározta: a bizottság ezen kérelem teljesítését nem javasolja.

14. Olvassatik az Akadémia III osztályának javaslata, hogy az Akadémia a bordeauxi természettudományi társulattal csereviszonyba lépjen.

A bizottság ezen társulattal az Ügyrend 178. p. pontjában felsorolt társulatok közé igttatni, és részére az illető kiadványokat 1875-től kezdve megküldetni javasolja.

15. Olvassatik a II osztály javaslata, hogy az Akadémia a bécsi egyetem mellett fennálló „Institut für Österreichische Geschichtsforschung” könyvtára részére a „Monumenták” eddig megjelent és ezentúl kiadandó köteteit megküldje.

A bizottság ezen javaslatot pártolólág terjeszti az összes ülés elé.

16. Főtitkár úr előadja, hogy az Akadémia számos tagjai részéről nyilvánított azon óhajtás, hogy az Évkönyveknek ne csak azon darabjai, melyek a nagygyűlés tárgyait és az illető osztályhoz tartozó értekezéseket tartalmazzák, hanem összes részei tehát teljesen adassanak az akadémiai tagoknak.

A bizottság javaslatba hozza, hogy 1875-től kezdve az Évkönyveket az Akadémia belföldi tagjai teljesen kapják.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*
(*RAL 1174/1877*)

[JEGYZŐKÖNYV]

1875.

A M. T. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1875. február 14-én tartott ülése. Gróf Lónyay Menyhért elnöklete alatt jelen voltak: Csengery Antal másodelnök, Pulszky Ferenc tt., Horváth Mihály, Hunfalvy Pál, Gyulai Pál, Szabó József, Toldy Ferenc rr. tt.

A jelen bizottság feladata a következőkre terjed ki:

1. Megállapítani a könyvtár rendezésének és lajstromozásának befejezésére, úgyszintén a könyvlajstromok kinyomatására szükséges intézkedéseket.
2. A könyvtári szolgálat és a könyvtári hivatalok szervezése tárgyában javaslatot terjeszteni az Igazgatótanács elé.
3. Szabályozni a könyvtár használatának módját az Akadémia tagjai és a nagyközönség irányában.
4. Egy állandó Könyvtári Bizottság felállítására és szervezésére vonatkozólag az összes ülés elé javaslatot terjeszteni.

A jelen ülésben a következő pontok iránt történt megállapodás.

1. A könyvtár tiszti személyzete áll: egy főkönyvtárnokból, két alkönyvtárnokból, egy kéziratári őrből. A könyvtár lajstromozásának befejezéséig egy díjnak alkalmazandó. Hasonlag a Kézirattár rendezésére, hat hónap tartamára, egy szakértő és megbízható díjnak alkalmazása mondatik ki.
2. A főkönyvtárnok hivatása: a. A könyvtár szaporítása és kiegészítése céljából az irodalom és könyvpiac figyelemmel kísérése. b. A könyvtár rendezési és lajstromozási munkálatok vezetése.
3. Az alkönyvtárnokok feladata: a könyvtár rendezésének, lajstromozásának és kezelésének összes teendőit végezni.
4. A könyvtár, az ünnepek, vasárnapok és akadémiai szünidők kivételével, naponként reggeli 10 órától déli 1 óráig, úgyszintén délutáni 3-tól 7-ig nyitva áll; 10–1-ig csak az akadémiai tagok használatára.
5. A két alkönyvtárnok köteles 10–1-ig rendszeren a könyvtárban tartózkodni és hivatalos teendőit végezni; délután 3–7-ig, felváltva, az egyik tartozik a könyvtárban lenni.
6. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok úr megbíztatik, hogy Budenz és Lindner uraknak kérdést tegyen az iránt: mily feltétel alatt hajlandók az ily módon szabályozandó alkönyvtárnoki állomásokat megtartani?
7. A könyvtár használatáról 1865-ben megállapított szabályok revíziójára, egy

Hunfalvy Pál, Pulszky Ferenc, Toldy Ferenc és Fraknói Vilmosból álló albizottság küldetik ki.

Fraknói Vilmos

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*
(*RAL 1174/1877*)

17

[JEGYZŐKÖNYV]

1875.

A M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1875. március 16-án tartott ülése. Gróf Lónyay Menyhért elnöklete alatt jelen voltak: Cséngery Antal másodelnök, Pulszky Ferenc tt., Arany János, Horváth Mihály, Hunfalvy Pál, Budenz József, Gyulai Pál, Szabó József rr. tt., Fraknói Vilmos biz.jegyző.

1. Olvassatik a Könyvtári Bizottság 1875. február 14-én tartott ülésének jegyzőkönyve.

Hitelesítettik.

2. Olvassatik Hunfalvy Pál főkönyvtárnoknak az Akadémia elnökségéhez intézett irata, melyben jelenti, hogy a Könyvtári Bizottság utolsó ülésében nyert megbízása következtében Budenz József alkönyvtárnokkal és Lindner Ernő könyvtártisztval értekezésbe bocsátkozott aziránt, vajjon az életbe léptetendő új könyvtári szervezet alapján hajlandók-e hivatalban maradni? s ha igen, mily feltételek alatt? Erre Budenz József úr kijelentette, hogy tanári állásának kötelességei nem engedik meg, hogy a könyvtárban annyi időt töltsön, mennyit az új szervezés igényel, minélfogva ennek életbeléptetése után tisztéről le fog mondani. Ellenben Lindner Ernő késznek nyilatkozott egész idejét az akadémiai könyvtárnak szentelni, azon reményben, hogy az elnökség a könyvtár tisztviselőit úgy fogja díjazni, hogy nem lesznek kénytelenek más kereset után is járni. A főkönyvtárnok Lindner Ernő ezen kérelmét támogatja és részére 1200 forintnyi évi fizetés rendszeresítését hozza javaslatba. A Budenz József lemondása által megüresedő állomásra pedig Háberern Jonathan akad. I. tagot ajánlja.

A főkönyvtárnok előterjesztése tudomásul vétetik, s annak a részletes tárgyalása egy későbbi időre halasztatik.

2. [3.] Gróf Lónyay Menyhért bizottsági elnök, felhívja a bizottság figyelmét az akadémiai alapszabályok 52 §-ára, melynek értelmében „az alkönyvtárnokot, a netáni könyvtártisztet vagy tiszteteket közvetlenül, s a gyűjteményőröket, az illető osztály

ajánlata alapján, az összes ülés titkos szavazással egyszerű többséggel, szintén a belső tagok sorából választja”. A bizottsági elnök nem tarja indokoltnak és célszerűnek, hogy a könyvtár tiszti állomásait csakis akadémiai tagokkal lehessen betölteni; sőt éppen ellenkezőleg kívánatosnak tartja, hogy az alkönyvtárnoki állomásokra olyanok alkalmaztassanak, kiknek idejét és figyelmét szakszerű tudományos és irodalmi munkásság a könyvtárnoki teendőktől el nem vonja. Ennek folytán javasolja, hogy a bizottság a legközelebbi nagygyűlésen az alapszabályok 52 §-ának megváltoztatását hozza indítványba.

A bizottság, a n. m. elnök úrnak nézeteit helyeselve, indítványát elfogadja, és a legközelebbi nagygyűlésen az alapszabályok eddigi 52 §-ának a következő pontokkal való helyettesítését fogja javasolni:

„A főkönyvtárnokot, az Akadémia ajánlata alapján, a gróf Teleki nemzetség alapító ága nevezi ki a belső tagok sorából; az alkönyvtárnokokat, és a könyvtár egyéb tisztviselőit, a Könyvtári Bizottság ajánlata alapján, az akadémiai elnökség nevezi ki.”

3. [4.] Olvassatik a Könyvtári Bizottság utolsó üléséből kiküldött albizottság munkálata: a közolvasóterem szabályairól, a könyvek kölcsönzését illető szabályokról és a Könyvtári Bizottság újjáalakításáról.

A munkálat beható tárgyalás alá vétetvén, több pontjában módosítván, elfogadjatik és a legközelebbi összes ülés elé terjesztetni határozatik.

Budapest, 1875. március 17-én.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*
(*RAL 1174/1877*)

18

[JEGYZŐKÖNYV]

1875.

A M.T. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1875. október 29-én tartott ülése. Csengery Antal másodelnök elnöklete alatt jelen voltak Arany János, Horváth Mihály, Hunfalvy Pál, Toldy Ferenc bb. tt., Fraknoi Vilmos biz. jegyző.

1. Bizottsági elnök előadja, hogy őfelsége által helybe hagyatván az akadémiai alapszabályok 52 §-ban tett azon módosítás, mely szerint „az alkönyvtárnokokat és a könyvtár egyéb tisztviselőit a Könyvtári Bizottság ajánlata alapján, az akadémiai elnökség nevezi ki”; a tiszti állomások szervezése és betöltése iránt a szükséges intézkedéseket meg lehet tenni.

A bizottság, vonatkozással a f. évi március 22-iki összes ülés határozatára, a következő javaslatait terjeszti az Igazgatótanács, illetőleg az akadémiai elnökség elé:

a. Az Akadémia főkönyvtárnoka alatt két állandó tisztviselő álljon; egy alkönyvtárnok 1200 forint évi fizetéssel és a szokásos 20 % lakbérrel, és egy könyvtári tiszt 800 forint évi fizetéssel és az akadémiai palota második emeletén levő két szobából álló lakással.

b. Az alkönyvtárnoki állomásra a bizottság Lindner Ernő eddigi könyvtártisztet ajánlja, oly hozzáadással, hogy kineveztetése esetére magasabb fizetése f. évi július 1-től utalványoztassék részére.

c. A könyvtártiszt állomásra Likavec Jánost ajánlja, ki három év óta a Nemzeti Múzeum könyvtáránál mint napidíjnok működik, és itt a kellő jártasságot és ismereteket elsajátította.

d. A kéziratgyűjtemény, és kivált újabb szerzeményeinek rendezése is sürgetően szükséges lévén, a bizottság elfogadja Jakab Elek l. tag ajánlatát, ki 300 forint évi tiszteletdíjért a délutáni órákat (3–7) a kéziratgyűjtemény rendezésére fordítani késznek nyilatkozik; a 300 ftnyi havi részletekben fizetendő tiszteletdíj, jövő évi január 1-től, a könyvtár országos dotációjából utalványoztatván.

2. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok jelenti, hogy Szilágyi Ferenc l. tag mintegy 500 történeti munkát ajánl 500 o.é. forintért megvásárlás végett az akadémiai könyvtárnak, mely azokat nem bírja; minélfogva az ajánlat elfogadását véleményezi; tekintve, hogy a munkák értéke a vételárt sokszorosán meghaladja.

A Szilágyi-féle könyvtár megvásárlása helybenhagyatik. Ezzel kapcsolatban Hunfalvy Pál főkönyvtárnok és a bizottsági jegyző felhívatnak, hogy a könyvtár rendezése és kiegészítése tárgyában javaslatot készítsenek és azt a jövő ülésen mutassák be.

3. Bemutattnak az Akadémiához beérkezett levelek és folyamodások, melyek részint csereviszony létesítését indítványozzák, részint az akadémiai kiadványok megajánlását kérik.

A bizottság mielőtt ezen tárgyban határozatot hozna, tájékozni óhajtja magát az-iránt, hogy egyes kiadványaiból mily számú példányok küldetnek szét az intézeteknek és tagoknak; minélfogva az akadémiai iroda egy ily kimutatás készítésére utasíttatik.

4. Bizottsági jegyző előadja, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtára az Akadémia kiadványait nem közvetlenül az Akadémiától, hanem a nyomdáktól mint kötelezpéldányokat nyeri, hiányosan és gyakran csonkán.

A bizottság elhatározza, hogy ezentúl az Akadémia összes kiadványai a Nemzeti Múzeumnak megküldendő, az eddigiek kiegészítendő és a „Monumentákból” egy teljes példány küldendő.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*

(RAL 1174/1877)

19

[JEGYZŐKÖNYV]

1875.

A Könyvtári Bizottság 1875. november 13-án tartott ülése. Csengery Antal akad. másodelnök elnöklete alatt jelen voltak: Arany János, Gyulai Pál, Hunfalvy Pál, Pulszky Ferenc bb. tt., Fraknoi Vilmos biz. jegyző.

1. Az október 29-én tartott ülés jegyzőkönyve felolvastatván.

Hitelesítettik. Ennek kapcsán másodelnök úr jelenti, hogy a jegyzőkönyvben foglalt javaslatokat az Igazgatótanács elfogadta, és az ajánlottakat az elnökség kinevezte.

2. Felolvastatnak az Akadémiához a kiadványok adományozása és csereviszony létesítése iránt beérkezett kérvények és iratok:

a. A trsztenai, székesfehérvári, kalocsai, naszódi és aszódi gymnasiumok kérvényei az akadémiái kiadványok adományozása iránt.

A bizottság ezen tanodákat az Ügyrend 180. h. pontjában felsorolt intézetek sorába igtattatni, és részökre az Akadémia oly régibb kiadványait, melyekből nagyobb számú példányok állanak rendelkezésre, megküldetni ajánlja.

b. A békésmegyei művelődéstörténeti, a biharmegyei és vasmegyei régészeti egyletek kérvényei.

A bizottság ezen egyletek részére az Archaeologiai Bizottság kiadványait és a Történelmi Okmánytárt megküldetni ajánlja.

c. A fővárosi tanítói testület kérvénye.

A bizottság ezen testületet az Ügyrend 180. h. pontjába felvételni javasolja.

d. Az országos középtanodai tanáregylet kérvénye.

A bizottság ezen kérvényt nem véli tekintetbe veendőnek, minthogy a főváros összes középtanodái, és a vidéki középtanodák nagyrésze az akadémiái kiadványokat különben is kapják, így az egylet tagjai azokhoz könnyen hozzáférhetnek.

e. A kolozsvári egyetemi olvasókör kérvénye.

A bizottság ezen kérvénynek teljesítését sem ajánlja, minthogy a nevezett egyetem könyvtára az Akadémia kiadványaiban különben is részesül.

f. A budapesti tudomány- és műgyetemi olvasókör, úgyszintén az országos magyar ipar egyesület kérvényei régibb hiány kiadványok adományozása iránt.

A bizottság az olvasókörnek és az egyesületnek figyelmét azon körülményre kívánja felhívni, hogy az Akadémia régibb kiadványai jelenleg tetemesen leszállított áron kaphatók, minélfogva a hiányzó munkákat csekély költséggel szerezhetik meg.

g. Szeged városának kérvénye az Akadémia kiadványainak a városi könyvtár részére való adományozása iránt.

A bizottság ezen kérvény teljesítését nem ajánlja, minthogy máris nagy azon tudományos és tanintézetek száma, melyek az Akadémia kiadványaiban részesülnek; továbbá

a városi könyvtárak ezen kedvezésre kevésbé vannak utasítva; végre az Akadémia kiadványai most már jelentékenyen leszállított áron szerezhetők meg.

h. Bizottsági jegyző előadja, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum az akadémiai kiadványokat nem kapja közvetlenül az Akadémiától; a nyomdai kötelespéldányok pedig hiányosan, gyakran csonkán érkeznek be, minélfogva gyakran kell kiegészítés végett az Akadémiához fordulni. Egyúttal bemutatja azon akad. kiadványok sorozatát, melyek a könyvtárban hiányoznak.

A bizottság javaslatba hozza, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtára az Ügyrend 180. a. pontjába vétessék fel, a hiányzó munkák küldessenek meg, és a leginkább használatban levő „Monumenta” egy teljes példánya is küldessék meg.

i. Olvassatik a czernowitzi egyetem kérvénye az akad. kiadványok adományozása iránt.

Minthogy az Akadémia külföldi egyetemeknek kiadványait nem küldi, ezen kérvény is mellőzendő.

j. Olvassatnak a triesti „Società Adriatica di Scienze Naturali” és a harlemi „Société Hollandaise des sciences naturels” átiratai, melyekben a csereviszony létesítését kéri.

Ezen társulatokat az Ügyrend 179. p. pontjába felvétetni ajánlja.

k. Olvassatik a dorpati egyetem meteorologiai observatoriumának átirata csereviszony létesítése iránt.

Az Akadémia meteorologiai kiadványait megküldetni, az átiratot pedig az országos meteorologiai intézethez áttétetni ajánlja.

l. Olvassatik a washingtoni „Office United States Geological Survey of the Territories” átirata csereviszony létesítése iránt.

Ez intézetet az Ügyrend 179. p. pontjába felvétetni ajánlja.

m. Olvassatik Sayous Eduárd külföldi tag irata, melyben előadja, hogy a párisi Institut könyvtára a Történelmi Bizottság kiadványaiban 1868-ig részesült, de azóta elmaradtak.

A bizottság a kiadványok folytatását (Scriptores XIV, XIX és következő Diplomatarium XII és következő köteteit az Acta Extera, Acta Comititalia és az Archivum Rakocianum összes köteteit) megküldetni ajánlja.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*

(RAL 1396/1875)

20

[JEGYZŐKÖNYV]

1876.

A Könyvtári Bizottságnak 1876. május 22-én tartott ülése. Csengery Antal b. elnök elnöklete alatt jelen voltak Arany János, Hunfalvy Pál, Szabó József, Stoczek József, Fraknói Vilmos.

Hunfalvy Pál főkönyvtárnok bemutatja jelentését az akadémiai könyvtár állapotáról és a rendezési munkálatok folyamáról az 1875/6-iki akadémiai évben.

Az összes ülés elé terjesztetvén, az „Értesítő”-ben közrebocsátandó.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*

(RAL 1443/1876)

21

[JEGYZŐKÖNYV]

1876.

A Könyvtári Bizottság 1876. június 26-án tartott ülése. Csengery Antal másodelnök elnöklete alatt jelen voltak Arany János, Hunfalvy Pál, Szabó József bb. tt., Fraknói Vilmos.

1. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok javaslatba hozza, hogy tekintettel az iskolai szünidő körül történt változásra, az akadémiai könyvtár ezentúl ne július 15-től szeptember 15-ig, hanem július 1-től augusztus 30-ig legyen zárva.

Az indítvány elfogadtatik és az összes ülésnek bejelentetik.

2. Olvassatik a március 27-iki összes ülés végzése, melyben a Könyvtári Bizottság véleményadásra kéretik fel aziránt, miképpen kelljen a christianiai svéd egyetemnek könyvküldeményeit viszonznia.

A bizottság a christianiai egyetemnek a Természettudományi és Archaeologiai Bizottságok kiadványait és a Tört. Bizottság kiadványaiból Szilágyi Sándornak munkáját, mely II. Rákóczi György viszonyát a svéd udvarhoz tárgyalja, javasolja megküldeni.

3. Olvassatik a kolozs-dobokai tanítótestület kérvénye az akadémiai kiadványok megküldése iránt.

A bizottság tekintettel arra, hogy a tankerület székhelyére az Akadémia kiadványai már is négy példányban küldetnek, a kérelem teljesítését nem ajánlhatja.

4. Olvassatik a felsőmagyarországi múzeum-egylet kérvénye az akadémiai kiadványok megküldése tárgyában.

A bizottság az Archaeologiai Bizottságnak kiadványait javasolja megküldetni.

5. Olvassatik a bécsi műegyetem mellett fennálló olvasó kör kérvénye az akadémiai kiadványok megküldése tárgyában.

A bizottság a matematikai és természettudományi értekezéseket javasolja megküldeni.

6. Olvassatik a velencei Archivio di Stato irata, mely a külügyminisztérium útján jött az Akadémiához, melyben egy régibb de válasz nélkül maradt kérvényére hivatkozva, a Monumenták megküldését újból kéri.

Míthogy azon intézetek sorába, melyeknek a Monumenták megküldetnek, a velencei Archivio Generale régóta fel van véve, a főtitkári hivatal nyomozásokat fog tenni annak kiderítése végett, miképp történt, hogy a küldemények rendeltetésök helyére el nem jutottak.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563.*

(RAL 1466/1876)

22

[JEGYZŐKÖNYV]

1876.

A Könyvtári Bizottság 1876. október 30-án tartott ülése. Csengery Antal másod-elnök elnöklete alatt jelen voltak Arany János, Horváth Mihály, Hunfalvy Pál, Pulszky Ferenc bb. tt.

1. Olvassatik a vallás és közoktatási m.k. miniszter úrnak szeptember 6-án kelt leirata, melyben a lembergi egyetem könyvtámokának, az akadémiai kiadványok megküldése tárgyában másodízben beadott folyamodványát az Akadémia figyelmébe ajánlja, annál inkább mert a lembergi egyetem egyik tanára a Magyar- és Lengyelország közti történeti viszonyokat tette tanulmányai tárgyává.

A bizottság nem térhet el ugyan azon ismételve kimondott elvtől, hogy az Akadémia külföldi egyetemeknek kiadványait meg nem küldi, azonban ajánlja, hogy a miniszteri leiratban említett egyetemi tanár megkeresésére az általa bejelentendő munkák kivételesen megküldessenek.

2. Olvassatik a hamburgi „Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung” kérvénye az akadémiai kiadványok megküldése tárgyában.

A bizottság ezen kérvény teljesítését nem ajánlhatja.

3. Olvassatik Teikeira de Vasconcellos lovag portugaliai ker. tanácsos levele, melynek kíséretében a portugaliai kormány kiadványait az akadémiai könyvtárnak megküldi, és egyúttal a magyar és a portugaliai akadémia között csereviszony létesítését ajánlja.

Minthogy ezen csereviszony már régtől fogva fennáll, erről a lovag úr értesítendő, nagybecsű adományáért az Akadémia köszönetének kifejezése mellett.

4. Olvassatik Steinitzer Mór budapesti bankhivatalnok kérvénye könyvek kikölcsönzése tárgyában.

Minthogy nem-tagoknak csak irodalmi dolgozathoz és egy akadémiai tag jótállása mellett, adhatók csak könyvek kölcsön, a kérvény nem teljesíthető.

5. Olvassatik az Akadémia összes ülésének a Bodnár Zs. és társai kérvénye ügyében hozott végzése.

A véleményes javaslat bemutatása végett kiküldött bizottságba Hunfalvy Pál r. t. választatik.

Fraknói Vilmos

A Könyvtári Bizottság 1876. nov. 27-én tartott ülése. Csengery Antal b. elnök elnöklete alatt jelen voltak: Arany János, Hunfalvy Pál, Pulszky Ferenc, Szabó József, Stoczek József.

1. Olvassatik a lembergi Ossolinszki-nemzeti intézet kérvénye csereviszony létesítése tárgyában.

A bizottság a Történelmi Emlékek megküldését, és az Ossolinski intézetet az Ügyrend 180. k. pontjában felsorolt intézetek közé felvételni javasolja.

2. Olvassatik a bécsi Mechitarista társulat levele, melyben az Akadémiát felkéri, hogy „Armeniaca” című kiadványát, melynek egy példányát küldi, megismertesse, és saját kiadványait a társulatnak megküldje.

A bizottság gondoskodni fog arról, hogy az átküldött munkára a szakközönség figyelmét felhívja, de az akadémiai kiadványok megküldését nem ajánlhatja, minthogy az a könyvkiadó vállalatok, nem pedig a tudományos társulatok sorába tartozik.

3. Olvassatik a dévai állami főreáltanoda kérvénye akadémiai kiadványok megküldése tárgyában.

A bizottság ajánlja, hogy a dévai főreáltanodának az Ügyrend 180. c. és h. pontjaiban felsorolt kiadványok megküldessenek.

4. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok jelentést tesz az akadémiai könyvtárt látogatók számáról.

Tudomásul vétetik.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1499/1876*)

[JEGYZŐKÖNYV]

1877.

A Könyvtári Bizottság 1877. február 26-án tartott ülése. Csengery Antal másodelnök elnöklete alatt jelen voltak: Pulszky Ferenc, Stoczek József, Arany János, Hunfalvy Pál, Szabó József, Fraknoi Vilmos.

1. Olvassatik a szászbesztercei ipartanoda igazgatóságának irata, melyben a tanári kar könyvtára számára az Akadémia összes vagy amennyiben ez nem lehetséges természettudományi és matematikai kiadványait megküldetni kéri.

A bizottság ezen kérvény teljesítését nem ajánlja.

2. Olvassatik a székelykeresztúri unitárius közéletanoda kérvénye az Akadémia összes kiadványainak megküldése iránt.

A bizottság ajánlja, hogy az eddigi kiadványok, amennyire nagyobb készlettel rendelkezik az Akadémia küldessenek meg; jövőre pedig az intézet a 181. a. alatt felsoroltak közé soroztassék, vagyis az Akadémia összes kiadásai küldessenek meg.

3. Olvassatik az 1875-ben létrejött oldenburgi régészeti egylet irata csereviszony életbeléptetése tárgyában.

A bizottság ajánlja, hogy az oldenburgi régészeti egyletnek az Archaeologiai Közlemények és Monumenták küldessenek meg.

4. Olvassatik a hallei magyar kör jegyzőjének irata, melyben a főtitkári hivatalt felkéri, hogy az Akadémia kiadványai, miként több éven át megküldettek, jövőre is megküldessenek.

[Határozat nincs, csak „Nem olv.” megjegyzés.]

5. Olvassatik a nyitrai főgymnasium igazgatóságának kérvénye az Akadémia kiadványainak megküldése tárgyában.

A bizottság a nyitrai főgymnasiumot az [Ügyrend] 180. h. pont alatt felsorolt intézetek sorába ajánlja felvétetni.

6. Olvassatik a bécsi egyetemi könyvtár igazgatóságának irata, melyben kérdést tesz, hogy az Akadémia kiadványaiból hiányzó köteteket és a jövőben megjelenendőket mily feltételek alatt szerezhetnék meg?

El van intézve.

7. Olvassatik a pozsonyi kir. főgymnasium igazgatóságának kérvénye, aziránt, hogy miután már az Akadémia összes kiadványait ez intézet könyvtára kapja, az Akadémia pártfogása alatt megjelenő munkák, mint a Codex Dipl. patrius is küldessenek meg.

A bizottság ezen kérelmet nem tartja teljesíthetőnek.

8. Olvassatik az alsólendvai polgári iskolai tantestület kérvénye az akadémiai kiadványok némelyikének megküldése tárgyában.

A bizottság ezen kérvény teljesítését nem ajánlhatja.

9. Olvassatik a pozsony vármegyei régészeti egylet az Akadémia archaeologiai kiadványai megküldése iránt.

A bizottság az Arch. Értesítő megküldését ajánlja.

10. [Olvassatik] az Igazgatótanács által megállapított költségvetés azon pontja, melyben a könyvtár 1877-ki évi dotatioja 4100 forintra van megállapítva, minthogy a múlt évben a költségvetést 900 forintra meghaladta a könyvtárnok.

Tudomásul vétetik.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1040/1877*)

24

[JEGYZŐKÖNYV]

1877.

A Könyvtári Bizottság 1877. október 29-én tartott ülése.

1. A königsbergi természettani és gazdasági egylet megküldvén kiadványainak eddig megjelent 16 kötetét, az Akadémiával csereviszonyba kíván lépni, és az Akadémia természettudományi s régészeti kiadványait kéri megküldetni.

A III osztály kiadványait 1877-től.

2. A római Academia Reale dei Lincei csereviszonyt kér, s kiadványaiból három kötetet küld.

A III osztály és [az] Archaeologiai Bizottság kiadványait javasolja megküldeni.

3. A florenczi nemzeti könyvtár, kiadványaiból 11 kötetet küldve, az Akadémiával csereviszonyban álló intézetek sorába kíván felvétetni.

Hunfalvy Pálnak „Kondai vogul nyelvtanát, osztják nyelvtanát”, Bálint G. és Budenz kiadványait, Lenhossék J. r. t. az Évkönyvekben kiadott értekezését, Balassa sebészeti munkáját [ajánlják megküldeni].

4. A stíriai történelmi egylet, mely az Akadémiával csereviszonyban áll, az Archaeologiai Értesítőt kéri megküldeni.

A bizottság az Arch. Értesítő megküldését ajánlja.

5. Dr. Melzl Hugó megküldvén az Összehasonlító Irod. Történelmi Lapok I félévi folyamát, ezen lapért cserében az Akadémia irodalomtörténelmi kiadványait kéri.

Minthogy az Akadémia csak intézetekkel és társulatokkal lép csereviszonyba, a bizottság ezen kérelem teljesítését nem javasolhatja.

6. A bécsi akad. magyar olvasókör az Akad. kiadványainak megküldéséért folya-
modik.

A bizottság ajánlja, utasíttassék a főtitkári hivatal, hogy olyan kiadványokból, ame-
lyekből felesleges példányok vannak, egy példányt küldjön.

7. A békésmegyei tanító egyesület az Akadémia kiadványaiból azoknak, amelyek
a tanítók önképzésére alkalmasak, megküldését kéri.

Az egyesület céljainak megfelelő kiadványokat amennyiben felesleges példányok-
kal az Akadémia rendelkezik, átengedhetőnek tartja [a bizottság].

8. A budapesti terézvárosi állami tanítóképezde az Akadémia oly kiadványaiért, me-
lyek az intézet céljaira megfelelők, folyamodik.

Az intézet céljainak megfelelők [megadatnak].

9. A gráci egyetem mellett fennálló historiai seminarium az Akadémia némely latin
kútfő publicatioit kéri megküldeni.

A Tört. Bizottság latin kútfő publicatioit, amennyiben felesleges példányok vannak
[ajánlja a bizottság].

10. Zichy Mihály a párisi magyar egyesület részére könyveket kér.

Az egyesület céljainak [megfelelők küldessenek].

11. A budapesti kir. kath. főgymnasium önképző köre az Akadémia kiadványait
kéri.

Nem ajánlja [a bizottság].

12. A nagyváradai állami főreáltanoda az Akadémia kiadványait kéri.

Az intézet céljainak megfelelő kiadványokat, amennyiben elégséges példányokkal
rendelkezünk [megküldetni ajánlja a bizottság].

13. A főkönyvtárnok előterjeszti Hellebrant Árpád könyvtári napidíjnak kérvényét,
mint könyvtári segédnek alkalmaztatása tárgyában.

Az Igazgatótanács intézkedése bevárandó.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1174/1877*)

A Könyvtári Bizottság ülése 1878. május 27-én gr.Lónyay Menyhért elnöklete alatt.

1. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok bemutatja jelentését a könyvtári munkálatokról az
1877/8-iki akadémiai évben.

Tudomásul vétetik és a főtitkári helyettesnek a nagygyűlési jelentésben való felhasználás végett átadatik.

2. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok jelenti, hogy Vész Ármin akad. tag, Löw Tóbiás államügyész, Kovács Nándor állami tisztviselő, a könyveket, melyeket térítvény mellett a könyvtárból kölcsönvettek, ismételt felszólítás dacára sem szolgáltatták vissza.

Az illetőkhöz a főtitkári hivatal részéről fog felhívás intézteni. Mivel pedig Kovács N. hírlapkötetet vett kölcsön, mely ha elveszett nehezen pótolható, határozatlik, hogy hírlapok és más nehezen szerezhető, ritka könyvek kölcsön nem adhatók.

[3]. Olvassatik az újvidéki állami főgymnasium igazgatóságának folyamodása, melyben a tanintézeti könyvtár számára az Akadémia kiadványait kéri.

A bizottság, tekintetbe véve az intézet kivételes fontosságát, ajánlja, hogy annak ezentúl az Akadémia összes kiadványai küldessenek, az eddig megjelent kiadványokból pedig mindazok, melyekből kellő számú példányok állanak rendelkezésre.

[4]. Olvassatnak a nagyváradai állami főreáltanoda és a fogarasi polgári iskola folyamodásai, az Akadémia kiadványainak megküldése iránt.

A bizottság ajánlja, hogy a két intézet feladataival összehangzó oly akadémiái kiadványok, melyekből felesleges példányok vannak készletben, küldessenek.

[5]. A Történelmi Bizottság május 25-iki ülésében az „Acta Extera” eddig megjelent köteteinek a milánói és modenai állami levéltárak úgy szintén a trieszti közkönyvtár részére megküldését ajánlja.

A bizottság e javaslatot pártolólág terjeszti az összes ülés elé.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1039/1881*)

[A] Könyvtári Bizottság[ülése] 1878. október 28. Csengery Antal elnöklete alatt [jelen voltak] Hunfalvy Pál, Pulszky Ferenc, Stoczek József, Fraknoi Vilmos.

1. Szilágyi Sándor a bizottság tagjává választatik.

2. Olvassatik Pauler Gyula országos levéltárnok irata, az akadémiái kéziratár azon irományainak átengedése tárgyában, melyek egykor a magyar és erdélyi cancellária, úgy szintén az 1848/9.-iki magyar belügy minisztérium levéltáraihoz tartoztak.

Az Igazgatótanácshoz tételik át, egyúttal a főkönyvtárnok felkéretik, hogy az illető irományokról kimutatást készítsen.

3. Olvastatik Fiedler Józsefnek a bécsi állami levéltár osztályfőnökének kérvénye az Akadémia kézirtatárában őrzött Acta Transilvanica (1620–1644) lemásolás végett Bécsbe való felküldése tárgyában.

Az iratoknak részletenként felküldése határozatik.

4. Olvastatik Kruesz Krizosztom pannonhalmi főpát levele, melyben az Akadémia kézirtatárában őrzött Czech-féle kéziratoknak Villányi Szaniszló győri tanár részére, lemásolás végett megküldését kéri.

A kéziratok részletenként a főpátnak fognak megküldetni.

5. A főkönyvtárnok jelenti, hogy Toldy Ferenc levélgyűjteményének rendezésekor kitűnt, hogy a 18–20 kötetek, melyek Kazinczy Gábor leveleit tartalmazzák, hiányoznak.

A hiányzó kötetek kinyomozására a szükséges intézkedések elrendezése a főtitkára bízatik.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1375/1878*)

27

[JEGYZŐKÖNYV]

1879.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1879. jan. 27. Jelen voltak: Gróf Lónyay M., Csengeri A., Hunfalvy P., Szilágyi S., Gyulai Pál, Szabó József, Fraknoi Vilmos.

1. Olvastatik Ivánka Imre úrnak Lónyay M. grófhhoz december 27-én (1878) intézett levele, melyben az Akadémia figyelmét fölhívja arra, hogy azon hossz-szelvények és tervek, melyeket a vasutak a párisi kiállításra küldöttek volt be, az Akadémia által ha az egyes vasúti társulatokhoz fordulna, megszerezhetők volnának.

A bizottság ezen beces munkálatok megszerzését kívánatosnak tartja, és az elnökséget fölkéri, hogy azok átengedésére a magyarországi vasúti társulatokat levél útján kérje fel.

2. A gráci egyetem könyvtára a történelmi és archaeologiai bizottságok kiadványait kéri.

A bizottság az egyetemnek a már leszállított árakból további 25 % árelengedés mellett, kéri kiadványait áruba bocsátani.

3. A harlemi Teylor alapítvány könyvtára az akadémiai kiadványokból bírt munkák kiegészítéséért folyamodik.

Amennyiben felesleges példányok állnak rendelkezésre a kért darabok megküldendők.

4. A zágrábi „Verein für Geschichte und Alterthümer der Südslaven” jelenti, hogy ezentúl „Croatischer archæologischer Verein” cím alatt fog működni.

Tudomásul vétetik.

5. Jakab Elek l. t. jelentést tesz az akadémiai kéziratgyűjtemény rendezése körül kifejtett tevékenységéről, és kijelenti, hogy kész jövőben az egész délutáni időt ezen munkára fordítani, ha tiszteletdíja 300 forintról 600–800 forintra emeltetnék, s ezen esetben a rendezési munkálatot 4 illetőleg 3 év alatt befejeznék.

A bizottság a rendezési munkálatok előrehaladását örvendetesen tudomásul veszi; azonban Jakab Elek l. t. ajánlatának tárgyalását akkorra halasztja, amikor az Irodalomtörténeti Bizottság, mely az akadémiai kéziratgyűjtemény értékesítésére lesz hivatva, ezen gyűjtemény tárgyában jelentését benyújtja.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1023/1879*)

28

[JEGYZŐKÖNYV]

1879.

A Könyvtári Bizottság ülése 1879. október 27.

1. Olvassatik az aradi főgymnasium kérvénye, melyben az akadémiai kiadványoknak, névszerint a Történelmi Emlékeknek, az Országgyűlési Emlékeknek és az Értekezéseknek megküldéséért folyamodik.

A bizottság a kérelem teljesítését ajánlja.

2. Olvassatik az esztergomi főgymnasium igazgatóságának irata, melyben az ifjúsági könyvtár számára a Nyelvtudományi Közlemények eddig megjelent köteteinek megküldését kéri.

A bizottság a Nyelvtud. Közlemények megküldését javasolja.

3. A hódmezővásárhelyi tanító egyesület alakuló könyvtára számára az Akadémia némely kiadványainak adományozásáért folyamodik.

A főtítkári hivatal utasíttassék, hogy az egyesület föladataival összhangzó kiadványokból, amennyiben fölösleges példányok léteznek, egyszermindenkorra küldje meg.

4. A budapesti cipész-segédek önképző egylete könyvek adományozásáért folya-
modik.

A fölösleges könyvekből [küldessenek].

5. A gospici cs. k. főgymnasium az akadémiai kiadványok megküldését kéri.

Figyelmeztetni arra, hogy kiadásaink magyar nyelven vannak közrebocsátva; kérdés
vajjon kívánják-e.

6. A cherbourgi természettud. társulat jelenti, hogy az Akad. kiadványait hiányosan
kapta ekkorig és a hiányok pótlását kéri.

A bizottság, amennyiben a könyvkészlet engedi, a hiány pótlását javasolja.

[7]. A főkönyvtárnok jelenti, hogy a könyvtár olvasótermében az ellenőrzés köny-
nyítése végett szükségesnek látja a ruhatár áthelyezését az előcsarnokba, ahová a kézi-
rattárban használatlanul álló vaskályha átteendő. Egyúttal megemlíti, hogy kívánatos
volna a háziszolga által elfoglalt szobát eredeti rendeltetésének, a könyvtár céljaira visz-
szaadni; annál inkább, mert a háziszolgának és családjának tartózkodása a könyvtár köz-
vetlen közelébe, főleg az új átalakítás után, sok alkalmatlansággal jár.

A ruhatár és a kályha áthelyezése jóváhagyatik; a háziszolga lakására szóló indítvány
tárgyalása egy közelebbi ülésre, amelyen az Akadémia elnökei is jelen lesznek, halasz-
tatik.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1125/1879*)

[JEGYZŐKÖNYV]

1879.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1879. dec. 22. Gróf Lónyay Menyhért elnökle alatt
jelen voltak Hunfalvy Pál, Pauler Tivadar, Pesty Frigyes, Szabó József, Fraknói Vilmos.

1. Bemutattatik a pécsi jog- és államtudományi kar kérvénye az akad. kiadványok
adományozása tárgyában.

A bizottság ajánlja, hogy a pécsi jog- és államtudományi kar ugyanazon kedvez-
ményben részesíttessék, melyet a többi jogakadémiák élveznek.

2. Olvassatik a fehértemplomi főgymnasium kérvénye az akad. kiadványok adomá-
nyozásáért.

A bizottság ajánlja, hogy az intézet ugyanazon kedvezményben részesüljön, amelyet
a többi középtanodák élveznek.

3. Olvassatik Jakab Elek l. tagnak kérvénye az akadémiai kéziratár rendezéséért járó tiszteletdíjának fölemelése tárgyában.

A bizottság Jakab Elek l. tagnak tiszteletdíját 300 forintról 400 forintra emeli, és ezen összegnek a könyvtár dotatiojából kifizetését elrendeli. Minthogy azonban a főkönyvtárnok jelentéséből kitűnt, hogy a kéziratár rendezése két év alatt befejezhető, a bizottság kinyilatkoztatja, hogy az említett tiszteletdíjat csak két esztendőre utalványozhatja.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1150/1879*)

30

[JEGYZŐKÖNYV]

1880.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1880. jan. 26. Gróf Lonyay Menyhért elnöklete alatt jelen voltak Hunfalvy Pál, Szilágyi Sándor, Pauler Tivadar, Szabó József, Fraknói Vilmos.

1. Olvassatik a délmagyarországi történeti és régészeti egylet kérvénye az akadémiai kiadványok megküldése tárgyában.

A bizottság ajánlja, hogy a II osztály értekezései, továbbá a történelmi és archaeologiai bizottságok kiadványai küldessenek meg.

2. A nagyszabedi jogakadémia a Nemzetgazdasági Bizottság eddigi kiadványait kéri. A bizottság a kérvényt pártolólólag terjeszti az összes ülés elé.

3. Az Archaeologiai Bizottság saját eddigi kiadványainak egy példányát kéri az Archaeologiai Bizottság szerkesztőjének használatára.

A bizottság elhatározza, hogy az Archaeologiai Bizottság kiadványaiból egy példány a bizottság terében helyeztessék el, és az bocsáttassék a szerkesztő rendelkezésére.

[4]. Főkönyvtárnok felhívja a bizottság figyelmét az Akad. kéziratárában őrzött levelezések közrebocsátása körül tapasztalt visszaélésekre.

A bizottság a könyvtári szabályok II 6 §-át, mely szerint nem akadémiai tagok csak a Könyvtári Bizottság engedélyével kaphatnak kölcsön könyveket, kiterjeszti a kéziratokra általában; az irodalomtörténeti érdekű újabbkori levelezéseknek fölhasználását pedig az Irodalomtörténeti Bizottság engedélyétől teszi függővé.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 24/1880*)

[JEGYZŐKÖNYV]

1884.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1884. június 5. Gróf Lónyay M. elnöklete alatt jelen voltak Hunfalvy Pál, Budenz József, Gyulai Pál, Pesty Frigyes, Szabó József bb.tt., Fraknói Vilmos főtitkár.

Fraknói Vilmos főtitkár előadja, hogy a Könyvtári Bizottság utolsó ülésében nyert megbízásának megfelelően, Florenzbén a „Revue Internationale” szerkesztőségével, az Akadémia munkásságának azon folyóiratban rendszeres ismertetése iránt értekezett, és bemutatja De Gubernatis Angelo Akadémiánk kültagjának, az említett folyóirat szerkesztőjének írásbeli ajánlatát az ő folyóirata és az Akadémia között létesítendő összeköttetés iránt. E szerint ajánlkozik:

a. Folyóirata 6–8 füzetében évenként összesen 20 ívet az Akadémia rendelkezésére bocsátani, az Akadémia által küldendő cikkek, jelentések, ismertetések közzétételére.

b. Minden füzet közleményeiből az Akadémia számára 150 különlenyomatot készített ezen külön cím alatt: „Bulletin de l’Acad. Hongr.”.

c. Az Akadémia viszont az általa küldendő összes közleményeket saját költségén franciára fordíttatja.

d. Az Akadémia a különlenyomatokért évenként 900 francot fizet.

e. Ezen megállapodás 1884 június 25-től 1885 június 25-ig érvényes, és ha a viszony föl nem mondatik, mindig egy további esztendőre megújítottknak tekintetik.

A bizottság az ajánlatot és az ahhoz kapcsolt föltételeket elfogadja. A megállapodást az Igazgatótanács elé terjeszti, oly célból, hogy a Revue Hongroise céljaira az 1884-ik évi költségvetésbe fölvett 800 forintot a Revue Internationale céljaira lehessen fordítani. A Revue Internationaleban közzeendő cikkek kijelölését és a fordítás iránt való intézkedést bizottságra bízza, melynek tagjai: a főtitkár, az osztálytitkárok, az Akadémia támogatásával megjelenő Ung. Revue és Mathem. Berichte szerkesztői. A közlemények az ünnepélyes közülés tárgyaival fognak megnyitani.

Jegyzette
Fraknói Vilmos

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 218/1884*)pót.

[Előterjesztés]

1884.

[A Könyvtári Bizottság előterjesztése az Akadémia 1884. november 24-én tartott összes ülésében.]

232. Olvassatik a Könyvtári Bizottság előterjesztése, az akadémiai kiadványok ajándékpéldányainak szétküldésében követett eddigi eljárás megváltoztatása tárgyában.

A bizottság javaslatai elfogadtatván, a következőkben történik megállapodás:

1. Az Akadémia összes kiadványai a belföldi tagoknak, hatóságoknak és intézeteknek, azonnal megjelenésük után, keresztkötés alatt, postán meg fognak küldetni.

2. A m.k. közlekedésügyi minisztérium fel fog kéretni az Akadémia által eddig élvezett postai díjmentessége kiterjesztésére.

3. A kiadványok szétküldése azon nyomda-intézet által fog eszközöltetni, amelynél nyomatnak. A szétküldéssel járó költségek (minden darab után egy krajcár) az Akadémia által megtérítetnek. A címszalagok az Akadémia költségén nyomatnak.

4. Az összes hazai felső iskolák és főgymnasiumok az Akadémia minden kiadványát kapják.

5. A főreáltanodáknak és gazdasági Akadémiáknak: az Almanach, az Értekezések, az I. és III. osztály kiadványai, a Nemzetgazdasági és Természettudományi Bizottságok kiadványai küldetnek meg.

6. Egyéb tanintézetek, amennyiben az Akadémiához fordulnak, évenként egyszer részesülnek a rendelkezésre álló könyvkészletből ajándékküldeményekben, amelyek a szünet alatt állíttatnak össze, és a tanév kezdetén expediáltatnak. Azon tanintézetek, melyek a 4. és 5. csoporton kívül állanak, és ekkorig az Akadémia határozatából állandóan részesültek könyvajándékokban, újabb kérvény nélkül is részesülnek ezentúl.

7. Az Akadémia összes kiadványai megküldetnek: a Magyar Nemzeti Múzeumnak két példányban, a Képviselőház, Miniszterelnökség, Kultuszminisztérium, a budapesti egyetemi olvasóköri könyvtárának, a szegedi Somogyi-könyvtárnak, az alsó-kubini Csaplovics, a gyulafehérvári Batthyányi, a marosvásárhelyi Teleki és a losonci közkönyvtárnak, a nagyszabeni Verein für sieb. Landeskunde, az újvidéki szerb Matica, a zágrábi Akadémia és Múzeum, a bécsi Egyetem és Akadémia részére, úgyszintén a cs. udvari könyvtárnak.

8. A hazai történelmi, régészeti és természettudományi társulatok fölhatalmaztatnak, hogy nyomtatott kéréslapok útján egyenesen az akadémiai könyvkereskedéstől ingyen szerezhessék be a körükhöz tartozó akadémiai kiadványokat.

9. A külföldi tudományos intézeteknek, melyekkel az Akadémia csereviszonyban áll, minden évben egyszer, az akadémiai szünet folyamán, küldetnek meg az akadémiai kiadványok. Ezen intézetek három csoportba osztályoztatnak, aszerint amint

a. minden kiadványt kapnak,

- b. az I. és II. osztály s bizottságaik,
c. a III. osztály s bizottságai kiadványait kapják.

10. Az Ungarische Revue, a Naturwiss. Berichte és Bulletin de l'Académie Hongroise egyes füzetei külön küldetnek meg a külföldi intézeteknek és tagoknak.

11. A kültagokat illető egyéb kiadványok évenként egyszer küldetnek szét.

Bekötve: *MTAK RAL Összes ülési jegyzőkönyvek 1884. november 24., in: K 1463*

Megjelent: A MTA Értesítője, 1884. 208–209.1.

33

[JEGYZŐKÖNYV]

1885.

[A] Könyvtári Bizottság [ülése] 1885 nov. 30. Trefort Ágoston akad. elnök elnöklése alatt jelen voltak: Vámbéry Ármin, Szilárdy Áron, Budenz József, Gyulai Pál, Szilágyi Sándor, Goldziher Ignác, Szász Károly, Hunfalvy Pál, Szabó József h. főtitkár.

1. Szilágyi Dániel Konstantinápolyban elhunyt hazánkfia könyv- és kéziratgyűjtésében sok érdekes sőt unicum lévén a magyar történelmet illetőleg is, Vámbéry úr indítványozása alapján, ezen rendkívüli ülés lett összehívva, hogy mulasztás ne legyen az intézkedésekben.

Vámbéry úr részletesen elmondja amit személyesen tapasztalt Szilágyi könyvtárában, de a múlt évben is volt ott egy fiatal szakember, ki azt jelentette, hogy sok kincset tartalmaz. Ajánlja tehát, hogy megszereztessék. Szilárdy Áron úr is hasonló értelemben nyilatkozván:

Határozatba ment, hogy Szilárdy és Vámbéry urak telegrammal tegyék magukat érintkezésbe az elhunytnak fiával, ki éppen ma már Konstantinápolyban van, és ők törekedjenek, hogy az egész hagyaték haladéktalanul Budapestre szállíttassék, hol aztán a további intézkedésekről majd szó lehet.

2. A californiai tud. akadémia azon kérelemmel fordul Akadémiánkhoz, hogy Kalchbrenner és Schulzer „Icones Selectae Hymenomycetum Hungariae” című munkájának II, III és IV füzetét bírván, mi módon szerezhetnék meg a hiányzó I füzetet, valamint a netalán megjelent többi füzetet.

A h. főtitkár indítványára határozatba ment, hogy az I füzet és a hasonló munkák, melyek Kalchbrennertől a Term. Tud. Értekezések során jelentek meg szintén magyar és latin szöveggel, ingyen küldessenek meg.

3. Pfeiffer Ferdinánd kéri az Akadémiát, hogy Plautus vígjátékainak általa kiadott példányaiból vegyen meg egy részletet.

Elnök úr ő Nagyméltósága említi, hogy ő hozzá is folyamodott azon kéréssel, hogy jutalomkiosztásnál alkalmas tárgy lévén, bizonyos számú példányokat vegyen meg.

Határozatba ment, hogy annak idején a Fekésházy Mihály alapítvány bizottságának ajánltassék figyelembe vételre.

Jegyzette

Dr Szabó József

h.főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*

(*RAL 1133/1885*)

34

[JEGYZŐKÖNYV]

1885.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1885. dec. 21. Trefort Á. akad. elnök elnöklete alatt jelen voltak Hunfalvy Pál, Gyulai Pál, Pesty Frigyes, Budenz József, Szabó József h. főtitkár.

1. Hunfalvy Pál megemlíti, hogy a könyvtárba nem jut egy példány sem a Figyelőből, sem a filozófiai szemléből, kéri tehát, hogy az iroda részéről olyan intézkedés történjék, hogy a megjelenés után 1–1 példány a könyvtárba jusson.

A főtitkárság részéről lépés teendő ezek és netalán egyéb hasonló mulasztások tárgyában.

2. Ugyancsak a könyvtárnok jelenti, hogy Pulszky Károly úr a kikölcsönzött könyveket az illető szabályok határozata szerint nem szolgáltatja vissza, kéri tehát a Könyvtári Bizottságot, hogy az Ügyrendben megállapított szabályok megtartására (135 lap) figyelmeztesse.

Elfogadtatik s a főtitkárság a foganatosításra utasíttatik.

3. A főkönyvtárnok jelenti, hogy Révai kínál nagy heraldikai munkát, 30 kötet, 1100 ftért.

Nem fogadtatik el.

4. A könyvtárnok ajánlja az „Institut des inscriptions et belles-lettres” kiadványainak megvételét.

Elnök ő Nagyméltósága úgy hiszi, hogy ez tán a francia kormány részéről megszerzhető volna, elfogadtatott, hogy a külügyminisztérium útján tétessék lépés.

5. A könyvtárnok jelenti, hogy Badics Ferenc újvidéki tanár kéri „Kossuth országgyűlési tudósításainak” elküldését, mit ő magától nem akart tenni, kéri tehát a bizottság véleményét és határozatát.

Előadatván, hogy ezen tudósítások megvannak a múzeumi és a Nemzeti Casinói könyvtárban is, aki pedig kéri egy oly fiatal szakember, ki a bizottság némely tagja előtt ismeretes, a megküldés elhatározott, de a gimnáziumi igazgató által hivatalosan.

6. Catinelli Hektor az Akadémia Elnökéhez írt az iránt, hogy Fiume városa 1527 statutumának kiadása ügyében tegyen lépést az Akadémia mentől előbb, nehogy mások által megelőztessék, és hogy ő bizassék meg annak lemásolásával az eredetiről, mi egy 74 levélnyi hártya codex.

Ajánlólag áttétetik a Történelmi Bizottsághoz sürgős elintézés végett.

7. Beszterce város tanácsa tudósítja az Akadémiát, hogy Heltai Gáspár eredeti leveleit nem küldi meg, hanem megengedi, hogy ott helyben lemásoltassanak. Erről Jakab Elek l. t., ki ezen leveleket eredetiben látni s annak ide küldését az Akadémia által eszközöltetni kérte, tudósított, de ő nem nyugszik bele s az Akadémia főtitkárát kéri, hogy Beszterce városától újra követelje, vagy pedig ő a Belügyminisztérium útján fogja kieszközölni.

A bizottság a besztercei tanács határozatát tudomásul veszi.

8. Sárospatakról az állami tanítóképezde kéri az Akadémiát, hogy a könyvtárakban hiányzó akadémiai kiadványokat küldje meg. A meglévőknek jegyzékét mellékeli.

Amennyire telik a kiegészítés elhatározatik.

9. Temesvárról az első fokú ipariskola kéri legalább is a III osztály kiadványait a jövőre is; ellenben a múlt kiadványokból legalább a szakbavágókat kéri.

Amennyiben van, teljesítendő.

10. Ifj. Zathureczky József a megye levéltárnoka Turócszentmártonból kéri az Akadémiát, hogy az általa még 1885 aug. 6-án beküldött országgyűlési irományokról szerkesztett jelentés, valamint egy index, mely a hivatalos irattárból van kivéve, ha többé nem kell, neki visszaküldessenek.

Átteendő a Történelmi Bizottsághoz azon kéréssel, hogy ezen ügyet sürgetőleg intézze el; másrészt Zathureczky úr is tudósítsa a dolog állásáról.

11. Arad megye alispánja tudatja, hogy a megyei levéltárban országgyűlési követek feljegyzései nem találtattak. Néhai Török Gábor volt követ iratai között tán lenne, de az értesítés még nem érkezett be.

Tudomásul. Átteendő a Történelmi Bizottsághoz.

12. Békés megye alispánja tudatja, hogy az 1848 előtti országgyűlésekre vonatkozó iratok a megye levéltárában nincsenek; de vannak Novák Kamill gyulai törvényszéki elnök iratai között, ki a jegyzéket megküldi és hajlandó azokat az Akadémia tulajdonába átbecsátani.

A Történelmi Bizottsághoz átteendő, azon határozattal, hogy az ajánlat felől nyilatkozzék.

13. Fehér megye alispánja értesíti az Akadémiát, hogy a törvényhatósági levéltárban vannak ugyan országgyűlési követjelentések, tesznek is említést a kerületi ülésekről, de

a kérdések megvitatása leírva nincs, így tehát felküldeni nem találja érdemesnek. Magánosoknál a tudakozódások negatív eredménnyel ütöttek ki.

Átteendő a Történelmi Bizottsághoz.

14. Gyulai Pál indítványozza, hogy a már nagyobb számmal beküldött anyag átnézésére bizottság alakulása volna kívánatos, amely akkor, midőn ezen iratok bekérése Zichy Antal t.t. által indítványoztatott, szóba hozva nem volt.

Ezen elfogadott indítvány szintén a Történelmi Bizottsághoz teendő át megfelelő intézkedés végett.

15. Budenz József r.t. jelenti, hogy egy magánlevél útján értesült a Szilágyi-féle konstantinápolyi könyvtár jelessége felől s azt itt felemlítendőnek tartja.

Tudomásul.

Szabó [József]
h.főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1157/1885*)

35

[JEGYZŐKÖNYV]

1886.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1886. január 25-én. Trefort Ágoston akadémiai elnök úr elnöklete alatt jelen voltak: Hunfalvy Pál, Szilágyi Sándor, Budenz József, Szabó József, Pesty Frigyes, Fraknói Vilmos.

1. Hunfalvy Pál főkönyvtárnok bejelenti, hogy a könyvtárban a duplicatumok értékesebb részének lajstromozása és elárúsítása be van fejezve, minél fogva az ezen feladattal megbízott Horovitz Fülöp antiquarius további szolgálatai mellőzhetők.

Tudomásul vétetik.

2. Bemutattatik a tordai gymnasium kérvénye.

Az Értekezések megküldése határoztatik 1886-tól kezdve.

3. Bemutattatik a szepes megyei Történelmi Társulat kérvénye.

A Monumenták eddigi és jövőben közrebocsátandó kötetei megküldetnek.

4. Bemutattatik a spalatói múzeum csereviszony ajánlata.

A Monumenták és az Ungarische Revue megküldése 1886-tól határoztatik.

5. Bemutattatnak a karánsebesi polgári iskola, a kézdivásárhelyi községi iskolák és a budapesti orvostanhallgatók segélyegyletének kérvényei.

A szabályok értelmében nem vehetők tekintetbe.

6. A dévai reáliskola igazgatója a Monumenta Archaeologica I–IV kötetait és a Reisenberger-Henszlmann kiadványt kéri.

Megküldetik.

7. A debreceni főiskola, a nagyszombati jogakadémia és a szegedi Somogyi-könyvtár az akadémiai kiadványokból hiányzó kötetek és füzetek megküldését kéri.

Amennyiben elégséges példányok rendelkezésre állanak, megküldetnek. Jövőre nézve megállapítatik, hogy egy év múltával a reclamatiók nem fognak tekintetbe vétetni, és ez esetben féláron fognak akadémiai kiadványok kiszolgáltatni.

8. A felvidéki magyar közművelődési egyesület kijelöli azon akadémiai kiadványokat, melyeket terjesztés végett több példányban kér megküldetni.

Mínt hogy az egyesület számos olyan kiadványt is kér (történeti források stb.) melyek az egyesület föladatainak körén kívül esnek, azok meg nem küldhetők és eziránt újabb levél fog az egyesülethez intézteni.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 811/1886*)

36

[JEGYZŐKÖNYV]

1886.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1886. február 8-án. Trefort Ágoston akad. elnök úr elnöklete alatt jelen voltak: Hunfalvy Pál, Stoczek József, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Szabó József, Pesty Frigyes, Vámbéry Ármin, Budenz József, Fraknoi Vilmos.

1. Bemutattatik Szilágyi Dániel Konstantinápolyban elhunyt hazánkfia hátrahagyott könyveinek és kéziratainak leltára, valamint Vámbéry Ármin r. tagnak jelentése. Ennek kapcsán Vámbéry Ármin r. tag jelenti, hogy Szilágyi Béla az Akadémiától 2000 frt. előleget kér a hagyaték körül fölmerült költségei és a szállítási költségek fedezésére.

A Könyvtári Bizottság fölkéri az Akadémia elnökét a 2000 frt. előleg utalványozására, olyképpen, hogy Szilágyi Béla köteles legyen a következő nyilatkozatot állítani ki: „Kötelezvény. Alulírott elismerem, hogy a M. T. Akadémiától 2300 azaz kétezer háromszáz forintot előlegképen fölvettem. Kötelezem magam, hogy a b. e. atyám hagyatékáról a konstantinápolyi cs. és k. consularatus által készített leltárban fölörölt 491 kötet keleti kéziratot és 2009 kötet keleti nyomtatványt a magam költségére és saját felelősségemre Budapestre az Akadémia palotájába szállítatván az Akadémiának megvásárlás végett felajánlom. Amennyiben az Akadémia a könyv- és kéziratgyűjteményt akár egészben akár

részben megvásárolja, a 2300 frt. a megállapítandó vételárba be fog tudatni. Amennyiben akár a szállítmányt útközben veszély érné, akár az Akadémiával egység nem jönne létre, kötelezem magamat, hogy a 2300 forintot mai naptól számítandó félesztendő alatt visszafizetem, és fölhatalmazom az Akadémiát, hogy erre nézve magának bármi nemű biztosítékot szerezzen, nevezetesen pedig kielégítéseig a hagyatékot, mint kézi zálogot visszatartsa. Netáni per esetére a budapesti V. k.[er.] kir. jbíróság illetékességének magam alávetem”.

A keleti könyvek és kéziratok megérkezése után fog az Akadémia határozni, vajjon azokat megvásárolja-e, ha igen, mily áron?

Fraknói Vilmos
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 823/1886*)

37

[JEGYZŐKÖNYV]

1886.

[A] Könyvtári Bizottság [ülése] 1886. február 22. Trefort Ágoston akadémiai elnök elnöklete alatt jelen voltak: Hunfalvy Pál, Szilágyi Sándor, Szász Károly, Budenz József, Gyulai Pál, Pesty Frigyes, Szabó József, Fraknói Vilmos.

Főtitkár jelenti, hogy az ünnepélyes közülésre bejelentetett Vámbéry Ármin r.t. értekezése: A honfoglaló magyarok jellemzése, és Bedő Albert l.t. felolvasása Magyarország erdőiről.

A két értekezés a közülés programjába fölvétetik.

Olvastatik a Történelmi Társulat kérvénye, hogy az Akadémia történelmi kiadványait a Történelmi Társulat tagjai kedvezményi áron szerezhessék meg.

A bizottság megállapítja, hogy a főtitkár által bemutatott lajstromban foglalt történelmi kiadványok, (melyekből nagyszámú példányok vannak készletben) a Történelmi Társulat tagjainak a bolti ár 50 %-án bocsáttassék rendelkezésükre.

A brassói állami közép kereskedelmi iskola az Akadémia kiadványait kéri.

A régiebb értekezések, melyekből fölösleges számú példánykészlet van, megküldetnek.

A verseci magyar nyelvterjesztő egyesület az Akadémia népszerű kiadványait kéri. Az Akadémia népszerű kiadásokkal nem rendelkezik.

A florenzi R. Instituto di Studi superiori csereviszonyt ajánl.
 A II és III osztály kiadványai megküldendők.
 A nápolyi Stazione Zoologica az Akadémia zoológiai kiadványait kéri.
 Megküldendők.
 Az odessai Societé des Naturaliste de la
 [A jegyzőkönyv befejezetlen.]

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(RAL 816/1886)

38

[JEGYZŐKÖNYV]

1886.

[A] Könyvtári Bizottság [ülése] 1886. okt. 4. [Jelen voltak:] Trefort Ágoston, Stoczek József, Pulszky Ferenc, Gyulai Pál, Pesty Frigyes, Szabó József, Szilágyi Sándor, Fraknói Vilmos.

1. Főtitkár előterjeszti a korona-bizottság megállapodásait.

A bizottság ezen megállapodásokat helybenhagyja, egyszersmind a király ő fge és a trónörökös részére egy-egy díszkötés elkészítését rendeli el. A munka az október 25-iki összes ülésen bemutatattik és haladék nélkül forgalomba bocsáttatik.

2. Gróf Kuun Géza tt. a hunyadmegyei rég. egylet részére 50 példányt kér feleáron König Pál „Sarmisegethusai Mithraeum” c. értekezéséből.

Megadatik.

3. Főtitkár kérdést tesz, vajjon az Akadémia állandó bizottságainak nem akadémikus tagjai is igényt tarthatnak-e az akad. kiadványok vásárlásainak 50 % árelengedésére.

A bizottság igennel válaszol.

4. A biharmegyei régészeti egylet, mely hosszú szünet után ismét működni kezd, az Akad. kiadványaiért folyamodik.

Ugyanazon kiadványok, melyek már hasonló egyleteknek küldetnek, fognak küldetni.

5. Az alsófehérmegyei tört. és természettud. egylet, mely imént alakult meg, az Akad. kiadványaiért folyamodik.

Mihelyt tényleg működni fog, ugyanazokat a kiadványokat kapja, melyek más hasonló egyleteknek küldetnek.

6. Patouillard francia tudós Kalchbrenner Icones című munkáját kéri, és cserében saját gombászati munkáját ajánlja.

Elfogadjatik.

Fraknói Vilmos

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 922/1886*)

39

[JEGYZŐKÖNYV]

1886.

[A] Könyvtári Bizottság [ülése] 1886. október 25. [Jelen voltak:] Trefort Ágoston, Stoczek József, Hunfalvy Pál, Szabó József, Vámbéry Ármin, Fraknói Vilmos.

1. Főtitkár bemutatja a magyar szent korona ismertetéséről szóló díszmunka két kiadásának egy-egy példányát.

Erre nézve határozatlik.

1. A nagy ívrétű kiadás példányaiból (nyomatott 4 carton papírra, 150 holland papírra) kapnak ő felsége és a trónörökös egy-egy díszesen kötött carton-példányt. Szerző két kötetlen carton és 8 hollandi példányt. A budapesti akadémiái, múzeumi, egyetemi és a kolozsvári egyetemi könyvtárak 1–1 példányt. A miniszterelnök és a cultusminiszter 1–1 példányt. A többi példányok nem adatnak könyvtárosi bizományba. A főrendi ház tagjaihoz megrendelési felhívások fognak címeztenni. A megrendelések a főtitkári irodában történnek.

2. A 4-edrétű kiadás a négy színnyomatú képpel megküldetik mindazon hírlapoknak, melyek az Akadémia kiadványait kapják. A Könyvtári Bizottság és a korona-bizottság tagjainak. A példányok könyvtárosi forgalomba hozatnak. A könyvért a rendes 50 % a műmellékletekért 20 % rabatt engedélyeztetik.

2. Vámbéry Ármin r.t. előterjeszti jelentését a Szilágyi Dániel által gyűjtött keleti kéziratok és nyomtatványokról, melyeknek megszerzését 4500 forint árban ajánlja.

A Könyvtári Bizottság a 4500 forintnyi vételár megszavazására fogja az Igazgatótanácsot kérni, olykép, hogy az előlegezett 2300 forintnyi összeg levonása után fennmaradó 2200 forint két évi részletben fizetessék ki az örökösöknek.

3. A zsolnai kir. kath. gymnasium a tűzvész alkalmából elégett akad. kiadványok újból megküldéséért folyamodik.

Amennyiben elégséges számú példányok vannak a készletben, a kérelem teljesítetik.

4. A mosonmegyei régészeti egyesület a Történettud. Értekezések I–X. kötetének megküldéséért folyamodik.

Amennyiben elégséges számú példányok vannak a készletben a kérelem teljesítettik.

Fraknói Vilmos

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 931/1886*)

40

[JEGYZŐKÖNYV]

1886.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1886. nov. 29. [Jelen voltak:] Trefort Ágoston, Stoczek József, Hunfalvy Pál, Gyulai Pál, Szabó József, Budenz József, Szilágyi Sándor, Fraknói Vilmos.

1. A nagyszombati városi tanács a város levéltára részére az Akad. történeti kiadványait kéri.

A kérvény ügye függőben hagyatik, amíg a levéltár viszonyai és jelentőségének körülményei tisztába hozatnak.

2. A dévai főreáliskola igazgatósága az ifjúsági könyvtár részére az Akad. kiadványait kéri.

Miután az Akadémia a főgymnasium könyvtára részére összes kiadványait küldi, egy második példánynak az ifjúsági könyvtár részére küldését a Könyvtári Bizottság nem javasolhatja.

3. A san-franciscoi akadémia a M. T. Akadémia kiadványaiban mutatkozó hiányok pótlását kéri.

A hiányzó kötetek megküldendők.

4. A hódmezővásárhelyi főgymnasium a könyvtárában hiányzó akad. kiadványokat kéri.

Megküldendők.

5. Ballagi Mór és Szász Károly rr. tt. tíz példányt kérnek a Nyelvtud. Közlemények azon füzetéből, melyekben Ballagi Mórnak a bibliafordításokról szóló értekezései megjelentek.

A 10 példány ingyen kiszolgáltatása határoztatik.

6. Szinnyei József l.t. a kolozsvári egyetem hallgatóit a budapesti egyetemi hallgatókkal egyenlő kedvezményben kéri részesíttetni, hogy t.i. a tanulmányaik céljaira szolgáló akad. kiadványokat féláron kaphassák meg.

A bizottság ezen kérelmet teljes készséggel teljesíti. A megrendelések az illető szaktanár által a főtitkári hivatalhoz intézendők, honnan a megrendelt munkák ugyanazon tanárhoz küldetnek meg.

7. Budenz József l.t. ugyanezen kedvezményt a budapesti állami tanítóképezde növendékeire is kiterjesztetni ajánlja.

A javaslat elfogadtatik.

8. Főtitkár előadja, hogy a Magyar Korona folio díszkiadására kevés számú megrendelés érkezett, minélfogva könyvári forgalomba hozatása kívánatos.

A példányok 20 forint netto ár mellett bizományba adatnak, olyképp, hogy a könyv-árusok 30 forinton bocsáthatják áruba.

9. Főtitkár bemutatja az 1887-iki évi ülés-rendet.

Helybenhagyatik.

10. Hunfalvy Pál könyvtárnok „Az ötvösség remekei” című az Akadémia által segélyezett kiadványból egy ingyen példánynak az akadémiai könyvtár részére kieszközölését kéri. Ez ügyben a vállalat szerkesztőjéhez Pulszky Károly lev. taghoz megkeresés fog intéztetni.

11. Hunfalvy Pál könyvtárnok javasolja kéressék föl a bécsi Militärisch Geographisches Institut, hogy az általa kiadott nagy térképet cserében vagy leszállított áron engedje át az Ak. könyvtárának.

Az illető intézethez megkeresés fog intéztetni.

12. Gyulai Pál b.t. fölhívja a bizottság figyelmét arra, hogy a főrendi ház irodája a főrendi ház nyomtatványait amennyiben azok a könyvtárban hiányoznak, készséggel rendelkezésére bocsátaná.

A könyvtár igazgatósága felhívatik, hogy a hiányzó nyomtatványok lajstromát állítsa össze, s azok megküldésére a főrendi ház elnöksége fel fog kéretni.

Fraknói Vilmos
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(RAL 947/1886)

[JEGYZŐKÖNYV]

1887.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1887. február 28-án. Trefort Ágoston akad. elnök úr elnöklete alatt. Jelen voltak: Stoczek József, Hunfalvy Pál, Pesty Frigyes, Budenz József, Than Károly, Szilágyi Sándor, Szabó József, Gyulai Pál h. főtitkár.

1. A h. főtitkár előadja a Révai testvérek panasztát, akik arról értesültek, hogy az általuk 1886. november hóban az Akad. könyvkiadó vállalatából átvett művekből az akadémiai könyvkereskedés példányokat külön is áruba bocsát, még pedig olcsóbb áron, ami megsértése a velök kötött szerződésnek. Az akad. elnök úr vizsgálatot rendelvén el ez ügyben, kiderült, hogy az új cyclus előfizetőinek hét példány szolgáltatott ki előfizetési áron, olcsóbb kedvezményi áron pedig 10 példány az egyetemi tanulóknak Heinrich Gusztáv I. tag utasítása következtében. Ez utóbbi világos visszaélés lévén, más lehető visszaélések elkerülése végett is, a Révai testvérek azt kívánják, hogy az akad. könyvkereskedésnél lévő összes készlet azon kötetekből, melyeket egyenkinti eladás céljából ök átvettek, az akadémia raktárába szállíttassanak be, és a pártoló tagoktól beérkező esetleges rendelések ideiglenesen a titkári iroda által intéztesse el. E kérés teljesítését annyival inkább reménylik, mert ez a szerződésben kötött érdekeik biztosítására szolgál, amiért is gyors intézkedés szükséges. Egyszersmind felvetik azt a kérdést is, nem jó volna-e a szerződés egyik pontját olyképp módosítani, hogy a pártolói illetményből visszakerülő és a több nyomtatásból eredt azaz az összes fennmaradó példányokat egészen cégük bizományi kezelésébe adni ugyanazon föltételek mellett, aminők jelenleg az akadémiai könyvkereskedéssel fönnállanak.

A Révai testvérek kérésének első pontja elfogadtatik, mint a szerződésből önként folyó; a második, amely a szerződés némi módosítását foglalja magában, később fog tárgyalatni az akad. Könyvkiadó Bizottságban. Egyszersmind az akadémiai könyvkereskedésnek szigorú felelősség terhe alatt meghagyatik, hogy az Akadémia semmi nemű kiadványát akadémiai írott határozat, vagy főtitkári utalvány nélkül akár ingyen, akár kedvezményi áron ki ne szolgáltatssa, még azon esetben sem, ha az Akadémia valamely tagja, vagy tisztviselője, szóval vagy írásban utasítana is.

2. A h. főtitkár előadja, hogy a főkönyvtárnok a könyvtár irodai költségeinek fedezésére az akadémiai költségvetés vegyes kiadások rovatából kéri, s benyújtotta utalványozásra első számláját 15 frt. 49 krajcárt.

A főkönyvtárnok kérése teljesítettik.

3. Olvastatik a győri kir. kath. tanítóképző intézet kérelme, melyben az intézeti könyvtár számára az Akadémia irodalomtörténeti kiadványait kéri.

A Magyar Nyelvemléktár, a Magyar Költők Tára eddig megjelent kötetei a győri kath. tanítóképző intézet számára megküldendők.

4. Weisz Bernát, mint a Klotild szeretetház elnöke mintegy 51 kötet akadémiai kiadványt kér az intézet könyvtára számára, s egyszersmind odamellékeli a kért könyvek címeit.

A Klotild szeretetház könyvtára [számára] 25–30 darab könyv kiszolgáltatandó az akad. kiadványokból, melyeket a h. főtitkár odavalóknak tart s melyek a raktárban nélkülözhetőbbek.

5. Reisner János a szegedi Somogyi-könyvtár igazgatója a következő akad. kiadványok megküldését kéri, amelyek az előbbi években történt gondatlan szétküldés miatt nem küldettek meg: Anjoukori okmánytár I. II. k.[öt.], Archivum Rakoczianum VIII. k., Magyar Országgyűlési Emlékek VII. VIII., Erdélyi Országgyűlési Emlékek VI. VII. k., Historiae h. fontes domestici IV. k.

Megküldések határozatlik.

6. Bartal Antal l. t. a m. kir. tanárképző intézet igazgatója kéri az intézeti könyvtár részére a Nyelvtudományi Közlöny hiányos példányai kiegészítése végett a folyóirat következő füzetait: X. k. 2. füzet, XI. k. 1. 2. 3. füz., XII. k. 1. 2. 3. füz., XV. k. 2. 3. f.

Megküldések határozatlik.

Jegyzette Gyulai Pál
h. főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 854/1887*)

42

[JEGYZŐKÖNYV]

1887.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1887. ápril. 25. Trefort Ágoston akadémiai elnök elnökle alatt. Jelen voltak: Stoczek József másodelnök, Hunfalvy Pál, Budenz József, Than Károly, Szilágyi Sándor, Szabó József, Gyulai Pál h. főtitkár.

1. Olvasztatik a rimaszombati államilag segélyezett egyesült prot. főgymnasium igazgató választmányának folyamodása, amelyben a főgymnasium könyvtára számára az Akadémia összes kiadványai kéretnek.

Az Akadémia összes kiadványai megküldése javasoltatik a rimaszombati egyesült prot. főgymnasium számára, de a múltra nézve csak annyiban, amennyiben a készlet megengedi.

2. Olvasztatik a fumei m. kir. tengerészeti hatóság folyamodása, melyben a hatósági könyvtár részére az odacsatolt jegyzék szerint néhány akadémiai kiadvány kéretik.

A kérelem teljesítése javasoltatik.

3. Bemutattatik a Tokyó-ban székelő császári egyetemnek egy pár kiadványa, mely ajándékba küldetett az Akadémiának.

Javasoltatik, hogy viszonzásul küldessenek meg az akadémiának a következő kiadványai: a Nyelvtudományi Közlemények, Ungarische Revue, Mathematische u. Naturwissenschaftliche Berichte folyóiratok és Kalchbrenner Károly: Magyarország hártagombáinak válogatott képei c. munkája.

4. Olvassatik Hunfalvy Pál akad. főkönyvtárnok jelentése, amelyben előadja, hogy néhai Grote Arthur akad. külső tag örökösei Duka Tivadar I. tag által Grote könyvtárból huszonhat darab becses könyvet, leginkább ind[us] archaeologiai munkát ajánlottak fel az Akadémiának, csak azt kötvén ki, hogy minden köteten ki legyen téve Grote Arthur emléke.

Az adomány köszönettel vétetvén, az adományozók kérelmének teljesítése ajánlatik.

5. Olvassatik a Statisztikai és Nemzetgazdasági Bizottság felterjesztése, mely szerint a bizottság elhatározván, hogy minden általa kiadott vagy segélyezett munkának egy példánya levéltárában őriztessék, kéri az Akadémiát, hogy szíveskednék számára megküldeni: 1. A bizottságok által kiadott értekezéseket, 2. A statisztikai és nemzetgazdasági közlemények két folyamát (6 és 8 köt), 3. A Statisztikai Évkönyvek és 4. A nemzetgazdasági szemlének az Akadémia kiadásában megjelent folyamát, valamint esetleg egyéb akadémiai kiadványokat, melyek a bizottság által segélyezettek.

Az osztályok levéltáraihoz sincs osztálykönyvtár csatolva, s így a bizottsági könyvtár még kevésbé jogosult. Az Akadémia könyvtárában az Akadémia minden kiadványai megtalálhatók, ha esetleg a bizottságnak valamelyikre szüksége van. Mindezeknél fogva a bizottság kérése nem teljesítettik. Azonban az kötelességévé tétetik a bizottságnak, hogy az általa segélyezett kiadványoknak egy vagy két példánya az akadémiai könyvtárba beadassék.

6. Olvassatik a Komárom vármegyei és Komárom városi történelmi és régészeti egyesület választmányának folyamodása, melyben könyvtára számára az Archaeologiai Bizottság kiadványainak megküldését kéri.

Egyelőre a kérés nem teljesíthető a kiadványok példányainak elégtelensége miatt is.

7. Olvassatik Szennovitz Adolf szegedi könyvtáros segéd folyamodása, aki „A XVI. és XVII-ik század magyar és erdélyországi polemikus irodalomtörténete” c. munkán dolgozván, némely történelmi és irodalomtörténelmi munkák megküldését kéri.

Mínthogy Szegedre az Akadémia számos intézetnek küldi kiadványait, a folyamodó kérése nem teljesíthető.

8. Szilágyi Sándor r.t. előadja, hogy a szász nemzeti levéltár mintegy tizenöt darab történelmi kiadvány megküldését kéri.

A kért könyvek megküldése határozatik.

Jegyzette Gyulai Pál
h. főtitkár

[JEGYZŐKÖNYV]

1887.

[A] Könyvtári Bizottság ülése 1887. május 23-án. Trefort Ágoston akadémiai elnök elnöklete alatt jelen voltak: Stoczek József, Hunfalvy Pál, Than Károly, Szabó József, Budenz József, Gyulai Pál h. főtítkár.

1. Olvassatik a montpellier-i akadémia folyamodása, mely megküldését kéri némely hozzá nem érkezett akadémiai kiadványoknak.

Megküldések határozatlik.

2. Főkönyvtárnok előadja, hogy Dengi János lugosi gimnáziumi tanár Kisfaludy Sándor levelezését kéri az akadémiai levéltárból, hogy Lugoson Kisfaludy Sándorról irandó művéhez használhassa.

Az iratok kiszolgáltatandók a lugosi főgymnasium igazgatója kezébe, aki egyszerűen felelős visszaküldésükért.

3. Olvassatik Hunfalvy Pál és Szilágyi Sándor előterjesztése, akik az Akadémia kéziratára számára megvételre ajánlják 40–50 forintért Szentiványi Gyuláné kéziratgyűjteményeit, mely a múlt század történetére érdekes iratokat foglal magába.

Megvételre határozatlik 50 forintért.

4. Olvassatik a vallás- és közoktatási miniszter leirata, amelyben a budapesti II. ker. m. kir. állami tanítóképezde könyvtára számára mintegy tizenöt darab könyvet kér, a m. t. Akadémia könyvkiadó vállalatában megjelent könyvekből.

Mint hogy a könyvkiadó vállalat kiadványai sem az akadémiai tagoknak, sem más intézeteknek díj nélkül nem küldetnek meg, a kérés nem teljesítettik.

5. Olvassatik Székely János páncélcsehi állami népiskolai tanító folyamodása, aki a Könyvkiadó Bizottság kiadványaiból mintegy tizennyolc darab könyvet kér kedvezményes árban két vagy legalább egy évi havi törlesztésre, kezesek által biztosítandó kötelezvény mellett.

Határozatlik, hogy Székely János páncélcsehi állami népiskolai tanítónak kivételesen fele áron (ívét 5 krral számítva) szolgáltatassanak ki a Könyvkiadó Bizottság kiadványai, akár egy, akár egyszerre több munka, ha árukat előre beküldi. Az ajánlott részletfizetéssel való törlesztés nem fogadtatik el.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 955/1887*)

[ELŐTERJESZTÉS]

1890.

A Könyvtári Bizottság előterjesztése az Igazgatótanács 1890. október 19-iki és az Akadémia október 27-iki összes ülésén.

1. Az Akadémia könyvkiadó hivatala.

A m. tud. társaság 1833. november 5-én „Eggenberger József és fia” céget bízta meg a könyváruosi teendőkkel, s e cég „A M. Tud. Akadémia könyváruosa” címet több mint negyven évig, egész 1875-ig viselte.

1862-ben Eggenberger Ferdinánddal részletes szerződés is kötött, amelytől az addigi patriarchalis eljárás megszüntetését és az egész ügy szabályozását lehetett remélni. Azonban már 1864-ben egyesek, 1866-ban Takács István akadémiai főcorrecor, sőt 1868-ban maga a titoknok is panaszos előterjesztéseket tesznek az Elnökségnél az akadémiai könyvkereskedésben uralkodó lanyhaság és érdeklődéshiány miatt. 1872-ben egy elegendő bizottság azt ajánlja, hogy az Akadémia ezentúl ne szerződjék egy könyváruossal, hanem minden pesti és nagyobb vidéki könyvkereskedésnek küldje kiadványait, hasonló % melletti elárusítás végett; bízva a már meglévő könyvtartást egy expeditor kezelésére, aki az eladott könyvek árából szintén százalékot húzván, ez által szorgalomra és a kelendőség előmozdítására buzdíttatnék.

1874-ben, a június 24-iki igazgatósági ülésén Csengery m.elnök újra előhozta az ügyet, így kezdvén előterjesztését: „Az Akadémia azon a ponton áll, hogy vagy meg kell szüntetni könyvkiadásait, vagy a célszerűbb elárusítás és szétküldözés felől magának kell gondoskodnia”.

Ekkor az Igazgatótanács, Csengery javaslata alapján, elhatározta, hogy az Akadémiában könyvkiadó hivatalt kell rendszeresíteni. Az Elnökség megbízott, hogy Knoll Károlylyal, akit szakemberek melegen ajánlottak s aki a könyvkezelés elvállalására késznek nyilatkozott, szerződést kössön, egyelőre három évre, úgy, hogy Knoll fizetése 1200 frt legyen s az eladott könyvek árából 5 %, oly módon, hogy amennyiben ez a % évenként 400 frtra nem menne, a hiányzó részt az Akadémia kipótolná. A könyvkiadó hivatalban egy állandó szolgáló állomás rendszeresített s e szolgáló teljesen a könyvkezelő rendelkezésére áll. Helyiségül a bérháznak egy kb. 300 frtos házbérűt birtja jelöltetett ki.

Knoll Károlylyal a szerződés megkötött, részére utasítás állapított meg, s így állott fönn „A M. Tud. Akadémia Könyvkiadó Hivatala” egész 1883. augusztus 1-ig.

Ekkor történt, hogy Hornyánszky Viktor könyvnyomdája a bérházban jelenleg is bírt helyiségeket bére vette és Knoll Károlyt befogadta a tőlük alapított sortiment-üzletbe cégtársul. Knoll lemondott állásáról az Akadémiánál és az Igazgatótanácsnak a következő ajánlatot tette: „Az Akadémia bízva őt meg egy sortiment üzlet alapításával.

A Hornyánszky-Knoll cégnek az Akadémia bérházában úgy is lesz ilyen üzlete. Ily módon az Akadémia kiadványai részére kiterjedtebb piaci és élénkebb forgalmi összekötés biztosíthatnák és az Akadémia az eddigi Könyvkiadó Hivatal költségeitől mentesíthetnék”.

Az ajánlat elfogadtatott, Knoll Károly részére az eladott könyvek árából 50 % biztosítottak az új szerződés 1884. elejével életbe lépett.

1885. szeptemberben Knoll Károly meghalt; a vele kötött szerződés a Hornyánszky-cégre ruházta át azon kötelezettséggel, hogy a cég Knoll Károly özvegyének és árváinak az Akadémia részéről, évi 300 frt kegydíjat tartozik kiszolgáltatni. E szerződés 1885. október végén iratott alá, fenntartván a szerződő feleknek az a jog, minden év június 1-ig a felmondásra, amely esetben a viszony december végével megszűnik.

A következő táblázat a kiadványok eladásából befolyt összegekről áttekinthető képet ad:

Év	Kezelés módja	Bevétel frtokban	Kezelési kiadások frtokban	Maradék frtokban
1875.	Eggenberger könyvárus útján.	550.21	—	550.21
1876.	Könyvkiadó hivatal	5634.60	2000.—	3634.60
1877.	„ „	2500.—	2000.—	500.—
1878.	„ „	3689.60	2000.—	1689.60
1879.	„ „	4516.38	2000.—	2516.38
1880.	„ „	4197.98	2000.—	2197.98
1881.	„ „	5801.29	2000.—	3801.29
1882.	„ „	5028.65	2000.—	3028.65
1883.	„ „	6568.03	2000.—	4568.03
1884.	Knoll sortiment-üzlete	8500.—	660.—	7840.—
1885.	„ „ „	6138.80	635.30	5503.50
1886.	Hornyánszky sortiment üzlete	3729.36	873.14	2856.22
1887.	„ „ „	3276.60	354.84	2921.76
1888.	„ „ „	2657.06	264.81	2392.25
1889.	„ „ „	2563.75	305.32	2258.43
1890.	„ „ „	1442.46	?	?

Ez összeállításból (1884 és 85-öt mellőzve, amikor is némely kiadványokból nagy végeadás volt rendezve és a Közoktatási Minisztérium ezekre menő megrendeléseket tett) kitűnik, hogy azon évek voltak a leggyümölcsözőbbek, melyekben a könyveladást a Könyvkiadó Hivatal közvetítette, s hogy a sortiment-üzletnél a bevétel évről évre hanyatlott, újonnan igazolva Csengery szavait, hogy a kiadványok elárúsítása és szétküldése felől magának az Akadémiának kell gondoskodnia.

A m. tud. Akadémia Könyvtári Bizottsága f. évi június 16-án és szeptember 27-én tartott üléseiben a főtítkár előterjesztésére a következő javaslatban állapodott meg: Határozza el az Akadémia

1. A Hornyánszky Viktor céggel, miután a felmondás f. évi február havában már megtörtént, az 1885. októberében kötött könyvkereskedői szerződést 1890. december 31-ikével felbontja és 1891. január 1-től kezdve, a Könyvkiadó Hivatalt az Akadémia palotájában visszaállítja.

2. A Könyvkiadó Hivatal vezetését a főtitkár felügyelete és a könyvraktári tisztviselő ellenőrzése mellett, úrra bízva, egyelőre egy év tartamára.

3. A Könyvkiadó Hivatal vezetőjének teendői a következők: a. úr az Akadémia könyvkiadó üzetére szenteli egész idejét; más állást vagy megbízást nem fogad el. Hivatalos órái 9–12, és hétköznapokon d. u. 3–5. b. Az akadémiai kiadványokból a szükséges példányokat, elismervény mellett, a könyvraktárból átveszi és 5–5 példányt készletben tart belőlük. c. A helybeli és vidéki könyvárusokkal, a kereskedésbe bocsátott kiadványokra nézve, a bizományosi viszonyt közvetíti, és a könyvárusok folyószámlájáról könyvet vezet. d. A bevételekről és kiadásokról pénztári naplót visz; a főtitkárnak minden hónap végén beszámol és – a folyó kiadásokra száz forintot készletben tartván – a pénztári fölösleget, a főtitkár ellenjegyzése mellett, az Akadémia pénztárába szállítja. e. A tagoktól, egyes szakférfiaktól, intézetektől, kedvezményes ár mellett, kért kiadványokat, a főtitkár utalványára, kiszolgáltatja, illetőleg a postán expedálja. f. Vezeti a Könyvkiadó Vállalat tagsági és pénztári könyvét, s az évi illetményt az aláíróknak expedálja. g. A külföldre szóló szállítmányokat vagy egyenesen, vagy szállítók útján szétküldi.

4. A könyvkiadó hivatal vezetőjének évi fizetése, előleges havi részletekben, 1200 frt; ezenkívül az eladott kiadványok árából (bele nem értve a leszállított áru kiadványokat, a főtitkár utalványára kiszolgáltatott műveket és a Könyvkiadó Vállalat folyó ciklusát) 33 % osztalékot kap, amelyből a könyvkereskedői cégeknek a részőkről eladottakért 25 % engedményt tartozik adni.

5. A Könyvkiadó Hivatalban egy szolga alkalmaztatik 10 frt heti bérrel, s e szolga teljesen a Könyvkiadó Hivatal rendelkezésére áll.

A Könyvtári Bizottság kéri e javaslatok elfogadását és életbeléptetésök elrendelését.

2. *Az iskoláknak és egyesületeknek küldött akadémiai kiadványok ügye.*

Az 1886-ik évig a M. Tud. Akadémia összes ülése, a Könyvtári Bizottság ajánlata alapján, esetről esetre szavazta meg a hazai iskoláknak az akadémiai kiadványok ajándékképpen való megküldését. 1886-ban szabályoztatott az ajándékpéldányok ügye. Bizonyos categoriák állítottak fel: mely iskoláknak küldetik minden kiadvány, melyeknek csak bizonyos neme a kiadványoknak s melyeknek egyszer-másszor egy-egy szállítmány? A főgymnasiumok például megkapják az Akadémia minden kiadványát; a főreáliskolák ellenben már nem kapják a történeti, régiségtani, philosophiai és társadalomtudományi munkákat; algymnásiumok, alreáliskolák csak a fölösleges példányokból részesülhetnek évenként egy-egy szállítmányban. Ha egyes munkákat is meg akarnak szerezni, a teljes ár lefizetésére vannak utalva.

Öt éves tapasztalat bizonyítja, hogy e szabályzat se nem méltányos, se nem gyakorlatias. A kedvezményadást nem helyes az iskola minőségéhez szabni; főreáliskolákon, algymnásiumokon is lehetnek tanárok, akik a történettudományt, régiségtant szép sikerrel művelik, amint hogy tényleg vannak is, s mindamelltt ez iskolák könyvtárainak

az e szakokba vágó akadémiái kiadványokért most teljes árt kell fizetniök, holott egy-egy főgymnasium, amelyen talán nem is foglalkozik senki e tudományokkal szakszerűleg, egész ingyen kapja. Tudva van az is, hogy a folytonos ajándék-osztás demoralizálja az ajándékkapót; hozzászoktatja az ingyenhez, s leszoktatja arról, hogy az ajándék becstét méltányolni tudja. A helyes elv ez: olcsón adni mindeniknek, de ingyen egyiknek sem.

Mind ezek alapján a Könyvtári Bizottság, mely ez ügyet f. évi június 16-án és szeptember 27-én tartott ülésein behatóan tárgyalta, a következő javaslatot terjeszti az Igazgatótanács és az Akadémia összes ülése elé. Határozza el, hogy

Az összes hazai felső- és középiskolák, egyetemek, akadémiák, gymnasiumok, reáliskolák, gazdasági és kereskedelmi akadémiák, tanítóképző intézetek az Akadémiai Értesítőt, ha a főtitkári hivatalnál ebbeli kívánságukat december 31-ig bejelentik, ingyen és bérmentve; az Almanachot, Értekezéseket, az Osztályok és Bizottságok egyéb rendes kiadványait, megjelenésük után három hó elteltéig, egy-egy példányban, 1/5 áron, vagy pedig mindezeket, a Könyvkiadó Vállalat illetményeivel együtt, évi tíz frtnyi átalány-összegért; a külön alapok (Kazinczy-, Széchenyi-, Teleki-alap) költségén kiadott munkákat pedig féláron rendelhetik meg a Főtitkári-hivatalnál, hová mindennemű reclamatiók is intézendők.

Egyéb tanintézetek, népiskolák, társulatok, egyesületek, olvasó és társas körök, kívánatra, az Akadémiai Értesítőt szintén ingyen és bérmentve, a többi kiadványokat pedig, a Könyvkiadó Vállalat kivételével, féláron rendelhetik meg a Főtitkári-hivatalnál.

Bekötte nyomtatásban az Igt. Jk. 1890. október 19-i üléséhez.

Jelzete: *MTAK RAL Igt. Jk. 1890–1892. K 1340*

45

[JEGYZŐKÖNYV]

1892.

A M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1892. október 21-i ülési jegyzőkönyve. B. Eötvös Loránd elnök úr elnöklete alatt jelen vannak: Zichy Antal, Pulszky Ferenc, Than Károly, Pauer Imre, Szabó József és Szily Kálmán.

1. Elnök úr indítványozza, hogy a bizottság tegyen javaslatot az Igazgatótanács-nál, amely szerint Lindner Ernő alkönyvtárnok és Hellebrant Árpád könyvtártiszt fizetése, beleértve a lakbért, 1893-tól kezdve, 1800 forintra emeltessék föl és részükre, 1893-tól

számítva minden öt-öt évi szolgálat után 100–100 forintnyi fizetés emelése biztosították.

Egyhangúlag elfogadtatik.

2. A megüresedett főkönyvtárnoki állásra a bizottság közakarattal és egyhangúlag Fröhlich Róbert 1. tagot ajánlja az Akadémiának.

Az október 31-i összes ülésen bejelentendő.

3. A főtítkár indítványára az Igazgatótanács föl fog kéretni, hogy 1893-tól kezdve a főkönyvtárnok fizetése 2000 frtra emeltesék föl s a quinquen-nális 100 forint az ő részére is biztosítottassék.

Elfogadtatik.

4. A könyvtár kezelésére részletes szabályzat szükséges lévén, ennek kidolgozására Pulszky Ferenc elnöklete alatt Szilágyi Sándor, a főtítkár és a választandó főkönyvtárnok küldetnek ki.

Budapest 1892. október 21.

Jegyzette: Szily Kálmán, főkönyvtárnok.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 466/1892*)

46

[JELENTÉS]

1894.

[A] Könyvtári Bizottság bizottsági jelentése.

A Magy. Tud. Akadémia, Ügyrendjének 15. §-a a főkönyvtárnoki állás betöltésére nézve, a következőkben intézkedik:

„Üresedés esetén a Könyvtári Bizottság indokolt javaslatot terjeszt elő, amelynek meghallgatása után az összes ülés titkos szavazással, absolut többséggel, a belső tagok sorából, szabadon megválasztja azt az egyént, akit a Teleki-nemzetségnek kinevezés végett ajánl”.

E határozatnak megfelelőleg a f. évi május 28-ikán tartott összes ülés fölhívta a Könyvtári Bizottságot javaslatának előterjesztésére.

A Könyvtári Bizottság f. hó 22-én e tárgyban ülést tartott, melyen a bizottság minden tagja megjelent, s az idevonatkozó alapszabályi és ügyrendi pontoknak, valamint az 1892. október 31-ikén előterjesztett bizottsági megállapodásnak felolvasatása után, a bizottság újra hangsúlyozta, hogy fölöttébb kívánatosnak tartja azt, hogy a főkönyv-

tárnoknak, a tudományos irodalmi munkásság mellett, első és főfoglalatossága a vezetésére bízott könyvtár legyen. Örömmel vette tehát a bizottság azt az értesülést, hogy Akadémiánk két kiváló tagja, ú. m. Heller Ágost r. tag és Csánki Dezső l. tag, ha az Akadémia bizalma feléjük irányulna, készek jelenleg elfoglalt állásaiktól megválva, a főntebbi kívánalomnak teljes erejükből megfelelni.

A bizottság teljesen méltányolva Csánki Dezső l. tagnak, mint történettudósnak s úgy is, mint levéltárnoknak a levéltári kutatások és rendezések terén szerzett érdemeit, mégis tekintetbe véve, hogy a M. T. Akadémia Könyvtára oly modern jellegű könyvtár melynek legfőbb feladata a tudományos intézetek és egyesületek kiadványainak és a tudományos folyóiratoknak lehetőleg teljes egybegyűjtése és rendben tartása, s tekintetbe véve azt, hogy Heller Ágost r. tag éppen e téren s ez irányban, noha egy sokkal kisebb könyvtárnak, a Természettudományi Társulat Könyvtárának rendezése és mintaszerű rendben tartása által kiváló hivatottságát fényesen bebizonyította, — a bizottság a főkönyvtárnoki állásra Heller Ágost r. tagot ajánlja s ez ajánlatot azzal a teljes meggyőződéssel és lelki megnyugvással terjeszti elő, hogy e fontos állásra oly egyént jelölhetett ki, aki mind sokoldalú tudományos műveltségénél, mind nyelvismereténél, mind pedig eddigi könyvtárnoki működésénél fogva ez állásra minden tekintetben alkalmas.

Kelt Budapest, 1894. október 22-ikén.

Jegyzette:
Szily Kálmán
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL 573/1894*

47

[JEGYZŐKÖNYV]

1905.

A M. T. Akadémia Könyvtári Bizottsága 1905. március 25-én tartott ülésének jegyzőkönyve. B. Eötvös Loránd akadémiai elnök elnöklete alatt jelen vannak: Kautz Gyula másodelnök, Heinrich Gusztáv, Thaly Kálmán, Than Károly osztályelnökök, Gyulai Pál, König Gyula osztálytitkárok.

Az elnök megnyitván az ülést, felkéri Gyulai Pál osztálytitkár a jegyzőkönyv szerkesztésére és felolvassa az Ügyrend 15. §-ának n. pontját, mely így hangzik: „Üresedés esetében a Könyvtári Bizottság indokolt javaslatot terjeszt elő, amelynek meghallgatása után az összes ülés, titkos szavazással, abszolút többséggel, a belső tagok sorából, szabadon megválasztja azt az egyént, akit a Teleki-nemzetségnek kinevezés végett ajánl.”.

Némi vita után, mely akörül forgott, hogy egy vagy két személy ajánltassék, a bizottság többsége abban állapodott meg, hogy régi szokás szerint csak egyet ajánl, mégpedig Szily Kálmán volt főtitkárt, akinek buzgó tevékenysége szellemi és anyagi tekintetben egyaránt az Akadémia javára vált s aki mint főtitkár a könyvtár ügyével is foglalkozott, sőt az utóbbi időben, a főkönyvtárnok halála után, hónapokon át felügyeletet gyakorolt s így jól ismeri a könyvtár ügyét és bajait.

b. Eötvös Loránd
elnök

Jegyzette
Gyulai Pál

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 164/1905*)

48

[JEGYZŐKÖNYV]

1905.

A Magyar Tud. Akadémia Könyvtári Bizottsága 1905. május 22-én tartott ülésének jegyzőkönyve. Jelen voltak: Br. Eötvös Loránd akadémiai elnök úr elnöklete alatt Kautz Gyula másodelnök, Goldziher Ignác, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Pauer Imre, Szily Kálmán bizottsági tagok, ez utóbbi mint előadó is.

1. Előadó indítványára határoztatik, hogy a könyvtárban levő akadémiai társulati kiadványokról és folyóiratokról 1906 elején részletes katalógus adassék ki nyomtatásban a főkönyvtárnok felügyelete alatt az alkönyvtárnok urak által, kiknek nyomtatott ívenként 50 korona biztosítatik. Az osztályok fel fognak kéretni, hogy e kiadványok költségeihez 1906-iki költségvetésükben 600–600 koronával járuljanak hozzá.

2. A főkönyvtárnok indítványozza, hogy a kéziratár rendezésével Heinlein István úr bizassék meg a következő feltételek mellett.

a. Heinlein úr kötelezi magát, hogy legkésőbb 1910-ig adott utasítás szerint a részletes cédula-katalógust elkészíti s időközben is minden év végén munkája haladását a Könyvtári Bizottság kiküldötteinnek bemutatja.

b. Viszont az Akadémia Heinlein úrnak 1905, 1906 és 1907-re évi 1500 korona tiszteletdíjat biztosít; 1908-ra és 1909-re pedig már mint ideiglenesen alkalmazott könyvtár-tisztnek 2400 korona fizetést utalványoz. 1910-től fogva pedig könyvtár-tiszti állásában véglegesíti, föltéve, hogy ezen öt év alatt munkássága a magára vállalt kötelességnek teljes mértékben meg fog felelni.

Az indítvány egyhangúlag elfogadtatik és Heinlein úr számára az 1905. évi tiszteletdíj folyósíttatik.

Szily Kálmán

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*K 804 : 1905/270*)

49

[JEGYZŐKÖNYV]

1906.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári Bizottságának 1906. január 18-án tartott ülésének jegyzőkönyve. Jelen vannak Berzeviczy Albert akadémiai elnök úr elnöklése alatt: Kautz Gyula másodelnök, Fejérpataky László, Ferenczi Zoltán, Goldziher Ignác, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, König Gyula, Pauer Imre, Szily Kálmán, Rados Gusztáv, Than Károly, bizottsági tagok. – Előadó Szily Kálmán főkönyvtárnok.

1. Elnök úr üdvözli a budapesti nagyobb könyvtárak igazgatóit, kik ez alkalommal először vesznek részt a bizottság ülésén.

2. Ezzel kapcsolatban az előadó kéri, hogy a könyvtárigazgató urakkal albizottsági ülésekben tanácskozhassanak a könyvtárakat illető közös ügyekről.

Elfogadtatik.

3. Az előadó előterjeszti Molnár Mihály könyvkötő folyamodását, melyben kéri, hogy a nagyobb alakú munkáknál, valamint a félbőr kötésűeknél 1906-tól kezdve 10 fillérrel magasabb árakat számíthasson.

Elfogadtatik.

4. Heinlein István jelentése a kéziratár rendezéséről tudomásul vétetik és Fejérpataky László, Ferenczi Zoltán, Heinrich Gusztáv bizottsági tagok felkéretnek, hogy a főkönyvtárnok közbejöttével a kéziratár rendezésének előrehaladását időnként vizsgálják meg és arról tennének jelentést.

5. A főkönyvtárnok jelenti, hogy a Ráth György-féle Régi Magyar Könyvtárt, addig is míg az akadémiai könyvtár helyiségviszonyainak javulásával külön teremben állíthatja fel, most egyelőre két zárt szekrényben helyezte el. A könyvek rendezése folyamatban van, amint ezt befejezi, föl fogja kérni a M. Nemzeti Múzeum és az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatóit az átadandó duplumok tárgyában teendő jelentés megállapítására.

Tudomásul vétetik.

6. Főkönyvtárnok indítványozza, hogy a Teleki-emléktábla a könyvtár helyiségből helyeztessék át a nagy olvasóterembe és vele szemben állíttassék fel egy új emléktábla a következő felírással: Ráth György emlékezetére, aki nagyértékű Régi Magyar Könyvtárát 1906-ban a Magyar Tudományos Akadémiának ajándékozta.

Az indítványok elfogadtatnak.

7. A könyvtár 1906-iki költségvetése a tavali szerint állapítatik meg, Heinlein István tiszteletdíja a személyi járandóságok, a Ráth-féle szekrények ára pedig a házi kiadások rovatából lévén fedezendő.

8. Ezek után elnök úr az ülést berekeszti.

Jegyzette
Szily Kálmán

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*K 805 : 1906/12*)

50

[JELENTÉS]

1906.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári Bizottságának jelentése a Ráth György-féle könyvtár megnyitása ügyében. .

A M. Tud. Akadémia m. évi október 30-án tartott Összes Ülése fölszólította a Könyvtári Bizottságot, tenne javaslatot, miként történjék a Ráth György-féle könyvtár ünnepélyes megnyitása s a nagylelkű adományozó emlékezetének megörökítése?

A Könyvtári Bizottság f. évi január 18-án tartott ülése ez ügyben a következő javaslatokat terjeszti az Akadémia elé:

1. A könyvtár nagyobbik olvasótermének nyugati falába, a két ablak közé, illesztessék be egy fehér márvány-tábla a következő felírással:

Ráth György
emlékezetére,
ki nagy értékű
Régi Magyar Könyvtárát
1906. ban
a Magyar Tud. Akadémiának
ajándékozta

2. A gróf Telekies emléktáblája, mely jelenleg a könyvtár-helyiség zárófalába, tehát egy oly helyre van állítva, hol az olvasó közönség nem is vehet róla tudomást, helyeztessék át a most említett olvasó terem keleti falába, szemben a Ráth György-féle emléktáblával.

3. E táblák elkészítése, illetőleg áthelyezése után történjék meg a Ráth György-féle könyvtár bemutatása.

A Könyvtári Bizottság tisztelettel kéri az Akadémiát, méltóztassék e javaslatát elfogadni.

Budapest 1906. január 18.

Jegyzette
Szily Kálmán
főkönyvtárnok

Jelzete: *MTAK RAL 60/1906*

51

[JEGYZŐKÖNYV]

1906.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári Bizottságának 1906. november 19-én tartott ülése jegyzőkönyve. Jelen vannak Kautz Gyula másodelnök elnöklete alatt: Ferenczi Zoltán, Goldziher Ignác, Heinrich Gusztáv, König Gyula, Rados Gusztáv, ifj. Szinyei József, Thaly Kálmán, Than Károly és Szily Kálmán mint előadó és jegyző.

1. Előadó bemutatja a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában lévő folyóiratok és időszakos kiadványok jegyzékét, melyet az Akadémia összes ülésének 1905. május 29-én kelt megbízásából a könyvtár tisztviselői állítottak egybe; megismerteti berendezését és részletezi tartalmát, mely szerint a könyvtárban a következő tudomány-
szakok köréből ú.m. akadémiai kiadványai: 323; Állattan: 26; Ásványtan: 39; Anthropológia: 41; Földrajz: 63; Gazdaság: 76; Hadtudomány: 8; Jogtudomány: 33; Könyvészet: 32; Matematika: 46; Növénytan: 8; Nyelvtudomány: 71; Orvostudomány: 42; Pædagogia: 52; Philosophia: 23; Politika (és Közgazdaság): 33; Régészet és Éremtan: 73; Statisztika: 27; Széptudomány: 24; Természetrajz (általában): 29; Természettudomány (általában): 82; Természetan: 76; Theologia: 26; Történelem: 132; vegyestartalmú: 215; Vegytan: 22; összesen 1622 folyóirat van.

Végül az előadó az osztályoknak köszönetet mond az anyagi támogatásért, mellyel e katalógus kiadását lehetővé tették.

A bizottság a jelentést tudomásul veszi s elrendeli, hogy a jegyzékből minden akadémiai tagnak s minden nagyobb hazai könyvtárnak egy-egy példány küldessék meg.

2. Előadó jelenti, hogy Kálmán Farkas gyomai református lelkész halálával nagybecsű könyvtára eladóvá lett. Erről tudomást szerezvén, a főtitkár úrnak ajánlotta, hogy a könyvtár helyszínén való megtekintésére Hellebrant Árpád alkönyvtárnok úr küldessék le Gyomára. Ez megtörténvén, Hellebrant úr a következő 25 munkát választotta ki, amelyek a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára részére megszerzendők volnának, ú.m.

1. Balassa. Rimai énekei. Pozsony, 1790.
2. Kézirat. (Benne: Csokonai. Békaegerharcz).
3. Halotti énekek. (32-rét. XVIII. sz.)
4. Gönczi Énekes könyv. Debrecen. 1620.
5. Gönczi Énekes könyv. Lőcse, 1652 (Hozzákötvé: Szcenci Molnár Albert Szt. Dávid soltári. Lőcse, 1652.) 4. r.
6. Baxai Magyar Strófák. (XVII. századbeli kézirat)
7. Tóth István. Áriák. 1832. (Kézirat)
8. Kézirat. (Halotti énekek).
9. Kézirat. Halotti énekek hangjegyekkel. 1779.
10. Benitzky P. Rhytmussai. Debrecen 1756.
11. Molnár. Szt. Dávid Soltári. Debrecen, 1783. (32—r.)
12. Bartalus. Zenekaté.
13. Brassai. Magyar vagy cigányzene.
14. Liber cantionum variarum. 1777. Kézirat.
15. Kézirat. Magyar énekeskönyv.
16. Göböl. Gáspár. Utazó lélek. Pest.
17. Katona József. Kecskemét története.
18. Mohamed élete. Ford. Kováts Sámuel. Pest, 1811.
19. Terentius Comoediae. Lőcse, 1685.
20. Brüstle. Recensio. 1. 2. (Füzve)
21. Takáts Ádám Halotti 25 predikatiok.
22. Boros István. Az ó testamentomra mutató tábla.
23. Losonczy István. Éneklésben tanító mester. Pozsony, 1784.
24. Kálmán F. Adalékok a XVI. és XVII. század irodalomtörténetéhez. (Kálmán Farkas kézirati munkája)
25. Kálmán F. Ének-lexikon. Ének- és irodalomtörténeti útmutató a legrégebb időkről 1711-ig. (Kálmán Farkas kézirati munkája. 21 fasciculus.)

Vételárul — tekintetbe véve a több ritka nyomtatványt és kéziratunicumot — előadó a főtitkár úrral egyetértőleg 1000 azaz ezer koronát ajánlott meg az elhunyt családjának, természetesen fönntartván az Akadémia Könyvtári Bizottságának jóváhagyását. E vételárát az elhunyt özvegye is méltányosnak és elfogadhatónak jelentette ki.

Ezek előterjesztése után előadó kéri a bizottság határozatát.

A bizottság elhatározta, hogy a fentebbi 25 munka ezer korona áron megvételtesék és

a jövő évi költségvetésből fedeztessék, kívánatosnak találván, hogy ez összeg ne a könyvtárnak úgysiszűkre mért dotatioját terhelje.

Jegyzette
Szily Kálmán
főkönyvtárnok

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 478/1906*)

52

[JEGYZŐKÖNYV]

1908.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári Bizottságának 1908. január 30-án tartott üléséről fölvevett jegyzőkönyv. Berzeviczy Albert akadémiai elnök úr elnöklete alatt jelen vannak: Entz Géza, Goldziher Ignác, Heinrich Gusztáv, Pauer Imre, Rados Gusztáv, Szily Kálmán, ifj. Szinnyei József bizottsági tagok. Jegyző: Szily Kálmán főkönyvtárnok.

1. A főkönyvtárnok előterjesztésére a bizottság egyhangúlag ajánlja az akadémiai Elnök úr ő excellentiájának Pápay József eddigi könyvtártisztnek második alkönyvtárnokká való előléptetését 3200 korona évi fizetéssel; ajánlja továbbá, hogy dr. Heinlein Istvánnak – kit a Könyvtári Bizottság 1905. május 22-én tartott ülésének ajánlatára az Akadémia 1905. május 29-én tartott összes ülése a kéziratár rendezésével bízott meg – tiszteletdíja az eddigi 1500 koronáról 2400 koronára emeltessék.

Mind a két javaslat az Akadémia Elnökségéhez felterjesztetik.

2. Heinrich Gusztáv főtitkár előterjeszti, hogy néhai Dengi Jánosnak Kisfaludy Sándorra vonatkozó kézirateit a kéziratár számára az előre nem látott kiadások rovatának terhére megvásárolta.

A kéziratok megszerzését a Könyvtári Bizottság is indokoltnak találta; tudomásul vétetik.

3. Ugyancsak Heinrich Gusztáv főtitkár jelenti, hogy özv. Thúry Józsefné boldogult férjének hagyatékából 20 drb. keleti kéziratot és Thúry Józsefnek egy a magyar-török szö hasonlításra vonatkozó befejezetlen munkáját a Magyar Tud. Akadémiának 4000 korona árért megvételre fölajánlotta és az Akadémia első osztálya az ajánlat elfogadását méltányosnak találta. Kéri a bizottságot, hogy az ajánlathoz járuljon hozzá és a 4000 korona vételárnak négy 1000 koronás évi részletekben való törlesztését fogadja el.

Többeknek hozzászólása után a főkönyvtárnok előterjeszti, hogy a kéziratok értékét több hozzáértő akadémiai taggal megbeszélte s hogy mind ő, mind pedig a főlkért akadémiai tagok úgy találták, hogy a felajánlott kéziratok árát a legjobb akarattal sem lehet 2000 koronánál többre becsülni s ennek következtében ő szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy a könyvtár e kéziratokért 2000 koronánál többet nem ajánlhat, s ezt is csak abban az esetben, ha az 1908-iki költségvetésbe a könyvtár számára fölvetett 18 000 korona a következő évekre is ugyanazon összegben fog majd folyósíttatni. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy a Magyar Tud. Akadémia a másik 2000 koronát valamely más rovatból az özvegy számára kiutalványozhassa.

A bizottság a főkönyvtárnok előterjesztése értelmében 1910-ben és 1911-ben a könyvtár rovatából 1000—1000 korona kiutalványozását jóváhagyja.

4. A vallás- és közoktatásügyi ministerium 346/908 eln. sz. leiratával kéri az Akadémiát, hogy a new-yorki Public Library magyar osztálya számára kiadványai közül alkalmasnak látszó sorozatot díjtalanul engedne át.

Főkönyvtárnok javaslatára a bizottság elhatározza, hogy a Magyar Tud. Akadémia könyvkiadó vállalatában megjelent azon munkákból, melyekből legalább is 50 példány még rendelkezésre áll, egy-egy példány engedtessek át.

Ezek után Elnök az ülést berekeszti.

Láttam
Berzeviczy Albert

Szily Kálmán

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*K 805 : 1908/28*)

53

[JEGYZŐKÖNYV]

1911.

A Könyvtári Bizottság 1911. május 8-ikán Berzeviczy Albert akadémiai elnök úr elnöklete alatt ülést tartott, melyen jelen voltak: Entz Géza, Fejérpataky László, Ferenczy Zoltán, Goldziher Ignác, Heinrich Gusztáv, Pauer Imre, Plósz Sándor, Rados Gusztáv, ifj. Szinnyei József bizottsági tagok. Jegyző: Szily Kálmán főkönyvtárnok.

1. A főkönyvtárnok jelenti, hogy néh. Kautz Gyula igazg. és rendes tag hátrahagyott kézirateit, szakok szerint rendezve, mint a család ajándékát három nagy ládában átvette s megőrzés végett a kéziratárban elhelyezte. Az Akadémia köszönetét a legközelebbi összes ülés fogja kifejezni.

2. Jelenti, hogy a Cornides-codex egykori kötéstáblája, mely Toldy Ferenc hagyatékából kéziratárunkba került, az Egyetemi Könyvtárnak jogos tulajdona, s indítványozza, hogy az a most említett könyvtárnak engedessék át.

Elfogadtatik.

3. Jelenti, hogy a közelebbi hat év alatt az Akadémia Könyvtára ajándék útján, a Ráth-, Kaufmann-, Reiner-, Katona- és Hernády-könyvtárral gyarapodott s hogy különösen az utóbbiban sok könyv kötetlen állapotban vétetett át, s ebből kifolyólag kéri, hogy a jövő 1912-ik évi költségvetésbe, a könyvtár részére, kötések címén, az ideinél nagyobb összeg vétetnék fel.

A kérelemnek a lehetőséghez képest, elég fog tétetni.

4. Jelenti, hogy az Akadémia több tagja azt a kívánságot fejezte ki előtte: állítaná össze a könyvtár negyedévenkénti gyarapodását s adná ki az Akadémiai Értesítőben. E kívánsalom teljesítését a maga részéről is szükségesnek találja, de a könyvtári személyzet jelenlegi csekély száma mellett, a szerzeményeknek csakis évenkénti közzétételére vállalkozhatik.

A bizottság elhatározta, hogy a könyvtár szerzeményei egyelőre évenként tétessenek közzé az Értesítőben.

5. Jelenti, hogy Dr. Trócsányi Zoltán ideiglenes minőségben, már három éve szolgál az Akadémia Könyvtárában s érdemeket szerzett arra, hogy az üresedésben levő könyvtártisztai állomásra, 1912-től kezdve, a szabályszerű illetményekkel véglegesen alkalmaztassék.

Elfogadtatik.

6. Végül jelenti, hogy a könyvtár, az újabb szerzemények s különösen az ajándékba kapott magánkönyvtárak miatt, ismét elannyira helyszűkében szenved, hogy előreláthatólag egy év múlva az állapot, a szó szoros értelmében, tarthatatlanná fog válni. Kéri az Akadémia Elnökségét, méltóztatnék akár a palotában akár a bérházban a könyvtár számára annyi újabb helyiséget rendelkezésére bocsátani, hogy azok legalább 8–10 évig a szükségletnek megfelelőhessenek. E tekintetben nem akar indítványt tenni, csak mint lehetőségeket említi fel: 1. a dunaparti könyvtárhelyiségek meghosszabbítását be a bérházba; 2. az oszlopcsarnoktól jobbra és balra vezető folyosó baloldali részének hozzácsatolását a könyvtárhoz; 3. a palotában levő főkönyvtárnoki lakásnak átadását a könyvtár számára. Jól tudja, hogy e lehetőségek bármelyike kisebb-nagyobb kellemetlenséggel fog járni. A behatolás a bérház dunai részének földszintjébe nem csak jelentékeny bérjövödelemtől fosztaná meg az Akadémiát, hanem a bérház újjáépítése esetében nagy zavarokat idézne elő; az oszlopcsarnoki folyosó lefoglalása a palota belsejének szépségén ejtene csorbát; a főkönyvtárnoki lakás felhasználása pedig az Akadémia egy régi tisztviselőjének kiköltözését tenné szükségessé. Egyéb lehetőséget e hármon kívül maga sem tud, s azért a választásra a bizottságot, illetőleg az Akadémia elnökségét kénytelen fölkérni.

Ferenczi Zoltán, az Egyetemi Könyvtár igazgatója fölveti az eszmét, nem volna-e célszerű az Akadémia Könyvtárát az államnak felajánlani olyképpen, hogy az Egyetem és az Akadémia Könyvtára, mindegyik megtartván a maga önállóságát egy épületben helyeztetnék el. Ezzel jó szolgálatot tennének a magyar tudományosságnak és megszabadítanók az Akadémiát a helyiségek hiányából származó kellemetlenségektől.

Szily Kálmán főkönyvtárnok megjegyzi, hogy a budapesti három nagy könyvtár egyesítését egy nagy nemzeti könyvtárrá maga is üdvösnek tartaná, s mint ezt évekkel ezelőtt állása elfoglalásakor bővebben ki is fejtette, de most csakis a legközelebbi bajok megszüntetéséről kell gondoskodnunk s addig nem várhatunk, míg az Egyetemi Könyvtár felépítése a megvalósulás stádiumába fog jutni.

Többek felszólalása után a bizottság a fölemlített három lehetőség közül az utolsót, mint amely egyes-egyedül fogatosítható szerfelett nagy nehézségek nélkül, egyhangúlag elfogadja s arra kéri az Akadémia Elnökségét, méltóztassék intézkedni, hogy a palotában lévő főkönyvtámoki lakás, még a jelen év vége előtt, a könyvtár rendelkezésére bocsátassék, ami által a könyvtári helyiségek kérdése 8–10 esztendőre elég jól meg lesz oldva.

Akadémiai Értesítő, 1911. 413–414. 1.

54

[JEGYZŐKÖNYV]

1912.

A M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1912. november 25-én tartott ülésének jegyzőkönyve. Jelen vannak Berzeviczy Albert akad. elnök elnökle mellett Beöthy Zsolt alelnök, Heinrich Gusztáv főtitkár, Entz Géza, Fejérpataky László, Goldziher Ignác, Rados Gusztáv, ifj. Szinnye József, bizottsági tagok és Szily Kálmán főkönyvtárnok mint előadó.

1. Elnök úr megnyitván az ülést előadó előterjeszti javaslatát a könyvtári szabályok 179–182 §§ megváltoztatására nézve.

A javaslat némely változtatással elfogadtatik és a decemberi összes ülés elé fog terjesztetni jóváhagyás végett.

2. Előadó bemutatja a m.kir. statisztikai hivatal átiratát a Belgiummal kötendő könyvcsereszerződés ügyében és javasolja, hogy a szerződés létrejötte után az Akadémia intézzen kérdést a vele csereviszonyban levő belga tudományos társulatokhoz, óhajtának-e a szerződésben megállapított módokatokhoz hozzájárulni, vagy pedig az eddigi közvetlen érintkezést akarják-e fönn tartani.

A javaslat elfogadtatik s erről a m.kir. statisztikai hivatal értesítettetni fog.

3. Előadó bemutatja a Société d'Histoire de l'Amérique Latine aláírási felhívását az általa kiadandó nagy műre, melynek ára 1250 franc, négy részletben az I., V., X. és XV-ik kötet megjelenése után lesz fizetendő.

A főkönyvtárnok fölhatalmaztatik az aláírásra.

4. Előadó kérést intéz a bizottsághoz, hogy az 1913-iki költségvetésbe, mint már tavaly is kérte, 18 000 korona vétetnék fel a könyvtár dologi kiadásai címén.

A kérelemhez a bizottság hozzájárul és maga részéről is szükségesnek tartja ez összeg felvételét.

Egyéb tárgy nem lévén, az elnök úr kijelenti, hogy a kérelem a lehetőséghez képest teljesíttetni fog s ezzel az ülést berekeszti.

Jegyzette
Szily Kálmán
főkönyvtárnok

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 538/1912*)

55

[KIVONAT]

1915.

Kivonat a M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottsága 1915. november 15-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

6. A Könyvtári Bizottság ajánlja, hogy az Ügyrend 178. §-ának végére még a következő pont iktattassék be:

„Aki ajánlott levélbeli kétszeri felszólításra sem adja vissza a saját számára vagy jóállása mellett kölcsönvett könyvet, újabb kikölcsönzésre mindaddig nem tarthat igényt, amíg a könyv elvesztésével okozott kárt meg nem téríti. A Könyvtári Bizottság esetről esetre hozandó határozata alapján a kártérítésért per is indítható”.

A kivonat hitelül

Szily Kálmán
főkönyvtárnok

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 695/1915*)

[JEGYZÖKÖNYV]

1924.

Jegyzőkönyv, felvéve a M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1924. évi május hó 5-én tartott üléséről. Berzeviczy Albert elnök úr elnöklete alatt jelen vannak: Szily Kálmán főkönyvtárnok, Balogh Jenő főtítkár, Ferenczi Zoltán, Fröhlich Izidor, Herczeg Ferenc, Hóman Bálint, Horváth Géza, Némethy Géza és Rados Gusztáv biz. tagok. Távollétüket kimentették: Csánki Dezső, Finánczy Ernő és Szinnyei József biz. tagok.

I. A főkönyvtárnok úr bejelenti, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi március hó 20-án 10.000.000 (Tízmillió) korona rendkívüli államssegélyt utalt ki az Akadémia Könyvtára részére. Balogh Jenő főtítkár bejelenti, hogy ez az összeg a M. Földhitelintézetnél külön folyószámlán helyeztetett el, s a felett a rendelkezés joga a főkönyvtárnok urat illeti. A főkönyvtárnok úr előadja, hogy ez összegből megrendelte a *Thesaurus Linguae Latinae* folytatólagos kötetét, továbbá a *Muratori Rerum Italicarum* eddig megjelent részét, a fennmaradt összegből pedig a beérkezett folyóiratokat óhajtja köttetni. A bizottság kifejezi azt az óhajtát, hogy a régebben szokásos, de ma túlságosan drága bőr helyett a könyvek tartós vászonba köttessenek. Egyébként a főkönyvtárnok úrnak a bizottság tájékoztatására előadott bejelentése tudomásul van.

II. Az elnök úr tájékoztatja a bizottságot afelől, hogy az 1923. november havában nyugdíjaztatását kért Hellebrant Árpád I. osztályú könyvtárnok nyugdíjazása, amint ezt a vk. miniszter úr a f. évi április 29-én a minisztériumban tartott bizalmas értekezleten rövid úton közölte volt, legközelebb minisztertanács elé kerül olyan értelmű javaslatlalt, hogy Hellebrant, aki csak 1923. január 9. óta állami hivatalnok, egész nyugdíját az állampénztártól kapja meg. E kívánság teljesítése csak a pénzügyminiszter úr hozzájárulása esetén remélhető és ennek a kérdésnek az elintézése esetleg további tárgyalásokat von maga után s még hosszabb időt fog igénybe venni.

Ennek folytán a vk. miniszter úr szíves volt kilátásba helyezni, hogy Dr. Jirka Alajos, aki 1923. dec. óta Akadémiánk könyvtárában a főkönyvtárnok úr intézkedése alapján kiegészítő szolgálatot teljesít, az elnök úr előterjesztése alapján állami helyettes tanárrá fogja kinevezni és szolgálattételre Akadémiánk könyvtárához osztja be. A főtítkár indítványára a Könyvtári Bizottság javasolja az Igazgatótanácsnak, hogy Dr. Jirka részére január-júniusi félévre 2.000.000 (Kétmillió) korona tiszteletdíjat állapítson meg.

III. Ezzel kapcsolatban a főtítkár a következőket terjeszti elő: Minthogy Hellebrant Árpád a múlt év ősztől fogva betegeskedésére hivatkozva nem tartja meg a hivatalos órákat s különösen november havától kezdődőleg néha napokon át nem jár be a hivatalba vagy csak pár órát (d.e. 1/2 11, 11—d.u. 1/ tölt a könyvtárban;

minthogy továbbá a főtitkár nagy sajnálatára meggyőződött arról, hogy újabban a délutáni könyvtári órák alatt (3–7 között) egy könyvtári tisztviselő sem teljesít szolgálatot;

minthogy továbbá a főtitkár észlelete szerint Hellebrant Árpád a kötelespéldányok katalogizálása és a külföldről érkezett ajándékkönyvek, illetőleg cserepéldányok jegyzékbe foglalása körül már évek óta, de különösen az utóbbi időben mulasztásokat követett el és azon helytelen eljárása folytán, hogy más tisztviselőt nem vezet be a munkába, illetőleg a könyvtárban évek óta szolgálatot teljesítő Dr. Fógel József könyvtárnokkal nem is érintkezik, ezeknek a hátralékoknak feldolgozása az utolsó hónapokban kezdett meg;

minthogy végre Dr. Fógel József tudományos kiküldetésben Olaszországba (a Római Magyar Történeti Intézetbe és Firenzébe) utazott s legalább is június végéig ott fog maradni;

a felsorolt tények alapján az a helyzet állott elő, hogy a főkönyvtárnok úr ömlg-nak, aki november óta mindnyájunk legnagyobb sajnálatára három súlyos betegségben ment át és ennek következtében hónapokon keresztül nem is jöhetett be a könyvtárba, a viszonyokkal teljesen ismerős hivatali személyzet nem állott rendelkezésére.

Mindezek alapján a főtitkár okvetlenül szükségesnek tartja a könyvtári személyzetnek megfelelő megerősítést, mert dr. R. Nagy László alkönyvtárnok csak 1923. január óta szolgál, tehát még nem lehet mindenben teljesen jártas; Dr. Jirka Alajos nem kinevezett állami tisztviselő és Munkácsy Mihály nem a tudományos tisztviselői karba tartozik s a könyvtár vezetésére nem alkalmas.

A végből, hogy a sajnálatos Holik-féle esethez hasonlóan előfordulása megelőztesék, a főtitkár okvetlenül szükségesnek tartja: kérjük fel az elnök úr ő excellenciáját, hogy az 1923. évi I. t. c. megalkotása alkalmával az Országos Magyar Gyűjteményegye-temmel kötött megállapodás értelmében a miniszter úrnál szíveskedjék kieszközölni a könyvtári szolgálatban és a nagykönyvtárak helyes adminisztrációjára vonatkozó szabályokban teljesen jártas gyűjteményegyetemi tisztviselőnek legalábbis Dr. Fógel József tudományos kiküldetésének tartamára Akadémiánk könyvtárához leendő beosztását.

Szily Kálmán főkönyvtárnok csak ahhoz járul hozzá, hogy távolléte vagy betegeskedése tartamára Viszota Gyula I. tag úr bizassék meg a főkönyvtárnoki teendőkkkel, egyébként folyó évi október folyamán ügyis nyugdíjaztatását óhajtja kérni.

Az elnök úr kifejti, szokva volt, hogy hosszú együttműködés alatt mindenben egyetért a főkönyvtárnok úrral és kéri, módosítsa most e kérdésben elfoglalt álláspontját, mert sem az elnök úr, sem az Akadémia nem vállalhatja a felelősséget, ha a könyvtár személyzete megfelelően meg nem erősítették. Az előfordult büntetetre való tekintettel nagyon is kockázatos és az érdeklődő közönség előtt, különösen azok előtt, akik az Akadémia javára áldozni óhajtanak, érthetetlen volna, hogy éppen az előfordult lopás után a könyvtár tisztviselői személyzete nemhogy megerősítették, hanem Fógel eltávozásával egyenesen redukáltatnék. Nem tudja, vajjon Viszota I. tag úr olyan helyzetben van-e, hogy hajlandó lesz a főkönyvtárnoki teendőket hosszabb időre díjtalanul végezni, de az ő helyzete különben is sajátságos lenne, mert senki nem tudná, hogy megbízása min alapul s az is bizonytalan, hogy Hellebrant, aki nehezen összeférhető, fogja-e

mindenben Viszota rendelkezéseit teljesíteni. Különben is most nem a főkönyvtárnok úr helyettesítéséről, hanem az eltávozott Főgel és a betegeskedő Hellebrant munkarejének pótlásáról van szó. Az elnök úr felkéri Hóman főigazgató urat, hogy a Múzeum könyvtári személyzetéből jelöljön meg több olyan tisztviselőt, akik közül Szily ömlga választhatna.

A Könyvtári Bizottság a főtitkár javaslatait és az elnök úr álláspontját teljesen magáévá teszi és hosszabb, egy órán túl terjedő eszmecsere alapján abban történik megállapodás, hogy Hóman főigazgató hajlandó Jakubovich Emil főkönyvtárnokot, azonban csak ideiglenesen, legfeljebb három hó tartamára az Akadémia könyvtárához beosztás végett a miniszter úrnál javaslatba hozni.

IV. Szily Kálmán főkönyvtárnok bemutatja a főtitkárnak a Holik Flóris által a könyvtárban folytatólagosan elkövetett lopás büntette tárgyában kelt két rendbeli, a jegyzőkönyvhöz mellékelte iratát és ismerteti a Holik ügy előzményeit. Bemutatja Dr. Jirka Alajosnak a Holik lakásán teljesített házkutatásáról szerkesztett jelentését s végül bejelenti, hogy a könyvritkaságok leltározását még folytatják.

Ferenczi Zoltán biz. tag kiemeli, hogy nagyobb könyvtárakban az ősnymtatványok használatáról nemcsak jegyzéket készítenek, hanem bekötött naplót vezetnek és ilyen rendszert kell az Akadémia könyvtárába is behozni.

Rados Gusztáv biz. tag azt tartja szükségesnek, hogy egy-egy kérőcédulán csak egy-egy könyv adassék ki s a pótolhatatlan és feltétlenül megőrzendő könyvek külön cédulával jelöltessenek meg. Mindegyikük kiemeli ezenfelül, hogy a ritkaságoknak külön zár alatt kell tartatniuk.

Hosszabb eszmecsere után az elnök úr összefoglalja a tárgyalás eredményeit és megállapítja, hogy a Könyvtári Bizottság a következő határozatokat hozta:

1. Minthogy a teljes tényállás részben a bünvádi eljárás folyamán fog kiderülni, tudomásul veszi a főtitkárnak azt a bejelentését, hogy a f. évi április 7-én a rendőri hatóságoknál tett feljelentésében közölte, hogy az Akadémia magánjogi igényét a tettes vagy részesek ellen a bünvádi eljárás folyamán kívánja érvényesíttetni;

2. Tudomásul veszi, hogy a Holik Flóris által lopott könyvek közül hat darab és pedig a mellékelte jegyzékben felsoroltak, ezek közül öt Ranschburg Gusztáv könyvkereskedőtől, egy Stemmer antikváriustól visszaszereztetett s a kártérítés kérdésében a bizottság egyelőre várakozó álláspontot javasol az Igazgatótanácsnak, mert abból indul ki, hogy az antikvárius-vevők nem fogják tudni bizonyítani teljes jóhiszeműségüket, amikor olyan incunabulumokról van szó, mint a Thuróczy-krónika két példánya, amelyekről a hasonló ügyekben járatos vevőnek tudnia kellett, hogy csak a közkönyvtárak valamelyikéből kerülhettek az eladóhoz s mégis azokat az Akadémia könyvtárának előzetes értesítése nélkül megszerezték.

3. Minthogy az ősnymtatványok kezelése körül kétségtelenül mulasztás és hanyagság követtetett el, a Könyvtári Bizottság javasolja az elnök úrnak, rendelje el a könyvtárban alkalmazott altsztek ellen az előzetes vizsgálatot és tekintettel Szily ömlgának óhajára, e vizsgálat teljesítésére az elnök úr Viszota Gyula I. tagot kéri fel.

4. A főtitkár javaslatára a bizottság már most kimondja, hogy az igazi könyvritkaságokat ezentúl kizárólag könyvtári tisztviselő kezelje és minden délután a könyvtári órák alatt valamelyik tisztviselő a könyvtárban szolgálatot teljesítsen.

5. A bizottság mielőbb javaslatot vár a főkönyvtárnok úrtól a jövőre alkalmazandó óvintézkedések, különösen Akadémiánk könyvtári szabályzatának kiegészítése tekintetében, kéri továbbá a főkönyvtárnok urat, hogy lehető rövid idő alatt terjesszen be kimutatást az elnök úr ő excellenciájának a leltározás folyamán a könyvritkaságokban megállapított hiányokról.

Ezzel elnök úr az ülést bezárja.

Berzeviczy Albert
a M. Tud. Akadémia elnöke

Jegyezte és diktálta
Balogh Jenő
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL 850/1924*

57

[JEGYZŐKÖNYV]

1924.

Felvéve a M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1924. október 13-án Berzeviczy Albert akadémiai elnök úr elnöklete alatt tartott üléséről. Jelen voltak: Fináczy Ernő, Fröhlich Izidor, Herczeg Ferenc, Horváth Géza, Némethy Géza, Szinnyi József, Ferenczi Zoltán és Lukinich Imre bizottsági tagok.

A Gróf Teleki-nemzetség képviselőjében Gróf Teleki Pál ig. és l. t. — Jegyző: Balogh Jenő főtitkár.

I. Az elnök úr az ülést megnyitván, tájékoztatja a bizottság tagjait a ./. alatti mellékletben foglaltakról, és véleményét a Könyvtári Bizottság jelentésében előadott irányban fejt ki.

A bizottság az elnök úr ő excellenciája által előadottakat mindenben magáévá teszi és egyhangúlag elhatározza, hogy a ./. alatt mellékelt jelentésben foglalt javaslatokat terjeszti az összes ülés elé.

II. Minthogy Hellebrant Árpád I. osztályú könyvtárnok hosszas betegsége miatt a könyvtárnoki teendőket nem végezheti, a Könyvtári Bizottság kívánatosnak tartja, hogy az Országos Magyar Gyűjteményegyetemmel s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrral folytatandó tárgyalás után a nevezett könyvtárnok helyébe a Gyűjteményegyetem tisztviselői közül egy VI. fizetési osztályú tisztviselő osztassék be az Akadémia könyvtárához.

III. Balogh Jenő főtitkár tájékoztatja a bizottság tagjait a könyvtár viszonyairól és ismerteti a Jakubovich Emil l.t. által az Akadémia könyvtárában teljesített szolgálata alatt észleltekről tett és f. hó 13-án érkezett jelentés tartalmát.

A bizottság felkéri Ferenczi Zoltán és Lukinich Imre bizottsági tagokat, valamint a főtitkárt, hogy mint albizottság az előterjesztettek tárgyában tanácskozzanak és javaslataikat a Könyvtári Bizottság egyik későbbi ülése elé terjesszék.

Ezzel az ülés véget ért.

Berzeviczy Albert
a M. Tud. Akadémia elnöke

Jegyezte és diktálta
Balogh Jenő
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*

58

[MELLÉKLET]

1924.

[A Könyvtári Bizottság 1924. október 13-án tartott ülése jegyzőkönyvéhez.]

A M. Tud. Akadémia Könyvtárának kezelésénél kívánatos a következők elrendelése:

1. A könyvtári órák alatt minden délután a könyvtári tisztviselők felváltva szolgálatot teljesítenek.
2. Az ősnymtatványok és könyvritkaságok csakis a könyvtár helyiségében a főkönyvtárnok úr ő méltósága által kijelölt tisztviselő engedelmével használhatók.
3. Bekötött könyvben rendszeres feljegyzéseket kell vezetni arról, hogy ősnymtatványt vagy egyéb könyvritkaságot ki használt és e könyvek, illetőleg könyvritkaságok visszaszolgáltatása alkalmával meg kell győződni arról, hogy mindegyik példány visszaadatott-e.
4. Ellenőrizni kell a kötelezpéldányok beküldését és a kötelezpéldány beszolgáltatása tekintetében mulasztást elkövetettet sürgősen fel kell hívni.
5. A nemzetközi könyvcseré keretében beérkezett külföldi kiadványok kezelését tüzetesen meg kellene beszélni.

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 850/1924*)

[ELŐTERJESZTÉS]

1924.

A Könyvtári Bizottság által kiküldött albizottság előterjesztése.

A M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1924. október 13-án tartott üléséből kiküldött albizottságnak alulírt tagjai az október 20-án tartott megbeszélés alapján egyetértőleg a következő javaslatokat terjesztik elő:

I. Minthogy a könyvtárban nagyobb hátralékok vannak és Hellebrant Árpád I. osztályú könyvtárnok úr állandó betegeskedése miatt csak néhány órán keresztül vagy egyáltalában nem végezheti hivatali teendőit: mindenekelőtt kívánatos, hogy az elnök úr ő excellenciája szíveskedjék megkeresni az Országos M. Gyűjteményegyetemet, hogy Hellebrant Árpád helyébe a Gyűjteményegyetem tisztviselői közül már az új főkönyvtárnok megválasztása előtt egy, az elnök úr ő excellenciája által kiválasztandó másik tisztviselőt osszon be a M. Tud. Akadémia könyvtárához.

II. Ez az új könyvtárnok a kötelezpéldányok beszolgáltatásának ellenőrzésére nézve sürgősen tárgyalni fog Ferenczi Zoltán bizottsági tag úrral és megbeszélésük alapján az egyes nyomdáknál meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket a kötelezpéldányok beszolgáltatása és a szükséges katalogizálás iránt.

III. Azok az összegek amelyekkel a M. Tud. Akadémia Könyvtára külföldi vagy hazai könyvkereskedőknek tartozik, mielőbb kifizetendők.

A főtitkár már megkereste Hellebrant könyvtárnok urat, hogy a tartozásokról pontos jegyzéket állítson össze és azt utalványozás végett küldje meg a főtitkárnak.

IV. A beosztandó könyvtárnok meg fogja állapítani, hogy a könyvtár a külföldi könyvcseré keretében minő munkákat kapott és intézkedni fog a Bibliographiai Központ megkeresése alapján is a cserepéldányok jegyzékének elkészítése iránt.

V. Új könyvmegrendelések egyelőre mellőzendők.

VI. A kéziratok katalogizálását folytatni kell.

VII. Megfelelő intézkedést kell tenni aziránt, hogy az eddigi hosszú könyvtári szünetek redukáltassanak és különösen, hogy a M. Tud. Akadémia tagjai a könyvtárt akadálytalanul használhassák.

VIII. Dr. Rásonyi Nagy László alkönyvtárnok berlini hivatalos kiküldetése tartamára az Országos Magyar Gyűjteményegyetem elnöksége az elnök úr ő excellenciája megkeresésére egy a katalogizálásban jártas múzeumi könyvtári tisztviselőt fog a könyvtárhoz beosztani.

IX. Mihelyt a költségvetésben arra megfelelő összeget lehet előirányozni, kívánatos a könyvtárba írógépet beszerezni.

X. A Jakubovich Emil főkönyvtáros által f. hó 11-én tett jelentést az új főkönyvtárnok úrnak kell további intézkedések végett kiadni.

Budapest, 1924. október 20-án.

Kiváló tisztelettel

Dr. Balogh Jenő

az albizottság tagjai:

Dr. Ferenczi Zoltán

(Ceruzajegyzetben: Ferenczi Zoltán r.t.; Lukinich Imre l.t. urakkal szíves átnézés és aláírás végett közöltem 1924. okt. 22. Balogh sk.)

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*

(*RAL 1587/1924*)

60

[JEGYZŐKÖNYV]

1927.

Jegyzőkönyv, felvéve a M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának Berzeviczy Albert ig. és t. t. elnök úr elnöklete alatt 1927. október 11-én tartott üléséről. Jelen voltak: Fináczy Ernő, Fröhlich Izidor, Horváth Géza, Némethy Géza, Szinnyei József biz. t. t.; Lukinich Imre, a M. N. Múzeum Széchényi Könyvtárának igazgatója, Rados Gusztáv a Műegyetemi Könyvtár igazgatója és Balogh Jenő főtitkár. – Elmaradását kimentette Concha Győző ig. és r. t.

I. Elnök úr az ülést megnyitván, meleg szavakban emlékezik meg Ferenczi Zoltán r. t., főkönyvtárnok úr elhunytáról.

A bizottság a kegyeletes megemlékezést nagy figyelemmel hallgatja és jegyzőkönyvében is kifejezést ad a súlyos veszteség felett érzett fájdalomának.

II. Balogh főtitkár javaslatára a bizottság egyhangúlag azt a kérelmet intézi Szinnyei József ig. és r. t., osztálytitkár úrhoz, hogy ismert buzgalmaival és áldozatkészségével hosszabb ideig vállalkozzék a helyettes főkönyvtárnoki tennivalók ellátására, ami a bizottság minden tagjának és az Akadémia összes tagjainak nagy megnyugvására fog szolgálni.

Szinnyei József hálásan köszöni a megtisztelő felszólítást. Vállalkozni fog a helyettes főkönyvtárnoki teendők ellátására, habár jól tudja, hogy az nagy munkát fog kívánni, de igéri, hogy teljes munkakedvvel és erős kötelességérzettel fogja tennivalóit végezni.

III. Berzeviczy elnök úr kiemeli, hogy habár alapszabályaink 50. §-a értelmében a gróf Teleki-nemzetségi alapító ága csak a főkönyvtárnoki jelölésről értesítendő, feltéve,

hogy az október 24-én tartandó összes ülés hozzá fog járulni a Könyvtári Bizottság javaslatához, udvariasságból tájékoztatni fogjuk id. gróf Teleki József b. t. t. urat, a Felsőház tagját, hogy teljes mértékben respektáljuk a Teleki-nemzetség kinevezési jogát és ezúttal csak azért nem prezentálunk kinevezési javaslatot, mert az Akadémia ez idő szerint a főkönyvtárnoki teendőknek helyettes útján való ellátását tartja indokoltnak. Ha majd a főkönyvtárnok megválasztására kerül a sor, az Akadémia teljesíteni fogja az alapszabályokban előírt kötelességét.

IV. Balogh főtitkár tájékoztatja a bizottságot, hogy az 1926. évben több mint 95 millió papírkorona fordítottatott a könyvtár céljaira és nagyon kívánatos volna, ha a következő költségvetési félévben is jelentékeny könyvtári előirányzat vétetnék fel. Tartani kell azonban attól, hogy Akadémiánk pénzügyi helyzete következtében az előző évek előirányzatánál kisebb összeg lesz felvehető. A főtitkár egyébként e tárgyban a költségvetés előkészítése alkalmával a főkönyvtárnok úrral fog érintkezésbe lépni.

Tudomásul van.

V. Az elnök úr hangsúlyozza, hogy könyvtárunknak egyik nagy hiánya az, hogy a kötelezpéldányok, különösen a folyóiratok és a kiváló munkák kötelezpéldányai egyáltalán nem vagy csak rendkívül késedelmesen küldetnek be.

Szinnyei József helyettes főkönyvtárnok úr ígéri, hogy e tárgyban az erélyes és gyors intézkedéseket megfelelően meg fogja tenni.

Több tárgy nem lévén, elnök úr az ülést bezárta.

Hitelesítésül:
Berzeviczy Albert
elnök

Jegyzette és diktálta:
Balogh Jenő
főtitkár

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 1496/1927*)

Jegyzőkönyv, felvéve a M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának Berzeviczy Albert ig. és t. t. elnök úr elnöklete alatt 1928. április 25-én tartott üléséről. Jelen voltak: Ilosvay Lajos másodelnök, Balogh Jenő főtitkár, Némethy Géza és Horváth Géza osztályelnökök, Szinnyei József és Fröhlich Izidor osztálytitkárok, valamint Pasteiner Iván, az Egyetemi Könyvtár igazgatója.

I. Az elnök úr melegen üdvözli Pasteiner Iván biz. tagot, aki ez alkalommal először vesz részt a Könyvtári Bizottság ülésén és a biz. nevében is kéri, hogy a biz. működését ugyanazzal a szíves készséggel és bizalommal támogassa, mint ezt elődje tette.

Egyúttal az elnök úr felemlíti, hogy Rados Gusztáv biz. t. úr írásban kimentette elmaradását és bejelentette, hogy szavazás esetén Szinnyei József ig. és r.t.-t tartja „az akadémiai főkönyvtárnoki tisztre legméltóbbnak”.

II. Az elnök úr felkérésére Balogh főtitkár, mint a biz. helyettes előadója előterjeszti a ./ alatt mellékelt bizottsági javaslat-tervezetet,

melyet a bizottság egyhangúlag elfogadván, az összes ülés elé azzal a javaslattal járul, hogy főkönyvtárunknak a már eddig is kitűnően működő Szinnyei József ig. és r.t. választassék meg.

Az elnök úr abban a biztos tudatban, hogy a kinevezés rövid idő alatt be fog következni, Szinnyei József tagtárs urat a biz. nevében melegen üdvözli és egyúttal kifejezi őszinte örömét afelett, hogy a bizottságunkat és Akadémiánkat Ferenczi Zoltán úr elhunytával ért súlyos veszteség után ily szerencsés megoldás által sikerült könyvtárunk sorsát biztosítani és Társaságunk egyik legnagyobb kincsének vezetését a legjobb kezekre bízhatjuk.

Szinnyei József hálásan köszöni a bizottság egyhangú határozatát és ígéri, hogy ten-nivalóit teljes munkakedvvel és erős kötelességérzettel fogja végézni.

III. Egyéb tárgy nem lévén, az elnök úr az ülést bezárta.

Hitelesítésül:
Berzeviczy Albert
a M. Tud. Akadémia elnöke

Diktálta:
Balogh Jenő
főtitkár, mint h. előadó

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*RAL 700/1928*)

[A Könyvtári Bizottság előterjesztése az MTA összes ülésének Szinnyei József főkönyvtárnoki kinevezésére.] Tekintetes Akadémia!

I. Akadémiánk Könyvtári Bizottságának 1927. október 11-én tett javaslata alapján az összes ülés felkérte Szinnyei József ig. és r.t., osztálytitkár urat, hogy addig is, amíg

a főkönyvtárnoki állás véglegesen betölthető lesz, könyvtárunkban a helyettes főkönyvtárnoki tennivalók végzését elvállalni szíveskedjék.

Szinnyei József tagtárs úr szíves volt e felkérésnek eleget tenni és a múlt év október hava óta Szinnyei József ig. és r.t. úr a főkönyvtárnoki állással járó kötelességeket a kiváló szakférfi teljes munkakedvével, nagy buzgalommal és egyéniségét jellemző erős kötelességérzettel látta el.

Mint hogy a legutóbbi hetekben elhárult az az akadály, amely miatt a főkönyvtárnoki állás végleg nem volt betölthető, a Könyvtári Bizottság tisztelettel javasolja az összes ülésnek,

méltóztassék Akadémiánk alapszabályainak 50. §-a alapján Szinnyei József ig. és r.t. urat főkönyvtárnokká megválasztani, illetőleg őt a Gróf Teleki-nemzetség alapító ágának főkönyvtárnokká kinevezés céljából ajánlani.

II. Az elnök úr ő excellenciája múlt évi október hó 24-én 1565/27. sz. iratában értesítette a Gróf Teleki-nemzetség alapító ágának ezidő szerinti fejét, Gróf Teleki József b.t.t. urat, a felsőház tagját, hogy Akadémiánk mindenkor tiszteletben fogja tartani a főkönyvtárnoki állás betöltésére nézve a Teleki-nemzetség kinevezési jogát és ennek következtében Akadémiánk elnökségének több ízben módjában volt ő excellenciájával e tárgyban rövid úton érintkezésbe lépni.

Mint hogy egészen biztos, hogy az Akadémia választásának megerősítése be fog következni, a Könyvtári Bizottság egyúttal javasolja az összes ülésnek, méltóztassék megkérni Berzeviczy elnök úr ő excellenciáját, hogy gróf Teleki József urat Szinnyei József úr kinevezése tárgyában megkeresni szíveskedjék.

III. A korábbi években a főkönyvtárnok úr 6 ezer aranykorona évi tiszteletdíjat kapott és az Akadémia bérházában volt lakása, mely után 2.500 k évi bért fizetett.

Mint hogy az Akadémiának ez idő szerint még nincs módjában az új főkönyvtárnok úr részére természetben lakást rendelkezésre bocsátani;

minthogy továbbá Akadémiánk pénzügyi helyzete mellett egyelőre a régi 6 ezer aranykoronának megfelelő összeg sem illeszthető be költségvetésünk előirányzatába: a Könyvtári Bizottság egyúttal a főkönyvtárnok úrral rövid úton folytatott tárgyalások eredménye alapján azt javasolja, méltóztassék az összes ülésnek a f. év május hó 1-től kezdve Szinnyei József ömértósága részére évi 4.000, azaz négyezer pengő fizetést megállapítani és elhatározni, hogy mihamarabb a lakbérszabályzatok ezt meg fogják engedni, ömértósága részére az Akadémia bérházában természetbeni lakást fog rendelkezésére bocsátatni.

Kelt a M.Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1928. április 25-én tartott üléséből.

Dr Balogh Jenő
a bizottság h. előadója

[KIVONAT]

1943.

Főkönyvtárnokválasztás.

Kivonat a Magyar Tudományos Akadémia 1943. május 24-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

I. Az elnök úr Ő Fensége az ülést megnyitván, kijelenti, hogy a zárt ülés legfőbb tárgya az Akadémia főkönyvtárnokának megválasztása. Felszólítja a főtitkárt előterjesztésének megtételére.

A főtitkár felolvassa az Alapszabályok 50. §-át, amely szerint a főkönyvtárnokot az összes ülés egyszerű szótöbbséggel életfogytiglan választja és a gróf Teleki-nemzetség alapító ága nevezi ki a belső tagok sorából. Az Ügyrend 14. §-a ehhez hozzáteszi, hogy a rendes összes ülés tárgyai közé tartozik a főkönyvtárnok megválasztása a Könyvtári Bizottság javaslata alapján.

A Könyvtári Bizottság Balogh Jenő ig. és t. tag elnöklete alatt május 10-én jelölő ülést tartott, amelyen résztvettek Marek József osztályelnök, Németh Gyula, Lukinich Imre és Mauritz Béla osztálytitkárok, a főtitkár, Hóman Bálint ig. és r. tag, Fitz József a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi-könyvtárának főigazgatója, és Pasteiner Iván, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója.

A főtitkár előterjesztette, hogy a főkönyvtárnoki állás Szinnyei József halálával megürült s az osztályok és egyesek bizalma egyaránt Melich János osztályelnökre irányult, aki hosszú időn át tisztviselője volt a Nemzeti Múzeum Könyvtárának s így a könyvtár vezetésében jártas. A bizottság egyhangúlag Melich Jánost ajánlja az összes ülésnek a főkönyvtárnoki állás betöltésére.

Az elnök úr Ő Fensége elrendeli a titkos szavazást, amely a régi jegyzőkönyvek szerint kötelező. A szavazólapok szétosztatnak, s később begyűjtetvén, az elnök úr Ő Fensége megállapítja, hogy a begyűjtött szavazatok száma 21 s ebből Melich Jánosra 21 szavazat esett, tehát az Akadémia egyhangúlag Melich János ig. és r. tag, osztályelnököt választotta meg főkönyvtárnokká.

*

A gróf Teleki-nemzetség alapító ága nevében gr. Teleki József v.b.t.t. a felsőház tagja, Melich János ig. és r. tag, osztályelnököt az Akadémia alapszabályainak 50. §-a értelmében az Akadémia főkönyvtárnokává május 27-én kinevezte.

Jelzete: *MTAK RAL Öü. és Nagy. Jk. 1943. máj. 24., in: K 1482.*

Megjel.: *Akadémiai Értesítő 1943. 152–153. 1.*

[JEGYZŐKÖNYV]

1946.

Jegyzőkönyv a Könyvtári Bizottság 1946. ápr. 11-én d.e. 10 órakor a könyvtár olvasótermében tartott üléséről. Jelen vannak: Németh Gyula az I. o. titkára elnöklete alatt Melich János főkönyvtárnok, előadó, Voinovich Géza akadémiai főtktár, Gulyás Pál I. tag, bizottsági tag. Távolmaradását kimentette Pasteiner Iván a budapesti Egyetemi Könyvtár ny. igazgatója, Mauritz Béla a III. o. titkára.

1. Elnök a megjelenteket üdvözli.

2. Előadó jelenti, hogy a legutóbbi ülés 1943. május 10-én volt. Jegyzőkönyve az Akad. Értesítő 1943. évfolyama (LIII. köt.) 152 lapján közölve van. Arról szól, hogy a főkönyvtárnoki állás Szinnyi József 1943. ápr. 14-én történt elhalálózásával megüresedett. A bizottság egyhangúlag Melich Jánost ajánlja az összes ülésnek a főkönyvtárnoki állás betöltésére. Az ajánlás alapján 1943. május 24-én tartott összes ülés titkos szavazással egyhangúlag Melich Jánost választotta meg főkönyvtárnoknak, gróf Teleki József v.b.t.t. a felsőház tagja meg a gróf Teleki-nemzetség alapító ága nevében május 27-én kelt iratával az Alapszabályok L. §-a alapján Melich János ig. és r. tagot élethosszigan az Akadémia főkönyvtárnokává kinevezte.

Tudomásul szolgál.

3. Két jelentést készítettem, illetőleg készíték. Az egyik könyvtárunk 1943. és 1944. évi állapotáról, a másik 1945-ről és hozzá fog csatlakozni az 1946-ról szóló rész. Ezt a megosztást a háborús események folytán előállott helyzet parancsolta, parancsolja. Hosszú volna jelentéseimet a maguk egészében felolvasni. Csupán azokra a pontokra szorítokozom, amelyek a legfontosabbak.

Hivatalomat 1943. május 29-én foglaltam el, nagyjában ismertem az Akadémia könyvtárát. 1900-ban tíz hónapon át tiszteletdíjas alkalmazottja voltam a könyvtárnak délutáni szolgálattal. Mint kutató is sokszor megfordultam a könyvtárban. Egyben-másban ismertem tehát a könyvtár állapotát. Hogy jobban megismerjem, mindjárt hivatalom elfoglalása után több ízben tanácskozára ültem össze tisztviselő társaimmal. Tisztviselő társaim közül a könyvtárban Munkácsy Mihály 1916 óta, Dr. Györkösy Alajos 1923 óta, Wodetzky Imréné 1924 óta, Dr. Török Pál 1926 óta, Dr. Schillerné Dr. Rudas Erzsébet 1927 óta, Dr. Simonyi Dezső 1929 óta, Dr. Fludorovits Jolán és Faragó József 1936 óta, az altisztek közül meg Csimá János 1913 óta áll vagy állt a könyvtár szolgálatában. Tárgyaltam azután Dr. Fitz József és Dr. Pasteiner Iván főigazgatókkal s kialakultak így azok az elgondolásaim, amelyek alapján e nagyon nagy értékű, de sok minden tekintetben nagyon is reformokra szoruló könyvtárt minden tekintetben modernizálni, 1914 óta elhanyagolt nagyon nagy tudománybeli fogyatkozásait pótolni akartam.

Főkönyvtárnok elődeim Heller Ágost, Szily Kálmán, Ferenczi Zoltán, Szinnyi József e bajokból sokat, igen sokat éreztek, évi jelentéseikben reájuk mutattak s ahol s amit lehetett, segítettek. De e nagy bajokra Szinnyi halála után Török Pál, a főkönyvtárnoki állás betöltéséig helyettes főkönyvtárnok egy beadványában az Akadémia iránti mélységes szeretetével, tiszteletével, hálójával szintén reá mutatott. A kialakult terveket, elgondolásokat aztán 1943. nov. 12-én az Igazgatótanács elé terjesztettem, amely két fő elgondolásomat elfogadta. Az egyik, hogy a könyvtártól különválasszassék mindaz, ami Kegyeleti Múzeum jellegével bír, s ez külön igazgatás alatt legyen, a könyvtár raktári berendezése meg modernizáltassék. Ezeken belül további terveimet azután, minthogy tisztviselőtársaimmal mindent apróra megtárgyaltam, a Könyvtári Bizottság elé s onnan az Akadémia összes ülése elé akartam terjeszteni. Kitűnő alkalomnak tartottam erre az Akadémia Könyvtára megnyitásának századik évfordulóját. Az Akadémia ugyanis könyvtárát, ünnepélyes keretek közt, 1844. december 23-án nyitotta meg a nyilvánosság számára. Toldy Ferenc volt akkor a könyvtárnok. Hogy mindez milyen nagy esemény volt Toldy életében, milyen nagy élménye volt ez, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy Toldy lelkessége ihlette Vörösmartyt „Gondolatok a könyvtárban” c. bölcselő ódája megírására. „E költemény alapeszméje – mondja Gyulai Pál Vörösmarty Összes Munkái 1884. I.448 – az akadémiai könyvtárban villant meg Vörösmarty lelkében, midőn 1844-ben Toldy, a könyvtár újonnan rendezője odavezette, hogy megmutassa neki, mennyire haladt a rendezési munkában. Vörösmarty egy darabig fel s alá járt a könyvtárban, felnyitott néhány könyvet, beszélgetett Toldyval, s egy pár oly megjegyzést tett, melyek a költeményben is előfordulnak”. Nos mi is, akadémiai könyvtári tisztviselők szeretettel, lelkesedéssel, méltó módon óhajtottuk megünnepelni a könyvtár megnyitásának százados évfordulóját s gondoltuk, hogy a nevezetes alkalom az Akadémiát is arra indítja, tegyen meg könyvtára érdekében mindent, hogy a legsúlyosabb bajok kiküszöbölődjenek. Mi tisztviselők olyan emlékművel óhajtottunk ünnepelni, amilyennel egyrészt a Nemzeti Múzeum ünnepelte 1902-ben alapítása száz éves fordulóját, másrészt példának vettük Harnacknak a Porosz Akadémia könyvtárának leíró művét. Két kötetes emlékművel óhajtottunk ünnepelni. Az első kötet történet és a jelen állapot leíró része lett volna, a második okmánytár, a könyvtár alapítójának, nagy ajándékozóinak adománylevelei, okmányai lettek volna. Az első kötetből sajtó alá adható módon elkészült a történeti rész, amelyet én az ünnepélyes ülésen felolvastam volna. Egybehordtuk a többi cikk anyagát, képeket, s a második kötet anyaga: az okmánytár sajtókészen van. A főtitkár úr 1944-ben tizenötezer pengőt preliniált a műre.

A jubileumi alkalomra egy reformunk megvalósítását meg is kezdtük. Ugy terveztük, hogy a generális katalógust, amelyet a közönség részére sok esetben kénytelenek vagyunk rendelkezésre bocsátani, olyan modern kartoték-rendszerű kis kartonokra írt katalógussal pótoljuk, amelyet az olvasóteremben kis szekrényekben szilárdan elhelyezve felállítunk. Minden műről tehát három cédulát írunk. Két egyformát a generális és a szakkatalógus részére és egy kis kartonra írtat a közönség használatára. E kartonokból van szerencsém itt kettőt bemutatni. Amelyik műről van karton, két másik cédulájára K bélyegzőt nyomtunk.

A háborús viszonyok ellenére is tisztviselőink lelkesedéssel, bizalommal dolgoztak. 1944. áprilisától, még inkább júliusától a harci események mindinkább kedvezőtlenebbé lettek s kezdtek megakadályozni abban, hogy megkezdett és meg nem kezdett terveinkből valami is megvalósuljon. Budapestet 1943. októberében érte az első légitámadás, 1944. ápr. 3-tól olyan súlyos angol-amerikai légitámadások érték városunkat, hogy egyszerre megbénult minden munka, minden szolgálat; a könyvtári is. Addig 1943-ban is, meg 1944. áprilisáig volt délelőtti, délutáni szolgálatunk is. Ettől az időtől aztán minden megváltozott. A könyvtárat csak délelőtt lehetett használni, délután zárva volt, vidékre könyvet nem küldtünk. A helyzet 1944. augusztus végétől súlyosbodott, s még inkább október 15-től. Október 15-ről 16-ra menő éjjel a Kistörzs ovóhelyen levő értékeinket rejtő húsz láda veszélybe került, s egyet fel is törtek, német és magyar katonák élelmet kerestek bennük. Pár nap múlva a ládákat átszállítottuk a Nemzeti Múzeum pincéjébe, ahol Fettich Nándor I. tag, múzeumi igazgató gondosan elfalaztatta. 1946. februárja óta e húsz láda az Akadémia Vigyázó-féle helyiségében várja, hogy értékeit ismét a tudományos kutatás számára tegyük hozzáférhetővé. Az október 15-től való események a rendes munkát teljesen lehetetlenné tették, a folytonos délelőtti délutáni szirénázás miatt több időt töltöttünk az ovóhelyen, mint a könyvtárban. Naponta csak inspekciós szolgálatot tartottunk, s az is azzal telt, hogy folytonosan figyeltük a könyvtárban felállított rádiót. 1944. december 21-én voltunk a könyvtárban az ostrom előtt utoljára s akkor még mindig bizakodva azzal váltunk el, hogy 1945. január 3-án ott folytatjuk a munkát, ahol 1944. december 21-én elhagytuk. Mindenesetre hittük, hogy reformok lesznek, hogy reformálásra nagyon rászorult könyvtárunkon segíteni fogunk s, hogy könyvtárunk százados fordulójára készülõ művünk meg fog jelenhetni. Mind e remények megsemmisültek.

Az ostrom után először 1945. febr. 19-én mehetett be elsőnek Györkösy Alajos s utána én március 2-án először a könyvtárba romok közé, szétdőlt, emberi mocsokkal telt rom és könyvkupacok közé, betörött falakkal és oszlopokkal. Megtörve de nem letörve álltam e romok között, siratni azonban sirattam azokat az álmaimat, reformjaimat, melyekkel életem alkonyán búcsúztam volna e megszentelt helytől, Akadémiánktól, amelyet nemes magyar szívek alapítottak, istáptoltak, nagyvá neveltek.

Az 1943.–44. évi jelentésem részletesen szól az elrejtési munkálatokról. Az 1943. évi első negyedének háborús eseményei arra kényszerítették a szellemi javakat őrző könyvtárakat, levéltárakat, múzeumokat, hogy pótolhatatlan értékeiket bombabiztos helyen rejtésük el. Szinnyi József főkönyvtárnok úr már 1943. január eleje óta súlyos betegen feküdt s április 14-én el is hunyt. Voinovich Géza főtitkár úr úgy rendelkezett, hogy ez idő alatt az elrejtési munkálatokat Dr. Török Pál egy. m. tanár, könyvtárunkba osztott M.N. múzeumi főkönyvtárnok vezesse. Dr. Török Pál mindezt a legnagyobb gonddal, a legnagyobb buzgalommal végezte. Az első elrejtési munkálatokat ő vezette, hivatalba lépésemkor az első elrejtés a vége felé járt. Tíz láda volt az, amely legnagyobb értékeinket tartalmazta. E tíz ládának a Nemzeti Bank volt szives veszprémi ovóhelyén helyet adni. Június 8-án vittem le a tíz ládát Veszprémbe, én és Dr. Simonyi Dezső akadémiai könyvtárnok s ott elhelyeztük. Ma e tíz láda – sértetlen állapotban – az amerikai övezetben, Spital am Pyrrhn-ben várja hazaszállítását, ami a Nemzeti Bank értesítése szerint nemsokára meg fog történni. Az engedély meg van reá.

Az első elrejtés után még három, összesen tehát négy elrejtés volt. A második elrejtés – tíz láda – s a harmadik szintén tíz láda elcsomagolása az első elrejtési eljárással azonos kivitelben történt. Ezt a tíz-tíz, összesen húsz ládát 1943. augusztus 23 és október 26-án a Várhegy alatt az alagútról való bejáratos ú.n. Kistörzs óvóhelyen helyeztük el. Ez a húsz láda az amelyről fentebb szóltam, megemlítvén, hogy ezek 1944. október 23-án a Nemzeti Múzeumba kerültek. Innen hoztuk őket 1946. februárban vissza. Az egyik ládát, mint említettem feltörték, 1944. október 15-ről 16-ra menő éjjel német és magyar katonák, élelmet kerestek benne. Ekkor egy könyv megsérült. A további hadihelyzet arra készítetett bennünket, hogy mentsük könyvállományunkat és ez a negyedik elrejtés. Ekkor felhasználtuk a pincében levő vasbeton hordókat s megraktuk értékes könyvsorozatainkkal. Ezt 1944. márc.-áprilisában végeztük. Mind a négy elrejtésről részletes jelentést írtam s terjesztettem fel az elnökségnek 1944. július 23-án (l. 183–1944., 120, 121, 122, 126, 157–1943).

Az 1943–44. évi jelentésem szól a továbbiakban a könyvtár kiadásairól, gyarapodásáról, olvasótermi és könyvkölcsönzési forgalmáról, a könyvtár egyes részeiről: kézirattárról, Incunabula és Régi Magyar Könyvtárról, a Vörösmarty-szobáról, Széchenyi-Múzeumról, Vigyázó-szobáról, Hollós Oszkár-gyűjteményről, Goethe-szobáról. A jelentés e részben nem lehet teljes, mert irattárunk sok aktája az ostrom alatt elpusztult s az iktatókönyv, amely épen maradt csak nagy vonásokban ad a jelzett dolgokról képet. A jelentés ide vonatkozó részéből a gyarapodásnál ki kell emelnem Szinnyei József elhunyt főkönyvtárnok 3000 kötetnyi könyvtárát és gazdag levelezését, melyet könyvtárunknak adományozott. A könyvtár egyharmadát beosztottuk állományunkba, kétharmada duplum, amelynek most igen nagy az értéke. (104–1943, és 141–1943). Szinnyei Ferenc az elhunyt főkönyvtárnok és a maga nevében id.Szinnyei József naplóját és levelezését ajándékozta könyvtárunknak (163–1943). Balogh Jenő volt főtítkáruk Stein Aurél leveleket ajándékozott (105–1944), Hoór Tempis István édesapja Hoór Tempis Mór könyvtárának igen becses műszaki részével ajándékozott meg bennünket (234–1944), Bárány Kaas Albert rokonai nevében gróf Lónyay Menyhért naplóját adta könyvtárunknak (334–1943). Varga Bálint MÁV műszaki főtanácsos, értékes műszaki, Rosenberg Augustza értékes szépirodalmi műveket juttatott könyvtárunknak. A M.N. Múzeum Orsz. Széchenyi Könyvtára zeneosztályának átadtuk örök letétképp, minthogy mi nem gyűjtjük, az évek óta kötelezpéldányképp jött és egybegyűjtött zeneműveket (233–1943), és (241–1943).

Szól a jelentés a személyzeti ügyekben való változásokról. A főkönyvtárnok változásról már szoltunk. Új tisztviselők lettek, 1943. dec. 10-től Dr.Hartay (Hartnágel) Erzsébet, 1944. január 1-től Dr.ifj.Szandtnerné Dr.Cs.Tóth Laura, új altisztjeink: Czagány József és Szabó József. Könyvtárunkból kivált: Dr. Hollósi Somogyi József alkönyvtárnok és Kovács Ferenc altiszt. Halottaink Szinnyei József főkönyvtárnoknál kívül, aki 1943. ápr. 14-én és Dr. Rozgonyi Margit segédőrn kívül, aki 1943. május 1-én hunyt el, még Dr. Török Pál.

Dr. Török Pál egyetemi magántanára a M. Tud. Akadémiához szolgálattételre beosztott nemzeti múzeumi címzetes főkönyvtárnok, 1943. november 22-én 59 éves korában hunyt el. 1926. június 28-án került könyvtárunkba s valami sajnálatos félreértés folytán

1943. október 31-én kivált könyvtárunkból s a M. Nemzeti Múzeum könyvtára kéziratárába helyeztette át magát. Állását el sem foglalhatta, mert már nov. 22-én a tudomány és a tudományos élet nagy kárára elhunyt. Ismerte a könyvtár és részei minden zegézugát, baját, hiányát s erről kiválásakor kéresemre 1943. okt. 30-án egy ügykörével kapcsolatos, végeznivalókról szóló emlékiratot készített. (L. Irattár 308–1943.) Nélkülözhetetlen tudnivalók ezek, azon tisztviselőtársaimnak, akik az ősnymtatványokat, az akadémiai félretett kiadványokat, a kéziratárt a régi magyar könyvtárt és a Ráth-könyvtárt, a Goethe-szobát és a politika szakot kezelik majd.

Az 1943. és 1944. évről szóló jelentés a maga egészében nyomtatásban is meg fog jelenni, itt csak kiemelkedőbb részeit jeleztem.

Kérem tudomásul venni.

4. Főkönyvtárnok előadó felolvassa az 1945. évről szóló jelentését. A jelentés elmondja, hogy az ostrom után Györkösy Alajos febr. 17-én, a főkönyvtárnok március 2-án jött be először a könyvtárba. Felolvassa a jelentés azon részét, milyen állapotban találta ő és Györkösy a könyvtárat és részeit, tehát a Széchenyi Múzeumot is és Benczúr utca 39. b. alatt levő Hollós Oszkár gyűjteményt is. Szól arról, hogy a tisztviselők és altisztek közül ki mikor jelentkezett munkára. Elmondja, hogy a roppant nehéz közlekedési viszonyok miatt, hogyan osztotta be a helyreállítási munkát (sok minden ok miatt eleinte alig lehetett bejárni, villamos nem volt stb.). Időről-időre az elvégzett és folytatólagosan elvégzendő munkákról megbeszéléseket tartott tisztviselőtársaival. Ez úton sikerült legalább azt elérni, hogy egy s más igen szerény kívánságot, könyvolvasást, kutatást illetőleg 1945. június végétől ki tudunk elégíteni. A helyreállítási könyvtári munkát november 15-ig folytattuk akkor aztán egészen 1946. március első napjáig az ablaküveg nélküli szellős, több helyen falaiban is nyitott s csak bedeszkázott könyvtárteremben a hideg miatt a helyreállítási munka megállt. Hogy a helyreállítási munkából a hideg beálltaig mit végeztünk, azt csak az tudja értékelni, aki a könyvtárat közvetlenül az ostrom után látta. A beomlott Vigyázó-szobát a szétdőlt Schenek- és Kuti-lakást a palota előszoba, iroda, olvasótermi Dunára néző részeit, valamint a bérházi raktárt, rom-, üveg-, tégl-, mész- és könyvkupacok borították. Megfeszített erővel dolgoztak tisztviselőink elsősorban Györkösy Alajos és Simonyi Dezső, a hölgyek közül Szandtner Pálné, Fludorovits Jolán, az altisztek közül Mohácsy Károly, Szabó József. Azután a hideg beállta miatt egyetlen kicsiny udvari szoba állt rendelkezésünkre, amelyet 1943 őszén kályhával, polcokkal láttattam el, s már akkor a kötelempéldányok helyiségévé alakítottam át (azelőtt nem használt raktárhelyiség volt). Itt persze négy öt embernél több nem fért el, ezért a tisztviselőket kénytelen voltam csoportokra osztani s így egész 1946. március közepéig mindenki csak minden harmadik nap jöhetett be munkahely hiány miatt, magam azonban és Györkösy minden nap bejártunk. A fennálló nehéz viszonyok miatt a bejárásban még így is sok akadály volt, erről a vezetett napló hű képet ad. Állandó gondom volt a Veszprémben a Nemzeti Bank ovóhelyén elrejtett legbecsesebb értékeinket tartalmazó ládáink sorsa. Ebben a könyvtárunkba szolgálattételre 1945 folyamán beosztott Dr. Szabó Miklós, a báró Eötvös József-Collégium igazgatója nagy segítségemre volt. Örömmel jelentem, hogy ládáinkat Veszprémből az akkori kormány intézkedésére elszállították s ma ezek amerikai megszállás alatti Spital am Pyrrhn-ben vannak. A Nemzeti

Bank 1946. április 10-iki értesítése szerint a maga értékeivel együtt haza fogja szállítani őket. A vall. és közokt. minisztérium 1945. november-decemberében fal-ablak-ajtó, szóval anyagi károokra kiutalt 7 millió pengőt. Amit lehetett, 1945. decemberben felhasználtunk belőle, a többit betettük a Nemzeti Hitelintézetbe (Bajcsy-Zsilinszky út 32.) koszt-kamatra, később adópengőbe. A helyreállítási és folyó munkák mellett fel dolgoztuk a Siskovics-könyvtárt abból a szempontból mi duplum és mi katalogizálendő. Az öt, hat ezernyi kötetet Szabó Miklós dr. vezetése mellett az időközben könyvtárunkhoz szolgálattételre beosztott Dr. Nyireő István a debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatója és tisztviselőink közül Faragó József végezte. Nagy gondunk a Széchenyi Múzeum és Hollós Oszkár gyűjtemény.

A könyvtárat ért károk közül a főkönyvtárnok bemutatott átlótt könyveket, elmondta, hogy az ostrom alatt és után a könyvtárból sok könyvet elloptak, eltulajdonítottak. Veresegyház jegyzője Sződről Veresegyházára utazva 1945. máj. 9-én az országút árkában talált akadémiai könyveket; egyes könyveket, kegyeleti tárgyakat (így a Kozma Andor és társai által Lehr Albertnek ajánlott s Lehr Alberttől a könyvtárnak ajándékozott Toldi Miklós szobrot, – utáncat az Arany szobron levő Toldiról –) a gróf Vigyázó utcából egyik házmesterné hozta vissza s így tovább. A károkról több összefoglaló jelentésünk van, s van egy próbánk könyvkárunk revíziójáról is. A szláv nyelv és irodalom szakot Szabó Miklós igazgató úr kérésére revidéálta, s megállapította, hogy a könyvvállomány egy ötöde hiányzik. Hogy az el nem rejtettből mennyi hiányzik, csak a revízió fogja megállapítani tudni.

Uj erőink 1945 folyamán Szabó Miklóson és Nyireő Istvánon kívül, akiket már említettem: Dr. Halmi János ref. lelkész, akit mint állami szerződéses tisztviselőt héber s más keleti kézirataink gondozására kértünk, az 1944-ben eltávozott Dr. Hollósi Somogyi József helyére, továbbá K. Kováts Gyula min. ügyosztályfőnök. Szabó Miklóst az év folyamán a Budapesti Középiskolai Tanárképzőhöz rendelte a minisztérium. Eltávozott körünkben Munkácsy Mihály nemzeti múzeumi könyvtárnok, aki szolgáltra 1916 óta volt könyvtárunkba beosztva. 1940. január 1-én nyugdíjaztatott, az akkori főkönyvtárnok úr érdemeire való tekintetből akadémiai tiszteletdíjasként alkalmazta továbbra is a könyvtárban. Sok értékes gondolata volt a könyvtár használhatóságának fejlesztése körül, az Akadémia megváltozott gazdasági viszonyai miatt azonban tiszteletdíjasunktól meg kellett válnunk 1945. április 30-án. Más kevésbé fontos dolgokról részletes jelentésem számol be.

Kérem 1945-ről szóló jelentésem szives tudomásulvételét.

A bizottság a jelentést nagy elismeréssel tudomásul veszi s kéri a főkönyvtárnokot és a főtitkárt, hogy az 1945 folyamán végzett rendkívüli munkáért az elnökség az Akadémia háliját írásban fejezze ki. Sajnos csak írásban teheti, mert anyaggal is való elismerésre ezúttal nincs módja.

A főkönyvtárnok az elismerést tisztviselő társai nevében hálásan köszöni.

5. A főkönyvtárnok előadja az 1946. év munkatervét, amelyet részletesen is ismertet. A munka csak az 1945. évnek a folytatása lehet. A tisztviselők és altisztek a halasztathatlan folyó munkán és a minduntalan közbejövő súlyos és a helyreállítási munkát nagyon hátráltató más munkák miatt amilyen pl. a fasiszta művek három jegyzéke alapján

a kiválasztás és az elkülönítés és elszállítás (március 1-től ápr. 20-ig) munkája, a helyreállítási belső munkájukban csak lassan haladhatnak előre. Sokszor munka, amit már elvégeztek, semmivé válik, mert az épületkárok még mindig nincsenek helyrehozva. Így pl. a március végén volt nagy szélvihar a bérházi helyiségben rendbehozott, polcokra rakott könyvállomány tetemes részét a földre, kupacokba sodorta, mert a megrongált külső, egykor boltajtók felső világító részein a szél még mindig szabadon járhat.

Az első és legfontosabb az Akadémia épületének és a bérház könyvtári részének a helyrehozása. Ma a könyvraktárban is, az olvasóteremben is, a főkönyvtárnoki szobában is, a tartózkodás életveszélyes. A mennyezetről hull a vakolat, az egyik oszlop belövés folytán olyan lazán áll, hogy az építésmérnök attól fél, hogy egy rázkódtatás alkalmával a mennyezet leszakad. Egyik ablakunkon az ott levő fal (a palotai részben) belövése folytán úgyszintén a bérházi részben mind a négy utcára nyíló ajtó felső részén be lehet törni. Az épületkárok helyrehozása tehát a legfontosabb. Enélkül értékeink nagymértékben pusztulásra vannak ítélve. Így pl. az ú.n. Schenek-lakásban lévő könyvraktár, mert még az ablakok sincsenek beüvegezve, az idő viszontagságainak van kitéve. Az ott levő könyvek — sok más okból kifolyólag is — magukba veszik a nedvességet s így a pusztulás lassú de biztos okát is. S aztán rendkívül elszaporodtak az egerek is, a könyvekben sok kárt okoznak. Azelőtt egérfogókat állítottunk fel, szalonna csalétekkel. Ma szalonnát mi is ennénk, ha volna.

Szomorú a helyzet a Széchenyi-Múzeum helyiségeiben s hogy ott mikor tudunk valamit csinálni, az épületkárokat mikor tudjuk helyrehozni, mindkét esetben munkaerő kérdése is. S aztán mindenhez persze pénz kell s az nincs. 1946. január 23-án 112 m² ablaküveget igényeltünk amellyel a könyvtárt s hozzátartozó helyiségeinek összes ablakait tudnánk beüvegezni. Március 19-én ki is utalták a cég szállította volna is hatósági áron, de a mai napig nem lehetett kiváltani, mert nincs pénz. A bizottság mindenesetre kíváncsi lehet arra, mikor lesz a könyvtár használható. Erre csak egy adattal felelek, az I. világháború vége felé s azután a könyvtárat a maga teljességében évekig nem lehetett használni. A maga teljességében is csak 1925 telétől, amikor fűteni lehetett. Addig a tisztviselők mind egy szobába szorultak télen, a főkönyvtárnoki szobába. A kutatók, akadémiai tagok és nem tagok türelmetlenek; hogy is ne mikor mindenki a másiktól azt hiszi, hogy az a másik semmit nem dolgozik, mert az ő tudós és kutató igényeit nem tudja kielégíteni. Persze mindez emberileg érthető. Nem ítélem meg peszsimisztikusan a helyzetet, mikor azt mondom, hogy könyvtárunk a maga teljességében — nyolc-tíz év múlva — hogy nap szóval éljek — lesz teljes üzemében. A könyvtár két WC-je teljesen használhatatlan s félő, ha sokáig így marad, a hatóság részéről beavatkozásra ad majd okot.

A bizottság az 1946. évi munkatervet tudomásul veszi.

6. Főkönyvtárnok jelenti, hogy a belügyminiszter a Nemzeti Casinót 1945-ben feloszlatta. Az alapszabályok 19. §-a értelmében a Nemzeti Casinó összes vagyona a M. Tud. Akadémiáé. A vagyonhoz tartozik könyvtára is. A könyvtár 32–38 ezer kötetnyi, de belőle az ostrom megszűnte óta sokat eltulajdonítottak a Casinó romépületébe bejáró idegenek. A könyvtár egy részét báró Prónay György a Casinó igazgatósági tagja, 1945. októberében áthozatta az Egyetemi Könyvtárba, — vagy 20 ezer kötet van ott —, 6–8 ezer kötet azonban a romépületben maradt s ott pusztulásnak van kitéve.

1945. októbere óta állandóan figyelemmel kísérem a könyvtár sorsát. Most, hogy a belügyminiszter 1946 folyamán a Nemzeti Casinó vagyonára az Akadémia jogát elismerte, így a könyvtár is a mienk lett. Kérésemre 1946. április 12-én Dr. Király István székesfővárosi ügyész mint zörgöndök a könyvtárat a zár alól feloldotta, s így megkezdhetem, elsősorban a romépületben levő rész ideszállítását. A tervet Dr. Nyireő István szolgálatra beosztott debreceni könyvtárigazgatóval kidolgoztattam, megbeszéltem. Őt és a Nemzeti Casinó volt könyvtárnokát Gábel Aladár urat bízom meg a könyvtár hazaszállításával. De mindehhez pénz és munkaerő kell. Amit e tekintetben eddig tettem, azt részletesen megírtam, az irattárban e pro memoriát elhelyeztem.

Kérem az előadottak szíves tudomásulvételét.

A bizottság az előadottakat tudomásul veszi s a javasolt átszállítási módot elfogadja.

7. A főkönyvtárnok jelenti, hogy a bizottság mandátuma lejárt. Az Ügyrend 45. §-a szerint a Könyvtári Bizottság az összes Akadémia szerve, tagjai: az Akadémia és az osztályok elnökei, a főtítká és az osztálytitkárok, a főkönyvtárnok, továbbá a nemzeti múzeumi, az egyetemi és a műegyetemi könyvtár igazgatója.

Javaslom, hogy a Könyvtári Bizottság, Dr. Gulyás Pál I. tag urat jelöltesse tagul, akit különben, mint elsőrendű könyvtári szakembert a főtítká úrral egyetértőleg a mai ülésre is meghívtam. Hálásan köszönöm, hogy ülésünkön megjelent. A bizottság alakulásakor fog majd határozni, kiket hív meg meghívott tagokul.

Az előterjesztést a bizottság elfogadja.

8. Folyó ügyek:

a. A könyvtárnak nincsen kiadásaira úgyszólván semmi fedezete, a legszükségesebb írószereket, papírt, indigó-papírt, katalóguscédula-papírt, törölőruhát, felmosóröngyöt s más szükségleti cikket nem tudunk beszerezni. Írógéptisztításra, írógép javításra, írógép-szalagra nincsen pénzünk. Nyolc gépünköl hármát elloptak, a megmaradt ötböl három úgy ahogy használható még, de nem soká. Katalógus cédulákat nem soká kézzel leszünk kénytelenek írni, ha lesz toll, tollszár, papír, tinta. Hogy a céduláknak tokokat készíttethessünk, könyveket köttessünk, háborús cselekmények s más okok folytán megrongált könyveinket könyvkötővel kijavíttassuk, arról egyelőre le kell mondanunk. Ami munkaköpenyeink voltak s volt félretett vásznunk is köpenyekre, azt az ostrom után mind elhordták, mielőtt mi tisztviselők az ostrom után a könyvtárba bemehettünk.

b. Súlyos teherként nehezedenk ránk a postaköltségek is, itt kiadás alkalmaink megszapordtak. Azelőtt a kötelepéldányokat és a kötelepéldányokról szóló kimutatásokat negyedévenként kellett bekülden. Az újabb rendelkezések a kimutatások és a kötelepéldányok beküldését a nyomdák havonként, minden hó 8-ig kötelesek beszolgáltatni. Ez a rendelkezés adminisztratív tekintetben is súlyos teher, pénzügyileg meg, minthogy portómentességet a kormány – kérelmünkre – nem adott, a régi állapotnál sokkal terhesebb. Azelőtt egy nyomdával évente négyszer, most tizenkétszer kell levelezünk.

c. Az ostrom előtt a könyvtár látogató-jegyekért bizonyos díjakat szedett. Megfontolandónak tartjuk, nem volna-e tanácsos bizonyos díjakat szednünk. Így pl. minden használó, minden nap napijegyet volna köteles váltani. Itt felmerül az, hogy váltson napijegyet az egyetemi hallgató is, az egyetemi tanár is, akadémiai tag is, más könyvtár

tisztviselője is. Tanácsos volna könyvkölcsönzés alkalmával minden térítvényért, könyvkérés alkalmával minden kérelapért, bizonyos díjat szedni. Biztos tudomásunk van róla, hogy a budapesti Egyetemi Könyvtár most is bizonyos díjakat szed a használoktól.

d. Nehéz problémája volt, s nehéz problémája ma is az Akadémia könyvtárának is a könyvkölcsönzés. Főkönyvtárnok elődei jelentései e tekintetben állandóan tele vannak panasszal. Hiába van e tekintetben nekünk is szabályzatunk, a szabályzat pontjai sokszor csak kellemetlenségek árán tarthatók be. A perlekedések itt épp úgy nem sokat érnek, mint ahogy a kötelespéldányok be nem küldése esetén a kártérítési perek, mint ezt nemzeti múzeumi könyvtári tapasztalataimból tudom. De tapasztalatból és értesülésekből azt is tudom, hogy kikölcsönzések folytán minden könyvtárat károk, sokszor igen érzékeny károk érik. S ezek a károk pénzzel nem nagyon pótolhatók. A tudományos kutatások, s így a köz kárai ezek. Mennyivel nehezebb az Akadémiánál a helyzet, ahol a könyvtár elsősorban a tagok használatára van, tag meg – tehát parancsoló – 240 van. Az Akadémia könyvtárának e tekintetben az ostromig nagy kárai voltak, vannak. Mennyivel súlyosabb a helyzet ma, mikor annyi könyv az ostrom folytán is elpusztult. Egy nem rég tartott könyvtárközi megbeszélés, amelyet a Fővárosi könyvtárban tartottak a könyvtárak, ahol Györkösy Alajos tiszteletdíjasunk képviselt bennünket, kimondta, hogy könyvet, tehát nem csak folyóiratot, a könyvtárak ne adjanak kölcsön. Ez az én álláspontom, de e mellett az a másik álláspontom, hogy a nagy könyvtárak, tehát a mienk is, reggel 8-tól naplementéig legyenek nyitva.

e. A könyvtárak pusztulásával kapcsolatos könyvtárunk duplumanyagának gondos nyilvántartása is. A nélkülözhető duplumok mindig nagy értékei voltak a könyvtárnak, ma sokszorosan azok. Az ostrom óta már is több könyvtár fordult hozzánk duplumaink átengedéséért. Gondoskodni fogok róla, hogy duplumainkat számba vegyem, a revízió alkalmával hiányzó műveinket a lehetőség szerint belőlük is kiegészítsem, s ahogy lehet, értékesítsem.

A fenti folyó ügyek kapcsán most határozatot csak a szedhető díjakra vonatkozóan kérek, a többire, főleg a könyvkölcsönzésre vonatkozólag, javaslatomat a legközelebbi ülésen teszem meg.

A bizottság úgy határoz, hogy könyvtárhasználati s más díjakat egyelőre nem szed. Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Voinovich Géza főtitkárt és Gulyás Pál l. tagot kéri s az ülést berekeszti.

Hitelesítjük:

Voinovich Géza

[Az eredeti jegyzőkönyvön Melich János alábbi megjegyzése szerepel:] (Felolvasatott az 1946. április 29-én tartott összes ülésben.)

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*K 829 : 1946/178*)

[JEGYZŐKÖNYV]

1947.

Jegyzőkönyv a Könyvtári Bizottság 1947. május 29-én tartott alakuló s utána rendes üléséről. Jelen vannak: Pais D. osztályelnök, Németh Gyula osztálytitkár, Wolsky Sándor osztálytitkár, Voinovich Géza főtitkár, Melich János főkönyvtárnok, Gulyás Pál r. tag, és Hajdu Henrik igazgató képviselőjében [a név hiányzik – F.J.né] a Fővárosi Nyilvános Könyvtár tisztviselője. Elnököl Pais Dezső, előadó Melich János.

Elnök az ülést megnyitja. Üdvözli a megjelenteket, s felkéri az előadót jelentése megtételére.

Előadó jelenti, hogy a bizottság megbízása lejárt, újból kell alakulniuk. Bizonyos gátló körülmények folytán csak most alakulhatunk meg. A Könyvtári Bizottság alakulás tekintetében a többi bizottságtól némileg különbözik. Az ügyrend 45. c. §-a szerint elnöke az Akadémia mindenkori elnöke, előadója az Akadémia mindenkori főkönyvtárnoka, tagjai az osztályok mindenkori elnökei és titkárai, ezenfelül az Orsz. Széchényi Könyvtár, a budapesti Egyetemi Könyvtár és a Műegyetemi Könyvtár mindenkori vezetői, jelen cím szerint főigazgatói. A gyakorlat az, hogy rendes tagokul választatnak olyan akad. tagok is, akik könyvtári ügyekben szakemberek vagy könyvtári ügyek iránt érdeklődnek. Javasolom, hogy rendes tagokul Gulyás Pál és Lukinich Imre ak. r. tagok ajánltassanak az összes ülésnek megválasztásra. Ugyanakkor a főtitkár úrral való megbeszélés alapján javasolom, hogy Könyvtári Bizottságunknak ezentúl rendes tagja legyen a Fővárosi Nyilvános Könyvtár mindenkori igazgatója, jelenleg Dr. Hajdu Henrik igazgató. Ilyen értelemben tegyünk javaslatot az összes ülésnek. A mai ülésünkre különben Dr. Hajdu Henrik igazgató urat meg is hívtuk.

Elnök kérdi, van-e valakinek az előadottakra valami megjegyzése.

Többek hozzászólása után az elnök proponálja, hogy az összes ülés határozattá emelje következő javaslatainkat:

a. Az Ügyrend 45. c. pontjába iktattassék be, hogy a Könyvtári Bizottságnak tagja legyen a Fővárosi Nyilvános Könyvtár mindenkori igazgatója is.

b. Az Akadémia tagjai közül válassztassanak meg a bizottság tagjaiul Gulyás Pál és Lukinich Imre akad. r. tagok.

c. Kéressenek fel az egyes osztályok, hogy amennyiben szükségesnek látják, delegáljanak a Könyvtári Bizottságba az osztály tagjai közül.

Ezek előterjesztése után az elnök a bizottságot megalakultnak jelenti ki.

A megalakult bizottság folytatólag áttér rendes ülése tárgyaira.

Elnök felszólítja az előadót, tegye meg jelentését.

Előadó főkönyvtárnok közli, hogy 1945 és 1946-ban több ízben tett jelentést a könyvtár állapotáról, így legutóbb 1946. ápr. 29-én, majd 1946. okt. 5-én az összes ülésnek, illetőleg az elnök úrnak. Ez utóbbi jelentés az 1946. szept. 30-ig végzett munkákról szól.

A fővárosi nagy nyilvános könyvtárak közül az Akadémia könyvtára szenvedte a legnagyobb károkat Budapest ostroma alatt és után. Súlyos kárai két irányúak:

1. Épületkárok, amelyek rendbehozása az anyagi eszközök híján 1945 és 1946-ban lényegében nem indulhatott meg. Csak most 1947-ben indult meg az épület s így a könyvtár helyreállítása a kormány jóvoltából, az ő szakemberei gondozásában.

2. Tényleges könyvkárok. Azok a könyveink, amelyeket nem tudunk alagsorunk betonhordóiban elhelyezni vagy óvóhelyekre ládában elhelyezni, nagy károkat szenvedtek részint belövések folytán, részint azért, mert a könyvtár helyiségeiben katonaság volt elhelyezve, a helyiség pedig harcok színhelye volt.

Az épület helyrehozásánál a könyvtár vezetősége semmit vagy legalább is alig tehet valmit. Ellenben amit a könyvtári anyag helyreállításánál megtehetett azt tisztviselői és altisztjai kara a legnagyobb buzgalommal végzi, végezte. Pedig a helyreállítási munkát állandóan sok körülmény gátolta, s ma is még sok gátolja. Az akadályokat azonban igyekszünk leküzdeni. Megelégedéssel mondhatom, hogy a könyvtár összes helyiségeiben a romok legnagyobb részét már 1945-ben eltakarítottuk; amit a megmaradt romokból 1946-ban el kellett még takarítani azt is eltakarítottuk. Egyedül a Schenek-lakásban van még egy rész, amelyben nem lehet dolgozni. A lakás egy részében a tartózkodás életveszélyes, s amíg itt az építészeti dolgok el nem készülnek, könyvtári szempontból semmit sem lehet rendezni.

A könyvtár nagy raktárhelyiségének körülbelül a felében az egyes szakok rendezve vannak. A következő szakok állnak már a kutatók rendelkezésére: Akadémiák és társulatok, Bibliográfia, M. Irod. fele, M. Tört., Tört. (folyik).

Természetes, hogy még sok időbe telik, míg az egész könyvanyag rendezve lesz, ámiben nem a szorgalom, az igyekezet hiánya, hanem sok-sok más körülmény volt és lesz az ok, így pl. az óriási helyhiány. Ha nem tudjuk megkapni a könyvtárba vivő folyosón levő, s jelenleg a könyvkiadó hivatal által lefoglalt két helyiséget, nem tudjuk újonnan nagyban gyarapodott könyvanyagunkat elhelyezni. Nem tudjuk elhelyezni kéziratárunkat, régi magyar könyvtárunkat s más gyűjteményeinket.

A hely hiánya teszi, hogy a különben elégtelen számú tisztviselőnek és altisztnek sem tudunk megfelelő munkahelyiséget adni.

Nagyon nagy gátló körülmény munkánkban az anyagi eszközök teljes hiánya. A legegyszerűbb technikai szükségleteinket sem tudjuk fedezni. Nem tudunk egy-egy könyvállványt készíttetni, hogy egy-egy szakunkban felszaporodott könyveinket ilyen pótállványokon elhelyezzük. Nincs kellő számú írógépünk, nem tudunk katalóguscéduláink számára újabb tokokat csináltatni, a nagyon tönkrementeket kijavíttatni, nem tudunk könyveket köttetni, a sok elrongyolt vagy sérült kötést rendbehozni. A sok baj közt jelenleg a helyhiányt és a könyvtár költségvetés nélküliségét tartom a legnagyobbknak.

S melléje sorakozik a Széchenyi-Múzeum-nak, amely a könyvtárnak egy része, teljes gondozatlansága. Ennek a múzeumnak a gondozására egy igazgató, egy tisztviselő

és egy altiszt kell. Ha az építészeti munkálatok a Széchenyi-Múzeum helyiségeiben elkészülnek, a múzeum megmentett anyagának felállításához azonnal hozzá kell látnunk. Örömmel jelentem, hogy a Széchenyi-Múzeum gondozására a főtitkár úr és az én kéresemre szívesen vállalkozik Lukinich Imre r. tag úr. Így ez a nemzeti szempontból is nagyértékű, Viszota Gyula t. tag halálával elárvult gyűjteményünk ismét méltó szakember gondozásában lesz. Kérem a bizottságot, fogadja el ajánlatunkat, hogy azt határozattá emelése céljából az összes ülésnek felterjeszthessük.

Súlyos és nagy munkát adtak 1946-ban és 1947-ben a könyvtárban levő fasiszta könyvek. Maga a kormány is ezekben a dolgokban többször változtatta álláspontját. Legutolsó álláspontja az 1946. ápr. havában a „4128–1946. magy. miniszterelnökség” kelt rendeletében van, amelyet mi 1946. ápr. 23-án kaptunk. A dátum fontos, mert anyagunkat ápr. 20-ig a rendőrségre be kellett szolgáltatni s így a N. Múzeumnak semmit át nem adhattunk. Ez a rendelet már csak egy könyvtárat – a Nemzeti Múzeum Könyvtárát – jelöli ki olyanul, amely a fasiszta sajtótermékeket két-két példányban megőrizheti. A rendelet szerint a Szövetséges Ellenőrző Bizottság hozzájárult ahhoz, hogy a Nemzeti Múzeum Könyvtára „a többi könyvtárak anyagából saját állományát kiegészíthesse oly módon, hogy minden tiltott sajtótermékből két-két példánnyal rendelkezzen”. Mint feljebb megjegyeztem, ezt már nem teljesíthettük.

A felsorolt munkálatokon kívül szorgalmasan végeztük a folyó munkákat. A tisztviselők a beérkezett új anyagot: kötelespéldányokat, külföldi tudós társaságok által küldött csereanyagot, növedéknaplózzák, katalogizálják; 1945-ben 959, 1946-ban 2500 kötelespéldány érkezett be. A főkönyvtámok irattárában 1945-ben 360, 1946-ban 536 az elintézett akták száma.

Amennyire lehet kielégítettük és kielégítjük a kutatókat is. De leghőbb vágyunkat: olvasótermünk megnyitását, még mindig nem teljesíthettük. Pedig ez hő óhajunk. Kutatóknak, tudósoknak már úgy-ahogy rendelkezésre állunk, a nagyközönségnek így tanulóifjúságunknak azonban – amely a háború előtt délutánoként olyan örömet látogatta olvasótermünket – még mindig nem állhatunk szolgálatára. Pedig sok tanuló ifjú életében nagy élmény volt az Akadémia könyvtára s vele olvasóterme. Stein Auréltól hallottam, – hogy másokat ne említsek – hogy ő mint középiskolai tanuló délutánjait a legszívesebben az Akadémia Könyvtára olvasótermében töltötte s itt eltöltött órái feledhetetlenek neki. Bizonyos, hogy az Akadémia iránti, élete végéig tartó szeretetének, hálájának: könyvtára ideajándékozásának forrása a kellemesen eltöltött olvasótermi délutánokban is keresendő. De hogyan nyissuk meg az olvasótermet, mikor még minden pillanatban az olvasó fejére hullhat le a plafonról egy-egy nagyobb vakolat vagy stukatur darab. Reméljük azonban, hogy ez a veszély is nemsokára el fog múlni. Az olvasóterem ablakait – tokokat, rámakat – most csinálják s nemsoká az üvegezés is meglesz, utána meg a többi munka.

Részletes jelentésemből ezeket tartottam olyan pontoknak, amelyekre a bizottság figyelmét különösen is reá kell irányítani. Még több éven át fog tartani, hogy a fővárosi nyilvános könyvtárak közül az Akadémia Könyvtára a közönség által való használatot illetőleg nemcsak a Fővárosi Statisztikai Szemle kimutatásaiban, de a valóságban is az utolsók között lesz. Hogy azonban az élre kerüljön, az nem a tisztviselők és altisztek

szorgalmán, buzgalmán fog múlni. Az élre való kerüléshez kérem a bizottság, kérem az Akadémia támogatását.

Elnök felteszi a kérdést, van-e a főkönyvtárnok jelentéséhez valami megjegyzés, kérdés.

A megjegyzésekre, kérdésekre a főkönyvtárnok a következő válaszokat adja:

a. Nyolc írógépünk volt, jelenleg van öt, ebből egy teljesen használhatatlan, egy alig használható, három jó állapotban van. Kellene tíz írógép.

b. Az írógépek és tisztviselők hiánya az oka, hogy a könyvtárnak sok a felvétetlen anyaga. Ilyenek a régiek közül a Siskovics-könyvtár és a Szinnyi-könyvtár katalógizálatlan része, ilyen a sok becses 1840–1870-es évek közti újsággötet, az újabb anyag közül meg ilyen a Hoór-Tempis könyvtár, Rosenberg Augusztina könyvei, Varga Bálint könyvei, a Nemzeti Casinó kb. harmincezer kötetnyi könyvtára.

c. A hely- és pénzhiány az oka, hogy nem tudjuk megindítani a harminc láda elrejtett anyag kipakolását. E harminc láda egynek kivételével sértetlenül került vissza az Akadémiába, de a sérültből sem hiányzott semmi. Pár napja, hogy a főtitkár úr értesített, hogy talán lesz pénzünk arra, hogy az Egyetemi Könyvtárban levő kb. 25 ezer nemzeti casinói könyvet az Akadémiába tudjuk szállítani.

Elnök közli, hogy a bizottság tudomásul veszi a főkönyvtárnok jelentését és a kérdésekre adott válaszokat. Azt a javaslatot, hogy Lukinich Imre ak. r. tag a Széchenyi-Múzeum igazgatásával megbízassék, magáévá teszi s határozattá emelés céljából az összes ülésnek előterjeszti.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Kmf.

Hitelesíti:

elnöklő

I. oszt. elnöke

Jegyezte:
Melich János

főkönyvtárnok
előadó

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*K 831 : 1947/232*)

[JEGYZŐKÖNYV]

1947.

Jegyzőkönyv a Könyvtári Bizottság 1947. évi november hó 12-én tartott üléséről. Jelen vannak: Pais Dezső, egy.ny.r.tanár, a M. T. Akadémia I. osztályának elnöke; Voinovich Géza, a M. T. Akadémia főtitkára; Melich János, a M. T. Akadémia főkönyvtárnoka; Hajnal István, a M. T. Akadémia II. osztályának titkára; Gulyás Pál, akadémiai és könyvtári bizottsági r.tag; Prohászka Lajos, akadémiai r.tag; Ligeti Lajos, akadémiai r. tag.

I. Minthogy Kodály Zoltán, a M. T. Akadémia elnöke akadályoztatása miatt nem jelenhetett meg, a főkönyvtárnok felkéri Pais Dezsőt az Akadémia I. osztályának elnökét, legyen szíves az ülésen elnökölni.

Pais Dezső, mint az ülés elnöke, megnyitja a Könyvtári Bizottság f. évi nov. 12-i ülését. Üdvözli a tagokat s jelenti, hogy a napirendnek I. pontja a főkönyvtárnok jelentése a könyvtár jelenlegi állapotáról. Felkéri a főkönyvtárnokot jelentése megtételére.

A főkönyvtárnok az alábbi jelentést olvassa fel:

Jelentés a könyvtár állapotáról 1947.V.29—XI. 12.

Az épületkárok helyreállításánál nagy haladás történt a kormány jóvoltából. Az Akadémia palotájában s így a könyvtárban október végéig dolgoztak: üvegezők, a könyvtár egyes ablakokkal el van látva, a főkönyvtárnoki és a kötelespéldányok szobájában kettős ablakok vannak; kőművesek kijavították a megsérült falakat, de nem hozták még rendbe a plafont az olvasóteremben, s nem a villanszerelők által berakott Bergmann-csövek helyeit s más a WC-kben levő károkat; villanszerelők, akik a falakba Bergmann-csöveket raktak be; asztalosok, akik a spalétákat javították s javítják. Szükség volna az ablaktokok, ráfák, ajtók javítására is. Kályhások és központi fűtőberendezést helyrehozó szerelők. Lényegesen előrehaladtunk, ahhoz azonban, hogy a könyvtár régi hivatását teljesítse, hogy a kutatás és tanulás, továbbképzés régi csarnoka legyen, ettől még messze van, helyiségei tekintetében is. Így pl. az olvasóterem helyisége, az üvegszekrények, polcok még mindig rendezetlenek. Hozzáférhetetlen és életveszélyes még a Schenek-lakásban való tartózkodás is; az otlevő könyvanyagból semmit sem tudunk kihozni, nem tudjuk rendezni, míg a feljáró lépcső s más otlevő épületkár ki nem javítatik.

A rendezési, a könyvek helyrerakási munkálataiban serényen haladtunk előre, bár sok gátló körülmény akadályozott a munkában. Ilyen gátló okok voltak az egész nyáron át október végéig az egyébként örvendetes épületmunkálatok a könyvtár helyiségeiben, amelyekről fentebb szoltam. A bérházi helyiségben levő könyvraktárt polcok hiánya miatt nem tudtuk még rendbehozni, s az ostrom alatt földrezuhan anyagot nem tudtuk

még polcokra rakni. (A főkönyvtárnok a legutóbbi napokban ígéretet nyert, hogy Besenyei asztalos a polcokat – legalább kettőt – még e hónap folyamán, tehát november folyamán elkészíti.) Sok más gátló körülmény is közrejátszott s játszik, hogy a helyreállítási munkálatok nem folyhatnak úgy, ahogy mi szeretnők. A Vörösmarty-szobában, a Goethe-szobában, a Vigyázó-szobában, s a Széchenyi-Múzeumban még semmit sem tehattünk. Sőt a Vörösmarty-, a Goethe-, és a Vigyázó-szobát sok olyan anyaggal kellett raktárszerűen telerakni, hogy hosszú időre lesz szükség, míg mindent helyrerakhatunk s e nagy helyiségeinket eredeti rendeltetésének visszaadhatjuk.

Fokozódó érdeklődés nyilvánul kézirataink, incunabuláink, régi magyar könyveink iránt. Csak azt sajnáljuk itt is, mint a könyveknél is, hogy minden igényt – különösen a kéziratok esetében – nem tudunk kielégíteni. A kéziratár elrejtett s el nem rejtett anyagát még mindig nem lehetett s nem lehet régi rendjében felállítani. Áll ez, mint említettem, sok esetben a könyvekre is; az e tekintetben uralkodó rendkívül súlyos állapotokról nov. 8-án tett írásbeli jelentést Simonyi Dezső könyvtárnok. (Ld. Simonyi jelentését 540/1947. kv.)

A könyvtári munka végzésére, szept. elején új munkabeosztást készítettem, s azt tisztviselőtársaimmal megbeszéltem, a beosztást írásba foglaltam. Ugyanakkor megbíztam Fludorovits Jolán könyvtárnok úrnőt, hogy a Ráth-könyvtárat, és a régi magyar könyvtárat – elrejtett és el nem rejtett részében – a régi rend szerint állítsa ismét fel. Nov. 6-án jelentette, hogy talán két-három hét múlva készen lesz a Ráth-könyvtár felállításával. Hogy a munka gyorsabban haladhasson, megkértem dr. Földes-Papp Károly, főiskolai r. tanár, egyetemi magántanár urat s dr. Ponyi István m.n. múzeumi könyvtári segédőr proszemináriumi előadó urat, akik újabban könyvtárunkhoz osztattak, hogy a felállításban Fludorovits könyvtárnok úrnőnek segédkezzenek. Ha a Ráth-könyvtár fel lesz állítva, csak akkor válik lehetővé a kéziratár anyagának régi rend szerint való felállítása. A Ráth-könyvtár egy része az ostrom előtt a kéziratárba helyeztetett. Ezt a munkát dr. Schiller Pálné dr. Rudas Erzsébet kéziratárnok úrnő dr. Földes-Papp Károly tanár úrral fogja végezni. Dr. Földes-Papp lesz ugyanis a második kéziratárnokunk.

A Széchenyi-Múzeum igazgatását Lukinich Imre r. tag volt szíves vállalni. Az ő irányítása mellett fogja e múzeumot rendezni dr. Pataky Mária könyvtárunkba szolgálatra beosztott tanügyi tanácsos úrnő.

Dr. Pataky Mária jelenleg az Akadémia által tervezett 1848–49-re vonatkozó kiállítás anyagának összeállításán dolgozik.

A Kaufmann-gyűjteményt dr. Halmi János, theol. akad. m. tanár úr, aki mint a válás- és közoktatásügyi minisztérium szerződéses alkalmazottja a M. Tud. Akadémiához angol szakértőként van beosztva és keleti nyelvészettel is foglalkozik, rendezte, dr. Löwinger rabbiképző főiskolai igazgató s dr. Scheiber Sándor főisk. tanár urak segítségével. A rendezés megállapított bizonyos hiányokat, amelyekről azonban azt hisszük, hogy nem véglegesek – a hiányzó művek az általános rendezéskor még előkerülhetnek.

Dr. Halmi a Kaufmann-gyűjteményünk gondozásán kívül többi keleti gyűjteményünk anyagának is gondozója. Minthogy ezekben többek között arab, török, tibeti, mongol, mandzsu nyelvi anyag is szerepel, Czeglédy Károly egyetemi magántanár és intézeti tanár úr felajánlotta, hogy keleti gyűjteményeink esetleg még nem katalogizált részét segít elrendezni. Szíves ajánlközését köszönjük, élni fogunk vele.

A többi könyvtári tisztviselő végezte a részére szeptember elsején kijelölt munkakört. (1. 394/1947. Kvt. sz.) Az 1947. esztendőben jún. 30-ig 1331 s júl. 1-től nov. 10-ig külön: 1218 tételben vannak naplózva növedéknaplónkban a kötelezpéldányok. Ez évben tehát már eddig többet vettünk fel, mint az egész 1946. évben, (ekkor 2500-at, most 2550-et) holott a novemberi, decemberi termelés még hátra van. Feldolgozatlan anyagunk növekedett a Nemzeti Kaszinó kb. 30.000 – 35 ezer kötetével, a Végh-könyvtár pár száz darabjával, a kéziratári anyag meg a Viszota hagyaték csomagjával. (Végh Jenő GYOSZ főtitkár f. év júniusában nekünk adományozott könyvajándéka elsősorban török és angol, közgazdasági, ill. pénzügyi vonatkozású folyóiratokat foglal magában.)

Simonyi Dezső és Györkösy Alajos tanárképzőintézeti tanár úr, aki könyvtárunkban hosszú évek óta mint tiszteletdíjas működik, végzi a helyrerakási munkákat. Ezenfelül Simonyi tanár úr intézi a külföldi tudós társaságokkal, akadémiákkal az ostrom után újból szépen megindult könyvcsereét. (Kb. 40 tudományos intézettel; a nekünk cserébe érkező külföldi folyóiratok száma jelenleg mintegy évi 300 kötet.) Ő tartja nyilván a külföldi és magyar folyóiratokat is. Munkájában Tirai Richárdné Tangl Erika segíti, aki kitűnő könyvkötészeti szakértő is és a könyvkötés könyvtári előkészítő munkáit végzi. Györkösy úr vezeti a növedéknaplót s a beérkező munkák szakokba való osztását is. Osztályoznak: Faragó József, dr. Hartai Erzsébet, ifj. dr. Szandtner Pálné, Wodetzky Imréné. A főkönyvtárnok mellett a titkári teendőket Schillerné és ha sok a munka Hartai dr. végzi. Az ez évi könyvtári ügyiratok száma a mai napig 520.

Szerény méretek közt rendelkezésre állunk a kutatóknak is. Kutató van havonta 60–70, olvasott könyv havonként mintegy 250–300, kézirat 3–6 fasc. A kikölcsönzést igen korlátozzuk, vidékre még nem tudunk kölcsönözni. Kölcsönzőink száma havonta 40–45, kikölcsönzött mű 120–150. Pontos havi statisztikát vezetünk. A kutatókat sajnos, alig tudjuk elhelyezni, mert az olvasóterem a menyezet vakolathullása miatt, most meg már az időjárás miatt is használhatatlan. A fűtési idény alatt a kutatók hivatali szobámban dolgoznak.

Tisztázatlan a Magyar Tengertudományi (Adria) Egyesület 4.000 kötetből álló könyvtárának ügye; e könyvtárat az említett egyesület nevében Mladiata János ny. ezredes úr ajánlotta fel, az Akadémiának bizonyos feltételek mellett, örök letétképp. Az Akadémia főkönyvtárnoka ebbe az ügybe annak idején nem folyt be, a Könyvtári Bizottság véleménye sem kéretett ki. A későbbi fejlemények is azt igazolják, hogy ezt az ügyet újból elő kell majd venni.

A könyvtár helyzetéről a május 29-i ülésen részletesen tájékoztattam a bizottságot s általa az összes ülést is szerettem volna tájékoztatni, egy sajnálatos véletlen azonban ezt megakadályozta.

Most az altisztai személyzet elégtelenségére mutatok rá. Könyvtárunknak összesen 3 altisztje van, mintegy 800.000 kötet könyvállományhoz s mintegy 8.000 fasc. kéziratállományunkhoz. Az Egyetemi Könyvtárnak és az Orsz. Széchényi Könyvtárnak 13–13 altisztje van, pedig ők is altisztihányról panaszkodnak. Ha mi teljes üzembn volnánk, megnyilhatott volna olvasótermünk, használható volna kéziratárunk, s más gyűjteményeink, mi a kutatók kívánalmainak ilyen körülmények között semmiképpen nem tudnánk eleget tenni. Ismételten is felterjesztést tettünk a M.T. Akadémia és a M.N. Mú-

zeum közt fennálló egyességre hivatkozva, hogy a vallás- és közokt.ügyi minisztérium legalább három altiszti állást bocsásson sürgősen rendelkezésünkre, de mindez ideig hiába. Igéretet persze kaptunk e tekintetben is.

Nagy bizakodással tekintünk az UNESCO segítségére elé. Az okt. 14-én tartott összes ülésből kifolyólag a főtitkár úr felszólított, állítsam össze azokat a kívánságokat, amelyek teljesítése lehetővé tenné, vagy legalább hozzájárulhatna ahhoz, hogy a háború folytán súlyos károkat szenvedett könyvtárunk a tudományos kutatás és tanulás terén hivatását teljesíthesse. A legszükségesebb kívánságok közül azokat, amelyekről azt hiszem, hogy az UNESCO segítségével megvalósítható két csoportba osztottam. Az a. csoportba tartozik a pótolni való könyvanyag kérdése. A b. csoportba soroltam a meglevő és ezután – csere, vásárlás útján és kötelempéldányként – beszerzendő könyvanyag tudományos használhatóságának biztosításával kapcsolatos kérdéseket.

A. Pótolni való könyvanyag. A M.T.Akad. könyvtára elsősorban tudományos, tudós könyvtár. Ennek megfelelően gyűjtési köre 1. a világ tudományos társulatainak, akadémiáinak kiadványaira terjed ki, csere útján; 2. a világ tudományosságának bármely nyelven megjelent elsődrendű, alapvető munkáinak, pl. encyklopédiáknak, egyes nyelvek tudós nagyszótárainak, tudományos kézikönyveknek stb. gyűjtése. Egyéb céljai szoros magyar vonatkozásúak, így pl. gyűjti a M.T.Akadémia tagjainak bárhol megjelent munkáit.

A 2. pontban említett könyvanyagot a könyvtár az Akadémia szegénysége miatt az első világháború óta csak igen-igen kis mértékben, a második világháború alatt és azóta eltelt időben meg egyáltalán nem tudta gyarapítani. E beszerzésekre, amelyek tehát nem csere útján, hanem – mint régen is – vásárlás útján történnek, kellene minimális becslés szerint kb. 100.000 Ft.

B. A meglevő és ezután beszerzendő könyvanyag tudományos használhatóságának feltételei.

1. Egy könyvtárban a nyomtatványok és kéziratok felvétele mindenütt írógép segítségével történik. Az Akadémia könyvtárának tisztviselői is írógéppel kell hogy dolgozzanak. A 14 tisztviselőnek azonban jelenleg mindössze 4 írógép áll rendelkezésére, ahhoz tehát, hogy a tisztviselők a katalogizálást, és a többi könyvtári munkát fennakadás nélkül végezhessék, még tíz írógép szükséges.

2. A könyvtár anyagának használhatóvá tételéhez elengedhetetlenül szükséges, hogy az elrongyolódott köteteket kijavíthassuk, s a beérkező könyveket beköttethessük.

3. Hogy a növekvő könyvanyagot elhelyezhessük, és a pincéből felhozott értékeinket felállíthassuk, szükségünk van új könyvvállványokra, könyvszekrényekre. A Vigyázó-szobában az ostrom alatt bombatalálat következtében tönkrementek összes szekrényeink, amelyekben pedig legértékesebb anyagunkat, a régi magyar irodalmat, incunabuláinkat, az akadémiai őrzött példányokat őriztük. Erre az 1–3 pont alatti célra legalább szintén 100.000 Ft. szükséges.

Mély hálával vennénk, ha az UNESCO ezen legszükségesebb költségek fedezéséhez anyagi támogatásával hozzájárulna.

Az UNESCO segélyét bizakodva várjuk mi, tisztviselők és altisztek. Sem szorgalmunkon, sem munkabírásunkon, sem önzetlen lelkesedésünkön nem múlik, hogy az Akadémia Könyvtára a használhatóság szempontjából is a régi fényében ragyogjon.

Ha pedig bárkinek is a múltra vagy a jelenre vonatkozólag valami panasza van a könyvtár ellen, juttassa el panaszát hozzánk, hogy amint tudunk, segítsünk.

Kérem jelentésemhez a hozzászólást, illetőleg kérem jelentésem tudomásulvételét.

A jelentés felolvasása után Elnök felteszi a kérdést, van-e valakinek hozzászólni valója.

Voinovich főtitkár úr megjegyzi, hogy a M. Tengertudományi Társaság ügyét, igaz, hogy a Könyvtári Bizottság nem tárgyalta, de az Igazgatótanács Wolsky S. tagunk felvilágosításai alapján véleményezte. — Czeglédy tanár szíves ajánlkozásával kapcsolatban pedig megjegyzi, hogy bár az adott esetben a személy ellen semmi kifogása nincs, sőt azt tisztviselőként is nagyon szívesen látná, elvi okokból ellenzi, hogy a könyvtár anyagához idegen, nem akadémiai tisztviselő hozzáférhessen.

Elnök hangsúlyozza, hogy neki magának is volna néhány megjegyzése a jelentéssel kapcsolatban, de mivel a centenáriumi ünnepségekkel kapcsolatban sürgősen tárgyalásra kell sietnie, megjegyzéseit, ill. kérdéseit személyesen fogja majd a főkönyvtárnokkal megbeszélni. Valamennyi a kéziratával kapcsolatos.

II. Az ülés második pontja az Akadémia Könyvtárának tisztviselői részéről a főkönyvtárnokhoz intézett memorandum megtárgyalása.

Főkönyvtárnok kijelenti, hogy a memorandum minden sorával egyetért, annak minden pontját magáévá teszi. Több példányban készítette el s a Könyvtári Bizottság több tagjának az ülés előtt megküldette, tüzetesebb betekintés végett; így a M. T. Akadémia Elnökének és Főtitkárának is, s többek között Pais Dezső, Prohászka Lajos, Ligeti Lajos professzor uraknak. Most csak főbb pontjaiban ismerteti.

A tisztviselők a könyvtári munka eredményességének szempontjából panaszkodnak

1. a személyzethiány miatt. (Másutt a kötelempéldányok katalogizálásához van 10–12 tisztviselő; külön titkárság; külön gazdasági hivatal; nálunk még a könyvtári jelzetek enyvezése vagy a könyveknek a raktárból való kikeresése is – a fennálló altisztváhiány miatt – tisztviselői feladat. Az illetmények számfajtése, kifizetése, a szakszervezeti ügyek lebonyolítása is sok időt vesz igénybe.)

2. helyhiány miatt. Nincsenek megfelelő munkahelyek. Tizennégyen vannak összesúfolva két helyiségben, melyek közül az egyik a kutatók számára munkatermül is szolgál. A világítás sehol sem kielégítő, az udvari szoba túlsúfolt, rossz levegőjű. A folyamatos, nyugodt munka szinte lehetetlen.

3. A könyvtár anyagi helyzetének teljes rendezetlenségéből folyik: kevés az írószer, az írógép, rosszak a bélyegzők stb.; egy-egy vizesvödör, zseblámpa beszerzése már sokszor probléma. Az épület higiénikus viszonyai siralmasak. Vízes sehol; mosdó nincs, a WC-k általában használhatatlanok. Telefon nincs (óriási időpocséklás!). Takarításról alig beszélhetni; Munkaköpenyek nincsenek. — Másutt: kedvezmények, üzemi ebédek, szeretetsomagok stb.

A rossz körülmények közt is elért eredmények:

A könyvek felhozatala (saját erővel!) a pincéből, a katalógusok felállítása; 18 szak rendezése; a könyvtárban végzett asztalosmunkák stb. ellenőrzése; saját erővel végzett javítások; az új kötelempéldányok folyamatos felvétele; e mellett felvettük és részben feldolgoztuk a Szinnyei könyvtárat, Rosenberg Augusztia könyvtárat, a British Council adományát, az ú. n. Siskovics könyvtár egy részét. A csereviszony megindítása.

A memorandum célja: a tisztviselők eredményesen szeretnének dolgozni.

A memorandumhoz hozzászólnak: a Főtitkár, Pais Dezső, Ligeti Lajos, Gulyás Pál s részletesebben Hajnal István.

Mindnyájan megegyeznek abban, hogy a tisztviselőknek a felsorolt panaszokban igazuk van. A fennálló helyzet nem engedi meg mégsem, hogy az elhangzott kívánságoknak az Akadémia eleget tehessen. Mindenesetre igyekezni fog, hogy az említett bajokon, nehézségeken fokozatosan segítsen. Felvetődött az a kérdés, nem kapcsolódhatna-e be az Akadémia valamelyik étkeztető akcióba? (E tekintetben sajnos az a helyzet, hogy sem a M.N. múzeumhoz tartozó Növénytár nem vállalja az akadémiai tisztviselőket, sem pl. a vallás- és közoktatásügyi minisztérium. A főkönyvtárak már régebben is többször megkísérelte, hogy a M.N. Múzeumban az ostrom után még fennállt ú.n. beszerzési csoport az Akadémia tisztviselőit is részesítse a kedvezményes vásárlásokban, juttatásokban, de ezt a kérését a M.N. Múzeum részéről minden esetben visszautasították.)

A Könyvtári Bizottság egyhangúlag arra kéri a tisztviselőket, hogy legyenek meggyőződve arról, hogy mindenben segítségükre szeretnének lenni, ha ez e percben gyakorlatilag szinte lehetetlen is. Ha a tisztviselők valamelyike tud valami járható utat egyik vagy másik kérdés megoldására ajánlani, a Könyvtári Bizottság tagjai segítségükre lesznek megvalósításában.

Egyben felkérlik a főkönyvtárakat, biztosítsa a tisztviselőket a Könyvtári Bizottság teljes megértéséről, esetleg körirat formájában is.

III. A főkönyvtárak jelenti, hogy a Kauffmann-gyűjteményt dr. Halmi János rendezte, erről f. év október 17-én részletes írásbeli jelentést is adott. Ennek főbb pontjai a következők: (l. 1947.478. Kvt. sz.)

A gyűjteményben mintegy 650–700 kötetrel több van, mint amennyit a Weiss-féle katalógus feltüntet. E kötetek túlnyomórészt héber vagy héber vonatkozású, s nem különösebben értékes nyomtatványok. Ezzel szemben hiányzik mintegy 25 kézirat s kb. 30–35 nyomtatvány; valószínű azonban, hogy ezeknek egy része a kézirtattár feldúlt s még eddig rendezetlen részéből elő fog kerülni. Halmi dr. kötetről kötetre haladva megállapította, hogy a légítámadások elől elrejtett s utóbb nyugatról visszakerült ládák melyikében mely Kaufmann gyűjteménybeli munkák vannak még elcsomagolva, ill. a mostani újárendezéskor a szekrényekben milyen sorrend szerint következnek egymás után. Szükségesnek tartaná, hogy a gyűjtemény új, megfelelőbb szekrényekbe, ill. egy része – állandó kiállítás céljából – tárlókba helyeztessék el.

Halmi dr. Löwinger és Scheiber főisk. igazgató, ill. tanár urakkal együtt végezte a rendezés munkáját. Munkácsy Ernő úr pedig volt olyan szíves és megajvítottatta a Kaufmann szekrények valamennyi megrongálódott zárját. A főkönyvtárak írásban köszönetét fejezte ki ezért.

Örvendetes tudomásul szolgál.

IV. A M. Bibliophil Társ. a M. Nemzeti Múzeummal közös kiállításra készül, mely egyrészt a magyar-francia szellemi kapcsolatokat kívánja könyvekben dokumentálni, másrészt a „szép francia könyvet” bemutatni. A kiállítás teljesebbé tétele végett szük-

sége volna a M. T. Akadémia könyvtárának néhány darabjára. Ezeket kölcsön kéri. A főkönyvtárnok a kéréssel kapcsolatban a következőket javasolja:

1. A kért könyveket csak az Orsz. Széchényi Könyvtár pecsétjével, ill. főigazgatójának aláírásával ellátott térítvényekre adhatjuk ki.

2. A kódexeket és kölcsönvett nyomtatványokat biztosítótársaság útján biztosítani kell.

3. A tervezett kiállítás pontos idejéről értesítést kérünk, mert csak a megnyitás előtt egy héttel bocsáthatjuk a kért műveket az Orsz. Széchényi Könyvtár, ill. az ő közvetítése révén a Magy. Bibliophil Társaság rendelkezésére.

4. A kódexeket és könyveket vagy külön tárlóban kell kiállítani, vagy ha ez a kiállítás szempontjából kivihetetlen, minden kódexnél és minden könyvnel külön fel kell tüntetni, hogy az a M. T. Akadémia tulajdona.

5. A por s az esetleges napfényhatás elleni védelműl lehetőleg celophan burkolattal kell a művek kiállított lapjait ellátni.

E feltételek betartása esetén a főkönyvtárnok javasolja, hogy a Könyvtári Bizottság járuljon hozzá a könyvek kikölcsönzéséhez, ill. a kérésnek a főtítkár útján az Igazgatótanács elé való terjesztéshez.

A Könyvtári Bizottság mindenben elfogadja a főkönyvtárnok javaslatait és azokat magáévá teszi.

V. A folyó ügyek tárgyalása során jelenti a főkönyvtárnok, hogy a legutóbbi ülés, azaz 1947. május 29 óta, a könyvtárhoz osztattak szolgálattételre:

aug. 4-én: dr. Pataky Mária tanügyi tanácsos a VKM-ből,

szept. 24-én: dr. Földes-Papp Károly főiskolai r. tanár, egyetemi magántanár, szintén a VKM-ből,

okt. 16-án: dr. Ponyi István, proszemináriumi előadó, m.n. múzeumi könyvtári segédőr a főtítkári hivatalból.

Tudomásul szolgál.

VI. A főkönyvtárnok kéri a Könyvtári Bizottságot, hogy a következő összes ülésen a Könyvtári Bizottság rendes tagjaiul való megválasztásra a következő akadémiai tagokat ajánlja:

Lukinich Imre r. tagot,

Prohászka Lajos r. tagot,

Ligeti Lajos r. tagot.

A Könyvtári Bizottság a javaslatot elfogadja és a megnevezetteket az összes ülésnek megválasztásra ajánlja.

Több tárgy nem lévén, Elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Melich János
főkönyvtárnok

67

[JEGYZŐKÖNYV]

1948.

Jegyzőkönyv a M. Tud. Akadémia Könyvtári Bizottságának 1948. június 25.-én délután tartott üléséről. Az elnöki széket Pais Dezső ig. és r.tag osztályelnök foglalja el. Az ülésen a Könyvtári Bizottság tagjai – Hajdu Henrik és Mátrai László főigazgatók kivételével – megjelentek.

A jegyzőkönyvet a főtitkár vezeti.

A főtitkár előterjeszti Melich János főkönyvtárnok lemondó szándékát, melyet az Igazgatótanács a főkönyvtárnok úr munkásságának teljes elismerésével sajnálattal tudomásul vett.

A főkönyvtárnoki állás betöltése sürgős. Az Ig.-Tanácsban többen Keresztury Dezső ny. vall. és közokt. miniszter nevét említették, a jelölés azonban a Könyvtári Bizottság hatáskörébe tartozik.

A Könyvtári Bizottság Keresztury Dezső nevét egyhangúlag örömmel veszi tudomásul s őt jelöli az összes ülésnek főkönyvtárnokká leendő választásra.

Az elnök az ülést bezárja.

Jegyezte:
Voinovich Géza
főtitkár

Hitelesítésül:
Kodály Z.
elnök

Jelzete: *Bekötve az Öü. és Nagy.Jk. jegyzőkönyvek 1945–1949. 113.f., in: K 1483*

Másolata: *MTAK RAL K 1563*

68

[JEGYZŐKÖNYV]

1949.

Jegyzőkönyv a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári Bizottságának 1949. április 12-én tartott üléséről. Jelen vannak: Dr.Erdey-Grúz Tibor, Dr.Gulyás Pál,

Dr. Heller Farkas, Dr. Herepey Gábor, Dr. Keresztury Dezső, Dr. Kőhalmi Béla, Dr. Lukinich Imre, Dr. Mátrai László, Dr. Voinovich Géza.

A főkönyvtárnok jelentést tesz a könyvtár elmúlt félévi munkájáról s a könyvtár újjászervezési terveiről. Bejelenti, hogy a rendkívül sokféle és sok szempont szerint elhelyezett könyvtári és külön gyűjteménybeli anyag áttekintése s a könyvtár helyzetének és feladatainak mérlegelése után egyértelműen meg kell fogalmazni a könyvtárt s a meglévő adottságok és az új feladatok összeegyeztetésével el kell készíteni a könyvtár munkatervét. Az ezzel kapcsolatban felmerült elvi kérdésekhez kéri a Könyvtári Bizottság hozzájárulását.

A könyvtárral kapcsolatos mondanivalóját három probléma-körbe csoportosítva adja elő:

1. A könyvtár megfogalmazása,
 2. az üzembehelyezés terve (a hároméves terv keretén belül)
 3. a könyvtár modernizálási terve (az ötéves terv keretén belül).
- (A főkönyvtárnoki jelentés a jegyzőkönyvhöz csatolva.)

A Könyvtári Bizottság elfogadja a jelentést, hozzájárul annak javaslatához s aztán egyes tagok hozzászólásai következnek:

Mátrai László a theológia-szak könyveinek koráról érdeklődik.

Herepey Gábor a beérkezett köteles példányok szelektálásának módjáról.

Gulyás Pál megjegyzése szerint semmit nem volna szabad a beérkezett anyagból ki-selejtezni.

Heller Farkas az iránt érdeklődik, hogy milyen lehetőségei vannak a könyvtárnak könyv vásárlására.

Főkönyvtárnok megadja a kívánt felvilágosításokat: a selejtezett művek a duplumtárba kerülnek. Könyv vásárlásról egyelőre csak a legszűkebb kereteken belül lehet szó.

Kőhalmi Béla hosszabb hozzászólásban a következőket adja elő: Határozott formában felmerült újra az egységes Nemzeti Könyvtár terve. Az Akadémia Könyvtárának is úgy kell terveit elkészítenie, hogy ezt a Nemzeti Könyvtárat ne tévessze szem elől. Szintén szükségesnek és helyesnek tartja, hogy a nagy könyvtárak elhatárolják működési területüket. Az Akadémia részére önként kijelölődik a nyelv, történettudomány s a régészet mint főgyűjtőkör. Ezen kívül feladata volna, hogy az Akadémiák Világszövetségével és általában a tudományos intézményekkel való érintkezés centruma legyen. A könyvtár különgyűjteményeivel kapcsolatban, különösen a keleti gyűjteményre tér ki s ő is alátámasztja a főkönyvtárnoknak azt a tervét, hogy az egész Budapesten levő keleti anyagot az Akadémiára kell koncentrálni. Itteni megőrzése azonban értelmetlen, ha az Akadémia nem tud helyet és fejlődést biztosítani a gyűjteménynek. Az olvasó helyiség közeli megnyitását örömmel üdvözli s azt javasolja, hogy az olvasóteremben első-sorban a legfrissebb anyag álljon az olvasók rendelkezésére, mert az angol és francia szakkönyveket az ifjúság csekély nyelvismeretei következtében egyelőre még kevésbé olvassa.

Lukinich Imre nem osztozik a nagy Nemzeti Könyvtárra vonatkozó optimizmusban. Sokkal jobb megoldásnak találná egy nagy, központi katalógus elkészítését a különféle keleti gyűjteményekről is.

Mátrai László a könyvkölcsönzés kérdését,
 Erdey-Grúz a fotokópiák gyűjtésének kérdését veti fel.

A főkönyvtárnok bejelenti, hogy a könyvkölcsönzés megkönnyítése és kiszélesítése tervbe van véve, előfeltétele azonban a könyvek bekötetése s az erre szükséges nagyobb pénzösszeg megszerzése. Ugyanez az eset a fotokópiák kérdésében. Ezek gyűjtése megkezdődött s a lehetőség szerint a nagy terv keretein belül az Akadémia Könyvtára kiegészül majd egy fotokópia-könyvtárral is.

Keresztury Dezső

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(K 833 : 1949/199)

69

[FELJEGYZÉS]

1949.

Feljegyzés a Könyvtári Bizottság részére, 1949. július 13-án.

I. Mielőtt a könyvtár újjáépítésének konkrét terveiről szólhatnánk, röviden át kell tekintenünk a munkánk elé torlódo nehézségeket és segélyforrásainkat.

Az elmúlt félévben elvégzett rendező munka során nyilvánvalóvá lett, hogy a könyvtár egész szerkezete elavult, mert az idők folyamán többszörösen túlhaladta azokat a kezeket, melyekben elhelyezni kívánták. A könyvtárhoz egy sor gyűjtemény, kéziratár, levéltár, éremtár, múzeális gyűjtemény is tartozik, nem egy esetben olyan gyűjtemények, amelyek pontosan át nem tekinthetők, vagy részben feldolgozatlanok. Ezért is vált szükségessé az, hogy a könyvtár tisztviselői részére egy előadás sorozatot rendezzünk, amelyen a könyvtár anyagának és problémáinak közös megbeszélése folyt. Munkánkban igen nagy segítségünkre vannak a következő mozzanatok: a V.K.M. intézkedésére a könyvtár tisztviselői kara gyarapodott s néhány kitűnő szakemberrel is kiegészült. A Tudományos Tanács és a V.K.M. segítségével biztosítani lehetett egy havi 5.000 Ft.-os állandó ellátmányt, mely a legszükségesebbekre fedezetet nyújtva egészíti ki az Akadémiától kapott havi 1500 Ft.-os átalányunkat. Igen nagy segítségünkre van az a körülmény, hogy az Országos Tervhivatal az idei tervében 40.000 Ft.-ot biztosít a könyvtár bútorzatának kiegészítésére és 150.000 Ft.-ot a szükséges tatarozások és újjáépítési munkák elvégzésére. Komoly segítséget jelent az a megértő készség, amelylyel az Akadémia vezetősége támogatja újjáépítő munkánkat; így vált lehetségessé, hogy új helyiségeket csatoljunk a könyvtárhoz s ezek bebútorozásáról is gondoskodjunk.

Teljes egyetértésben működünk a többi jelentékeny fővárosi könyvtárral s a magyar könyvtár-politika vezető intézményével, az Országos Könyvtári Központtal. Megvan a reményünk rá, hogy gyűjteményeink korszerűsítése s könyvtárunk modernizált olvasótermének megnyitása után a nagyközönség körében is újra életre kelthetjük könyvtárunk megbecsülését; ennek jelei néhány értékes könyv- és kéziratajándékban máris megnyilvánultak.

II. A könyvtár újjászervezésében első feladatunk volt a könyvtár céljának és feladatának megfogalmazása. Erre a következő javaslatot tesszük:

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára tudományos könyvtár. Rendelkezésre áll az Akadémia tagjainak, a szaktudósoknak, a tudományos képzés intézményeinek s a tudományos kérdések iránt érdeklődő nagyközönségnek. Egyetértésben működik a főváros négy nagy könyvtárával: a Széchényi Könyvtárral, az Egyetemi Könyvtárral, a Fővárosi Könyvtárral és a Parlamenti Könyvtárral. Gyűjtési munkája ehhez képest a következőképpen alakul:

a. Magyar anyag.

1. A magyar tudományos termés lehetőleg teljes anyaga.
2. Általános érdekű összefoglaló szakmunkák, sorozatok.
3. Szépirodalom, (mind az eredeti, mind a fordított irodalom irodalomtörténeti értékű és érdekű művei).
4. Az időszerű irodalomból mindaz, ami történelmi dokumentum értékű.
5. Bibliofil kiadványok, értékes ritkaságok.

b. Külföldi anyag.

1. Az Akadémiákkal és Társaságokkal folyó csere régi és új anyaga. (A hiányok kitöltése, a kapcsolatok fenntartása, újak szervezése.)
2. Keleti Gyűjtemény. (Lehetőleg megszerzendő más könyvtárak idevágó anyaga is.)
3. Régi nyomtatványok (incunabulum, régi magyar könyvtári anyag stb.).
4. Nyelvtudomány.
5. Régészet.
6. Történelem.
7. Földrajz (utazás).

Az 1–7-ig jelzett területeken az Akadémia Könyvtárának gazdag és értékes gyűjteménye van, amelynek folytatása s lehetőleg teljes kiegészítése kívánatos.

8. Világirodalom. A világirodalom remekíróinak kritikai kiadása; ugyanezek lehetőleg teljes magyar fordításban; magyar klasszikusok külföldi fordításai. A legfontosabb összefoglaló művek, alapvető monográfiák, lexikonok.
9. Ugyanez a válogatási elv vonatkozik a többi tudományág külföldi anyagára; ilyen módon gyűjtendő tehát a filozófia, pedagógia, természettudományok stb. anyaga.
10. Megőrzendő a könyvtár birtokában levő teológiai osztály értékes anyaga; a teológia modern anyaga azonban nem tartozik gyűjtési körünkbe.

c. Selejtezés.

A könyvtár birtokában levő, de gyűjtési köréhez nem tartozó egyéb anyag a könyvtár állományába nem veendő fel, illetőleg a meglévő anyag kiselejtezendő.

A könyvtár anyaga a következő főcsoportokra tagolódik:

1. Nyomtatványtár.
 - a. Önálló művek, (monográfiák).
 - b. Növekvő művek (periodikák).
 - c. Olvasótermi kézikönyvtár.
 - d. Segédkönyvtárak (címtári, kéziratári stb.).
2. Könyv-múzeum.
 - a. Ósnyomtatványok.
 - b. Régi magyar könyvtár.
 - c. Ritka művek.
 - d. Elzárt művek.
3. Kézirattár.
 - a. Irott könyvek.
 - b. Kéziratok.
 - c. Oklevelek.
 - d. Irattárak.
 - e. Egyéb anyag.
 - f. Fotokönyvtár.
4. Keleti gyűjtemény. Magában foglalja a könyvtár minden idevágó anyagát; a részletes tagolása még kidolgozandó.
5. Térképtár.
6. Akadémiai ereklyetár.
 - a. Akadémiai múzeum.
 - b. Éremtár.
 - c. Széchenyi-múzeum.
 - d. Goethe-Gyűjtemény.
 - e. Egyéb ereklye gyűjtemények.

A könyvtár használatának és ügyrendjének részletes kidolgozása még folyamatban van, egyelőre a könyvtár régi szabályzata szerint folyik a használat és a kölcsönzés. Új felvételi szabályzatunk kidolgozásának munkálatai közben kezdte meg az Országos Könyvtári Központ a maga felvételi szabályzatának kidolgozását, amely az összes magyar könyvtárakra kötelező lesz. Mi is ehhez csatlakoztunk s élénk résztvettünk a Könyvtári Központ munkájában.

III. A könyvtár üzembe helyezésének első feladata volt a tisztviselők munkakörének kijelölése. Egyelőre még sok olyan hurcolkodási, rendezési munkát kell lebonyolítanunk, mely a tisztviselők közös munkáját kívánja meg. A legfőbb munkaköröket azonban máris kialakítottuk: ehhez képest 6 főcsoportot terveztünk. Ezek: 1. Igazgatás. 2. Beszerzés és naplózás. 3. Címtározás. 4. Raktározás. 5. Forgalom. 6. Különgyűjtemények.

Következő feladatunk a megfelelő felszerelés biztosítása, modernizálása. Be kellett szerezni néhány új írógépet, több új íróasztalt és más felszerelési tárgyakat, rendbehozattuk a régi íróasztalok, székek, polcok nagy részét. Megtettük az előkészületeket a régi címtárak ügyesebb és használhatóbb elhelyezésére (a következő évek tartamára a

főraktárnak az olvasóteremhez csatlakozó négy kulisszájában fognak helyet kapni) s az új címtár felállítására.

Teljes modernizálásra szorulnak a könyvtár munkahelyei. Folyamatban van az össze elkészül a következő munkahelyek újjáépítése: az olvasóterem, folyóiratterem és tudós-olvasó, a keleti gyűjtemény, térképtár, kézirtár és könyvmúzeum.

Az üzembe helyezés végső és legfontosabb feladata a könyvtár használhatóságának a biztosítása. Ennek előfeltétele az említettekén kívül a könyv-anyag revidálása, raktárak alapos kitakarítása, felszerelésük rendbehozása. Teljességgel elavult raktárrendszerünket modernizálni kell. Ez azonban már a Tudományos Akadémia Könyvtárának 5 éves tervében lesz csak lebonyolítható.

Keresztury Dezső
a Magyar Tudományos Akadémia
főkönyvtárnoka

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(*K 833 : 1949/199*)

70

Feljegyzések a Magyar Tudományos Akadémia ötéves tervéhez

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának rendkívül gazdag anyaga nagy részben sértetlenül megmaradt, sőt igen értékes újabb könyv-anyaggal kiegészült. Igen komoly épületkárok és bútor-rongálódások érték azonban a Könyvtárat, adminisztrációs felszerelésének egy része elpusztult s az amúgy is túlszűfolt s a használhatatlanságig ügvetlen raktárhelyiségek átalakítása és kibővítése is elengedhetetlenül szükségessé vált.

A hároméves terv keretében sikerült a legegyszerűbb megóvási és rendezési munkákat elvégezni, úgyhogy májusban sikerülni fog a Könyvtár olvasótermét újból megnyitni. A demokratikus újjáépítés igen nagy érdeke azonban, hogy az Akadémia Könyvtárában levő rendkívül becses gyűjtemény (a Könyvtár nagyság- és értékrendben az ország harmadik könyvtára) – a szaktudósok és a tudomány iránt érdeklődő tömegek minél szélesebb körei számára minél könnyebben hozzáférhetővé váljék.

Ennek a célnak érdekében dolgozta ki a Könyvtár vezetősége az újjáépítés ötéves tervét, melynek építkezési és felszerelési rovatain a következő fő tételek szerepelnek:

1950. A terv első éve.

Cél: A Könyvtár használhatóságához szükséges legfontosabb teendők elvégzése. A napi olvasóforgalom lényeges felemelése, a csereforgalom kibővítése, a könyvanyag revíziója, a katalógus modernizálásának első részlege, a feldolgozatlan anyag első részének feldolgozása és elhelyezése. Ehhez szükséges költség:

Földszinti adminisztrációs helyiségek	60.000	Ft
Ruhatár, W.C. építése, kiállítási helyiségek	100.000	”
Nagyraktár modern bepolcozása	50.000	”
Olvasóterem modernizálása	15.000	”
Irógép, katalógus szekrények, hurcolkodás, takarítás	50.000	”
	275.000	”

1951. A terv második éve.

Cél: A Könyvtár használatának megkönnyítése, a könyvanyag elhelyezésének modernizálása, megóvása, a feldolgozatlan anyag második részlege, a katalógus modernizálásának második részlege. Az Akadémia múzeális értékű ereklye-gyűjteményének rendezése és hozzáférhetővé tétele. Ehhez szükséges költség:

Az Akadémia múzeumi helyiségeinek rendbehozása	100.000	Ft
Ruhatár átépítés első része (bérház, udvari raktár, duplumtár)	150.000	”
Felszerelés, szekrények, hurcolkodás, takarítás	25.000	”
	275.000	”

1952. A terv harmadik éve.

Cél: A könyvraktár modernizálásának tovább folytatása, az új, modern katalógus elkészítése, a könyvtár használatához és kapcsolataihoz szükséges laboratórium felszerelése. Ehhez szükséges költség:

Raktár-átépítés második része (főraktár I.)	150.000	Ft
Oldalraktár födém és polcok kiegészítése	50.000	”
Laboratórium (konzerválás, javítás stb.)	50.000	”
Felszerelés, újabb katalógus-szekrények stb. hurcolkodás, takarítás	25.000	”
	275.000	”

1953. A terv negyedik éve.

Cél: A könyvraktár modernizálásának harmadik része. Az olvasóterem lényeges kibővítése, illetőleg az új olvasóterem felépítése, a katalógus modernizálásának befejezése. Ehhez szükséges költség:

Raktár átépítés harmadik része (főraktár II.)	150.000	Ft
Olvasóterem kibővítése	100.000	”
Külső W.C., mosdó, felszerelés, hurcolkodás, takarítás	25.000	”
	275.000	”

1954. A terv ötödik éve.

Cél: A könyvraktár modernizálásának befejezése s kibővítése, a kölcsönzés és csatlakozó adminisztratív helyiségek rendbehozása és felszerelése. Ehhez szükséges költség:

Raktárépítés negyedik része (főraktár III.)	150.000	Ft
Portás lakás átépítése, kölcsönző helyiségek stb.	100.000	”
Bútorzat kiegészítése, felszerelés, hurcolkodás, takarítás	25.000	”
	275.000	”

Keresztury Dezső

Jelzete: *MTAK RAL K 1563*
(K 833: 1949/199)

JEGYZETEK AZ ELŐSZÓHOZ

1. 1865-ben már öt bizottság működött: Történettudományi, Nyelvtudományi, Archaeologiai, Matematikai és Természettudományi, valamint a Statisztikai Bizottság.
2. Az MTA Alapszabályai, 6. §., in: Akadémiai Almanach, 1870. 112. l.
3. MTAK RAL Kisgy.Jk. 1864.márc.14., in: K 1432. Az Akadémia 1864. márc.14-i kisgyűlési jegyzőkönyvéből tudjuk meg, hogy az akkoriban igen jelentős pénzüsszeget Dessewffy Emil elnök folyamosására utalták ki, s ő ezért fokozott figyelemmel kísérte a könyvtár sorsának alakulását. Hunfalvy Pál főkönyvtárnoknak írta 1865 novemberében: „Igen kívánatos, hogy a könyvtárt a közönség használatára új év után megnyithassuk. Tartozunk is vele, az országos pénztárbóli segélyt olyan indokból kapván, hogy könyvtárunk a közönség által fog használtathatni.” MTAK Kézirattár, Ms 4746/65.
4. Utasítás a M. Akadémiai Könyvtár tisztviselői számára. Budán, 1848.
5. MTAK RAL Öü.Jk. 1865.június 10., in: K 1436
6. MTAK RAL 817:147/1865
7. MTAK Kézirattár, K 801:1865/6., MTA jegyzőkönyvei 1863–1866. Szerk. Csengerly Antal, 1865. II. füz. 99–103.l.
8. 1868–1871 jan.8. között 4 fő, 1871. dec.–1872-ben 3–3 fő. 1873-ban nem volt ülés.
9. Akadémiai Értesítő, 1875. 145–147.l., Akadémiai Almanach, 1876. 242.l.
10. Az Ügyrendben erről szóló rész: „Az Akadémiának két célt tűznek ki alapszabályai: a tudomány művelését és terjesztését. Ez utóbbi feladat megoldására van hivatva a Könyvkiadó Bizottság, mely e célból eredeti és fordított munkákat ad ki. Ezek megválasztásában irodalmunk legszembetűnőbb hiányának betöltése és a művelt közönség igényeinek kielégítése képezi a főszempontokat...” Akadémiai Almanach, 1879. 120.l.
11. Akadémiai Almanach, 1879. 145.l.
12. Akadémiai Almanach, 1879. 114–115.l.
13. Az MTA Alapszabályok és Ügyrend. Bp. 1896., in: Ügyrend, 15. §. n. pont.
14. Ügyrend, 1896. 49. §. b. pont.
15. MTAK RAL Öü.Jk. 1905.május 29., in: K 1473
16. Az 1937. április 28-i nagygyűlési összes ülés jegyzőkönyve tudósít arról, hogy a Könyvtári Bizottság tagjául választották meg b. Korányi Sándor tiszteleti és Rados Gusztáv rendes tagot. MTAK RAL Öü. és Nagy.Jk. 1937. április 28., in: K 1481
17. MTAK RAL Öü.Jk. 1919.nov.24., dec.2., 1920.jan.26., márc.22., jún.21., in: K 1478., Igt. Jk. 1920.márc.15., in: K 1343., 1922.okt.10., 1924.nov.26., in: K 1344. Öü. és Nagy.Jk. 1932.okt.3., in: K 1479.
18. MTAK RAL Igt. Jk. 1890–1892., in: K 1340

JEGYZETEK AZ IRATOKHOZ

1. Arany János autogr. írása, Toldy Ferenc autogr. aláírásával. (Fogalmazványa Arany János írásában a K 1563-ban található. Régi jelzete: RAL 1066/1866.) Az összes ülés 1866. április 9-i ülésében a bizottság valamennyi javaslatát elfogadta és ennek következtében az Akadémia beadványt írt a Helytartótanácsnak a kötelezpéldányok ügyében. Az ügyirat fogalmazványát ld.: RAL 917:101/1866.
2. Írnoki írás, Toldy Ferenc autogr. aláírásával. Felzetén: „Méltóságos B. Eötvös József M. Akadémiai Elnök Úrhoz előterjesztése a Könyvtári Bizottságnak”.
3. Arany János autogr. írása. (Az eredeti tisztázott jegyzőkönyv mellett megtalálható a vázlat is, ugyancsak Arany János írásában.) A jegyzőkönyvben tárgyalt problémára ld. a 4. sz. alatt közölt jelentést.
4. Arany János autogr. írása, Lónyay Menyhért autogr. hitelesítésével. (Fogalmazványa is megvan a kötetben a 23. f.-on.) A jegyzőkönyvben tárgyalt titoknoki hivatal rendezésére vonatkozó iratot ld. RAL 34/1865. A nyomdai és könyvrúsi viszonyok megvizsgálására az Akadémia külön bizottságot nevezett ki 1869. január 21., illetőleg május 31-én. (MTAK RAL Kisgy. Öü.Jk. 1869., in: K 1443) Ennek a különbizottságnak a jegyzőkönyvei is megvannak az MTAK RAL K 1559–1560 sz. alatti kötetekben.
5. Arany János autogr. írása. (Az eredeti mellett van a jegyzőkönyv fogalmazványa.) A tanintézeteknek küldött ingyen kiadványok ügyének további sorsára ld. szerző: Az MTA állandó bizottságai 1854–1949. Bp. 1974 é. művében 20–21., 25–26.l.
6. Arany János autogr. írása. (Vázlata a jegyzőkönyv mellett.)
7. Arany János autogr. írása. (A jegyzőkönyv vázlata jelenleg a K 1563-ban van. Régi jelzete: RAL 1216/1868.) Az ülés következményére ld. Arany János levelét az Akadémia elnökének 1868. március 2-án. Ennek jelzete: RAL 1217/1868. A kötelezpéldányokkal kapcsolatosan az Akadémia a VKM-hoz küldött felterjesztést. Ld. RAL 113/1871.
8. Arany János autogr. írása. (A jegyzőkönyv mellett vázlata is megtalálható a kötetben.) Az ülés következménye: 1. Jelentés a Magyar Akadémiai Könyvtárról, (Akadémiai Értesítő, 1870. 33–45.l.) melyben az új beszerzéseket szakcsoportokban közölték. 2. A VKM-nak adott „A Magyar Akadémiai Könyvtár célját tárgyazó vélemény” c. helyzetjelentés, mely a könyvtár első gyűjtőkörét foglalja magában. Jelenlegi lelőhelye: MTAK K 801:1869/4.
9. Arany János autogr. írása.
10. Arany János autogr. írása. (A jegyzőkönyv mellett megtalálható a fogalmazvány is.) Felzetén az ülés dátuma utáni megjegyzés: „Terezianum elhalasztatik”.
11. Arany János autogr. írása. (Mellette a kötetben a jegyzőkönyv vázlata is.)
12. Ring Adorján akadémiai írnok írása, Arany János autogr. aláírásával. Az összes ülés 1872. június 24-én ezzel kapcsolatban az alábbiakat rendelte el: „Olvastatott

az Igazgatótanács f. évi május 25-én tartott ülése jegyzőkönyvének 35. pontja, a könyvtári bizottság újraszervezése és hatáskörének kibővítése iránt.

Egyszersmind Hunfalvy Pál r.t. indítványt tesz, hogy a régi könyvtári bizottság a hátralékos ügyek letárgyalására még e héten hívassék össze.

Az Igazgatótanács javaslatát az Akadémia magáévá tevén, a könyvtári bizottságba, eddigi tagjai meghagyásával a 3 osztályelnököt és titkárt, s Budenz József alkönyvtárnokot nevezte ki. Hunfalvy Pál indítványa szerint pedig az előbbi bizottság még e héten összehívandó, s határozatai foganatba vételével az elnökség megbízatik”. (Az idézett rész Arany János kézírása.) Jelzete: MTAK RAL Öü.Jk. 1872–1873., in: K 1457.

A bizottság új összetételben csaknem két év múlva, akkor két egymásutáni ülésben (1874. márc. 1. és márc. 8-án, 6–6 tag jelenlétében) tárgyalta meg a hátralékos ügyeket, majd 1875-től többé-kevésbé rendszeresen tartott üléseket. Az 1875. március 22-i összes ülésen jelentette, hogy a „már régebben rábízott feladatát, a könyvtári ügyek rendezését munkába vette s folytatja, mely munkálatból egyelőre bemutatja a közolvasóteremre, a könyvek kikölcsönzésére és a Könyvtári Bizottság állandó működésére vonatkozó szabályokat.” Akadémiai Értesítő, 1875. 70.l. A könyvtári szabályokat és a Könyvtári Bizottság feladatait ld. Akadémiai Értesítő, 1875. 145–147.l.

13. Arany János autogr. írása.

14. Az 1874. március 1. és március 8-i folytatólagos jegyzőkönyv, Arany János autogr. írása. (Mellette a kötetben a jegyzőkönyv vázlata is.)

1872. július 2-a után csaknem két év múlva ült össze a bizottság a hátralékos ügyek elintézésére.

15. Fraknói Vilmos autogr. írása. A Pulszky-féle könyvtár később átkerült a Nemzeti Múzeumba, ld. MTAK RAL Öü.Jk. 1875. február 22., in: K 1458.

16. Fraknói Vilmos autogr. írása.

17. Fraknói Vilmos autogr. írása. A jegyzőkönyvben foglaltakra nézve ld. Hunfalvy Pál: Jelentés az MTA Elnökségének az új könyvtári idő- és munkarend bevezetése kapcsán a könyvtári tisztviselők álláspontjáról szóló beadványát. Jelzete: K 801:1875/1. (Régen: RAL 1233/1875) A többi pontra vonatkozóan idézünk az összes ülés jegyzőkönyvéből: „A Könyvtári Bizottság jelentvén, hogy az összes ülés által már régebben rábízott feladatát, a könyvtári ügyek rendezését, munkába vette s folytatja, – mely munkálatból egyelőre bemutatja a közolvasó teremre, a könyvek kikölcsönzésére és a Könyvtári Bizottság állandó működésére vonatkozó szabályokat. A felfolvasott szabályok elfogadtatván, az Értesítőben, és majd az Akadémiai Almanachban is kinyomatni – illető szakaszai pedig a könyvtári olvasóteremben felfüggeszteni rendeltetnek”. MTAK RAL Öü.Jk. 1875. március 22., in: K.1458. A „Könyvtári Szabályok”: Akadémiai Értesítő, 1875. 145–147.l.

18. Fraknói Vilmos autogr. írása. A jegyzőkönyv 1/a–d pontjai, Előterjesztés az Igazgatótanácsnak, megtalálható a K 1563-ban. (Régi jelzete: RAL 1383/1875) Az Igazgatótanács határozata ezzel kapcsolatban: „A bizottság javaslatai elfogadtatván, azok szerint az alkönyvtárnoki és könyvtártisztai állomás, a javasolt fizetéssel,

rendszeresítették, a mondott tisztviselők kinevezése alapszabályilag az elnökséget illetvén. Hasonlóképp a kéziratár javasolt rendezése, az orsz. könyvtári dotációból arra fordítandó 300 forint évi díjért, helybenhagyatik.” MTA RAL Igt.Jk. 1875. november 7., in: K 1326.

19. Fraknói Vilmos autogr. írása. Felzetén Arany János írásában: „Csengery bejelent a könyvtári tiszteket”. Lejebb, írni írással: „Főtiszt.[elendő] Fraknói [úrnak] vissza”.
20. Fraknói Vilmos autogr. írása. 1876-ban az Akadémiai Értesítőben nem jelent meg jelentés a könyvtár állapotáról. A könyvtár 1876/77. évi beszámolójáról szóló jelentést ld. Akadémiai Értesítő, 1877. 147–151.l.
21. Fraknói Vilmos autogr. írása.
22. Folytatólagos jegyzőkönyv, Fraknói Vilmos autogr. írásában.
23. Fraknói Vilmos autogr. írása.
24. Fraknói Vilmos autogr. írása.
25. Fraknói Vilmos autogr. írása.
26. Fraknói Vilmos autogr. írása.
27. Fraknói Vilmos autogr. írása.
28. Fraknói Vilmos autogr. írása.
29. Fraknói Vilmos autogr. írása.
30. Fraknói Vilmos autogr. írása. A 4. pontban említett problémával az Akadémia összes ülése 1880. március 22-én foglalkozott, amikor elfogadta az Irodalomtörténeti Bizottság javaslatát a kéziratárban őrzött irodalomtörténeti kéziratok használatára, és előírta, hogy az ajánlott pontok bekerüljenek a könyvtári szabályokba. (MTAK Öü.Jk. 1880. március 22., in: K 1461). Ekkor egészült ki a Könyvtári Szabályzat a III. fejezettel: „Irodalomtörténeti okiratokat illető szabályok” címen. Nyomtatásban megjelent: Akadémiai Almanach, 1881. 124.l.
31. Fraknói Vilmos autogr. írása és aláírása. Négy év jegyzőkönyvei hiányoznak, (az előző ülés jegyzőkönyve 1880. január 26-án kelt) pedig amint a jegyzőkönyv második bekezdéséből kitűnik, ülés[ek] volt[ak]. A jegyzőkönyvben tárgyalt problémára ld. MTA RAL Igt.Jk. 1884. június 7., in: K 1337. és Akadémiai Értesítő, 1884. 163.l.
32. A kiadványok ajándékpéldányainak szétküldésére vonatkozókat 1884 előtről ld. Akadémiai Almanach, 1879. 145.l.
33. A jelenlévők nevét Borovszky Samu, a jegyzőkönyvet Szabó József írta. Az ülésen meghívott szakértőként vett részt Goldziher Ignác, Szilády Áron és Vámbéry Ármin.
34. Szabó József autogr. írása.
35. Ismeretlen kéz írása, aláírás nélkül.
36. Ismeretlen kéz írása, Fraknói Vilmos autogr. aláírásával.
37. Ismeretlen kézírás. A jegyzőkönyv csonka, felzete leszakadt s így utólag került iktatásra.
38. Fraknói Vilmos autogr. írása, aláírással. A korona-bizottságra nézve ld. az 1886. október 25-i jegyzőkönyvet.

39. Fraknói Vilmos autogr. írása, aláírással. A Szilágyi-gyűjteményt az Akadémia megvásárolta és az ma a könyvtár keleti gyűjteményének része. A vételárra vonatkozó igazgatótanácsi döntést ld. MTAK K 801:1888/4.
40. Fraknói Vilmos autogr. írása, aláírással.
41. Ismeretlen kézírás, Gyulai Pál autogr. aláírásával.
42. Ismeretlen kézírás, Gyulai Pál autogr. aláírásával.
43. Ismeretlen kézírás, aláírás nélkül.
44. Az Akadémia Igazgatótanácsa 1890. október 19-én tárgyalta ezt a könyvtári bizottsági előterjesztést és a következőkben foglalt állást: „A Könyvtári Bizottság jelentése a könyvkiadó hivatal visszaállítása ügyében (ld. az idecsatolt mellékleten) helyesléssel elfogadtatik. Ugyancsak a Könyvtári Bizottság jelentése, a hazai iskoláknak, kedvezményes áron küldendő kiadványok tárgyában, szintén elfogadtatik, ez ügy még az összes ülés elé is terjesztendő lévén”.
- Az 1890. október 27-én tartott összes ülés ugyancsak helybenhagyta a Könyvtári Bizottság előterjesztését, úgyhogy ettől kezdve az előterjesztésben ajánlott módon jutottak az iskolák, egyesületek az akadémiai kiadványokhoz. MTAK RAL Öü.Jk. 1890–1891., in: K 1466.
- Ez az előterjesztés kéziratban nem maradt fenn, csak az Igazgatótanács 1890. október 19-i ülése mellékleteként, nyomtatásban van meg. Némi változtatással az Akadémiai Értesítőben is megjelent 1890. 666–670.l.
45. Szily Kálmán autogr. írása. A jegyzőkönyvben tárgyalt problémák megoldására ld. Fráter Jánosné: Az MTA könyvtárosai 1831–1949. c. műben a 34., 61. oldalakat. A könyvtár kezelésének részletes szabályzata nem készült el.
46. Ismeretlen kézírás, Szily Kálmán autogr. aláírásával.
- Heller Ágost főkönyvtárnoki kinevezését 1894. november 12-én kapta meg. 1894-től több mint egy évtizedig nem találtunk jegyzőkönyveket a bizottság üléseiről. A bizottság pedig ez idő alatt ülésezett, mert Heller Ágost jelentéseit a könyvtár állapotáról a Könyvtári Bizottságnak nyújtotta be.
- Heller Ágost könyvtári jelentései nyomtatásban megtalálhatók:
Akadémiai Értesítő,	1895.	705–709.l.
”	”	1897. 150–152.l.
”	”	1898. 229–234.l.
”	”	1899. 223–228.l.
”	”	1901. 225–226.l.
- Kéziratban: Főkönyvtárnoki jelentés 1899-ről: MTAK K 803: 1900/228.
47. Gyulai Pál autogr. írása, Eötvös Loránd autogr. hitelesítésével.
- A Teleki-nemzetség 1905. április 6-án nevezte ki Szily Kálmánt főkönyvtárnoknak.
48. Heinlein István autogr. írása, Szily Kálmán autogr. aláírásával. Heinlein István jelentését ld. MTAK K 805:1906/11. Kinevezésének iratai: MTAK RAL 86,88/1908., RAL 132,152/1909.
49. Pápay József autogr. írása, Szily Kálmán autogr. aláírásával. A jegyzőkönyvben tárgyaltak eredménye az 50. sz. alatti jelentésben. A Ráth-könyvtár átvételéről szóló előzetes jelentést ld. Akadémiai Értesítő 1905. 572–573.l.

50. Szily Kálmán autogr. írása, aláírással.
Ezzel kapcsolatban az összes ülés határozata: „E jelentés tudomásul szolgál és a benne foglalt három javaslat elfogadtatik”. MTAK RAL Öü.Jk. 1906. január 27., in: K 1473. Megjelent: Akadémiai Értesítő, 1906. 126.1.
51. Pápay József autogr. írása, Szily Kálmán autogr. aláírásával. Megjelent: Akadémiai Értesítő, 1906. 702–705.1.
52. Pápay József autogr. írása, Szily Kálmán autogr. javításaival és aláírásával, Berzviczy Albert autogr. hitelesítésével.
53. Az eredeti jegyzőkönyv eddig nem került elő, ezért csak az Akadémiai Értesítőből közölhettük. Trócsányi Zoltán kinevezésére ld. MTAK RAL 568/1911. A raktárhelyzet megoldására: Jelentés a könyvtár állapotáról, Akadémiai Értesítő, 1912. 266–269.1.
54. Heinlein István autogr. írása, Szily Kálmán autogr. aláírásával.
Az 1912. december 16-i összes ülés véleménye: „Főtitkár bemutatja a Könyvtári Bizottság jelentését, mely az Ügyrend 179–182. paragrafusainak módosítására vonatkozik. A javasolt módosítások a könyvek és kéziratok kölcsönzésére vonatkoznak és fontosabb esetekben az Elnökségnek (nem mint eddig, a könyvtári bizottságnak) engedélyt követelik. – Csekély stiláris módosításokkal elfogadtattak”. MTAK RAL Öü.Jk. 1912. december 16-án. 232. pont., in: K 1476.
55. Szily Kálmán autogr. írása. Az összes ülés jegyzőkönyvében erről az alábbiakat találjuk: „Főtitkár előterjeszti a Könyvtári Bizottság következő ügyrendi módosítását: 178. paragr. Ha a kölcsönvevő a 177. paragrafusban megszabott köteletségének meg nem felel, a könyvtár tisztviselőse elküldi hozzá a könyvtár egyik szolgáját a kölcsönvett könyvekért. A kölcsönvevő minden térítvény után 40 fillért fizet a szolgának. Aki ajánlott levélbeli kétszeri felszólításra sem adja vissza a saját számára vagy jóállás mellett kölcsönvett könyvet, újabb kölcsönzésre mindaddig nem tarthat igényt, amíg a könyv elvesztésével okozott kárt meg nem téríti. A Könyvtári Bizottság esetről esetre hozandó határozata alapján a kártérítésért per is indítható”. – „Az összes ülés e módosítást Concha Győző, Hegedüs István és Rados Gusztáv r. tt. fölszólalása után elfogadja”. MTAK RAL Öü.Jk. 1915. november 29. 219. pont, in: K 1477. Nyomtatásban ld. Akadémiai Almanach, 1916. évi kötetének végén található Alapszabály és Ügyrend, 143.1.
56. Gépirat, Berzviczy Albert és Balogh Jenő autogr. aláírásával.
Az eredeti jegyzőkönyv mellett az ügyre vonatkozó 15 db melléklet található, melyek a különböző akadémiai intézkedéseket is tartalmazzák. (Pl. a Holik Flóris által eltulajdonított ősnymtatványok jegyzéke, a főtitkár jelentése az esetről az Igazgatótanácsnak és az összes ülésnek, a rendőri feljelentés iratai, stb.) Vonatkozó iratok lehetnek még:
MTAK RAL	592/1924
„ „	640/1924
„ „	779/1924
„ „	929/1924. jelzetek alatt.
- Az Igazgatótanács 1924. május 8-i ülésében foglalkozott a Holik-féle ügygel és mindenben „hozzájárul a Könyvtári Bizottság javaslataihoz.” MTAK RAL Igt.Jk. 1924.

- május 8., in: K 1344. Miután az összes ülés jegyzőkönyvei 1921–1929 között hiányoznak, és az Akadémiai Értesítő ez idő tájt már nem foglalkozik az ülések tartalmának részletes ismertetésével, az összes ülés állásfoglalásáról nincs adatunk.
57. Gépirat, Berzeviczy Albert és Balogh Jenő autogr. aláírásával. A jegyzőkönyvben említett első mellékletet az 58-as sz. alatt, a másodikat (az albizottsági előterjesztést) az 59. számú iratban közöljük. Jakubovich Emil jelentése megtalálható: MTAK K 810:1925/3.
58. Gépirat, aláírás nélkül. A 2. és 3. pontra nézve ld. a Könyvtár Kézirattárának [kutatótermi] kiadókönyve 1925–1942., MTAK Kézirattár, K 891., a Könyvtárban használt [kódexek, kéziratok] ősnymtatványok és ritka művek [RMK] jegyzéke 1924–1935., MTAK Kézirattár, K 900 jelzetű dokumentumokat.
59. Gépirat, másolat Balogh Jenő és Ferenczi Zoltán autogr. aláírásával. Az iraton levő ceruzajegyzet idegen kéz írása. Az Igazgatótanács 1924. november 26-án helybenhagyta az albizottság javaslatát. MTAK RAL Igt. Jk. 1924. november 26., in: K 1344. — 1924. október 29-én kapott beosztást a könyvtárba Bártfai Szabó László és november 11-én Wodetzky Imréné Rüblein Lívia.
60. Gépirat, Balogh Jenő autogr. aláírásával és Berzeviczy Albert autogr. hitelesítésével.
61. Gépirat, Balogh Jenő autogr. aláírásával és Berzeviczy Albert autogr. hitelesítésével. A jegyzőkönyvben említett bizottsági javaslat-tervezetet a 62. sz. alatti előterjesztésben közöljük.
62. Gépirat, Balogh Jenő autogr. aláírásával.
Szinnyei József 1928. május 1-én kapta meg főkönyvtárnoki kinevezését.
63. A kivonat eredetije bekötve: MTAK RAL Öü. és Nagy. Jk. 1939–1944., in: K 1482.
64. Gépirat, Voinovich Géza autogr. aláírásával, Melich János autogr. megjegyzésével. Az eredeti jegyzőkönyv mellett van a főkönyvtárnok levélmásolata Voinovich Géza főtitkárnak a jegyzőkönyv kinyomtatása ügyében és két melléklet. A mellékletek:
1. A jegyzőkönyv másodpéldánya, amelyben a 3. pont rövidebb mint az általunk közölt jegyzőkönyvben.
 2. Meghívó a Könyvtári Bizottság 1946. április 11-i ülésére. Rajta Gergely Pál és Liphay Ervinné jegyzetei. A meghívó régi jelzete: MTAK RAL 96/1946.
65. Gépirat, Melich János autogr. aláírásával. Az eredeti jegyzőkönyv mellett megtalálható Melich János levélmásolata Voinovich Géza főtitkárnak a Könyvtári Bizottság határozataival kapcsolatban.
66. Gépirat, Melich János autogr. aláírásával.
67. Gépirat, Kodály Zoltán és Voinovich Géza autogr. aláírásával.
68. Gépirat, Keresztury Dezső autogr. aláírásával.
Az említett főkönyvtárnoki jelentés nincs a jegyzőkönyvhöz csatolva.
69. Gépirat, Keresztury Dezső autogr. aláírásával.
A feljegyzést a főtitkár ismertette az 1949. április 13-án tartott összes ülésben, ld. MTAK RAL Öü. és Nagy. Jk. 1945–1949., in: K 1483.
70. Gépirat, Keresztury Dezső autogr. aláírásával.

Rövidítések és szómagyarázatok

akad.	akadémiai
b.	báró, vagy bizottsági
bb.tagok	bizottsági tagok
biz.	bizottság, bizottsági
bizottm.	bizottmányi, bizottsági
bold.	boldogult
b.t.t.	belső titkos tanácsos
cs.	császári
cs.k.	császári és királyi
ev.	evangélikus
f.	folio
ff.	foliok
gr. vagy Gr.	gróf
h.	helyettes
helv.	helvét (hitvallású)
ig.tag	igazgatósági tag
Igt. Jk.	Igazgatótanács ülési jegyzőkönyvek
k.	kiküldött
kir.	királyi
Kisgy. Jk.	Kisgyűlési jegyzőkönyvek
l.	lap
ll.	levelező tagok
l.t., vagy l.tag	levelező tag
m.	magyar
m.e.	megelőző
m.elnök	másodelnök, alelnök
m.k.	magyar királyi
MTAK	Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
Nagy. Jk.	Nagygyűlési jegyzőkönyvek
n.m.	nagyméltóságú
nmga.	nagyméltósága
n.múzeum	Nemzeti Múzeum
ő exc.	ő excellenciája
ő fge.	ő felsége
őmlga	őméltósága
összes	összes
Öü.Jk.	Összes ülési jegyzőkönyvek
RAL	Régi Akadémiai Levéltár

ref. vagy reform.	református
rr.	rendes tagok
r. t. vagy r. tag	rendes tag
status in statu	itt: kialakult helyzet
t.	tisztelt, tekintetes
t. i.	tudniillik
tiszt. tag	tiszteleti tag
titoknok	főtitkár
tt. vagy t. t.	tiszteleti tagok
v. b. t. t.	valóságos belső titkos tanácsos
VKM	Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

A Tudományos Akadémia vezetői a századfordulón

Iratmutató

	Jelzete	oldalszám
1. Jegyzőkönyv 1866. március 27.	MTAK Kézirattár K 1559	13
2. Előterjesztés 1866. március 28.	MTAK Kézirattár K 1563	15
3. Jegyzőkönyv 1866. április 30.	MTAK Kézirattár K 1559	17
4. Jelentés 1866. június 19.	MTAK Kézirattár K 1559	18
5. Jegyzőkönyv 1867. május 18.	MTAK Kézirattár K 1559	21
6. Jegyzőkönyv 1867. december 6.	MTAK Kézirattár K 1559	24
7. Jegyzőkönyv 1868. február 21.	MTAK Kézirattár K 1559	25
8. Jegyzőkönyv 1869. február 11.	MTAK Kézirattár K 1559	27
9. Jegyzőkönyv 1870. március 2.	MTAK Kézirattár K 1560	30
10. Jegyzőkönyv 1871. január 8.	MTAK Kézirattár K 1560	33
11. Jegyzőkönyv 1871. december 10.	MTAK Kézirattár K 1560	35
12. Kivonat, 1872. május 25.	MTAK Kézirattár K 1563	37
13. Jegyzőkönyv 1872. július 2.	MTAK Kézirattár K 1560	37
14. Jegyzőkönyv 1874. március 1., 8.	MTAK Kézirattár K 1560 (folyt.)	40., 41
15. Jegyzőkönyv 1875. január 31.	MTAK Kézirattár K 1563	42
16. Jegyzőkönyv 1875. február 14.	MTAK Kézirattár K 1563	45
17. Jegyzőkönyv 1875. március 16.	MTAK Kézirattár K 1563	46
18. Jegyzőkönyv 1875. október 29.	MTAK Kézirattár K 1563	47
19. Jegyzőkönyv 1875. november 13.	MTAK Kézirattár K 1563	49
20. Jegyzőkönyv 1876. május 22.	MTAK Kézirattár K 1563	51
21. Jegyzőkönyv 1876. június 26.	MTAK Kézirattár K 1563	51
22. Jegyzőkönyv 1876. október 30., november 27.	MTAK Kézirattár K 1563 (folyt.)	52., 53
23. Jegyzőkönyv 1877. február 26.	MTAK Kézirattár K 1563	54
24. Jegyzőkönyv 1877. október 29.	MTAK Kézirattár K 1563	55
25. Jegyzőkönyv 1878. május 27.	MTAK Kézirattár K 1563	56
26. Jegyzőkönyv 1878. október 28.	MTAK Kézirattár K 1563	57
27. Jegyzőkönyv 1879. január 27.	MTAK Kézirattár K 1563	58
28. Jegyzőkönyv 1879. október 27.	MTAK Kézirattár K 1563	59
29. Jegyzőkönyv 1879. december 22.	MTAK Kézirattár K 1563	60
30. Jegyzőkönyv 1880. január 26.	MTAK Kézirattár K 1563	61
31. Jegyzőkönyv 1884. június 5.	MTAK Kézirattár K 1563	62
32. Előterjesztés 1884. november 24.	MTAK Kézirattár K 1463	63
33. Jegyzőkönyv 1885. november 30.	MTAK Kézirattár K 1563	64
34. Jegyzőkönyv 1885. december 21.	MTAK Kézirattár K 1563	65

	Jelzete	oldalszám
35. Jegyzőkönyv 1886. január 25.	MTAK Kézirattár K 1563	67
36. Jegyzőkönyv 1886. február 8.	MTAK Kézirattár K 1563	68
37. Jegyzőkönyv 1886. február 22.	MTAK Kézirattár K 1563	69
38. Jegyzőkönyv 1886. október 4.	MTAK Kézirattár K 1563	70
39. Jegyzőkönyv, 1886. október 25.	MTAK Kézirattár K 1563	71
40. Jegyzőkönyv 1886. november 29.	MTAK Kézirattár K 1563	72
41. Jegyzőkönyv 1887. február 28.	MTAK Kézirattár K 1563	74
42. Jegyzőkönyv 1887. április 25.	MTAK Kézirattár K 1563	75
43. Jegyzőkönyv 1887. május 23.	MTAK Kézirattár K 1563	77
44. Előterjesztés 1890. október 19.	MTAK Kézirattár K 1340	78
45. Jegyzőkönyv 1892. október 21.	MTAK Kézirattár K 1563	81
46. Jelentés 1894. október 22.	MTAK Kézirattár RAL 573/1894	82
47. Jegyzőkönyv 1905. március 25.	MTAK Kézirattár K 1563	83
48. Jegyzőkönyv 1905. május 22.	MTAK Kézirattár K 804: 1905/270	84
49. Jegyzőkönyv 1906. január 18.	MTAK Kézirattár K 805: 1906/12	85
50. Jelentés 1906. január 18.	MTAK Kézirattár RAL 60/1906	86
51. Jegyzőkönyv 1906. november 19.	MTAK Kézirattár K 1563	87
52. Jegyzőkönyv 1908. január 30.	MTAK Kézirattár K 805: 1908/28	89
53. Jegyzőkönyv 1911. május 8. Nyomtatásban, Akad. Értesítő, 1911. 413–414.		90
54. Jegyzőkönyv 1912. november 25.	MTAK Kézirattár K 1563	92
55. Kivonat 1915. november 15.	MTAK Kézirattár K 1563	93
56. Jegyzőkönyv 1924. május 5.	MTAK Kézirattár RAL 850/1924	94
57. Jegyzőkönyv 1924. október 13.	MTAK Kézirattár K 1563	97
58. Melléklet 1924. október 13.	MTAK Kézirattár K 1563	98
59. Előterjesztés 1924. október 20.	MTAK Kézirattár K 1563	99
60. Jegyzőkönyv 1927. október 11.	MTAK Kézirattár K 1563	100
61. Jegyzőkönyv 1928. április 25.	MTAK Kézirattár K 1563	101
62. Előterjesztés 1928. április 25.	MTAK Kézirattár K 1563	102
63. Kivonat 1943. május 24.	MTAK Kézirattár K 1482	104
64. Jegyzőkönyv 1946. április 11.	MTAK Kézirattár K 1563	105
65. Jegyzőkönyv 1947. május 29.	MTAK Kézirattár K 1563	114
66. Jegyzőkönyv 1947. november 12.	MTAK Kézirattár K 1563	118
67. Jegyzőkönyv 1948. június 25.	MTAK Kézirattár K 1483	125
68. Jegyzőkönyv 1949. április 12.	MTAK Kézirattár K 1563	125
69. Feljegyzés 1949. július 13.	MTAK Kézirattár K 1563	127
70. Feljegyzések 1949.	MTAK Kézirattár K 1563	130

Tartalom

Előszó	5
A Könyvtári Bizottság iratai 1866–1949	11
Jegyzetek az iratokhoz	135
Rövidítések és szómagyarázatok	141
Iratmutató	143

Felelős kiadó: az MTA Könyvtárának főigazgatója
Szerkesztette: Fürth Éva
Alak B/5 – Terjedelem: 13,2 (A/5) ív
Megjelenés: 1988 – Példányszám: 800
Készült az MTA Könyvtára házi sokszorosító
részlegében

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei
(Publicationes Bibliothecae Academiae Scientiarum Hungaricae)

1. *Haraszthy Gyula*: A 130 éves Akadémiai Könyvtár. Bp. 1956. 23 p.
2. *Berlász Jenő*–*Sz[akmáryné] Németh Mária*: Az Akadémiai Könyvtár múltja és jelene. Bp. 1956. 30 p.
3. *Csapodi Csaba*: A legrégebb magyar könyvtár belső rendje. A pannonhalmi könyvtár a XI. században. Bp. 1957. 13 p.
4. *Berlász Jenő*: Az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának átalakulása. Bp. 1957. 21 p.
5. *Haraszthy Gyula*: Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszzerű kérdései. Bp. 1958. 16 p.
6. *Gergely Pál*: Arany János és az Akadémia Könyvtára. Bp. 1958. 8 p.
7. *Moravek, Endre*: Die neuen ungarischen Bibliotheksnormen. Wien, 1957. 16 p.
8. *Sz[akmáryné] Németh Mária*: Az Akadémiai Könyvtár, mint a Magyar Tudományos Akadémia célkitűzéseinek könyvtári támogatója. Bp. 1958. 14 p.
9. *Gergely Pál*: Az Akadémia levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kéziratrárában. Bp. 1958. 11 p.
10. *Csapodi Csaba*: Könyvkonzerválás és restaurálás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1958. 18 p.
11. *Moravek Endre*: Kiadványtípusok a katalogizálás szempontjából. Bp. 1958. 12 p.
12. *Sz[akmáryné] Németh Mária*: A központi folyóirat címjegyzék kérdései. Bp. 1959. 44 p.
13. *Csapodi, Csaba*: L'avenir des périodiques scientifiques. La Haye, 1958. [2] p.
14. *F[ülöpné] Csanak Dóra*: Az Akadémiai Könyvtár története a szabadságharcig 1826–1849. Bp. 1959. 29 p.
15. *Moravek, E[ndre]*–*[Weger] Veget, I[mre]*: Kratkij szlovar' vengerszkih bibliograficseszkih terminov szokrascsenij. Bp. 1959. 48 p.
16. *Csapodi, Csaba*: Der geographische Begriff im Katalogsystem der Bibliothek, Wien, 1959. 11 p.
17. *Csapodi Csaba*: A proveniencia elve a könyvtárban. Bp. 1959. 14 p.
18. *Rásonyi László*: Stein Aurél hagyatéka. Bp. 1960. 40 p. 1 t.
19. *Sáfrán Györgyi*: Arany János és Rozvány Erzsébet. Bp. 1960. 178 p. 11 t.
20. *Rózsa György*: A magyar társadalomtudományok az UNESCO kiadványaiban – Les sciences sociales hongroises dans les publications de l'UNESCO. Bp. 1960. 19 p.
21. *Gergely Pál*: Pápai Páriz-album a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1961. 9 p.
22. *Gergely Pál*: Bartók Béla ismeretlen levelei a Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1961. 15 p.
23. *Sarlóska Vince Ernő*: Bólyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. Bp. 1961. 14 p.
24. *Csapodi Csaba*: Mikor pusztult el Mátyás király könyvtára? Bp. 1961. 25 p.
25. *Moravek, Endre*–*Weger, Imre*: Abbreviaturae cyrillicae. Bp. 1961. 138 p.
26. *Rásonyi László*: A magyar keletkutatás orosz kapcsolatai. Bp. 1962. 19 p.

27. *Tőkés László*: Az Akadémiai Könyvtár mikrokönyv gyűjteménye és fotolaboratóriuma. Bp. 1962. 13 p.
28. *Fráter Jánosné*: "Nemzeti részvét emelte". 100 évvel ezelőtt kezdték építeni az Akadémia palotáját. Bp. 1962. 14 p.
29. *Büky Béla*: Székely Bertalan hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Bp. 1962. 24 p.
30. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 2. Instituta scientifica. Bp. 1962. VI, 278 p.
31. *Méreiné Juhász Margit*: Mikszáth Kálmán szellemi és tárgyi hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémián és tájmúzeumainkban. Bp. 1963. 65 p.
32. *Rózsa, [György] George*: The documentation of science organization as an emerging new branch of scientific information. Bp. 1962. 13 p.
33. *Gergely Pál–Molnár Zoltán*: Az Akadémiai Értesítő és a Magyar Tudomány repertórium. 1840–1960. Bp. 1962. VI, 377 p.
34. *Csapodi Csaba*: Mikor szűnt meg Mátyás király könyvfestő műhelye? Bp. 1963. 18 p.
35. *Tőkés László*: A mikrokártya és a kutatók. Bp. 1963. 18 p.
36. *Büky Béla–Csengeryné Nagy Zsuzsa*: Székely Bertalan illusztrációi egy tervezett Petőfi-életrajzhoz. Bp. 1963. 15 p.
37. *Gergely Pál*: Az Akadémia szerepe a Nemzeti Színház létrehozásában. Bp. 1963. 9 p.
38. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 3. Instituta paedagogica. Bp. 1963. VI, 377 p.
39. *György, [József] Josef*: Die Goethe-Sammlung Balthasar Elischers in der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Bp. 1963. 29 p. 12 t.
40. *Rózsa György*: Részvételünk és lehetőségek a nemzetközi társadalomtudományi dokumentációban. Bp. 1964. 17 p.
41. *Csapodi Csaba*: Beatrix királyné könyvtára. Bp. 1964. 26 p.
42. *Rózsa György*: Hagyomány és korszerűség: az Akadémiai Könyvtár távlati fejlesztéséről. Bp. 1964. 13 p.
43. *Büky Béla*: A tudományos tájékoztatás egyik feladatköre: témamegoszlási statisztikák készítése és alkalmazása. Bp. 1964. 16 p.
44. *Csapodi, Csaba*: Conservation of the Manuscript and Old Book Collections at the Library of the Hungarian Academy of Sciences: methods and results. (1949–1964). Bp. 1965. 48 p. 16 t.
45. *Fráter Jánosné*: Részletek az Akadémiai Könyvtár történetéből. (1865–1875). Bp. 1965. 59 p. 7 t.
46. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 1. Instituta rerum publicarum. Bp. 1965. 621 p.
47. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 7. Instituta communicationis. Bp. 1966. XXII, 355 p.
48. *Sáfrán, Györgyi*: Lettres de Romain Roland à Marianne Czeke dans la Bibliothèque de l'Académie des Sciences de Hongrie. Bp. 1966. 195 p. 4 t.
49. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 4. Religio. Bp. 1966. XVIII, 211 p.

50. *Rózsa [György] George*: Some considerations of the Role of scientific libraries in the age of the scientific and technical revolution. – An essay and approach to the problem. Bp. 1970. 25 p.
51. *Simon Mária Anna*: A Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézeti könyvtári hálózata. Bp. 1966. 52 p.
52. *Fráter Jánosné*: A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottságának működése 1854–1949. Bp. 1966. 61 p. 3 t.
53. *Csapódi Csaba*: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának ősnymotatványgyűjteménye. Bp. 1967. 34 p.
54. *H[araginé] Boros Vilma*: Széchenyi István hátrahagyott iratainak története. Bp. 1967. 57 p. 5 t.
55. *György József*: Az Akadémia Könyvtára egykori Goethe-szobája és nevesebb magyar látogatói. Bp. 1968. 25 p.
56. *Bükyné Horváth Mária*: Az Akadémiai Könyvtár kurrens külföldi periodikumai. Bp. 1968. 50 p.
57. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 6. Instituta oeconomica. Bp. 1969. XIX, 556 p.
58. *Szelei László*: A Magyar Tudományos Akadémia Levéltára az Akadémiai Könyvtárban. Bp. 1970. 60 p.
59. *Sz[abóné] Garai Judit–Ujhelyi Gabriella*: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára orosz és szovjet cserekapcsolatainak vázlatos története. – Ocserki isztorii knigobmena Biblioteki Vengerszkoj Akademii Nauk sz ruszszkimi szovetszkimi bibliotekami. Bp. 1970. 46 p.
60. *Molnár Imre*: Peremlyukkártyás dokumentációs rendszerek létesítése kutatóintézeti könyvtárban. Bp. 1970. 134 p.
61. *H[araginé] Boros Vilma*: Stein Aurél ifjúsága. Hirschler Ignác és Stein Ernő levelezése Stein Aurélról. 1866–1891. Bp. 1971. 148 p.
62. *Apor, [Éva] Eve*: The Persian manuscripts of the Vámbéry-bequest. Bp. 1971. 19 p. 1 t.
63. *Gergely Pál*: A Magyar Tudományos Akadémiára hagyott Vigyázó-vagyon sorsa. Bp. 1971. 97 p. 8 t.
64. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 8. Instituta sanitatis publicae. Instituta caritatis. Instituta generis. Bp. 1971. XXI, 559 p.
65. *Bükyné Horváth Mária*: Az Akadémiai Könyvtár periodikumai a tudományos kutatás szolgálatában. Bp. 1971. 232 p. 2 t.
66. *Moravek, Endre*: Index acronymorum selectorum. Pars 5. Instituta ad artes litteratumque spectantia cum siglis periodicorum additis. Bp. 1972. XIX, 477 p.
67. *Vitályos László–Orosz László*: Ady-bibliográfia 1896–1970. Ady Endre önállóan megjelent művei és az Ady-irodalom. Bp. 1972. XXV, 425 p.
68. *Botka Ferenc*: Magyar szocialista irodalom oroszul 1921–1945. Bibliográfia. – Vengerszckaja szocialiszticeszkaja literatura na ruszszkom jazüke 1921–1945 gg. Bibliograficeszkij obzor. Bp. 1972. XIII, 127 p. 9 t.
69. *Szentgyörgyi Mária*: Célkitűzések és reformtörekvések a Magyar Tudományos Akadémián. 1831–1945. Bp. 1973. 170 p.

70. *Fráter Jánosné*: A Magyar Tudományos Akadémia állandó bizottságai. 1854–1949. Bp. 1974. 430 p.
71. *Bendefy László*: Mikoviny Sámuel megyei térképei, különös tekintettel az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának Mikoviny-térképeire. 1. köt. Bp. 1976. 360 p.
72. *Bendefy László*: Mikoviny Sámuel megyei térképei, különös tekintettel az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának Mikoviny-térképeire. 2. köt. [Térképek.] Bp. 1976. 24 t.
73. Az Akadémiai Értesítő és a Magyar Tudomány indexe 1840–1970. A–L. Szerk. *Darabos Pál és Domsa Károlyné*. Bp. 1975. 473 p.
74. Az Akadémiai Értesítő és a Magyar Tudomány indexe 1840–1970. M–R. Szerk. *Darabos Pál és Domsa Károlyné*. Bp. 1975. 475–846 p.
75. Az Akadémiai Értesítő és a Magyar Tudomány indexe 1840–1970. S–Z. Repertórium 1840–1970. Szerk. *Darabos Pál és Domsa Károlyné*. A repertóriumot összeáll. *Pétervári Lászlóné és Sz[abóné] Garai Judit*. Bp. 1975. 847–1242 p.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei
(Publicationes Bibliothecae Scientiarum Hungaricae)

Új sorozat

- 1(76). A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára munkatársainak szakirodalmi munkássága 1950–1975. Bibliográfia. Összeáll. *Fekete Gézané*. Bp. 1976. 80 p.
- 2(77). Fejezetek a 150 éves Akadémiai Könyvtár történetéből. [Cikkgyűjtemény.] Bp. 1976. 62 p.
- 3(78). *Bükyné Horváth Mária*: Az Akadémiai Könyvtár kurrens külföldi periodikum állománya az 1970-es években. Bp. 1977. 78 p.
- 4(79). *Vitályos László*: Ady–Léda–Csinszka. Visszaemlékezések és levelek a költő életrajzához. Bp. 1977. 164 p.
- 5(80). *Scientia et virtus. Un commentaire anonyme de la Consolation de Boèce*. Introduit et publié par *Sándor Durzsa*. Bp. 1978. 87 p.
- 6(81). *Rozsondai Marianne*: Anton Koberger működése és a Koberger-kötések. Bp. 1978. 148 p. 75 t.
- 7(82). *Körmendy Kinga*: A Knauz-hagyaték kódextörédei és az esztergomi egyház középkori könyvtárának sorsa. Bp. 1979. 150 p. 17 t.
- 8(83). *Bibó István*: A rákoskeresztúri egykori Podmaniczky–Vigyázó kastély története. Bp. 1979. 84 p.
- 9(84). *Vitályos László–Orosz László*: Ady-bibliográfia 1896–1977. 2. bőv. kiad. Bp. 1980. 408 p.
- 10(85). *Rolla Margit*: A fiatal Kaffka Margit. Bp. 1980. 178 p.
- 11(86). *Szántó György Tibor*: Az akadémiai könyv- és folyóiratkiadás története. Bp. 1983. 126 p.
- 12(87). *Rolla Margit*: Kaffka Margit. 2 köt. Út a révig ... Bp. 1983. 226 p.

- 13(88). *Bükyné Horváth Mária*: A periodikumok használatának átalakulása az Akadémiai Könyvtárban (1966, 1973, 1980). Bp. 1983. 244 p.
- 14(89). *Náday Károly–Sáfrán Györgyi*: Történeti kutatások Kufsteinban. Czuczor Gergely rabsága. Bp. 1984. 213 p.
- 15(90). *Csapodi Csaba*: A budai királyi palotában 1686-ban talált kódexek és nyomtatott könyvek. Bp. 1984. 112 p.
- 16(91). *Rózsa György*: "Tudományok és művészségek szeretete..." Írások az MTA Könyvtáráról. Bp. 1986. 168 p.
- 17(92). *Taxner-Tóth Ernő*: A fiatal Vörösmarty barátainak levelezéséből. Bp. 1987. 194 p.
- 18(93). *Fráter Jánosné*: A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárosai. Bp. 1987. 158 p.
- 19(94). *F. Csanak Dóra*: Egy debreceni kereskedő Nyugat-Európában. Csanak József úti levelei 1862-ből. Bp. 1987. 78 p.

Az MTA Könyvtárának legújabb kiadványaiból:

Taxner-Tóth Ernő: A fiatal Vörösmarty barátainak levelezéséből.
Bp. 1987. MTAK. 194. p.
/MTA Könyvtárának Közleményei. 17(92)./
Ára: 60. – Ft

Analecta monumentorum Hungariae historicorum literariorum.
Ed. F. Toldy. Tomus 1. Pesthini, 1862.
Curavit G. Érszegi.
Bp. 1986. MTAK. 402 p.
Ára: 130. – Ft

Fráter Jánosné: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárosai 1831-1949.
Bp. 1987. MTAK. 158 p.
/MTA Könyvtárának Közleményei. 18(93)./

Huszár Gál: A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséreték és imádságok.
Közzéteszi Kőszeghy Péter.
Bp. 1986. MTAK-MTA Irod. tud. Int.
/Bibliotheca Hungarica Antiqua. XIII./1-3./
Ára: 240. – Ft

F. Csanak Dóra: Egy debreceni kereskedő Nyugat-Európában.
Csanak József úti levelei 1862-ből.
Bp. 1987. MTAK. 78 p.
/MTA Könyvtárának Közleményei. 19(94)./
Ára: 30. – Ft

A kiadványok kaphatók:

MAGISZTER AKADÉMIAI KÖNYVESBOLT

Bp. V. Városház u. 1.

STUDIUM AKADÉMIAI KÖNYVESBOLT Bp. V. Váci u. 22.

141.